Sven Wimnell 28 februari 2021: Samhällsplaneringens problem. Utrikes artiklar 20 - 22 februari 2021 och inrikes artiklar 17-22 februari

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy16.pdf

Sven Wimnell 28 februari 2021: Samhällsplaneringens problem. Utrikes artiklar 20 - 22 februari 2021 och inrikes artiklar 17-22 februari
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy16.pdf

Sida **Innehåll:**

4 **Utrikes artiklar 20 - 22 februari 2021 och inrikes artiklar 17-22 februari**

5 **Om samhällsplaneringens problem**

6 Sven Wimnells hemsida med projekt: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

6 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

7 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

10 Utvecklingens krafter.

11 Systemet för mänskliga verksamheter.

14 Den fundamentala påverkanskedjan

16 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

18 Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m. **http://wimnell.com/omr40zl.pdf.**

23 Ansvarsområden

24 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik

27 Folkmängd 2017 i världen

31 Kapitlet om Världen från Big Bang till början på mars 2020

32 EU-kommissionärerna

49 Klimatet och FNs mål för framtiden

53 Om SIDA

58 Sven Wimnells hemsida med projekt: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

58 En balansakt mellan kungen och penningpåsen

61 Ateism är inte en livsåskådning.

64 Sverige bör se sin klimat- och miljöpolitik och energipolitik i ett globalt perspektiv. Mänskligheten har en skyldighet att tillva-rata kärnkraftens möjligheter att utnyttja atomernas enastående krafter.

65 Naturvetenskap enligt SAB-systemet på svenska bibliotek

67 Behåll kärnkraften – annars förstörs naturen av vindkraftverk

68 Det är han som format arbetslivet för dig och mig

69 Bill Gates – från mjukvarukapitalist till betongaktivist

74 Vi lever i en tid som kräver goda läsare

76 Tänk inte att andra är dumma i huvudet

82 Pandemin visar på behovet av förändrad högskoleutbildning

84 Ny stiftelse ska främja läsning bland Sveriges unga

87 Utrikesminister Ann Linde. Regeringens deklaration vid 2021 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 24 februari 2021

92 Adress till protokoll till utrikesdebatt i riksadagen 24 februari 2021

93 **Utrikes DN-artiklar om USA 20 - 22 februari 2021**

114 **Utrikes DN-artiklar 17 - 2 februari 2021, utom USA**

176 **Inrikes DN-artiklar 17-22 februari 2021**

177 Riksdagen och politiska partier

199 Statsrådsberedningen och statsministern

207 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

231 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

354 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

430 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

524 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

698 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

747 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

759 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 779

Utrikes artiklar 20 - 22 februari 2021 och inrikes artiklar 17-22 februari

Om samhällsplaneringens problem

Sven Wimnells hemsida:

Samhällsplaneringens problem.Hur ska man kunna förbättra världen ?

På Sven Wimnells hemsida på Internet, http://wimnell.com, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som styr världen. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.
Sven Wimnell 080203+++: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. (http://wimnell.com/omr40zf.pdf)

De senaste bilagorna, som var för sig ofta redovisar aktuella saker i alla de 129 delområdena. förtecknas i kronologisk ordning på hemidan http://wimnell.com med den senaste allra överst.

Från **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzn.pdf**

Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

Historisk tid med skriftspråk är cirka 5000 år. Religionerna är cirka 2000 år. Demokratins formella genombrott skedde för cirka hundra år sedan. Tekniken har utvecklats: transporttekniken, internet, TV och mobiltelefoner o d gör att världen nu är ett stort gemensamt samhälle för jordens alla folk.

I Svenska regeringen har biståndsministerns område omvandlats till ett område för internationellt samarbete. Sverige är ett litet land, men bör använda samarbetsministern för att förbättra världen utanför Sverige.

Men regeringens huvuduppgift är de inrikes förhållandena.

Förbättringar både utomlands och Sverige kräver i första hand förbättringar av människornss kunskaper och väderingar. Och de måste gälla alla kunskapsområden.

Som hjälp har forskats fram ett allomfattande system för mänskliga verksamheter som gäller både tänkande/kunskaper och handlingar.

Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.
Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.
Individens fysiska miljö - fysiska samhälle. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:
* De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.
* De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.
Individens sociala miljö - sociala samhälle, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna.

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.
Kollektiva viljor. (Politik).
Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).
Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).
Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.
A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.
A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.
B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.
B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.
B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.
Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ?	Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.
Hur är det ?	Riktiga kunskaper om rådande förhållanden.
Hur kan det bli ?	Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?
Hur bör det bli ?	Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter. Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor, som ges av

psykiska och
kroppsliga förhållanden och av deras
fysiska och sociala miljöer.

Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer. De fyra områdena påverkar varandra och direkt eller indirekt slutmålet: tillfredsställelse för individen.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om världsförbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskningar, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden-verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Man bör noga skilja mellan planeringar och beslut. Planeringar är beslutsunderlag. När alla fått alla informationer i planeringsprocesserna ska allas åsikter slussas igenom i hierarkierna till dem som fått makt att besluta, och det är också informationsprocesser som ingår i samhällsplaneringens problem.

Till problemen hör också informationsprocesserna från beslut till det slutliga verkställandet. Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 7 miljarder personers, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med informationsutbyten mellan alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Arbetet om samhällsplaneringens problem vänder sig till dem som har makten över förändrings- och fördelningsprocesserna på olika nivåer och i synnerhet på de politiska nivåerna. Eftersom Sverige är en demokrati har i princip folket makten. Arbetet vänder sig därför till folket, men då den s k representativa demokratin tillämpas har de förtroendevalda politikerna makten och arbetet vänder sig därför främst till dem.

Men det vänder sig också i hög grad till alla som på ledande sätt på opolitiska nivåer medverkar vid förändring av individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och deras fysiska och sociala miljöer, och de finns inom alla delar av systemet. Arbetet vänder sig i hög grad till alla som sysslar med utbildning och information.

I rollen A1 behöver man information så att man klarar det dagliga livet. I den rollen kan man ställas inför problem var man ska köpa varor bäst, hur man lagar bra mat, hur man kan resa bäst, hur man gör för att bota krämpor, vart man vänder sig när man blir sjuk, hur man knypplar, vad aktierna står i, vad de ger på bio och teater, vem som vann fotbollsmatcherna etc etc. I den rollen vet man vad man vill efterfråga och det kan då vara bra med en söktjänst där man bara skriver in t ex ”fotbollsmatcher” eller ”magont”. I ett väl utvecklat nät ska man då få ”träffar” som beskriver det man är ute efter.

I rollen B1 gäller det att hitta ett bra jobb man trivs med och man får betalt för så mycket man vill ha. I den rollen måste man välja utbildning om man inte har någon man tycker räcker och då får man söka på utbildningar och lediga jobb.

I rollen B2 gäller det att göra jobbet bra, dvs man måste göra det på bästa sätt och på rätt tid. Vill man använda Internet för den här rollen får man söka på det yrke man valt och se om man kan få några tips om hur man bör göra. Arbetsgivarna bör tala om hur arbetet ska skötas och anställda och specialister och forskare kan komma med förslag till förbättring av arbetsrutinerna.

Rollen A2 är den verkligt svåra rollen : Att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer. Klassifikationssystemet som redovisas här är uppbyggt i första hand med hänsyn till rollen A2, men tillfredsställer automatiskt informationsbehoven i de andra rollerna eftersom man i rollen A2 behöver veta bland annat allt som man behöver veta i de andra rollerna. Det som man ytterligare behöver veta i rollen A2 är hur alla verksamheter påverkar varandra och behöver veta vad man ska sträva mot, dvs veta vilka verksamheter som behövs och hur de bör vara fördelade.

Information för rollen A2 kan man inte få genom att söka på ett enda ord utan man måste orientera sig i hela informationsutbudet. För att inte drunkna i all information måste man ha hjälp att få ordning på frågorna, och den hjälpen får man med det uppgjorda klassifikationssystemet för verksamheter.

Följande sidor från omr36-39zzzn

Utvecklingens krafter.

Utvecklingen i världen i framtiden beror av människornas verksamheter och av naturens verksamheter, dess krafter och resurser. Människornas verksamheter gäller tankeverksamheter och handlingar hos individer, grupper, organisationer och institutioner o d. Naturen och människorna påverkar och påverkas.

För att få grepp om utvecklingen måste man ha beskrivningar om människornas och naturens verksamheter. Människornas tankar och handlingar är för det mesta inte beskrivna utan bara utförda, Individer, grupper, organisationer etc är ofta dåliga på att beskriva sina tankar och handlingar, det behövs i stor utsträckning särskilda åtgärder för att få fram nödvändiga beskrivningar, det behövs bl a forskningar inom en lång rad vetenskaper och utredningssystem.

Naturen har inga tankar och kan inte själv beskriva vad den gör, för att få fram beskrivningar om naturens krafter och resuser blir det bl a uppgifter för människor inom naturvetenskaperna att göra beskrivningar om naturen. På det hela taget är det då människornas verksamheter som avgör världens framtid.

För framtidsplaneringen har forskats fram en planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som ska ge bättre underlag för kunskaper om verksamheterna och deras samband - för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.

De mänskliga verksamheterna har på översta nivån grupperats i nio huvudområden:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.	**20 områden**
2. Religiösa verksamheter o d.	**5 områden**
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.	**15 områden**
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.	**3 områden**
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.	**11 områden**
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.	**30 områden**
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.	**21 områden**
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.	**12 områden**
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.	**12 områden**
Summa	**129 områden**

Huvudområdena har underindelats i delområden enligt en decimalprincip som framgår av de härefter följande sidorna.

Alla röstberättigade måste känna till vad demokratiska samhällen består av och hur de fungerar och behöver känna till systemet för de mänskliga verksamheterna.

Isynnerhet de som sysslar med information och utbildning och de som har makt och ledande ställning i verksamheterna behöver kunskaper om allt och har i sitt arbete nytta av att väl känna till alla verksamheter som formar framtiden.

Systemet för mänskliga verksamheter.

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter
20 områden:
Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.
SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.
SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Den fundamentala påverkanskedjan

Det är viktigt att observera den fundamentala påverkanskedjan, där individernas inre verkligheter ger viljor som styr världens utveckling. Viljorna styr de kollektiva politiska viljorna och individernas viljor och de politiska kollektiva viljorna styr tillsammans handlingarna i den yttre verkligheten.

Handlingarna styr dels ekonomiska/teknologiska verksamheter till kroppslig nytta (eller onytta), dels kulturella verksamheter som är informationsverksamheter med olika uttrycksmedel - till psykisk nytta (eller onytta).

De kulturella verksamheterna påverkar individernas inre verkligheter som i sin tur ger upphov till nya viljor, nya kollektiva viljor och och nya ekonomiska och kulturella handlingar.

Vill man förbättra världen måste man se till att individernas inre verkligheter blir lämpliga, vilket kan göras bara med hjälp av lämpliga kulturella verksamheter.

Man kan säga att individernas inre verkligheter och viljor idag på det hela taget är olämpliga, hur ska man då kunna åstadkomma lämpliga kulturella verksamheter? Bland de kulturella verksamheterna finns de offentliga utbildningssystemen (grundskola, gymnasium etc) som genom åratal av förändringar i teorin blivit tämligen bra, i Sverige. I världen för övrigt finns många dåliga utbildningssystem eller inga alls.

Men utbildningssystemen är bara en liten del av alla kulturella verksamheter. Verksamheter som påverkar individenas inre verkligheter och viljor finns också i alla andra kulturella verksamheter: i nöjesindustrin, i reklamindustrin, i tidningar, tidskrifter, radio, TV, video etc, i konst- och designvärlden, överallt. Dessa verksamheter översvämmas av informationer och program som visar livsstilar som inte befrämjar uppkomsten av lämpliga inre verkligheter och lämpliga viljor.

De ekonomiska/teknologiska verksamheterna är beroende av individernas inre verkligheter och viljor och av de kollektiva/politiska viljorna. Det innebär idag fördelning av produktion och konsumtion av varor och tjänster som är mer ojämlik än den behövde vara. Den nuvarande fördelningen är resultat av de bilder av livsstilar som de kulturella verksamheterna förmedlar.

Individernas inre verkligheter och deras viljor, politiken, de ekonomiska verksamheterna och de kulturella verksamheterna bildar alltså fyra stora problemkomplex, som påverkar varandra i ständigt pågående påverkanskedjor.

Komplexen innehåller många skevheter som borde rättas till.

Vill man rätta till skevheterna i de fyra komplexen bör man ha lämpliga värderingar som utgångspunkt. Eftersom hela jordklotet bildar ett enda stort system bör man ha värderingar som gäller överallt. Det som då finns att tillgå är bland annat FNs mänskliga rättigheter och mål med komplement som bl a FNs Millenniedeklaration och senare överenskommelser

Den fundamentala påverkanskedjan

1-2 Filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter.
3 Politiska vetenskaper och politiska verksamheter.
5-6 Naturforskning och teknologiska/ ekonomiska verksamheter.
7-9 Kulturella verksamheter.

4 Bakgrundens med pilarna: Sambandsforskning på samhällsnivå.

Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

020130

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar
Samhällenas arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter.Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdomshistoria.

Individernas inre verkligheter.
Tankar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.
Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.
Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.
Poltiska partier o d om indidviernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.
Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.
Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforkning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälso- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.
Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommuniationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företankjgsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.
Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvärd. Världsplaner. Riksplaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.
Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter. Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel. Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.
Litteraturvetenskap.
Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistpria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika

Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf. del 2=40zm.pdf. del 3=40zn.pdf

Innehåll:

7 **Kapitel 1: Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter. Systemet för mänskliga verksamheter.**

7 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

8 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter

11 Utvecklingens krafter.

12 Systemet för mänskliga verksamheter

15 Den fundamentala påverkanskedjan

17 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken.

37 Sveriges regeringar under 100 år

39 Makthavare i världen efter andra världskriget.

41 Världskarta med världens befolkning

42 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem.Hur ska man kunna förbättra världen ?

52 **Kapitel 2: Något om världshistoria och Sveriges historia**

53 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.

61 World Values Survey
62 Kulturkartan 2015

63 Världsarvslistan
63 Världsnaturfonden WWF

64 Utrikespolitiska institutet

65 Gapminder
65 Exempel på statistik: Choose a graph

66 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I SVENSK UTRIKESPOLITIK
67 Afrika söder om Sahara
68 Asien och Oceanien
69 Europa och Centralasien
70 Mellanöstern och Nordafrika
71 Nordamerika Latinamerika och Karibien

72 Amnesty. Årsrapport - mänskligarättigheter 2016/2017
74 Amnestys årsrapport 2016: En politik som demoniserar skapar rädsla och splittring

80 Sveriges historia
85 Vänstervåg. Högervåg
89 Sveriges kungalängd
92 Regeringskansliet genom tiderna
106 Palm, August, "Mäster Palm"

107 **Kapitel 3: Något om områdena 1-5**

110 **SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.**

111 **101 Arkiv och 102 bibliotek. Om det vetande som finns.**
111 Kungliga biblioteket - SverigesNationalbibliotek.
117 Klassifikationssystemet för verksamheter och biblioteks-systemen.
118 Om klassifikation
120 LIBRIS/SAB klassifikationssystem
121 Dewey decimalklassifikation

124 **103. Encyklopedier och övergripande värderingar**
123 Encyklopedi
125 FN:s högkommissarie för mänskligarättigheter
126 Europeiska konventionen om de mänskligarättigheterna
127 Medborgerliga fri- och rättigheter

129 **104. Övergripandefilosofiska versamheter om samband**
130 Systemet för mänskliga verksamheter
139 Kommentarer till Samhällsplaneringens problem.
142 Kort om skillnader mellan klassifikationssystemet för mänskliga verksamheter och biblioteksystemen DC, DK och SAB.

148 **105. Övergripande om forskning. Om det mer vetande man vill ha**
148 Samhällsplaneringens problem.
150 Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2016
177 Vetenskapsrådet
181 forskning.se
183 Formas
184 Forte
185 Riksbankens Jubileumsfond
186 VINNOVA
186 KK-stiftelsen

187 **106-107. Övergripande om ekonomiska och kulturella verksamheter**
187 Yrkesverksamheter enligt SSYK 2012. Näringsliv enligt SNI 2007. Utbildning enligt SUN 2000, SCBs statistik om allt.

189 Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 Reviderad 2016
194 Gymnasiet

208 **108. Samhällskunskap**
208 Klassifikationssystemet för verksamheter. Med några förtydligande kommentarer
214 Mer om verksamheter
216 Sociologi
222 Framtidsplaneringar
223 Schema över påverkans- och förändringsproblem
224 Förteckning över verksamheter

225 **109. Filsofins historia. Idé- och lärdomshistoria**
226 Filosofi
234 Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
235 De stora filosoferna
236 Ludwig Wittgenstein
238 Idé- och lärdomshistoria
241 I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.

262 **11-19. Individernas inre verkligheter**

262 **SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter**
263 Schema om inre och yttre verkligheter och verksamheter
264 Hjärnan
285 människosyn
287 tro och vetande
288 erfarenhet
289 minne
294 bildning
297 realism
300 idealism
302 förnuft
303 intuition
304 attityd
306 inlärning
307 intellektualism
310 antiintellektualism
313 vanföreställning
314 dagdröm
315 hallucination
317 fördom
318 opinion
320 norm
321 institution

323 **SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d**.
324 förändring.
354 framstegstanken
327 tradition
328 framtidsforskning
330 Framtidskonventet
332 växthuseffekten

338 **SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.**
339 värdering
340 emotion
341 empati
343 sympati
344 kärlek
352 erotik
353 estetik
358 stress
360 depression

362 **SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d**.
363 nätverk
364 världsbild
366 världsåskådning
367 livsåskådning
368 ideologi
370 religion
372 buddhistisk filosofi
374 indisk filosofi
375 islam
382 konservatism
385 liberalism
389 socialism
392 kapitalism
395 globalisering
397 nationalism
399 populism
400 rasism
403 främlingsfientlighet
404 hedersvåld
406 islamisk kvinnosyn.
407 etnicitet
408 integration
409 levnadsnivå
410 livskvalitet
411 politik

413 **SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.**
414 biologisk psykologi
417 personlighetsutveckling
418 personlighetspsykolog
420 perceptionsstörning
421 ADHD
422 psykisk störning
424 psykossjukdom
425 psykiatri
429 socialpsykologi

430 **SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.**
431 logik

437 **SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.**
438 etik
443 moral
444 kardinaldygder
445 dödssynd
446 rättvisa
447 brottslighet
448 polisen
454 Tidningsutgivarna
455 dagstidning

460 **SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.**

461 Informationsstress vår nya folksjukdom.
462 Opinionsundersökningar.SOM-institutet

464 **2. Religiösa verksamheter.**

465 **31-34. Politiska vetenskaper**

466 **35. De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter**
467 SW . 351 Sveriges riksdag

468 SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige

469 Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp. http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

470 SW . 353 Sveriges regering
471 Politikområden för politiken 28 juli 2017
473 Politiska och opolitiska planeringar

474 SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

475 **36-39. Politiska partier och organisationer. Politiskt verksamma personer. SOU.**
475 Politiska partier i Sverige
475 Statens Offentliga Utredningar, SOU
475 Sven Wimnell 27 februari 2010 + 3 april 2014: Fackföreningar och arbetsgivareföreningar 2014. Statistik om arbete och näringar. Arbetsförmedlingens hemsida. http://wimnell.com/omr658f.pdf

476 **4. Sambandsforskningsverksamheter**

477 **5. Matematik och naturvetenskap.**

478 **Kapitel 4: Statliga myndigheter stiftelser och bolag. Professorer vid universitet och högskolor**

479 Kompletteringar med yrken, näringsliv, utbildning m m

480 **SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.**

515 **SW 2 Religiösa verksamheter o d.**

521 **SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.**

535 **SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.**

536 **SW 5 Naturforsknings - och matematikverksamheter.**

549 **SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.**
550 SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.
551 SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
570 SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
586 SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske o
595 SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

605 SW 65 Administration, distribution
606 SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
607 SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
608 SW . 6525-6529 Militära verksamheter o d
614 SW . 653 Handelsverksamheter.
623 SW . 654 Telekommunikationsverksamheter
624 SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
625 SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå,lagring o d.
628 SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
633 SW . 658 Företagsekonomi, Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.
642 SW . 659 Marknadsförings- ochreklamverksamheter od

643 SW 66/68 Tillverkning av varor.
646 SW 69 Tillverkning/ byggande avbyggnader o anläggningar

647 **SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.**
648 SW 70 Allmänt om konst o kultur

653 SW 71 Övergripande formgivning/ planering fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
664 SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning
667 SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål.
672 SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, tecken 77 Fotografi.
675 SW 78 Musik (konserter o d 792)

681 SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
683 SW . 7911-7913 Seder och bruk.
686 SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
688 SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
691 SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
692 SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips
693 SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
694 SW . 7951 Socialvård..
695 SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
701 SW . 7957 Undervisning o d.
724 SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet
725 SW . 7959 Sociala miljöer i allmänna grupper o d.
726 SW 796/799 Sport, idrott o d.

730 **SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur**
731 SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
735 SW 81 Litteraturvetenskap.Litteraturhistoria.
737 SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.

738 **SW 9 Saklitterära verksamheter. Allmän geografi och historia. Biografi.**
739 SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
741 SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
743 SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
744 SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Ansvarsområden

Kulturministern, utbildningsministern och forkningsministern i regeringen svarar för verksamhetsområdena 1-5, 8-9 och en stor del av 7. Övriga ministrar svarar för område 6 och en liten del av 7.

I omåde 6 sköts område 61 hälso- och sjukvård huvudsakligen av regionerna och område 64 av kommunerna. I område 7 sköter kommunerna områdena 71 och 72 och kulturministern områdena 73- 794 och 796-799. Det blir inte mycket kvar till de övriga ministrarna huvudsakligen övergipande delar av 795.

Kulturministern, utbildningsministern och forkningsministern har inte hög hand om sina områden, beklagligt eftersom kunskaper och värderingar har stor betydele för demokratin.

I Sven Wimnell 7 januari 2021: Om stora regioner och regionstyrelser. Debattartiklar. Utrikes och inrikes artiklar till 1 januari 2021.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy6.pdf
gjordes en genomgåg av regionerna med följande slutsats

Slusats
Det kan vara lämpligt att ha
290 kommuner,
6 stora självständiga regioner,
21 länsstyrelser samt
6 statliga regionstyrelser för planering av verksamheter som rör regionala förhållanden i de 6 stora områdena.

Regionstyrelserna kan ligga direkt under regeringen eller ha myndighetskaraktär.

Det viktiga är att staten får planeringar för de 6 stora regionerna som de nu inte tycks ha och som behövs.

Regeringen behöver ha en regionminister, oklart var, som kan hantera regionerna. Det kan kanske vara klimat- och miljöministern som omvandlas till klimat- och regionminister.

De 6 regionstyrelserna ska styras av klimat- och regionministern, som ska ha en rikspolitik som grund som ska innehålla statens krav på regionernas och kommunernas fysiska och sociala miljöer. Länsstyrelserna som har lång tradition blir kvar för kontinuiteten och får tillsyn över länen.

Man ska få kvar självständigheten i kommuner och regioner och samtidigt ha en statlig styrning med hjälp av de statliga regionstyrelserna.

Man kan skilja mellan planeringar och beslut. Planeringarna ska följa processerna hur det var och är, kan bli och bör bli.

Kommunerna och de självständiga regionerna måste förbättras enligt vad man lärt sig nu. Det som tillkommer är den statliga planeringen, som lider av stor brist nu.

.

Från regeringen.se 3 januari 2021
Mänkliga rättigheter

Afrika

- Angola
- Burkina Faso
- Burundi
- Centralafrikanska republiken
- Demokratiska republiken Kongo
- Eritrea
- Etiopien
- Gambia
- Kenya
- Liberia
- Mali
- Moçambique
- Niger
- Nigeria
- Republiken Kongo
- Rwanda
- Senegal
- Somalia
- Sudan
- Sydafrika
- Sydsudan
- Tanzania
- Uganda
- Zambia
- Zimbabwe

Amerika 3 januari 2021

- Antigua och Barbuda
- Argentina
- Bahamas
- Barbados
- Belize
- Bolivia
- Brasilien
- Chile
- Colombia
- Costa Rica
- Dominica
- Dominikanska republiken
- Ecuador
- El Salvador
- Grenada
- Guatemala
- Guyana
- Haiti
- Honduras
- Jamaica
- Kanada
- Kuba
- Mexiko
- Nicaragua
- Panama
- Paraguay
- Peru
- Saint Christopher och Nevis
- Saint Lucia
- Saint Vincent och Grenadinerna
- Surinam
- Trinidad och Tobago
- Uruguay
- USA
- Venezuela

Asien och Oceanien 1 januari 2021

- Afghanistan
- Australien
- Bangladesh
- Bhutan
- Brunei
- Demokratiska Folkrepubliken Korea (Nordkorea)
- Fiji
- Filippinerna
- Hongkong
- Indien
- Indonesien
- Japan
- Kambodja
- Kina
- Kiribati
- Laos
- Macau
- Malaysia
- Maldiverna
- Marshallöarna
- Mikronesien
- Mongoliet
- Myanmar
- Nauru
- Nepal
- Nya Zeeland
- Pakistan
- Palau
- Papua Nya Guinea
- Republiken Korea (Sydkorea)
- Salomonöarna
- Samoa
- Singapore
- Sri Lanka
- Taiwan
- Thailand
- Tonga
- Tuvalu
- Vanuatu
- Vietnam
- Östtimor

Europa och Centralasien 3 januari 2021

- Albanien
- Andorra
- Armenien
- Azerbajdzjan
- Belarus
- Belgien
- Bosnien-Hercegovina
- Bulgarien
- Cypern
- Danmark
- Estland
- Finland
- Frankrike
- Georgien
- Gibraltar
- Grekland
- Irland
- Island
- Italien
- Kazakstan
- Kirgizistan

- Kosovo
- Kroatien
- Lettland
- Liechtenstein
- Litauen
- Luxemburg
- Malta
- Moldavien
- Monaco
- Montenegro
- Nederländerna
- Nordmakedonien
- Norge
- Polen
- Portugal
- Rumänien
- Ryssland
- San Marino
- Schweiz
- Serbien
- Slovakien
- Slovenien
- Spanien
- Storbritannien
- Tadzjikistan
- Tjeckien
- Turkiet
- Turkmenistan
- Tyskland
- Ukraina
- Ungern
- Uzbekistan
- Vatikanstaten
- Österrike

Mellanöstern och Nordafrika 3 januari 2021

- Algeriet
- Bahrain
- Egypten
- Förenade Arabemiraten
- Irak
- Iran
- Israel
- Jemen
- Jordanien
- Kuwait
- Libanon
- Libyen
- Marocko
- Oman
- Palestina
- Qatar
- Saudiarabien
- Syrien
- Tunisien
- VästsaharaFrån regeringen.se Från http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzv.pdf

Folkmängd 2017

http://wimnell.com/omr36-39zzzze.pdf

Antal invånare i länderna i miljontal hämtade 20 februari 2017 från

2016 WORLD POPULATION DATA SHEET, WITH A SPECIAL FOCUS ON HUMAN NEEDS AND SUSTAINABLE RESOURCES

http://www.prb.org/pdf16/prb-wpds2016-web-2016.pdf

Afrika (söder om Sahara)

Angola	25,8
Benin	10,8
Botswana	2,2
Burkina Faso	19,0
Burundi	11.1
Centralafrikanska Republiken	5,0
Dr Kongo	79,8
Djibouti	0,9
Ekvatorialguinea	0,9
Elfenbenskusten	23,9
Eritrea	5,4
Etiopien	101,7
Gabon	1,8
Gambia	2,1
Ghana	28,2
Guinea-Bissau	1,9
Guinea-Conacry	11,2
Kamerun	24,4
Kap Verde	0,5
Kenya	45,4
Komorerna	0,8
Kongo	4,9
Lesotho	2,2
Liberia	4,6
Madagaskar	23,7
Malawi	17,2
Mali	17,3
Mauretanien	4,2
Mauritius	1,3
Mocambique	27,2
Namibia	2,5
Niger	19,7
Nigeria	186,5
Rwanda	11,9
Sao Tomé Och Principe	0,2
Senegal	14,8
Seychellerna	0,09
Sierra Leone	6,6
Somalia	11,1
Sudan	42,1
Suan syd	12,7
Swaziland	1,3
Sydafrika	55,7
Tanzania	54,2
Tchad	14,5
Togo	7.5
Uganda	36,6
Zambia	15,9
Zimbabwe	16,0

Asien och Oceanien

Afghanistan	33,4
Australien	24,1
Bangladesh	162,9
Bhutan	0,8
Brunei	0,4
Fiji	0,9
Filippinerna	102,6
Hong Kong	7,4
Indien	1328,9
Indonesien	259,4
Japan	125,3
Kambodja	15,8
Kina	1378,0
Kiribati	0,1
Laos	7,1
Macao	0,7
Malaysia	30,8
Maldiverna	0,4
Marshallöarna	0,06
Mikronesien	0,1
Mongoliet	3,1
Myanmar (Burma)	52,4
Nauru	0,01
Nepal	28,4
Nordkorea	25,1
Nya Zeeland	4,7
Pakistan	203,4
Palau	0,02
Papua Nya Guinea	8,2
Salomonöarna	0,7
Samoa	0,2
Singapore	5,6
Sri Lanka	21,2
Sydkorea	50,8
Taiwan	23,5
Thailand	65,3
Tonga	0,1
Tuvalu	0,01
Vanuatu	0,3
Vietnam	92,7
Östtimor	1,3

Europa och Centralasien

Albanien	2,9
Andorra	0,08
Armenien	3,0
Azerbajdzjan	9,8
Belgien	11,3
Bosnien Och Hercegovina	3,5
Bulgarien	7,1
Cypern Mr-Rapport 2010.Doc	
Cypern	1,2
Danmark	5,7
Estland	1,3
Finland	5,5
Frankrike	64,6
Georgien	4,0
Grekland	10,8
Irland	4,7
Island	0,3
Italien	60,6
Kazakstan	17,8
Kirgizistan	6,1
Kosovo	1,8
Kroatien	4,2
Lettland	2,0
Liechtenstein	0,04
Litauen	2,9
Luxemburg	0,6
Makedonien	2,1
Malta	0,4
Moldavien	3,6
Monaco	0,04
Montenegro	0,6
Nederländerna	17,0
Norge	5,2
Polen	38,4
Portugal	10,3
Rumänien	19,8
Ryssland	144,3
San Marino	0,03
Schweiz	8,4
Serbien	7,1
Slovakien	5,4
Slovenien	2,1
Spanien	43,3
Storbritannien	65,6
Tadzjikistan	8,6
Tjeckien	10,6
Turkiet	79,5
Turkmenistan	5,4
Tyskland	82,6
Ukraina	42,7
Ungern	9,8
Uzbekistan	31,9
Vatikanstaten	
Vitryssland	9,5
Österrike	8,8
Sverige	9,9
Channel Islands	0,2

Mellanöstern och Nordafrika

Algeriet	40,8
Bahrain	1,4
Egypten	93,5
Förenade Arabemiraten	9,3
Irak	38,1
Iran	79,5
Israel	8,2
Jemen	27,5
Jordanien	8,2
Kuwait	4,0
Libanon	6,2
Libyen	6,3
Marocko	34,7
Oman	4,4
Palestinska Områdena	4,8
Qatar	2,5
Saudiarabien	31,7
Syrien	17,2
Tunisien	11,3
Västsahara	0,6

Nordamerika Latinamerika och Karibien

Antigua Och Barbuda	0,09
Argentina	43,6
Bahamas	0,4
Barbados	0,3
Belize	0,4
Bolivia	11,0
Brasilien	206,1
Chile	18,2
Colombia	48,8
Costa Rica	4,9
Dom Rep	10,6
Dominica	0,07
Ecuador	16,5
El Salvador	6,4
Förenta Staterna	323,9
Grenada	0,1
Guatemala	16,6
Guyana	0,3
Haiti	11,1
Honduras	8,2
Jamaica	2,7
Kanada	36,2
Kuba	11,2
Mexiko	128,6
Nicaragua	6,3
Panama	4,0
Paraguay	7.0
Peru	31,5
St Kitts Och Nevis	0,05
St Lucia	0,2
St Vincent Och Grenadinerna	0,1
Surinam	0,5
Trinidad Och Tobago	1,4
Uruguay	3,5
Venezuela	31.0
Curacau	0,2
Guadelooupe	0,4
Martinique	0,4
Puerto Rico	3.4

Klicka på
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzv.pdf
och läs sidorna 7-173 om Världen från Big Bang till början på mars 2020

Sidorna ger en bild av universum, mänsklighetens historia och Förenta Nationerna, FN.

Sida

8 Världens befolkning i början på 1990-talet
9 Världshistorien på nio sidor. Sven Wimnell 1995
18 Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
24 I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.
44 Kunskapens makt (och maktens kunskap)
48 Tillägg 20 november 2020 om ny filosofibok

49 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.
58 Exempel på inre verkligheter och sociala miljöer.
59 Världen byggdes om på 1900-talet.
80 Sverige under 1900-talet.
84 1900-talet.

89 Om FN och Svenska FN-förbundet som undersöker hur världen är och försöker göra den bättre
90 FN, *Förenta Nationerna* (engelska *The United Nations*), internationell freds- och säkerhetsorganisation och institution för mellanfolkligt samarbete, bildad vid andra världskrigets slut. Från
96 Medlemsstater
103 Förenta Nationerna, FN.

107 Svenska FN-förbundet 16 mars 2020.
110 Vad gör FN?
111 FN:s arbete för fred, säkerhet och nedrustning
117 FN:s arbete med mänskliga rättigheter och demokrati
124 FN:s arbete för utveckling och fattigdomsbekämpning

135 Om Svenska FN-förbundet

141 FN som organisation
155 FN:s underorgan
166 Sverige och FN

169 Agenda 2030 och klimatet: Museer. myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen
170 Förenta nationernas mål i Agenda 2030
171 Klimatförändringen och miljöerna
172 Hav och marina resurser
173 Ekosystem och biologisk mångfald

Från Europeiska kommissionen 14 december 2019

Europeiska kommissionen

Home - Europeiska kommissionen

Sök

Om Europeiska kommissionen

Läs om kommissionens roll när det gäller att ta initiativ till och genomföra EU:s politik. Kommissionens arbete leds av ett kollegium av kommissionärer med en ordförande. Kommissionärerna arbetar med vissa politiska prioriteringar som fastställs av kommissionens ordförande.

Ordförande Ursula von der Leyen

Ordförande Ursula von der Leyen

Ordförande Ursula von der Leyen

Kommissionärerna

Organisation

Organisation

Hur kommissionen är organiserad
Personal
Kommissionens kontor

Avdelningar och genomförandeorgan

Avdelningar och genomförandeorgan

Läs om generaldirektoratens, serviceavdelningarnas och genomförandeorganens funktioner och ansvarsområden.

Vad EU-kommissionen gör

Vad EU-kommissionen gör

Strategi och initiativ
Lagstiftning
Budget och finansiering
Internationella förbindelser

Principer och värderingar

Principer och värderingar

Kommissionens arbete följer principer för öppenhet och insyn, språktäckning, miljöhänsyn, lika möjligheter och etiskt uppförande.

Var med och påverka

Var med och påverka

Tyck till om EU:s initiativ och lagar
EU:s medborgarinitiativ
Medborgardialoger
Framställning till EU

Besök kommissionen

Besök kommissionen

Besökscentrumet
Bibliotek och arkiv
Avdelningar och byråer
I ditt land
Andra EU-institutioner och organ

Kontakt

Kontakt

Press services
Representationskontor i EU-länderna
Problem och klagomål

I fokus
EU:s nästa långtidsbudget
#EUandME
#investEU
#investEU
Läs också
Basfakta om EU
KOLLEGIET (2019-2024)

Kommissionärerna

Klcka på kommissionärerna och se på svenska vad de gör

Europeiska kommissionens politiska ledarskap

- **Så här arbetar vi**
- **Regler och förfaranden**
- **Kalender**
- **Öppenhet**
- **Historik**
- **Kommissionens prioriteringar för 2019-2024**

Ordförande

- Ursula von der Leyen

- ORDFÖRANDE
  Ursula von der Leyen

Kommissionärer
Funktion Kommissionärsgrupp
Namn

Frans Timmermans

VERKSTÄLLANDE VICE ORDFÖRANDE
Frans Timmermans

En europeisk grön giv

- Margrethe Vestager

VERKSTÄLLANDE VICE ORDFÖRANDE
Margrethe Vestager

Ett Europa rustat för den digitala tidsåldern

- Valdis Dombrovskis

VERKSTÄLLANDE VICE ORDFÖRANDE
Valdis Dombrovskis

En ekonomi för människor

- Josep Borrell Fontelles

HÖG REPRESENTANT/VICE ORDFÖRANDE
Josep Borrell Fontelles

Ett starkare Europa i världen

- Maroš Šefčovič

VICE ORDFÖRANDE
Maroš Šefčovič

Kontakter mellan institutionerna och framtidsfrågor

- Věra Jourová

VICE ORDFÖRANDE
Věra Jourová

Värden och öppenhet

- Dubravka Šuica

VICE ORDFÖRANDE
Dubravka Šuica

Demokrati och demografi

- Margaritis Schinas

VICE ORDFÖRANDE
Margaritis Schinas

Främjande av vår europeiska livsstil

- Johannes Hahn

KOMMISSIONÄR
Johannes Hahn

Budget och administration

- Phil Hogan

KOMMISSIONÄR
Phil Hogan

Handel

-

- Mariya Gabriel

KOMMISSIONÄR
Mariya Gabriel

Innovation, forskning,kKultur, utbildning och ungdomsfrågor

- Nicolas Schmit

KOMMISSIONÄR
Nicolas Schmit

Sysselsättning och sociala rättigheter

- Paolo Gentiloni

- KOMMISSIONÄR
  Paolo Gentiloni

  Ekonomi

- Janusz Wojciechowski

- KOMMISSIONÄR
  Janusz Wojciechowski

  Jordbruk

- Thierry Breton

KOMMISSIONÄR
Thierry Breton

Inre marknaden

- Elisa Ferreira

KOMMISSIONÄR
Elisa Ferreira

Sammanhållning och reformer

- Stella Kyriakides

KOMMISSIONÄR
Stella Kyriakides

Hälsa och livsmedelssäkerhet

- Didier Reynders

KOMMISSIONÄR
Didier Reynders

Rättsliga frågor

- Helena Dalli

KOMMISSIONÄR
Helena Dalli

Jämlikhet

- Ylva Johansson

KOMMISSIONÄR
Ylva Johansson

Inrikes frågor

- Janez Lenarčič

KOMMISSIONÄR
Janez Lenarčič

Krishantering

- Adina Vălean

KOMMISSIONÄR
Adina Vălean

Transport

- Olivér Várhelyi

KOMMISSIONÄR
Olivér Várhelyi

Grannskap och utvidgning

- Jutta Urpilainen

KOMMISSIONÄR
Jutta Urpilainen

Internationella partnerskap

- Kadri Simson

KOMMISSIONÄR
Kadri Simson

Energi

- Virginijus Sinkevičius

KOMMISSIONÄR
Virginijus Sinkevičius

Miljö, hav och fiske

Europeiska kommissionens webbplats

Webbplatsen sköts av generaldirektoratet
för kommunikation
Strategier
Om Europeiska kommissionen
Företag, ekonomi och euron
Bo, jobba och resa i EU
Lagstiftning
Bidrag och upphandling
Forskning och innovation
Energi, klimat och miljö
Utbildning
Bistånd, utvecklingssamarbete och grundläggande rättigheter
Livsmedel, jordbruk och fiske
EU-stöd till regioner, landsbygd och städer
Jobba hos EU-kommissionen
Statistik
Nyheter
Evenemang
Publikationer
Contattare la Commissione europea
Följ kommissionen på sociala medier
Resurser för partner
Språkpolicy
Kakor ”cookies
Skydd av personuppgifter
Rättsligt meddelande

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzu.pdf

Klimatet och FNs mål för framtiden

Det största problemen i världen nu är klimatkrisen, coronasjukan och problemen bakom FNs 17 mål för framtiden. Alla enskilda och alla myndigheter och organisationer bör observera detta.

Förenta nationens 17 mål gäller för hela världen och också för Sverige.

Som de viktigaste problemen nu kan ses FNs mål om klimat, hav och marina resurser och ekosystem och biologisk mångfald.

Här från regeringens skrivelse till riksdagen: **Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030, skr. 2015/16:182 (pdf 782 kB) :**

Klimatavtalet från Paris från december 2015 är en milstolpe i klimatarbetet. För första gången har världen ett globalt klimatavtal där alla länder åtar sig att bidra med allt ambitiösare åtaganden. Avtalet skapar förutsättningar för ökat stöd till utvecklingsländer, både för att begränsa utsläppen och för att anpassa sig till klimatförändringarna.

Fattiga och sårbara länder som inte har resurser att anpassa sig samt kvinnor, män, flickor och pojkar som lever i fattigdom och utsatthet drabbas särskilt hårt av klimatförändringar. Åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna kan påverkas av miljöförstöring och klimatförändringar, inklusive ursprungsbefolkningars rättigheter.

Fattigdomsbekämpningen riskerar att avstanna eller gå om intet om inte klimatförändringarna hejdas. Detta på grund av klimatförändringarnas effekter som t ex. extremare väder som torka, skyfall och stormar, vilket i sin tur också påverkar bl.a. vattentillgång och livsmedelsproduktion, men också stabilitet och säkerhet samt migrationsflöden. Arbeten som syftar till att reducera riskerna för, och minska konsekvenserna av, olyckor och katastrofer är också viktiga för anpassningen till ett förändrat klimat.

Sverige ska gå före i klimatfrågan som är vår tids ödesfråga. Alla länder måste ställa om till ett hållbart samhälle med låga utsläpp och hög motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter. Det kräver ett sammanhållet globalt och nationellt klimatarbete samt att klimatarbetet, såväl utsläppsminskningar som anpassning, integreras på ett samstämmigt sätt i alla politikområden.

Sverige ska fortsatt vara en pådrivande part för genomförandet av klimatavtalet från Paris, inte minst i förhållande till utvecklingsländer. OECD-länder som Sverige har ett särskilt ansvar för att gå före genom ambitiösa utsläppsmål. Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Sverige driver på inom EU för en ambitiös klimatpolitik samt arbetar aktivt med andra länder och aktörer för att stärka allianser och samarbeten.

Sverige bidrar substantiellt till ett flertal globala klimatfonder. Sverige bidrar även till att främja kapacitetsuppbyggnad, teknikutveckling och innovativa lösningar för minskade utsläpp och klimatanpassning inte minst i utvecklingsländer. Sverige ska också bidra till att stödja utvecklingsländernas genomförande av de nationella klimatplanerna.

Kopplingarna mellan utvecklingsstrategier och klimatplanerna bör därmed också stärkas. Det är dock viktigt att även utvecklingsländerna har åtaganden under det nya avtalet och att fler länder uppmuntras att bidra till klimatfinansiering.

Hav och marina resurser
Sammanfattat handlar det om att förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen, samt om att hållbart förvalta, skydda och återställa marina och kustnära ekosystem. Havsförsurningens konsekvenser ska minimeras och åtgärdas. Effektiv fångstreglering ska införas. Överfiske, olagligt, orapporterat och oreglerat fiske liksom destruktiva fiskemetoder ska stoppas.

Vetenskapligt baserade förvaltningsplaner ska genomföras i syfte att återställa fiskbestånden på kortast möjliga tid till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning. Minst 10 procent av kust- och havsområdena ska skyddas. Fiskesubventioner som bidrar till överkapacitet, överfiske eller olagligt, orapporterat och oreglerat fiske bör avskaffas och nya sådana ska förhindras.

Utvecklingsländers och de minst utvecklade ländernas behov bör integreras i WTO-förhandlingarna om fiskesubventioner. Den ekonomiska nyttan av ett hållbart nyttjande av marina resurser bör öka för små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna, bl.a. genom en hållbar förvaltning av fiske, vattenbruk och turism.

Vetenskaplig kunskap, forskningskapacitet och havsteknik ska utvecklas, med hänsyn till Oceanografiska kommissionens kriterier och riktlinjer, med fokus på små önationer under utveckling och de minst utvecklade länderna. Tillträde för småskaliga icke-industriella fiskare till marina resurser och marknader ska säkerställas. Bevarandet och hållbart nyttjande av haven och havsresurserna ska stärkas, bl.a. genom att genomföra FN:s havsrättskonvention.
Havens resurser bidrar till global livsmedelstrygghet och kan bidra till en hållbar tillväxt. Detta är viktigt för många fattiga länder och människor som är beroende av kustnära fiske. Det är också av betydelse för utveckling av hållbar turism där attraktiva miljöer med friska kustvatten och korallrev är viktiga.

Tillståndet för kustvatten och haven är mycket allvarligt. Ekosystemen och därmed havets ekosystemtjänster påverkas negativt av bl.a. klimatförändringar, havsförsurning, utvinning av mineral och bottentrålning, marin nedskräpning och miljögifter. Havens motståndskraft och förmågan att uppta och bryta ner näringsämnen och gifter, reglering av klimat m.m. försämras. Många fiskebestånd minskar kraftigt och arter dör ut.

Arbete mot ohållbara fiskesubventioner och överfiske är centralt. Att utveckla och genomföra vetenskapligt baserade förvaltningsplaner i syfte att återställa fiskbestånden till minst de nivåer som kan ge maximal hållbar avkastning är nödvändigt för att säkra livsmedelsresursen i utvecklingsländer och bidra till en hållbar ekonomisk utveckling.

För att bidra till arbetet med hållbara hav behövs samarbete över landgränser och samstämmiga åtgärder mellan flera politikområden som t.ex. miljö-, jordbruks-, fiske-, närings- utbildnings- och utrikespolitik.

Ekosystem och biologisk mångfald
Sammanfattat handlar det om att bevara, återställa och hållbart använda ekosystem på land och i vattendrag och deras ekosystemtjänster, särskilt skogar, våtmarker, berg och torra områden, i enlighet med de skyldigheter som anges i internationella överenskommelser.

Hållbart brukande av alla typer av skogar ska främjas, avskogning stoppas, utarmade skogar återställas och ny- och återbeskogningen kraftigt ökas i hela världen. Ökenspridning ska bekämpas och förstörd mark och jord ska återställas. Bergsekosystemen ska bevaras.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer, hejda förlusten av biologisk mångfald och skydda utrotningshotade arter. En rimlig och rättvis fördelning av den nytta som uppstår vid användning av genetiska resurser ska främjas samt lämpligt tillträde till sådana resurser, i enlighet med internationella avtal.

Omedelbara åtgärder ska vidtas för att stoppa tjuvjakt på och handel med skyddade djur- och växtarter. Åtgärder ska införas för att förhindra införseln av invasiva främmande arter samt kontrollera eller utrota prioriterade arter. Ekosystemens och den biologiska mångfaldens värden ska integreras i nationella och lokala planerings- och utvecklingsprocesser, strategier för fattigdomsminskning samt räkenskaper.

Finansiella resurser för biologisk mångfald, ekosystem och hållbart brukande av skogar ska öka och utvecklingsländer ska ges lämpliga incitament att utveckla ett sådant bruk, inklusive bevarande och återbeskogning. Globalt stöd mot tjuvjakt och illegal handel med skyddade arter ska öka, bl.a. genom ökade möjligheterna till hållbar försörjning i lokalsamhällen.

Fungerande ekosystem och biologisk mångfald är grunden för de processer som förser oss med mat, vatten, energi, kläder etc. Skydd, bevarande av och hållbart nyttjande och restaurering av ekosystem och naturresurser samt bevarande av biologisk mångfald är därför nödvändigt.

De viktiga sambanden mellan ekonomisk utveckling och behovet av att skydda och bevara ekosystem, inklusive biologisk mångfald behöver tydliggöras.

Den pågående utarmningen av den biologiska mångfalden drabbar i särskilt hög grad människor som lever i fattigdom vilka ofta livnär sig på naturresurser. Många av dessa är kvinnor. Arbetet i konventionen om biologisk mångfald och de s.k. Aichimålen är väsentligt för att nå flera av de globala målen.

Hållbart brukande av skogsresurser, inklusive minskning av avskogning, är viktigt bl.a. vad gäller klimatpåverkan, hållbar energi, tryggad livsmedelsförsörjning, ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning.

Olagliga avverkningar och handel med associerade trävaror ger negativa effekter på skogar och på människorna som lever av och i dessa skogar. Utvecklingsländer har särskilda behov av tekniskt och vetenskapligt kunnande, liksom av resurser, för att utveckla, bevara och hållbart bruka skogsekosystem, inklusive återbeskogning.

Arbete med skog och hållbar utveckling kräver samstämmiga åtgärder mellan olika politikområden som närings-, jordbruks, miljö-, klimat- och utrikespolitik.

För mer om detta se regeringens hemsida på internet
https://www.regeringen.se/sveriges-regering/

Förenta nationernas mål i Agenda 2030

Mars 2019

Mål 1 är att avskaffa all form av fattigdom överallt.
- **Ingen fattigdom**

Mål 2 är att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.
- **Ingen hunger**

Mål 3 är att säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar.
- **Hälsa och välbefinnande**

Mål 4 är att säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.
- **God utbildning för alla**

Mål 5 är att uppnå jämställdhet, och alla kvinnors och flickors egenmakt.
- **Jämställdhet**

Mål 6 är att säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla.
- **Rent vatten och sanitet**

Mål 7 är att säkerställa att alla har tillgång till tillförlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad.
- **Hållbar energi för alla**

Mål 8 är att verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.
- **Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt**

Mål 9 är att bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.
- **Hållbar industri, innovationer och infrastruktur**

Mål 10 är att minska ojämlikheten inom och mellan länder.
- **Minskad ojämlikhet**

Mål 11 är att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.
- **Hållbara städer och samhällen**

Mål 12 är att främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.
- **Hållbar konsumtion och produktion**

Mål 13 är att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.
- **Bekämpa klimatförändringen**

Mål 14 är att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling.
- **Hav och marina resurser**

Mål 15 är att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.
- **Ekosystem och biologisk mångfald**

Mål 16 är att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva och ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer.
- **Fredliga och inkluderande samhällen**

Mål 17 är att stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.
- **Genomförande och globalt partnerskap**

Från https://www.sida.se/Svenska/

4 december 2020 (Det går att klicka)

- Om Sida
- Organisation
  - Styrelsen
  - Generaldirektörens stab
  - Internrevision
  - Avdelningen för ledningsstöd
  - Avdelningen för HR och kommunikation
  - Avdelningen för verksamhetsstöd
  - Avdelningen för internationella organisationer och tematiskt stöd
  - Avdelningen för partnerskap och innovation
  - Avdelningen för Europa och Latinamerika
  - Avdelningen för Asien, Mellanöstern och humanitärt bistånd
  - Avdelningen för Afrika
  - Sidas vetenskapliga råd
- Så styrs vi
  - Förordning med instruktion
  - Regleringsbrev
  - Policy och strategier
- Budget
- Lediga jobb
- Om webbplatsen
  - Sajtkarta
  - Tillgänglighet för sida.se
  - Behandling av personuppgifter

Aktuellt och press

- Nyheter
  - 2020
  - 2019
  - 2018
  - 2017
  - 2016
- På gång
  - Tidigare evenemang
- Development Talks
- Pressrum
  - Pressmeddelanden
  - Pressinbjudningar
  - Pressbilder
  - Logotyp
  - Sidas bildbank
  - Historiska biståndsbilder
- Debattartiklar

    - 2020
    - 2019
    - 2018
    - 2017
- Sida i medierna
    - 2020
    - 2019
    - 2018
    - 2017
    - 2016
    - 2015
    - 2014
    - 2013
    - 2012
- Prenumerera

Så fungerar biståndet

- Svenskt bistånd
    - Svenskt utvecklingssamarbete får högst betyg
    - Globala Målen och klimatavtalet
    - Prioriteringar i biståndet
    - Uppföljning och kontroll av biståndet
    - Bra bistånd är effektivt
    - Syftet med biståndet
    - Åsikter om bistånd
- Olika sorters bistånd
    - Långsiktigt utvecklingssamarbete
    - Humanitärt bistånd
- Finansieringsformer
    - Alternativ finansiering av utveckling
- Aktörer i biståndet
    - Civilsamhället
    - Offentlig sektor
    - Forskare och universitet
    - Näringslivet
    - Svenskt bistånd via FN
    - Svenskt bistånd via EU
    - Världsbanken
- Öppenhet och anti-korruption
    - Vårt arbete mot korruption
    - Öppenhet och transparens
- Resultat av svenskt bistånd
    - Resultat av svenskt bistånd 2019
    - Att mäta och kommunicera resultat
    - Människan i centrum
    - Resultatexempel

Teman

- Demokrati, mänskliga rättigheter och yttrandefrihet.
  - Resultatexempel
- Fredliga och inkluderande samhällen
  - Resultatexempel
- Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter
  - Sida försvarar aborträtten
- Jämställdhet
  - Resultatexempel
- Utbildning
- Forskning och innovation
- Miljö och klimat
  - Resultatexempel
- Hållbara hav och vatten
- Hållbar energi
- Hälsa
  - Sidas arbete mot covid-19
  - Resultatexempel
- Vatten och sanitet
- Lantbruk och livsmedelsförsörjning
  - Resultatexempel
- Handel
- Privatsektorutveckling
- Sysselsättning
- Migration

Länder

- Afrika söder om Sahara
  - Burkina Faso
  - Centralafrikanska republiken
  - Demokratiska republiken Kongo
  - Etiopien
  - Kamerun
  - Kenya
  - Liberia
  - Mali
  - Mauretanien
  - Moçambique
  - Niger
  - Nigeria
  - Rwanda
  - Somalia
  - Sudan
  - Sydsudan
  - Tanzania
  - Tchad
  - Uganda
  - Zambia

- Zimbabwe
- Regionalt samarbete i Afrika
- Mellanöstern och Nordafrika
  - Sidas regionala arbete i Mellanöstern och Nordafrika
  - Irak
  - Jemen
  - Palestina
  - Syrien
- Asien
  - Regionalt samarbete i Asien och Oceanien
  - Afghanistan
  - Bangladesh
  - Kambodja
  - Myanmar
- Europa
  - Regionalt samarbete i Europa
  - Albanien
  - Belarus
  - Bosnien-Hercegovina
  - Georgien
  - Kosovo
  - Moldavien
  - Nordmakedonien
  - Ryssland
  - Serbien
  - Turkiet
  - Ukraina
- Latinamerika
  - Bolivia
  - Colombia
  - Guatemala
  - Kuba
  - Venezuela
- Globala utvecklingsinsatser
  - Resultatexempel

Engagera dig

- Att arbeta med bistånd
- Lediga jobb på Sida
  - Tillsatta befattningar
  - Personalstrategi
- Internationella tjänster
  - Bilaterala Biträdande Experter (BBE)
  - Junior Professional Officer (JPO)
  - Special Assistant to the Resident Coordinator (SARC)
  - Junior Professionals in Delegation (JPD)
  - UN Youth Volunteer

- Traineeprogrammet
- Sidas stipendier och praktikprogram
- Boka en föreläsning genom Sida Alumni
- Vanliga frågor om engagemang

För samarbetsparter

- Aktörsgrupper
  - Civila samhället / organisationer
  - Forskarsamhället och universitet
  - Näringslivet
  - Offentlig sektor
- Resurser för alla aktörsgrupper
  - Att samarbeta med Sida
  - Kurser och utbildning
  - Metod och verktyg
  - Mål- och resultatstyrning
  - Utlysningar
  - Upphandlingar
  - Utvärderingar
  - OECD-DAC
  - Globala målens logotyper
  - Sidas logotyp

Sidas uppdrag

Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida, är en statlig myndighet som arbetar på uppdrag av Sveriges riksdag och regering för att minska fattigdomen i världen. Genom vårt arbete och tillsammans med andra bidrar vi till att genomföra Sveriges politik för global utveckling.

Läs mer om oss

Kontakt

Valhallavägen 199
105 25 Stockholm
Växel: 08-698 50 00
Fax: 08-20 88 64
E-post: sida@sida.se

Ställ din fråga i vårt forum.

Kontakta oss

Snabblänkar

Pressrum
Publikationer
Kurser
Sajtkarta
Om webbplatsen och cookies
Sidas behandling av personuppgifter
Anmäl korruption
Openaid.se

Följ oss

Sven Wimnells hemsida med projekt: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

Ska man kunna förbättra världen måste man ha bra kunkaper om världen: Hur den var, hur den är, kan bli och bör bli. Vetenskapliga forskningsrapporter om det tar flera år att göra och är vanligen inte dagsaktuella när resultaten presenteras. För förbättringar av världen behövs aktuella uppgifter, i tidningsartiklar kan man få underlag. Men de kan vara sanna eller falska, låmpliga eller olämpliga.

I projeket om samhällsplaneringens problem har under många år införts tidningsartiklar från DN, Dagens Nyheter, som är Sveriges största morgontidning och har många medarbetare över hela världen, och på ett enkelt sätt, vad man kan antaga, ger en bild av världen som kan vara till hjälp när man vill förbättra världen. Artiklarna kan ha brister men det finns ingen möjlighet att kunna kommentera alla artiklar om hur bra eller dåliga de är.

Regeringen har ingen minister för grundläggande livsåskådningar och idéer för politik, det närmaste de kommer det är Kulturministern som ska stå för demokrati och kultur och i arbetsuppgifterna har bl a religion och idrott. Kulturministern har enligt arbetsuppgifterna, verkar det, ett mycket bredare arbete än det hon visar upp. Aktörer inom politiken har svårt att hantera det som borde ingå i kulturministerns uppgifter .

När det gäller livsåskådingar o d är bland de främsta i Sverige Sven - Erik Lidman och när det gäller religion Christer Sturmark. De har artiklar i DN den 10 december 2020, som bifogas här.

" En balansakt mellan kungen och penningpåsen

DN 10 dec 2020

Moderaternas nya idéprogram genomsyras av en nostalgisk vurm för familjen och nationen. Idéhistorikern Sven-Eric Liedman synar tankarna om liberalkonservatism och finner en skvader.

Sverige har på några få år genomgått en dramatisk ideologisk förändring. Den började med att Sverigedemokraterna kom in i riksdagen 2010. Budskapet var ett och bara ett: invandringen höll på att förstöra Sverige.

Deras röstläge skruvades upp i falsett när den stora flyktingströmmen kom 2015. Snart var de inte ensamma i sin kritik. Parti efter parti talade om vikten av en stram invandringspolitik, i takt med att SD:s opinionssiffror sköt i höjden.

Både Kristdemokraterna och Moderaterna fick nya partiledare. Den fräna unga Ebba Busch övergav den lite veliga politik som Göran Hägglund fört. Hon drömde om en kristen höger i Sverige, lik den i USA.

Moderaternas Ulf Kristersson gjorde en ännu skarpare gir med sitt parti. Nu skulle det breda välfärdssystem som hans företrädare Reinfeldt försvarat bantas ordentligt. Sverige skulle också bli svenskare.

Jimmie Åkesson började drömma om ett stort högerblock.

I april 2019 tillsatte Moderaterna en grupp som skulle ta fram ett nytt idéprogram för Moderaterna. Sekreterare blev Alice Teodorescu. Hon hade redan gett liberalkonservatismen ett ansikte. Det är också liberalkonservatismen som genomsyrar det programförslag som kommittén nyligen lagt fram.

Nationalismen är påfallande. ”Svensk kultur och svensk historia förenar människor över generationerna, men är också en viktig brygga in i det svenska samhället.”

På Reinfeldts tid höll man tyst om svenskhet och nationalstat och judisk-kristen tradition. Desto viktigare har dessa stora ord nu blivit. Vi får veta att ”Sverige är format av ett kristet socialt och kulturellt arv som sträcker sig mycket långt tillbaka”. Ja, ”Sverige är en av världens äldsta nationalstater”.

Gamla tiders högermän skulle ha skrockat belåtet inför sådana meningar, Men kanske hade de blivit lite betänksamma när de läst hyllningen till ”upplysningens och förnuftets tradition”.

Å andra sidan hade de tagit till sig de stränga orden om brott och straff i förslaget och än mer åt allt det vackra som sägs om vikten av ett starkt svenskt försvar (låt vara nu inlemmat i Nato).

I god konservativ anda värnar programförslaget också om familjen. Skribenterna är visserligen inte helt omoderna utan talar om familjen ”i de olika former den kan ha i vårt samhälle idag”. Men det är i familjen som vi framför allt tar ansvar för andra människor. En trygg familj gör barnen till ”starka vuxna”.

Ändå har inte allt återgått till det gamla. Plötsligt får man veta att Moderaterna också är ”individualismens parti”. Så sa man inte i gamla Högerpartiet. I all traditionell konservatism var familjen samhällets minsta beståndsdel. Men här är det fråga om den liberala sidan i det nya liberalkonservativa partiet.

Programförslagets rubrik är ”Frihet och ansvar”.

Vad är då frihet? ”Friheten att välja” står det först. Det är vad alla de gamla allianspartierna hävdade och fortfarande hävdar. Det är med valfriheten som vårt bisarra skolsystem motiveras. Valfriheten gör människan till konsument. Hon väljer fritt i det utbud som finns till salu.

Kanske har programkommittén funnit att det också krävs något mer. Friheten har ”ett avgörande existentiellt värde”, heter det. Det öppnas en vidare rymd över oss; vi slipper ut från varuhuset. Är det inte lite Jean-Paul Sartre över orden?

Å nej, så roligt ska det inte bli. Friheten är vägen till ”nya vetenskapliga insikter, till ett växande välstånd och till kulturella landvinningar”. Förhållandet mellan den enkla valfriheten och frihetens existentiella sida förblir oklart.

Friheten tillhör individen, men individen har också ett ansvar ”för sig själv, sina nära och vårt samhälle”. Ja, individen måste också göra sig ”anställningsbar” och därmed smidigt anpassa sig till den rådande arbetsmarknaden. Arbetslinjen gäller fortfarande.

När människor flyr från krig och nöd har vi också ett ansvar. Men ansvaret gäller först och främst närområdet, i synnerhet grannländerna. Underförstått: vårt ansvar för syrier och afghaner är begränsat.

Därmed är vi inne på det hetaste området i programmet, invandringen. Invandringen ska vara ”ändamålsenlig”, heter det. Människor som söker sig hit ska vilja arbeta eller ”driva företag”.

Massinvandringen har skadat Sverige. Integrationen har under de senaste årtiondena varit usel. Denna integration är en enkelriktad process – kort sagt, de som kommer hit ska anpassa sig efter oss, inte vi efter dem. De ska bli som vi.

Uppenbarligen är detta en norm, ett påbud och inte en beskrivning av hur integration gått till i verkligheten. Kulturer tar färg av varandra. Under hela efterkrigstiden har det svenska samhället påverkats av dem som kommit hit.

Men nu ska det enligt Moderaterna bli slut på detta. Människor långt bortifrån ska anpassa sig efter den uråldriga kristna svenska kulturen. Och helst ska de inte komma hit alls.

I några meningar sammanfattas den moderata versionen av den svenska utvecklingen efter 1945.

Fram till slutet av 60-talet genomgick landet en strålande utveckling (inte ett ord om att detta var socialdemokratins stora period). Sedan stagnerade ekonomin under ett kvartssekel, staten blev för stor, vård och skola likriktades. (I själva verket hade det varit så sedan reformationen.)

Så kom räddningen på 90-talet, den alltför stora välfärdsstaten ersattes med entreprenörskap.

Arbetslinjen gällde! Men under 10-talet stannade allting åter upp, och brottsligheten blev aggressivare. (Åter en sanning med modifikation: antalet mord ökade inte.)

Och nu är det alltså dags för liberalkonservatismen.

Liberalismen är närmare bestämt nyliberalism. Men en förändring har skett sedan Bildts tid. Då följde man Milton Friedman med hundlik tillgivenhet. Friskolorna var en kopia av Friedmans förslag. ”Voucher” blev ”skolpeng” på svenska.

Nu är det den andre store nyliberalen, Friedrich Hayek, som håller i taktpinnen. Det moderna samhället är ”oöverblickbart”. Därför är det omöjligt att detaljstyra.

Hayek in i detalj!

Men miljö och klimat måste man åtminstone ta tag i. Människan och inte den övriga naturen ska vara utgångspunkten. Vi har ett ”förvaltaransvar” (väl samma ansvar som Gud gav Adam i Bibeln). Och allt måste förenas med ”ekonomisk tillväxt”.

Himmel och jord må brinna, men tillväxten den står kvar.

Jämlikheten är enbart en jämlikhet inför lagen. Inte ett ord om de skenande sociala, ekonomiska och kulturella skillnaderna i dagens Sverige. De är inte politikens problem.

Till sist är frågan oundviklig: Hur går liberalism och konservatism ihop? Man kan lugnt svara: inte alls! Å ena sidan kungen och altaret, å andra sidan den ständigt mer välfyllda penningpåsen.

Men Sverigedemokrater och Kristdemokrater slickar säkert girigt i sig den kristna och nationalistiska grädden. Ekonomin får man ta på köpet.

Sven-Eric Liedman"

" Idéhistorikern och författaren Sven-Eric Liedman är aktuell med ”Från Platon till demokratins kris” (Albert Bonniers förlag). "

"Ateism är inte en livsåskådning. Karikatyren av icke-troende skapar inga samtal, skriver Christer Sturmark

DN 10 dec 2020

Ett stort antal människor – bland andra undertecknad – menar att religion inte spelar någon betydande roll eller någon roll alls i deras liv. Men vi har fel, enligt religionshistorikern Paul Linjamaa (DN Kultur 4/12).

Religion, hävdar han, spelar i själva verket fortfarande en central roll i alla människors liv och det är till och med svårt att föreställa sig tillvaron utan den.

Vi behöver ha ett seriöst samtal om livsåskådningsfrågor i den offentliga debatten. Vår samtid präglas av en tilltagande globalisering och migration. Om vi inte förstår varandras livsåskådningar, eller ens vår egen, så kan vi inte heller förstå eller kommunicera med varandra. Det försvårar en fredlig samexistens.

Detta mål gagnas inte av den typ av resonemang som det Paul Linjamaa för där begrepp omdefinieras till oigenkännlighet och resonemang förenklas till halmgubbar (till exempel i kritiken av Björn Ulvaeus).

De flesta människor uppfattar begreppet ”religion” som någon form av tro på övernaturliga fenomen, gudar, andar, transcendenta själar, återfödelse eller liknande, vilket bekräftas av de flesta uppslagsverk.

Men det är uppenbart att vi är ett stort antal – sannolikt ett växande antal – människor, i Sverige och i världen, som inte tror på sådana fenomen. När Linjamaa påstår att religion spelar en central roll även för dem, och att det är svårt att föreställa sig en tillvaro utan religion, så beror det inte på att han i grunden ifrågasätter detta.

I stället utgår påståendet från en omdefiniering av begreppet religion till att vara i det närmaste identiskt med kultur. Man brukar kontrastera kultur mot natur; med kultur i vid bemärkelse avses all mänsklig aktivitet. Till den räknas – för att ta exempel från Linjamaas artikel – litteratur, musik och konst, men också sociala företeelser som att människor gifter sig, ger sina barn namn och begraver sina döda.

Linjamaa låtsas som om dessa ritualer alltid utövas i en religiös kontext, men faktum är att de i växande omfattning sker under helt sekulära former. Allt färre gifter sig i kyrkan eller döper sina barn. Men i Linjamaas värld spelar det ingen roll. Alla dessa mänskliga aktiviteter är enligt honom ett uttryck för religion.

Vi människor har naturligtvis en stor frihet att sätta namn på ting och företeelser. Men kommunikationen oss emellan underlättas om vi är någorlunda överens om definitionerna. Med den etablerade förståelsen av begreppet religion råder det knappast någon tvekan om att ett stort antal människor inte är religiösa, särskilt i Sverige.

Linjamaa vill emellertid omdefiniera religion på ett sätt som innebär att den omfattar precis alla. Om man omdefinierar religion så att det är detsamma som fascination och förundran inför verklighetens natur och alla kulturella uttryck, så inkluderas givetvis fler i begreppet. Men det förlorar samtidigt sin innebörd och relevans, och Linjamaa missar att berätta vilket nytt begrepp han vill använda för det som hittills har kallats religion.

Linjamaa lyfter också fram det kända fenomenet att en grupps samhörighet och identitet ibland i högre grad formas av gemensamma yttre fiender än av en inre gemenskap. Han hävdar att det här gäller ateister, som enligt honom betraktar religion som en fiende.

Däremot menar han att gudstroende människor genom sin religiositet får både identitet och samhörighet. Det är riktigt, som Linjamaa själv konstaterar, att det enda som förenar ateister är en specifik fråga, nämligen uppfattningen att Gud inte existerar. I andra frågor som rör värderingar, kultur och politik har ateister runt om i världen vitt skilda uppfattningar. Det finns därför knappast någon strävan efter en gemensam identitet.

Men samma motsättningar finns bland religiösa. Den ”identitet och samhörighet” dem emellan som Linjamaa talar om existerar inte. I själva verket råder det, som alla har noterat, starka motsättningar inte bara mellan skilda religioner utan också mellan olika inriktningar inom samma religion. De leder många gånger till krig snarare än samhörighet.

Han skriver vidare att ”oavsett om man är kristen apologet eller ateist finns det anledning att stanna upp och tänka efter exakt vad det är man egentligen diskuterar”. Han myntar begreppet ”bekännande ateist”, ett begrepp som rimligen inte betyder någonting. (Jag tror inte att astrologi fungerar, är jag då en ”bekännande a-astrolog”?)

Linjamaa gör ett kategorifel när han ställer kristendom (en livsåskådning och religion) mot ateism (en uppfattning i en enskild sakfråga).

Ateism är inte en livsåskådning. Ateism är tomt på både innehåll och värderingar. En ateist kan tro på astrologi och spöken, kan vara vänster eller höger, demokrat eller antidemokrat. Ateism är förutom uppfattningen att det inte finns någon gud en innehållslös beteckning.

För egen del bekänner jag mig till livsåskådningen sekulär humanism. Den har en specifik kunskapsteoretisk hållning som bland annat leder till uppfattningen att astrologi inte fungerar och att spöken inte finns. Den livsåskådningen har en värdegrund och människosyn som vilar på en sekulärt formulerad etik. Den har också en naturalistisk verklighetsuppfattning: uppfattningen att världen definieras och styrs av naturliga, snarare än övernaturliga, krafter. Av naturalismen följer ateism. Så därmed är jag också ateist, men det är bara en av många konsekvenser av att vara sekulär humanist.

Alla sekulära humanister är således ateister (eller agnostiker), men alla ateister (eller agnostiker) är inte sekulära humanister. Att som Paul Linjamaa betrakta ateismen som ett kulturbärande och meningsskapande begrepp är bara vilseledande.

Vi behöver tala om kultur och livsåskådningar med respekt och utan att göra karikatyrer av andras livsåskådningar. Först då kan diskussionen bli meningsfull.

Christer Sturmark
Författare, bokförläggare och vd för fackboksförlaget Fri Tanke. "

"Den ”identitet och samhörighet” religiösa emellan som Linjamaa talar om existerar inte. I själva verket råder det, som alla har noterat, starka motsättningar inte bara mellan skilda religioner utan också mellan olika inriktningar inom samma religion. De leder många gånger till krig snarare än samhörighet. "

Sverige bör se sin klimat- och miljöpolitik och energipolitik i ett globalt perspektiv. Mänskligheten har en skyldighet att tillvarata kärnkraftens möjligheter att utnyttja atomernas enastående krafter.

Det talas nu om att man snarast bör börja bygga slutförvar för kärnkraftsbränsle som är förbrukat. Man tänker sig att gräva ner sig 500 m i urberget vid Forsmark och lägga dit bränsle infogat i enorma mängder koppar mm som ska vila där 100 tusen år. Det är mycket dyrt.

Miljöpartiet vill vänta på närmare undersökningar om det. De vill inte ha kärnkraft, men bör lära sig förstå hur mycket energi det finns i atomerna.

Det finns nu kärnkraftsmaskiner som kan använda det som man säger förbrukade bränslet. Sverige bör understödja forskning som utvecklar det. Och man bör avstå från det dyra lagret vid Forsmark och bygga ut mellanlagret i Oskarshamn som ligger på 30 meers djup och är mycket billigare än det vid Forsmark.

Allmänheten verkar inte förstått riktigt hur mycket energi det finns i atomerna. I kemiska formlerna för känkraft ingår faktorn för ljusets hastighet, ett mycket stor tal, 300 hundra tusen km per sekund. Ljuset går en sträcka som motsvarar sju varv runt jorden, per sekund.

Det är dessutom så att energin beror av kvadraten på det stora talet för ljusets hastighet. Det är ett mycket stort tal som verkade när två små bomber 1945 från ett amerikanskt flygplan raderade två japanska städer.

Det är inte troligt att de stora länderna i världen kan klara klimatkraven utan kärnkraft. Regeringens minister för bistånd och samarbete med andra länder bör klargöra detta.

Energiministern bör se till att det utvecklas kärnkraftsmaskiner som kan använda det man säger förbrukade bränslet som ännu innehåller energi som kan användas.

Behovet av el i världen är stort och kommer att öka. Det är inte troligt att de kinesiska miljonstäderna kan försörja sig med vindkraft. Kineserna bygger nu kolkraft på löpande band.

Sverige bör se sin klimat-och miljöpolitik och energipolitik i globalt perspektiv.

Mänskilgheten har en skyldighet att ta tillvara kärnkratens möjligheter att utnyttja atomernas enastående krafter.

Klimat- och miljöministern bör på regeringens hemsida redovisa världens växt- och djurliv och deras livsmiljöer så att alla förstår att de måste skyddas. De finns i bibliotekens beskrivning av naturvetenskaperna, bl a SAB systemet.

Naturvetenskap enligt SAB-systemet på svenska bibliotek.

U Naturvetenskap

U(x) Naturvetenskapliga lexikon407 träffar

U:b Naturvetenskaplig forskning och n naturvetenskapliga institutioner530 träffar

U:d Naturvetenskaplig teori, filosofi och metodlära1413 träffar

U:k Naturvetenskapens historia2319 träffar

U:oa Naturvetenskapens sociologi133 träffar

U.02 Allmän instrumentlära683 träffar

Ua Astronomi15199 träffar

Ua(y) Astronomiska kartor, stjärnkataloger och bilderböcker48 träffar

Ua:bf Astronomiska institutioner74 träffar

Ua:k Astronomins historia1307 träffar

Ua.02 Instrumentlära324 träffar

Uaa Universum2504 träffar

Uab Solsystemet2247 träffar

Uac Stjärnor1230 träffar

Uae Praktisk astronomi874 träffar

Uaf Tidmätning1484 träffar

Uag Celest mekanik227 träffar

Uah Sfärisk astronomi och positionsastronomi111 träffar

Uai Astrofysik1032 träffar

Ub Geofysik17337 träffar

Ub.02 Instrumentlära: allmänt8 träffar

Uba Meteorologi6524 träffar

Ubb Oceanografi och hydrologi6125 träffar

Ubc Geodesi1764 träffar

Ubd Jordmagnetism407 träffar

Ube Vulkaner och jordbävningar1012 träffar

Uc Fysik och kemi71241 träffar

Uc.bf Institutioner0 träffar

Uc:k Fysikens och kemins historia360 träffar

Ucb Mekanik5380 träffar

Ucc Fysik27528 träffar

Ucd Molekyl-, atom-, kärn- och partikelfysik7146 träffar

Uce Kemi27368 träffar

Ud Geologi och paleontologi26607 träffar

Ud:bf Geologiska och paleontologiska institutioner57 träffar

Ud:k Geologins och paleontologins historia199 träffar

Ud.02 Instrumentlära8 träffar

Ud- Särskilda länder och områden3186 träffar

Uda Allmän och historisk geologi7438 träffar

Udb Paleontologi4005 träffar

Udt Geokemi462 träffar

Udu Mineralogi2407 träffar

Udv Petrologi1358 träffar

UdxEkonomisk geologi2978 träffar

J Arkeologi

Ue Biologi37710 träffar

Ue:bf Biologisinstitutioner42 träffar

Ue:k Biologins historia661 träffar

Ue.0 Särskilda biologiska aspekter och delområden20173 träffar

Uea Utvecklingslära och genetik6109 träffar

Ueb Fysisk antropologi1735 träffar

Uec Mikrobiologi2095 träffar

Ued Bioteknik1481 träffar

Uf Botanik29412 träffar

Uf:bf Botanikinstitutioner251 träffar

Uf:k Botanikens historia559 träffar

Uf.0Särskilda botaniska aspekter och delområden11570 träffar

Ufa Särskilda grupper av växter2464 träffar

Ufe Fröväxter (Fanerogamer): allmänt962 träffar

Uff Fanerogamer: gömfröiga (Magnoliophytina)2724 träffar

Ufg Fanerogamer: nakenfröiga (Pinophytina)287 träffar

Ufh Kryptogamer5684 träffar

Ug Zoologi36507 träffar

Ug:bf Zoologiinstitutioner115 träffar

Ug:k Zoologins historia233 träffar

Ug.0 Särskilda zoologiska aspekter och delområden7168 träffar

Uge Ryggradsdjur (Vertebrata)531 träffar

Ugf Däggdjur (Mammalia)5257 träffar

Ugg Fåglar (Aves)6556 träffar

Ugh Kräldjur (Reptilia) och groddjur (Amphibia)999 träffar

Ugi Fiskar (Pisces) och rundmunnar (Cyclostomi)2329 träffar

Ugj Ryggradslösa djur (Evertebrata)11027 träffar

DN 16 februari 2021

”Behåll kärnkraften – annars förstörs naturen av vindkraftverk”

"Nyligen har Energimyndigheten tillsammans med Naturvårdsverket publicerat utredningen ”Nationell strategi för en hållbar vindkraft”. Utredningen låg förra veckan till grund för ett nästan timslångt och förvånansvärt okritiskt reportage i Sveriges Radios miljöprogram ”Klotet”.

I utredningen förespråkas att regelverket måste lättas för att möjliggöra för landbaserade vindkraftsverk i södra Sverige med en årlig produktion av 47,5 terawatttimmar. Om man sätter sig in i vad detta skulle innebära för vår natur och miljö, framträder en skrämmande bild.

Jag syftar då på den visuella störning som vindkraftverken utgör. Om en snurrande rotor ses över horisonten dras blicken till den och det blir en störning som kan dominera upplevelsen av en annars stilla horisontlinje. Ett pärlband av sådana vindsnurror är förstås ännu värre.

För att påvisa det orimliga i planerna har jag utgått från publicerade data för en av de största planerade vindkraftsparkerna i landet, Markbygden utanför Skellefteå, etapp 3. Dess 442 turbiner på tillsammans 1400 megawatt installerad effekt ska leverera 5,5 terawattimmar årligen.

Det motsvarar 45 procent av full effekt under årets alla timmar. Markytan som tas i anspråk är 150 kvadratkilometer. Det motsvarar då 27 kvadratkilometer per terawattimme.

På grund av tornens höjd syns rotorerna helt över horisontlinjen på ett avstånd av lågt räknat 30 kilometer i ett platt landskap med fri sikt. Är vindkraftsparken högt belägen ökar detta avstånd. Man kan försiktigt räkna med att en vindkraftspark för en terawatttimme per år skapar en visuell störzon på drygt 4000 kvadratkilometer. Det motsvarar en visuell störzon på 65 gånger 65 kilometer om vi tänker oss att vindkraftsparken har en kvadratisk form.

Och det går ju inte att gömma vindkraftsparken. Vid val av läge eftersträvas höjdplatåer.

Södra Sverige har en total markyta på 184 000 kvadratkilometer, varav skogsarealer utgör 129 000 kvadratkilometer. Det innebär att 48 terawattimmar kräver 1 300 kvadratkilometer markyta och, vad värre är, skapa visuella störzoner omfattande 192 000 kvadratkilometer.

Det betyder att var man än befinner sig i södra Sverige skulle inom synfältet ha i genomsnitt 2–4 gigantiska vindkraftsparker, tusentals snurrande rotorer synliga över horisontlinjen.

Jag hävdar att detta är ett direkt miljöhot, som man verkar blunda för. Det förefaller mig orealistiskt att tro att befolkningen i södra Sverige kommer att acceptera detta. Att övervinna ett sådant motstånd med ”effektivare planeringsprocesser” är nog dömt att misslyckas.

För oss som ser kärnkraften som en säker och fossilfri energikälla, är det orimligt att förutsätta att all fossilfri energi skall komma från vindkraft. Det leder till en framtid då vi sätter en visuell industriell prägel på hela södra Sveriges natur. Alternativet med kärnkraft kräver mindre än totalt fem kvadratkilometers yta.

Jag inte vill se vår fria natur skövlad av vindparker. De behövs inte, eftersom det finns alternativ som sparar naturen.

Gunnar Widén, Klövedal "

DN 20 februari 2021

" Det är han som format arbetslivet för dig och mig

Få människor kan säga att de har förändrat världen, men Bill Gates är en av dem. Han förstod tidigt att det viktigaste i en dator inte är prestandan, utan vad datorn kan utföra för oss. Det som görs av mjukvaran, datorprogrammen eller som vi nu kallar dem: apparna. Företaget Bill Gates startade har levererat två av världens viktigaste program – Word och Excel. Genom att inte vara låst till en sorts maskiner har Word och Excel överlevt så många generationsskiften inom den snabbt accelererande datorvärlden att det knappt går att räkna.

Microsoft tog också över marknaden för det övergripande program som tar hand om programmen – operativsystemet. Windows fanns under en period i 90 procent av alla världens datorer. Och när alla som hade Windows senare fick ett program som öppnade fönstret mot nymodigheten internet, då var dominansen total.

Microsofts webbläsare kallades Internet Explorer, bokstavligen ”internets upptäckare”.

Bill Gates som har programmerat sedan barnsben personifierade begreppet nörd och hans och Windows fyrkantiga syn på användarna blev också det som så småningom öppnade vägen för konkurrenten Apple. Microsoft kämpar sig tillbaka – efter en misslyckad telefonsatsning har de byggt vidare på sin makt över arbetslivet, genom att köpa Linkedin. Vid det här laget hade Bill Gates sedan länge slutat sköta den dagliga verksamheten på Microsoft för att ägna sig åt välgörenhet.

Med de enorma vinster han samlat under alla år som vi andra fyllt i våra Excel-ark och kontrollerat stavningen i våra Word-dokument, har han en andra karriär. Den här gången vill han och hans fru Melinda Gates bekämpa sjukdomar och klimatförändringar. Det kanske framstår som storhetsvansinne att ge sig i kast med detta. Men en person som redan förändrat världen så radikalt har inga skäl att tro att han inte kan lyckas igen.

Augustin Erba augustin.erba@dn.se "

20 februari 2021

"Bill Gates – från mjukvarukapitalist till betongaktivist

Mannen som förändrat världen med mjukvara, satsar nu stenhårt på andra arenor. I år vill Bill Gates bli klimatdebattens stora optimist. Men i mötet med DN visar det sig att ett av hans främsta budskap är extremt grått, tungt och jordnära. Världens fjärde rikaste man har hakat upp sig på: cement.

Det är inte alls vad man väntar sig från en techmiljardär som visar upp sig på sitt designkontor med schackbräde som rekvisita. Ordet känns inte som det allra mest naturliga när det kommer från en som de senaste åren huvudsakligen ägnat sig åt välgörenhetsarbete för att till exempel främja flickors utbildning i världen.

Men Bill Gates säger det gång på gång: Cement. Vi får inte glömma cementen.

Bakgrunden är att han har skrivit en bok – ”Så undviker vi klimat-katastrofen” – och den är optimistisk. Vi måste visserligen ta i från tårna och göra precis allt samtidigt nu enligt Gates. Dra ner och växla upp. Forska på djupet, men också satsa på riskprojekt. Lägga om och hålla ut. Det kommer att bli *”super-hard”*, säger han, men det kan gå.

Så här skriver han själv i nya boken, stycket är något nerkortat av DN:

”Vi måste prestera något gigantiskt som vi aldrig har gjort förr, mycket snabbare än vi någonsin har gjort något liknande. Men ge inte upp. Vi klarar det.”

Det var kring millennieskiftet som Bill Gates började sin resa från mjukvarukapitalist till klimataktivist. En del av de många miljarder han och hustrun Melinda har tjänat ihop under de framgångsrika åren med Microsoft skulle då satsas i projekt för global hälsa genom stiftelsen de skapat. Ganska snabbt kom Bill Gates att se bristen på energi som ett stort bekymmer i det arbetet. Utan lampa är det svårt att läsa läxor. Utan kylskåp kan du inte förvara vaccin.

I början av nya boken beskriver han inflygningar han gjorde till södra Afrikas storstäder under det tidiga 2000-talet. Han tittade ut och tänkte: Varför är det så mörkt där nere? Den spontana reaktionen från den lösningsorienterade amerikanen var att satsa stort på riklig och billig energi till den fattiga delen av världen, men efter några år krockade den ambitionen med det han började lära sig om klimat-förändringarna.

På en länk över Atlanten svarar Bill Gates på europeiska journalisters frågor om uppvaknandet och boken han skrivit. Ett tiotal reportrar samsas om en timmes frågetid och DN är, som enda svenska mediehus i gruppen, först ut.

När du förstod omfattningen av klimatkrisen, och tittade tillbaks på din tid som entreprenör och affärsman, vad önskar du då att du hade gjort annorlunda?

– Du vet, jag var helt fokuserad på mjukvara från 15 års ålder, till dess att jag fyllde 45. Och även om jag följde annan vetenskap på håll, så visste jag verkligen inte mycket då om klimatförändringar.

Bill Gates har ett gungande sätt att leverera sina svar. Blicken är stadigt fäst på församlingen, men överkroppen vaggar oupphörligt när han pratar. Armarna ligger i kors över bröstet, eller tvinnade mellan

knäna, men rastlösheten går inte helt att tygla. Som pendeln på ett gammalt väggur, pulserar han fram och tillbaka.

– Så hur som helst, jag har alltså inte varit en klimatfokuserad person, och jag vet inte om jag skulle vilja gå tillbaka och ändra något. Min talang har ju varit mjukvara. Men jag läser mycket, och tycker om att koka ner det jag tar till mig. Jag har läst hundratals böcker om stål och cement och klimatet. Nu försöker jag göra den kunskapen tillgänglig för andra.

Där kom det igen. Cement. Rummet han sitter i har en fond av djupa hyllor i blankt vitt trä som rymmer sparsmakade skulpturer. Ett franskt mineralvatten står på bordet och Bill Gates är klädd i tunn, svart lammullströja. Skarpa svarta glasögon fulländar intrycket av någon som skulle kunna tas för gallerist. Eller regissör. Men han vill alltså att vi ska tänka på cement.

– Så du vet, jag är alltså en eftersläntrare när det kommer till klimatfrågan, men anledningen till att jag ville skriva boken är att just nu finns det så många hängivna. Och om vi inte levererar en trovärdig plan för klimatet, kommer de alla att bli cyniska i stället, inom tio år. Om vi inte får till det där med cementen, kommer vi skapa en hel generation av cyniker.

Ce-men-ten. Tydligen står allt och faller med den. Så då tar vi detta.

Bill Gates beskriver en daglig resa han brukar göra – när det inte är pandemi – från bostaden på halvön Medina till huvudkontoret inne i Seattle. Färden går över världens längsta pontonbro, 520, som flyter på Lake Washington. Han tänker på den flytande bron som ett ”under av modern ingenjörskonst”. Svaret på varför den inte sjunker trots all trafik stavas betong. 77 luftfyllda, vattentäta pontoner av betong.

Men betong består av grus, sand, vatten – och cement. Och produktionen av cement, får vi lära oss när Bill Gates undervisar, står för en mycket större del av de samlade utsläppen av växthusgaser än de flesta av oss kanske tror. Personbilar ligger bakom max 8 procent, skriver Gates, tillverkning av stål och cement 10. Och medan personbilsparken går att ställa om med ny teknik, är cementtillverkningen mycket trixigare att rena.

Cement görs av kalksten som bränns. I stenen finns kalk, kol och syre. När kalken frigörs blir syret och kolen kvar. Syre och kol är koldioxid. I boken skriver Gates:

”Det finns ingen metod för att tillverka cement som inte innehåller denna process. Det är en kemisk reaktion – kalksten plus hetta är lika med kalciumoxid plus koldioxid – och den går inte att komma runt. Förhållandet är ett till ett: tillverkar man 1 ton cement får man 1 ton koldioxid.”

Det där han sa nyss om att ha tagit sig igenom ”hundratals böcker om cement”, känns ganska rimligt faktiskt, för den som sett Netflix-serien ”Koden till min hjärna”. Genom tre timslånga avsnitt ses Bill Gates kånka på sin bokkasse. Tio till tjugo böcker bär han ständigt runt på. Kassen packas om av staben mellan varven, så att färdiglästa exemplar kan ställas tillbaks på hyllan och nya projekt tas med på färden.

Gates sitter still när han läser, men rör sig när han tänker. En slinga utanför bostaden nöts av ständiga promenader. Rörelse, rörelse, pendeln svänger.

Under en av alla vandringar som visas upp pratar filmaren kärnkraft med Bill Gates. Kärnkraftsforskning är en dyr syssla, utan särskilt stort stöd i opinionen – efter Harrisburg, Tjernobyl och Fukushima – men

det handlar om en energiproduktion som i teorin skulle kunna vara helt klimatneutral och Bill Gates har därför satsat stort på det som kallas ”fjärde generationens kärnkraft”, i bolaget TerraPower.

Målet är att utveckla en säkrare, billigare och mycket mer effektiv kärnkraft, men det är en ambition som till exempel Frankrike gav upp häromåret. Efter ett tidsödande och kostsamt frontarbete på området, såg landet för få framsteg.

Men för Bill Gates ger det bara mersmak, att projektet är så teknologiskt utmanande, erkänner han i dokumentären.

– Tekniska innovationer är det enda jag kan och det enda jag är riktigt bra på. Det är min hammare. Många problem ser ut som spikar för mig, eftersom jag har den här hammaren.

Strax innan Donald Trump tillträdde som president hade TerraPower säkrat ett avtal med Kina om att flytta den kärnkraftsutveckling de sysslat med de senaste åren, från ritborden och simuleringarna i datormiljö, till kraftverksbyggen i full skala på kinesisk mark. Sedan kom handelskriget. Allt gjorde halt.

De europeiska journalisterna som träffar Gates tillsammans med DN ställer flera frågor om kärnkraft. Den tyske reportern får beröm för sitt lands storsatsning på solpaneler, men Bill Gates beklagar med stort eftertryck att landet vänder kärnkraften ryggen. *”Sadly”,* säger klimatboksförfattaren. Belgaren i vår grupp får samma reaktion, där ska alla reaktorer vara stängda 2024.

Bill Gates är van att argumentera i motvind på det här området.

– Den enda anledningen till att jag gett mig in i det här, är att vi kan tvingas ta till kärnkraft för att tackla klimatförändringarna. Om det inte sker ett mirakel kring batteriforskningen, ser jag faktiskt ingen annan utväg. Vi måste kunna skapa energi även när det inte blåser eller solen inte lyser. Och det måste vara ren energi.

I slutet av 2020 fick Bill Gates bolag kontrakt på att bygga en demoversion av sin planerat säkra reaktor på hemmaplan, i USA. Om fem år ska den stå klar. Lyckas de få den godkänd hoppas Bill Gates att tvivlen försvinner.

– I digitala modeller har vi simulerat jordbävningar, vulkanutbrott och flygplanskrascher, och detta är en helt annan värld säkerhetsmässigt än det ni är vana vid. Om USA nu tar fram de här reaktorerna hoppas jag att folk i resten av världen är öppensinnade nog att åtminstone titta på dem.

Samma dag som den här pressträffen kring klimatboken äger rum svärs en ny president in i Bill Gates hemland. Inte bara samma dag förresten – pressträffen och ceremonin krockar totalt. Den timma Bill Gates bokat in för sitt möte med europeiska medier, är just precis den timma då andra ser poeten Amanda Gorman tala om mod och ljus och Joe Biden lägga handen på bibeln och säga *”I pledge”*.

Det är ett sammanträffande, *”a coincidence!”*, säger Gates stab som svar på vår undran kring den iögonfallande tajmingen. Själv kommenterar han det inte alls – och eftersom arrangörerna inte tillåter följdfrågor blir det tyvärr ingen fördjupning kring saken.

Men techmogulens förhållande till politiker berörs på andra sätt. I boken skriver han att klimatfrågan står och faller med dem nu. Det

folkliga engagemanget finns, tekniken är på väg, tror Gates, men han tycker att det saknas modiga och handlingskraftiga politiker.

– Det är väldigt lätt för politiker i dag att lova att utsläppen ska vara noll år 2050. En person som säger så, måste få frågan: Kan du storleken på din forsknings- och utvecklingsbudget? Vad gör du åt stål? Vad gör du åt cement?

(Cement. Jag registrerar bara ordet här igen. Det är inte sista gången.)

– Den politiker som pratar om att sänka utsläppen på något sätt som verkar enkelt, är faktiskt inte seriös. Det är en person som bara håller på med pr. Vi måste skapa en politisk kultur som enbart premierar klimatåtgärder som är riktigt svåra, eller väldigt osäkra.

Han tar svenska elbilar som exempel. Vid en första anblick kan man säga att Sverige har kommit långt vad gäller omställningen av personbilsparken. Norge ligger före, men nästan 10 procent av de nya fordon som säljs i Sverige går att ladda med el, och det är en hög siffra internationellt sett.

– Samtidigt är elbilar den lättaste uppgiften av alla vi har framför oss, och inte ens där kommer alltså något land längre än till några få procent av de bilar som körs, trots att vi skulle behöva hundra, säger Gates.

Nu tycker han att det ligger på oss alla att ge våra politiker mandat att agera med kraft i frågor som rör klimatet, men sen måste vi alltså också kräva bevis på att de faktiskt går från ord till verkstad.

– Det är uppenbart att världen ännu inte är seriös i klimatarbetet. Varför skulle annars jag vara den största finansiären av startup-bolag på området? Det är så mycket prat! Nu måste vi ta fram en plan och stoppa in pengar i den planen.

Själv satsar han stort genom innovationsfonden Breakthrough Energy Ventures, som utvecklar klimatteknologiska högriskprojekt – ofta kontroversiella sådana. En av idéerna är till exempel att genom konstgjorda moln skymma solen och på så sätt minska uppvärmningen. Den metoden ska forskare från Harvard faktiskt testa i Kiruna den här sommaren. Men många meteorologer tvivlar på – eller till och med varnar för – tekniken. De frågar sig vad en sådan storskalig manipulation av klimatet skulle kunna leda till i förlängningen?

Och Bill Gates blir också ifrågasatt för att han över huvudtaget tar sig ton i de här frågorna. Han! Vem är han liksom, att säga nåt om just klimatet?

I boken skriver Gates att han förstår sina skeptiker. ”Världen saknar inte precis rika män med storvulna idéer om vad andra människor ska göra.” Till de samlade journalisterna säger han att han ändå tror att han kan ha en roll att fylla.

– Under 2021 kommer jag att prata om tre saker. Jag vet, det är minst två saker för mycket, men jag ser inte att jag har något annat val. Jag ska prata om hur vi ska komma ur den här pandemin, jag ska prata om hur vi ska undvika nästa pandemi, och så kommer jag att prata om klimatförändringarna. Jag vill inte missa 2021, för jag tror att det är ett nyckelår, när det gäller att få fram en plan för global omställning.

Bill Gates vill sälja sig som optimist på klimatområdet med sin nya bok, men som avslutning på pressträffen kommer en fråga om hur han egentligen kan vara det? Donald Trump har ju kraftigt försenat hans arbete, politiker överlag vill bara prata mål och inte medel, har vi fått

höra, och vissa saker – som cementproblemet – går nästan inte att ändra på ens med den smartaste teknik. Kan Bill Gates efter allt detta, med trovärdighet, verkligen kalla sig optimist?

– Vilken bra sista fråga! Jag kanske är självcentrerad nu, men intresset för min bok pekar i alla fall på att här finns det ett sug. Det finns en förändringstakt nu som väcker hopp.

Gates berättar att projekten i hans utvecklingsfond också drar in allt mer externt kapital. EU satsar jättebra, säger han, så nu behöver han själv bara gå in med en femtedel av riskkapitalet i det 40-tal bolag som fonden omfattar.

– Hade du frågat mig för fem år sedan hur bra jag trodde att projekten i fonden skulle gå hade jag aldrig trott på något som liknar det vi ser nu. Så ja, jag är optimist, även om det ser ut som om det vi har framför oss kommer att bli supersvårt. Det kommer att krävas en helskottas massa innovation!

Den rörlige mannen har stannat upp med armbågarna i kors över det blanka vita skrivbordet. Framåtlutad gör han sig redo att sätta punkt. Bakom honom skymtar omslaget på boken där läsarna får några enkla hållpunkter att ha i minnet när klimatet diskuteras.

Punkt 1: Summan av alla utsläpp av växthusgaser under ett år är 51 miljarder ton. Hur stor del talar vi om den här gången?

Punkt 2: Och cementproduktionen då?

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se "

"Bill Gates

Föddes i Seattle 28 oktober 1955 och började programmera datorer som 13-åring.

Han var en av grundarna av Microsoft 1975 och är fortfarande styrelseordförande där.

Numera arbetar han mest i Bill & Melinda Gates Foundation tillsammans med hustrun. De har tre barn – Jennifer född 1996, Rory född 1999 och Phoebe född 2002.

Enligt Forbes är Bill Gates numera världens fjärde rikaste man. Rikast är Jeff Bezos (Amazon).

Aktuell med ”Så undviker vi klimatkatastrofen. Lösningarna vi har och genombrotten vi behöver (Albert Bonniers förlag).

Fem saker att ha i minnet när du talar klimat, enligt Bill Gates:

1 51 miljarder ton är summan av alla växthusgaser som släpps ut under ett år. Se till att ta reda på hur stor del av detta ditt samtal gäller.

2 Cement. Det är lätt att fastna i diskussioner om bilar och el, men alla utsläppskällor måste tas med. Cementproduktionen är en av de svåraste att klimatanpassa.

3 Hur mycket är ”1 kilowatt”?
En genomsnittlig bostad förbrukar det. 1 megawatt går åt i en liten stad. 1 gigawatt i en stor. Världen förbrukar 3 000 gigawatt.

4 Hur mycket utrymme behövs för att få fram energin? Ved och vind tar mest plats, kärnkraft och fossila bränslen minst.

5 Vad kostar det? ”Smutsig” el är i dag den billigaste. Håll ”de gröna merkostnaderna” i minnet. Kommer medelinkomstländerna ha råd att ställa om? "

DN 17 februari 2021

"Vi lever i en tid som kräver goda läsare

De sociala medierna lämpar sig sällan för en eftertänksam, reflekterande läsning. Men om vi menar allvar med talet om att värna förnuftet måste vi också uppvärdera mötet med texten, skriver idéhistorikern Sven-Eric Liedman.

Anne-Marie Körling, den erfarna läraren som häromåret var Sveriges läsambassadör, slår kontinuerligt larm på sin blogg om många barns sjunkande läskunnighet. När de unga väl avslöjat bokstävernas hemlighet tror många att saken är klar. De kan läsa. I en klass var det bara en liten minoritet som verkligen kunde läsa och inte bara stava sig fram.

Ingen tror att ett barn som tagit sina första steg inte behöver gå mer. Men det är tydligen en föreställning som man kan få när det gäller läsning.

Barnen som Anne-Marie Körling talar om har inte invandrarföräldrar. De är svensk medelklass. De har väl förspänt. Men de flesta kan inte läsa ordentligt.

Läsningen håller på att hamna på undantag. Det finns ju ljudböcker. Det finns tv och Youtube. Tekniken gör det möjligt att tala in en text och få den prydligt utskriven.

Men att kunna läsa är nödvändigt för ett reflekterat liv i ett modernt samhälle. Vi måste komma ihåg att skriften inte som talet följt mänskligheten under hela dess utveckling. Det är en senkomling, en nödvändig beståndsdel i högkulturerna.

Med skriften får man ett verbalt minne utanför hjärnan, ett minne som alla läskunniga kan ta del av. Matematikens symboler är en del av detta skriftspråk.

Läsning är en färdighet som kan och bör odlas livet igenom. Fler och fler arbetar framför datorn. Där finns också bilder – men det som binder samman, förklarar och ger sammanhang är text.

Texten är ett nödvändigt redskap för att utveckla det kritiska sinnet. Bara genom att resonera om texter, jämföra texter med andra texter och pröva deras påståenden mot verkligheten kan vi säga något om deras trovärdighet.

I skolans grunddokument hyllas det kritiska sinnet. Men hur ska detta kunna utvecklas om man inte kan tillgodogöra sig en någorlunda komplex text? Läsningen är en nödvändig betingelse för en rimligt förnuftig verklighetsuppfattning.

Men bara nödvändig, inte tillräcklig! Läskunnigheten var god i Tyskland på 1930-talet, men det hindrade inte människor från att anamma en ideologi som inte bara var omänsklig utan också djupt irrationell. Många av dem som i januari stormade Kapitolium hade en mångårig utbildning. Det räcker inte med god läskunnighet, det krävs också en moralisk standard som inte lämnar fältet fritt för våra vidrigaste impulser. För detta krävs ett någorlunda harmoniskt samhälle, ansvarsfulla uppfostrare och en skola som inte bara anställer prov och delar ut betyg utan också får tid att ge sina elever rimliga måttstockar för ett såväl hyggligt som reflekterat liv.

I denna senare uppgift kan läsningen spela en positiv roll. Inte för att man automatiskt blir god av den utan att man fått tillfälle att samtala om det som berättelserna eller faktatexterna öppnar av problem och möjligheter. Det är det eftertänksamma, respektfulla samtalet som kanske är viktigast. Man byter reflektioner med varandra.

Men vem har tid till samtal i dag? Vem har tålamod?

Tidens puls finns snarare i de sociala medierna. Där kan det gå fort. Där kan man skriva utan att tänka efter. Nej, alla gör inte det; men möjligheten finns alltid. Många utnyttjar dem.

Det finns redan en stor litteratur om de sociala medierna. De är verkligen ett samtidsfenomen – först i vårt årtusende tog de form. De första studierna är hoppfulla. Ett redskap för demokratin. Ett sätt för människor att komma närmare varandra trots avstånd.

Men strax förändras bilden. Man börjar tala om ”det mörka nätet”. Skumma typer söker upp offer, mest unga kvinnor, som bokstavligen eller bildligen blottat sig på nätet. Hat- och lögnpropaganda sprids främst av högerextrema grupper. Från 2016 får företeelsen ett namn: Donald Trump. I Sverige dominerar Sverigedemokraterna de sociala medierna.

Det krävs en minimal läs- och skrivkunnighet för att röra sig på nätet, men knappast ett kritiskt sinne. Nätet har blivit en tummelplats för de mest bisarra lögner och myter. QAnon i USA tar priset och visar att steget från galen myt på nätet till våld kan vara kort. Men också andra förvrängda uppfattningar dansar runt, även i Sverige och där främst i SD-kretsar.

Sällan blir det fråga om verkliga åsiktsutbyten där motstridiga uppfattningar får mötas och om inte ta färg varandra så åtminstone preciseras och göras begripliga även för motståndaren.

För egen del har jag erfarenhet av Twitter. Det finns fördelar: nyheter sprids blixtsnabbt, intressanta människor sänder små meddelanden, och man får tillfälle till existentiella suckar. Men Twitter är inte en arena för samtal. Avståndet till aggressioner är alldeles för litet. Det är en av de stora nackdelarna med de sociala medierna, att det inte krävs någon eftertanke. Ovett ligger en knapptryckning bort. Ingen redaktör kommer emellan.

Inte kan jag svära mig fri från egna försyndelser. Men för det mesta försöker jag vara min egen redaktör. Andras aggressioner kan man däremot inte undgå. Ett exempel:

Ivar Arpi, den ivrige högerdebattören, uttryckte på Twitter sitt missnöje över att alla enats om att kalla stormningen av Kapitolium för ett kuppförsök. Jag genmälde att det kanske hellre skulle kallas en putsch, ett fint 1800-talsord om hur några få eggar en massa att gå till attack. Arpi svarade inte på detta utan skrev bara: ”Undrar hur mycket dummare jag blev av att ha dina böcker som kurslitteratur en gång i tiden.”

Adrenalin! Också min produktion gick igång, men jag lade band på mig. Inget fanns att svara. Men andra överöste Arpi med sin ilska. Allt blev ett exempel på hur känslorna så ofta löper snabbare än tankarna på sociala medier.

Twitter lämpar sig sällan för en eftertänksam, reflekterande läsning. Därför är det så mycket viktigare att värna om den på andra, långsammare arenor. Den är inte bara viktig för den intellektuella nivån i samhället utan för det fördjupade meningsutbytet.

Det är viktigt att både kunna läsa begrundande långsamt men också snabbt för att finna något viktigt som man söker. Båda färdigheterna kräver en behärskning av textmediet. Man kan både zooma in den minsta detalj och zooma ut så att stora helheter framträder. Det behövs ingen lång och krävande utbildning för detta. Men det krävs en ständigt uppövad läsförmåga.

Med viss förtjusning tog jag häromdagen del av en lång intervju med Magdalena Andersson, finansministern, i februarinumret av tidningen Vi. Det visade sig att hon inte bara hade tid för ekonomiska kalkyler

utan också för romaner. Hon kunde också resonera sakkunnigt och välavvägt om det hon läst.

Men en dystrare tanke smög sin in i min glädje: Hur mycket får hon användning för sitt breda register i den politiska debatten? Det är som om perspektivet snävades in så snart det kommer till politiken. Medierna, i synnerhet tv, gör sitt till för att torrlägga åsiktsutbytena. Man stängs inne i sina talepunkter. Rättvisa! ropar den ene. Valfrihet! den andra.

Den lyssnare som inte redan har sina sympatier klara blir inte mycket klokare. De stympade budskapen kan knappast locka den oinvigde till fördjupning.

Olof Palme berättade någon gång att det som bidrog till hans beslut att trots hans bakgrund bli socialdemokrat var de stora publika debatterna mellan Ernst Wigforss och Herbert Tingsten. Det var två män som verkligen kunde argumentera för sin sak – och som fick tid och möjlighet att göra det.

Nu bör man inte ägna sig åt nostalgi utan blicka framåt i stället. Det är tydligt att skolan inte lyckas få tillräckligt många elever att inse hur avgörande den ständiga övade läsningen är för deras utveckling och möjligheter.

Men också medierna, inklusive de sociala, lämnar i synnerhet unga människor utan hjälp att gå vidare på den väg som kan göra en människa till en medveten, aktiv medborgare och därtill ge henne ett intressantare liv.

Att kunna bokstäverna är inte detsamma som att kunna läsa.

Sven-Eric Liedman "

DN 21 februari 2021

”Tänk inte att andra är dumma i huvudet”

" Nyfikenheten ledde henne till filosofin. I dag menar Åsa Wikforss att förståelsen för begrepp som ”sanning” och ”kunskap” är avgörande för att rädda demokratin. Kultursöndag möter Sveriges mest synliga filosof i ett samtal om behovet av bildning och optimism.

Det hann bli några månader i Svenska Akademien innan pandemin slog till. Det var tur, säger hon, liksom det var tur att de var fyra kvinnor som valdes in samtidigt, Ellen Mattson, Anne Swärd, Tua Forsström och hon själv, Åsa Wikforss.

Institutionen är märklig nog som det är, med sina ritualstyrda sammanträden och middagar. När det inte längre gick att hålla fysiska möten blev det något av en utmaning.

– Teknikkompetensen är ju lite … blandad.

Under våren utvecklade de former för digitala sammankomster, men först då alla fått uppkopplingar som förmådde skydda Akademiens hemliga diskussioner. Den har under året delat ut avsevärda extra medel till coronadrabbade författare och forskare.

– Det är väldigt spännande att vara med. Det finns mycket kulturhistoria i väggarna. För mig är detta också roligt och lite av ett nytt kapitel, efter att ha varit inom universitetsvärlden så länge, och nu när barnen är utflugna.

Hon ser fram emot att återuppta de vanliga rutinerna, när det går, inte minst det sociala, som middagarna på Gyldene Freden där samtalen blir mindre formella.

Åsa Wikforss valdes in i Svenska Akademien 2019 på stol nummer sju, där den tidigare ständiga sekreteraren Sara Danius satt, och en gång långt före dem, Selma Lagerlöf. Hon är också ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien. År 2008 blev hon professor i teoretisk filosofi. Ingen kvinna hade haft den titeln i Sverige innan dess. Åsa Wikforss och kollegan Kathrin Glüer var först.

I fjol belönades Åsa Wikforss med utmärkelsen Årets folkbildare, och 65 000 gymnasieungdomar har fått hennes bok ”Alternativa fakta” från 2017 skickad till sig. Det finns fog för att kalla henne Sveriges mest synliga filosof. Hon undervisar, forskar, föreläser, skriver, läser, deltar i den offentliga debatten. Hon tycker att alla delar är roliga. Då och då går hon ut med hunden också, han är liten och vit.

Just nu leder Åsa Wikforss ett tvärvetenskapligt forskningsprogram om kunskapsmotstånd, finansierat av Riksbankens jubileumsfond, samtidigt som hon slutför arbetet med boken ”Därför demokrati” (Fri Tanke). I den knyts desinformation, förtroendekollaps och demokrati ihop, med stormningen av Kapitolium som ett exempel på vad det kan leda till. Boken har växt fram i dialog med hennes bror, Mårten Wikforss, som bidrar med reflektioner.

Hon har använt begrepp som sanningskris. Det finns andra, liknande, som ”sanningens förruttnelse”, som hon citerar ur den amerikanska tankesmedjan Rand corporations årliga forskningsrapport.

– Man kan identifiera några komponenter som brukar finnas med i sanningskriser. Det här har ju hänt förr, säger Åsa Wikforss, och jag anar vanan att föreläsa i hennes sätt att tala.

Sanningskriser gör demokratiska samhällen sårbara, förklarar hon. I sådana tider märks ofta en uppluckrad gräns mellan åsikter och fakta. Det läggs ett större fokus på den egna upplevelsen, i kombination med en sjunkande tillit till etablerade kunskapskällor, som forskare och traditionella medier: det man inte själv har varit med om, tror man inte på.

Oenigheten ökar, meningsmotståndare börjar uppfattas som rena fiender. Utvecklingen förstärks nästan alltid av nya sätt att kommunicera.

– I USA definierar Rand fyra sanningskriser under det senaste seklet: i samband med att dagstidningarna slog igenom brett på 1890-talet. De var ofta opålitliga. Sedan på 1920-talet, 1970-talet, och så nu. Radio och tv har båda kunnat användas för att manipulera människor. Nu har vi internet och sociala medier.

När människors förtroende och tillit till kunskapskällor slås sönder går det utför. Nedbrytningen av människors förtroende och tillit till kunskapskällor kommer smygande, så sakta att vi kanske inte märker vad som hänt förrän det är försent. När demokratin är död går folk fortfarande och röstar.

– Glöm inte det! utbrister hon. Det är därför vi måste prata om varför vi ska ha demokrati. Hela tiden!

Åsa Wikforss drar sitt strå till stacken. Mer än stränghet finns något drivet och bestämt i hennes röst, och blick, även när man kommunicerar digitalt. Det går inte att ses, det finns riskgruppspersoner i närheten.

Det var länge sedan hon bodde i Göteborg, men intonationen avslöjar genast var rötterna finns. Föräldrarna Wikforss flyttade till Högsbohöjd från Skåne, strax innan dottern föddes, 1961.

– Nej, något akademikerhem var det ju inte, svarar hon på en fråga om familjens bakgrund.

– Men det var ett hem där det fanns böcker. Alla läste. Båda mina föräldrar gjorde det, hela tiden. Pappa var intresserad av historia. Och

mamma studerade på universitetet när hon var lite äldre, när min bror och jag var små.

Åsa Wikforss morfar kom ur en facklig utbildningstradition, och hade varit engagerad i bildningsrörelsen inom Sjöfolksförbundet. Han såg till att sjömännen fick bibliotek, hade tillgång till litteratur.

– Min familj åkte till biblioteket varje söndag och lånade böcker. Det var fint. Jag minns doften där väldigt tydligt.

Hon läste klassiker, nämner Jack London, Jules Verne, senare var det Pär Lagerkvist som gällde, i synnerhet hans poesi.

– Och jag hittade tidigt till Selma Lagerlöf, det är ju lite roligt.

Böckerna ledde henne till litteraturvetenskapen, som hon studerade samtidigt som hon jobbade halvtid som lärare, eftersom hon inte hade bestämt sig för vad hon ville bli.

Ett tag trodde hon skådespelare, men hon sprack i provet till scenskolan. Helt rätt, tycker hon i efterhand, men det dröjde innan hon insåg att hon nog aldrig varit särskilt intresserad av teater.

– Jag tycker om att prata inför folk, men kan inte gestalta. Det är ju något helt annat.

På litteraturkurserna drogs hon åt de filosofiska frågor som uppstod kring vad det innebär att tolka en text. Efter ett par terminer insåg hon att hon borde pröva filosofi som ämne, och försöka gå till botten med det mest grundläggande.

– Mina föräldrar hade inga synpunkter på vad jag läste, så länge det var på universitetet. Det var viktigt för mamma. Jag sneglade ett tag på en folkhögskola, men det gillade inte hon.

Det blev Oxford. I samband med en konferens i Stockholm började hon prata med en engelsk professor, med Wittgenstein som specialitet, som bjöd henne till det anrika universitetet.

Där öppnades världen, och där träffade hon amerikanen Adam, som läste juridik. En tid senare ledde ett Fulbrightstipendium till Manhattan. När hon doktorerade vid Columbia hade, såvitt hon vet, ingen svensk kvinna tidigare disputerat i teoretisk filosofi.

Åsa Wikforss och Adam blev kvar i tolv år, och var tvåbarnsföräldrar när de återvände till Stockholm.

– Det var ett väldigt mansdominerat ämne när jag blev doktorand. Jag hade inte en enda kvinnlig lärare. Institutionen hade inga anställda kvinnor. Men vet du, det bekom mig inte så mycket. Jag har haft ett stort självförtroende, inte tvivlat, utom det tvivel som alltid finns när man ägnar sig åt akademiska frågor. Och jag hade tur, det fanns bra män vid institutionen, män som uppmuntrade de kvinnliga studenterna.

Hon återkommer till turens roll – en livsvisdom, kallar hon insikten om den. Man tror att man är skicklig för allt man åstadkommit, när mycket är tillfälligheter. Två personer har helt säkert spelat en avgörande roll: kollegan Kathrin, som tidigt också blev en nära vän. De har stöttat varandra under åren, i allt.

Och så pappa:

– Jag har tänkt mycket på min pappa och hans hundraprocentiga, okritiska förtroende för mig.

Han gick bort för tidigt, när hon var 33, och när Åsa Wikforss berättar om honom i vårt distanserade videomöte syns det blanka i blicken på min skärm.

– Jag får ju tårar i ögonen bara jag tänker på honom, säger hon och skrattar nästan lite förläget.

När hon ser tillbaka på åren i Högsbohöjd och den syn på arbete och bildning hon växte upp med kopplar hon ihop erfarenheten med hur den svenska demokratin växte fram:

– Oavsett bakgrund berikas människor av böcker. De ger oss dessutom det vi behöver för att på bästa sätt kunna utnyttja den makt som demokratin lägger i våra händer, för att förstå samhället, dess historia och dess framtid.

Nu har hon varit i universitetsvärlden i decennier, med undervisning som en del av professorstjänsten. I flera år har hon i artiklar och böcker riktat skarp kritik mot svensk skola, och när jag frågar om vad hon möter i dag säger hon kort: studenterna kan inte skriva.

– Jag ägnar 90 procent av min handledningstid på kandidatkursen åt att rätta rena språkfel, stavning, meningsbyggnad. Det är absurt.

Hon poängterar att det inte handlar om studenter med icke-svensk eller socioekonomiskt utsatt bakgrund, eller om läs- och skrivsvårigheter.

– Jag har emellanåt pensionärer på mina kurser. De har vitt skiftande bakgrundskunskaper, men alla kan skriva. Bland de yngre har även begåvade studenter svårt att sätta ihop en mening utan menings-byggnadsfel. Det blir ett oerhört handikapp.

Hon är rasande på skolan:

– Det tycks finnas någon teori om att man kväser kreativitet om man rättar de ungas språk, men det är precis tvärtom. Hur ska man kunna bli kreativ utan ett språk?

På motsvarande sätt hoppas hon att skolan väljer bort de senaste läroplanernas fokus på ”kreativt tänkande” och egen faktainsamling till förmån för kunskapsgnugg. Med tydligt syfte.

”Krigets första offer är sanningen”, är ett citat som tillskrivs den amerikanske senatorn Hiram Johnson från 1917, men också den grekiske dramatikern Aischylos. När jag frågar hur hon ser på sambanden mellan sanning och demokrati säger Åsa Wikforss att bara den som har kunskap har möjlighet att fatta grundade beslut – som vilket parti man ska rösta på för att få det samhälle man vill ha. Och hon trycker på hur farlig desinformation kan vara.

– Det finns två sätt för en styrande att få folk att göra som man vill. Det ena är att tvinga dem, sätta pistolen mot tinningen. Det andra är att få dem att agera självmant, att få dem att vilja göra det – det är lättare, särskilt om det handlar om många miljoner människor. Då handlar det om att styra deras övertygelser.

Inträdestalet till Svenska Akademien, som hölls i december 2019, avslutade Åsa Wikforss med: ”Vi har alla att förvalta den samlade erfarenhet som erbjuds oss av det samhälle vi föds i, att vårda den och föra den vidare. Det är så vi håller mörkret stången och bevarar det väsentligen mänskliga hos oss.”

Hon säger att det syftar på betydelsen av bildning, i bemärkelsen ”veta tillsammans”. Jag vill veta hur hon ser på en människas ansvar som medborgare att hålla sig korrekt informerad.

– Vi behöver en någorlunda gemensam verklighetsbild: en gemensam förståelse för vad vi är och var vi kommer ifrån. Idéhistorikern Sverker Sörlin har formulerat det fint i sin bok ”Till bildningens försvar”. Han skriver att ”om vi ska leva tillsammans måste vi veta tillsammans”. Det där tror jag på.

Jag säger att jag har träffat många amerikaner som tar avstånd från etablerad kunskap. En majoritet av republikanska väljare tror på allvar att presidentvalet vanns av Donald Trump. Vad har man för ansvar som medborgare att ta reda på hur saker förhåller sig?

– Se på Tara Westover, som skrev ”Allt jag fått lära mig”. Hon tog sig ur erbarmliga förhållanden, isolerad i en mormonfamilj i Idaho, förvägrad skola. Hon tog sitt ansvar och utbildade sig. Men kan man kräva att folk riskerar liv och lem? Många av de som röstar på Trump har ju vetat om att han har ljugit, men valt att ändå tro på honom. I de fallen kan man tycka att man bör ta reda på hur motargumenten ser ut, hur det förhåller sig.

Kunskapsmotstånd handlar inte om att människor är okunniga, fortsätter hon. I så fall skulle det räcka med att upplysa dem.

– Det handlar om känslor och attityder, snarare än om okunnighet. Så man måste skapa en situation av respekt och tillit. Det är lättare sagt än gjort, jag satt en gång på en middag bredvid en kille som visade sig vara klimatförnekare. Jag blev irriterad, jag visste att inget av vad jag sa skulle ha någon som helst effekt och mycket riktigt blev han jätte-arg. Det slutade med att jag spillde vin på honom.

Hon säger muntert att ja, det *är* svårt, men att man måste försöka visa folk respekt: tänk inte att de är dumma i huvudet.

Middagar – med vänner – och umgänge hör annars till det hon saknar mest. Att göra sig fin, slippa mjukiskläderna. Inte behöva oroa sig för sin mor, som är 92 och lever ett isolerat liv i Ystad. Svärföräldrarna är på andra sidan Atlanten. Dem oroar sig Åsa Wikforss och Adam också för.

Döttrarna längtar ständigt till USA. De åker minst en gång om året, men har inte varit där sedan sommaren 2019. Klart att det känns. Och så utvecklingen där, som de känner stor sorg över, med ett samhälle så delat att det knappt håller ihop.

Nu tillbringar de dagarna ensamma i lägenheten i Vasastan, hon och maken, som är delägare i en av Sveriges största affärsjuridiska advokatbyråer. De arbetar i var sitt rum, ses i köket över en fika. Det är ganska trevligt, tycker hon. De jobbar hårt och nästan hela tiden.

– För tio år sedan hade det aldrig gått. Nu är det möjligt – och jag är snart 60 och känner att jag kanske har några år då jag tycker att jag har något viktigt att bidra med.

När jag frågar Åsa Wikforss vad hon gör när hon inte jobbar följs det av den längsta tystnaden i våra samtal. Den varar flera sekunder. Sedan börjar hon skratta och säger:

– Läser?

Hon följer nära den politiska debatten i USA, säger att det finns stora skillnader mellan länderna men att det inte hindrar att Sverige är sårbart, på sitt sätt.

– När jag skrev min första bok pratade jag mycket om hoten mot kunskapen, men sa inte så mycket om varför kunskapen är viktig för demokratin. Det var naturligt att ta den frågan vidare.

Nu ser hon det som en brandkårsuppgift, och vi är tillbaka där vi började.

– Vi måste fortsätta tjata om detta. Vi måste vara uppmärksamma på demokratins värden. Ibland hör man fadda saker som ”tja, det är väl bra att alla får vara med och bestämma, även om det blir lite rörigt”. Men nej! Det är mer än så! Demokrati är *mycket* bättre än allt annat! Inga folkmord, ingen massvält, högre folkhälsa och större livstill-fredsställelse och så vidare.

Varför pratar vi inte om det? Låt oss klargöra varför vi vill ha demokratin, och på vilket sätt den är sårbar. Den ligger i våra händer.

I Sverige krävs det bara två riksdagsbeslut med enkel majoritet och ett extraval emellan för att nedmontera demokratin.

Det är ganska dystra saker vi har talat om, men du brukar kalla dig optimist – hur kan det komma sig?

– Det är kanske ett personlighetsfel jag har, en läggning. Det är förstås inte särskilt rationellt, men jag tror alltid att det fixar sig, både i det privata och i det offentliga. Däremot är jag inte så optimistisk att jag tror att det fixar sig utan att man gör någonting.

Sanna Torén Björling "

"Åsa Wikforss.

Född: den 25 juli 1961 i Göteborg.

Bor: i Vasastan med make och hund. Två vuxna döttrar.

Professor i teoretisk filosofi vid Stockholms universitet.

Utbildad i Stockholm, Oxford och med en doktorsexamen från - Columbia University, New York.

Ledamot i Svenska Akademien och Kungliga Vetenskapsakademien.

Tilldelats flera priser, bland annat Natur & Kulturs populärvetenskapliga pris. Utsågs till Årets folkbildare 2020.

Hennes bok ”Alternativa fakta” från 2017 skickades 2017 till 65 000 gymnasieungdomar.

”Därför demokrati” utkommer i maj (Fri Tanke).

Åsa Wikforss tipsar om tre viktiga böcker.

”Fascismens metoder” av Jason Stanley

”Filosofen Jason Stanley tar avstamp i sin judiska familjs historia och deras flykt från Nazityskland. Han urskiljer tio centrala teser som kännetecknar fascistisk politik och lär oss vara uppmärksamma på varningssignalerna.”

”Sverigevänner” av Jonathan Lundberg

”Lundberg gör en journalistisk djupdykning i hur Sverigedemokraterna kommit att dominera sociala medier och reder ut deras relation till alternativa medier. Han beskriver nätkrigets regler och hur bilden av Sverige blivit en del i det globala kulturkriget.”

”Att överleva envälde” av Masha Gessen

”Gessen har tidigare skrivit om hur Ryssland återigen blivit en totalitär stat och i den här boken beskriver hon utvecklingen i USA under de senaste fyra åren och dess katastrofala konsekvenser för demokratin.”

”Pandemin visar på behovet av förändrad högskoleutbildning”

"Den högre utbildningen måste nu ta sitt ansvar för att i utbildningen av framtidens makthavare bryta med tendenser till anpasslighet i stället för kritisk tänkande, grupplojalitet i stället för samhälleligt ansvarstagande, kortsiktighet och destruktiv ekonomism i stället för ett perspektiv grundat på en genomtänkt etik, skriver Lennart Levi och Bo Rothstein.

DN. DEBATT 210223

Vår mänsklighet och vår planet lever i en tid av mycket stora utmaningar. Miljarder av våra medmänniskor lever fortfarande i stor fattigdom – och nekas därmed ett värdigt liv. Skillnaderna mellan olika människors levnadsvillkor, rikedom och makt är enorma.

Kvinnoförtryck, korruption och brist på demokrati är fortsatt stora utmaningar. Globala hälsorisker, allt frekventare och intensiva naturkatastrofer, våldsam extremism, terrorism och med dessa sammanhörande humanitära kriser och tvångsförflyttning av människor hotar att vända mycket av utvecklingen under de senaste decennierna.

Utarmningen av naturresurser och negativa effekter av miljöförstöring, inklusive ökenspridning, avskogning, torka, markförstöring, sötvattensbrist och förlust av biologisk mångfald, bidrar till och förvärrar listan över utmaningar som mänskligheten står inför.

Klimatförändringarnas negativa konsekvenser undergräver förmågan hos alla länder att uppnå hållbar utveckling. Ökningar av den globala temperaturen och de efterföljande havsnivåhöjningarna påverkar allvarligt kustländer, inklusive många av de minst utvecklade länderna och små önationer. Många samhällens överlevnad och planetens biologiska stödsystem är i fara.

Vi lever emellertid också i en tid med stora möjligheter. Under den senaste generationen har hundratals miljoner människor lyfts ur extrem fattigdom. Tillgången till utbildning har ökat kraftigt för både pojkar och flickor. Spridningen av informations- och kommunikationsteknik och global sammankoppling har stor potential att påskynda mänskliga framsteg, att överbrygga den digitala klyftan och att utveckla kunskapssamhällen, liksom vetenskaplig och teknisk innovation inom områden så olika som medicin och energi.

Världsekonomiskt forum publicerar varje år sin stora rapport Global risks. Till den senaste rapporten har fogats en analys av de mänskliga kostnader som covid-19-pandemin har medfört. Omkring 500 miljoner människor har drabbats av fattigdom. Många av världens studenter har fått avbryta sina studier. Världshandeln liksom den ekonomiska tillväxten har sjunkit. Människors möjlighet till sysselsättning och försörjning har kraftfullt försämrats av den globala viruspandemin. Och 1 procents ökning i arbetslösheten medför 2 procents ökning av sjukligheten i kroniska sjukdomar. Pandemin äventyrar hundratals miljoner människors försörjning och välbefinnande.

Men 2015 antog Förenta Nationernas samtliga 193 medlemsstater ett världshistoriskt Agenda 2030, med 17 globala mål för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling, och 169 delmål. Den syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. De globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

I sin proposition förra året tog regeringen nästa steg i arbetet med Agenda 2030 genom att föreslå riksdagen att anta ett riksdagsbundet mål för att genomföra Agenda 2030. Riksdagen sa ja till regeringens förslag. Det svenska målet innebär att Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling

genom en samstämmig politik, lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför.

Ett gammalt kinesiskt ordspråk säger dock att ”ord kokar inte riset”. Enligt vår mening kräver Agenda 2030 att beslutsfattare på alla nivåer stärker sin förmåga att tänka kritiskt (inte bara gå på sin magkänsla), tänka etiskt (inte bara i kronor och ören), tänka i system (inte ”ta ett helvete i taget”) och tänka i långsiktiga hållbarhetstermer (inte bara för nästa mandatperiod).

Vi har i olika sammanhang under lång tid argumenterat för att dessa fyra förmågor integreras i all högre utbildning. Förmågan till etiskt tänkande kan inte längre reserveras för enbart filosofistudenterna, förmågan att tänka i termer av långsiktig hållbarhet kan heller inte längre begränsas till dem som studerar miljöfrågor, och så vidare. Dagens studenter är morgondagens beslutsfattare, såväl i vårt land som i Europa och globalt. Vi har nu stöd för detta från flera internationella universitetsfederationer, bland annat the International association of universities (IAU)

Men, som vi redan framhållit, är steget från rekommendationer till effektiv och samordnad implementering oftast mycket långt. Och detta steg är långt ifrån okomplicerat. Stuprörstänkandet och oförmågan till kritiskt (inklusive självkritiskt) tänkande är nämligen institutionaliserat i det svenska politiska systemet. Vår regering är organiserad i 12 departement, med 23 statsråd, vart och ett med klart angivna ansvarsområden. Statsrådsberedningen som kunde ha haft till uppgift att integrera när utmaningarna är komplexa, ägnar sig i huvudsak åt att väga samman de i regeringsunderlaget verksamma partiernas intressen, snarare än de olika politikområdenas.

Till varje departements ansvarsområde hör ett antal statliga myndigheter som ska tillämpa de lagar och utföra den verksamhet som riksdag och regering har beslutat om. Det finns 341 myndigheter under regeringen. Var och en styrs av sitt departement genom årligen utfärdade regleringsbrev. Vårt land är vidare indelat i 21 regioner och 290 kommuner. SKR är deras medlems- och arbetsgivarorganisation och fungerar som ett nätverk för kunskapsutbyte och samordning. Men såväl regionerna som kommunerna har av väljarna direktvalda styrelser och arbetar därmed mer självständigt än samordnat.

Att vi har ett trängande behov av att bryta med stuprörspolitiken och att vi måste uppöva systemets förmåga till kritiskt tänkande har nu illustrerats med brutal tydlighet av covid-19-pandemins förödande effekter. Att tänka i kronor och ören i stället för etiskt har visat sig ha svårartade effekter för äldreomsorgens finansiering och organisering. En katastrofal brist på samordning mellan statens olika myndigheter, regionerna och kommunerna har lagts i dagen av coronakommissionen.

Den högre utbildningen måste nu ta sitt ansvar för att i utbildningen av framtidens makthavare bryta med tendenser till anpasslighet i stället för kritisk tänkande, grupplojalitet i stället för samhälleligt ansvarstagande, kortsiktighet och destruktiv ekonomism i stället för ett perspektiv grundat på en genomtänkt etik.

Detta kommer att kräva en mycket omfattande och långsiktig utbildningsinsats i den högre utbildningen. Den fråga vi ställer är om dagens universitets- och högskoleledningar är vuxna ett sådant ansvar. Ett ansvar som faktiskt innebär att nästa generation beslutsfattare lär sig tänka kritiskt, etiskt och i system med fokus på mänsklig välfärd och planetens överlevnad. Ett sådant nytänkande, med bas i FN:s enhälligt antagna Agenda 2030, måste nu komma att prägla läroplaner och kursinnehåll.

Lennart Levi, professor emeritus i psykosocial miljömedicin

Bo Rothstein, professor i statsvetenskap "

”Ny stiftelse ska främja läsning bland Sveriges unga”

"Ett läsningslyft behövs för att rusta den nya generationen för framtiden. I dag lanserar vi en stiftelse vars syfte är att främja läsning bland unga i Sverige. Stiftelsen kommer med start i vår att dela ut ett årligt stipendium till en individ eller organisation som lyckas göra skillnad genom läsfrämjande, skriver Pascal Engman Murchio, Gunilla Herlitz och Axel Granath.

DN. DEBATT 210224

Sverige behöver satsa på att få alla unga att läsa och skriva. I dag finns oroande tendenser där stora grupper barn och unga inte får med sig läsningen vare sig hemifrån, genom skolan eller sin egen mediekonsumtion. Konsekvenserna visar sig redan i dag, i form av förstärkt utanförskap och polarisering, och riskerar att bli förödande på sikt.

Språket är en nyckel till samhället och får inte bli en klassfråga. När Sverige moderniserades under 1900-talets första hälft, var just språkets demokratisering en av vägvisarna. Nu måste vi återuppfinna det tankesättet, men för en helt ny tid. Denna nysatsning på läsningen genomförs bäst på bred front: politiskt, kulturellt och ekonomiskt.

I dag lanseras Pascal Engmans stiftelse vars syfte är att främja läsning bland unga i Sverige. Stiftelsen kommer med start i vår att dela ut ett årligt stipendium till en individ eller organisation som lyckas göra skillnad genom läsfrämjande. Instiftandet blir startskottet för ett långsiktigt arbete med att lyfta fram de personer som ökar läsandet bland unga.

Alla ser inte läsning som ett självändamål. Men då läsning är den snabbaste vägen till ett utvecklat språk, ökad kunskap och utbildning nås allt detta bäst genom ett ökat läsande.

Frågan är av särskilt stor betydelse, då det i dag finns fler än två miljoner utrikesfödda i Sverige, det vill säga 20 procent av befolkningen. Den som själv inte kan tala ett språk får det ännu svårare att läsa på det språket och att läsa för sina barn. För att människor inte ska hamna i utanförskap är det extra viktigt med läsfrämjande åtgärder.

I höstas utkom de båda forskarna vid Uppsala universitet, Anna Nordlund och Johan Svedjedal, med den mest genomarbetade rapporten om läsningens tillstånd i Sverige på många år, ”Läsandets årsringar”. Några av de saker som konstateras i rapporten är att:

En studie från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2020 visar att andelen 16–25-åringar som läser böcker på fritiden varje vecka har halverats mellan 2007 och 2018 från 60 till drygt 30 procent. Bokläsning är den fritidssysselsättning som minskat kraftigast.

Den sammanlagda läsningen har minskat med en tiondel inom hela befolkningen under det senaste kvartsseklet, än mer bland barn och ungdomar. Detta trots ökad utbildningsnivå i befolkningen och ett starkt ökat utbud av antal utgivna boktitlar.

Svenska skolelevers läsvanor i ett internationellt perspektiv visade på jämförelsevis goda resultat från 1970-talet till millennieskiftet. Sedan sjönk resultaten märkbart, andelen ”starka läsare” minskade och andelen ”svaga läsare” steg.

Läsmotivationen är lägre hos svenska barn än hos barn i andra länder. Samtidigt anser barn och ungdomar att de ägnar för lite tid åt läsning – en åsikt deras föräldrar delar om sin egen läsning.

Läsning, litteratur och böcker nämns inte i förskolans läroplan förrän 2018 (då på ett enda ställe).

Gemensam läsning och samtal om litteratur är eftersatt inom barnomsorg och skola.

Detta utfall är inte särskilt förvånande. Sverige investerar minst i Norden på läromedel. 85 procent av lärarna svarar att de inte har möjlighet att köpa in de läromedel som behövs för att lyckas med sin undervisning. Enligt Pisastudien har Sverige Nordens minst jämlika skolsystem. En majoritet av eleverna saknar tillgång till ett eget bemannat skolbibliotek.

Samtidigt är ungas läsning långt ifrån bara en fråga om skolpolitik. Under 20 års tid har Läsrörelsen varit en stark läsfrämjande kraft i Sverige, genom stora satsningar över hela landet. Mest känd är den kanske för sitt mångåriga samarbete med McDonalds som under åren 2001–2019 innebar att nära 23 miljoner barn- och bilderböcker fanns i Bok happy meal. Ett projekt där föreningslivet och näringslivet tillsammans gjorde stort avtryck i svenska barns läsvanor.

Förhoppningen är att stiftelsen i sitt arbete med att lyfta fram förebilder inom läsfrämjande kan bygga vidare på Läsrörelsens, Berättarministeriets och flera andras framgångsrika insatser. Läsning behöver främjas på många olika nivåer. Genom att odla engagemang för läsning kan vi angripa utmaningarna inte bara strukturellt (genom exempelvis skolpolitik), utan också kulturellt (genom mjuka påverkansinsatser direkt mot målgruppen).

Alla verktyg kommer behövas för att ge alla unga i Sverige möjlighet till ett utvecklat språk. Detta är i sin tur en förutsättning för ett demokratiskt och inkluderande samhälle.

Därför föreslår vi fem åtgärder inom olika områden, som tillsammans kan bidra till ett läsningslyft i Sverige:

1 Ökade investeringar i läromedel. Finland investerar 1 450 kronor per elev och år i böcker och digitala läromedel. För Sverige är den siffran inte ens hälften, 650 kronor per elev och år. Vi föreslår att den siffran snarast dubbleras, från och med budgetåret 2022. Det innebär en kostnad på strax under en miljard kronor årligen i statsbudgeten.

2 Alla skolor ska ha ett skolbibliotek. Enligt Kungliga bibliotekets statistik för 2019 går totalt 556 000 elever i grundskolan och gymnasieskolan på skolor med tillgång till något av de 891 enskilda skolbibliotek som har minst halvtidsbemanning. Det utgör cirka 39 procent av eleverna. Den siffran bör kraftigt öka. Kommunala bibliotek behöver samtidigt ges medel för ökad digitalisering och andra åtgärder för att nå unga.

3 Fler behöriga lärare, särskilt i socioekonomiskt utsatta områden. Enligt Pisa har Sverige Nordens minst jämlika skolsystem. Vi har inte tillräckligt med behöriga lärare, något som visar sig särskilt i skolor i socioekonomiskt utsatta områden där kraven på lärarna är högre. Dessa skolor upplever svårigheter att rekrytera. Nästan var tredje grundskolelärare och var femte gymnasielärare är obehörig.

4 Förenade influerare i stor nationell läskampanj. Vi vet av erfarenhet att den viktigaste inkörsporten till läsning för många unga är att deras egna förebilder inspirerar till läsning. Därför vill vi uppmana stora svenska influerare att delta i en stor årligt

återkommande läskampanj, där de inspirerar sina följare till läsning. Uppropet bygger på influerarnas ideella deltagande, och är en möjlighet för dem att använda sitt inflytande till konstruktiv samhällsförändring.

5 Samla näringslivet. Mobilisera Sveriges 20 största annonsörer, representanter för svenska storföretag och ledande företrädare för reklambranschen, för att ta fram ett program där svenska varumärken genom sin kommunikation kan arbeta läsfrämjande.

I Sverige finns många obesjungna hjältar som redan arbetar oförtröttligt för att öka läsförståelsen och främja språkutvecklingen bland barn, unga och nyanlända. Kulturen, politiken och kapitalet behöver sluta upp bakom deras kall. Kostnaden för om vi avstår från att göra det kommer i slutändan bli oändligt mycket högre.

Pascal Engman Murchio, författare och journalist, ordförande i Pascal Engmans stiftelse

Gunilla Herlitz, tidigare chefredaktör på DN och Di, ledamot i Pascal Engmans stipendiekommitté

Axel Granath, jurist och kommunikatör, ledamot i Pascal Engmans stipendiekommité "

Från regeringen.se

Utrikesminister Ann Linde. Regeringens deklaration vid 2021 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 24 februari 2021. Utrikesdeklarationen 2021

Herr talman,

Jag vill inleda årets utrikesdeklaration med att säga något som är uppenbart för oss alla. Politik spelar roll.

I år är det 100 år sedan kvinnor för första gången fick utöva sin rösträtt i ett riksdagsval. Det var den milstolpe som gjorde Sverige till en demokrati. Demokrati är något vi tar för givet men som förvägras en majoritet av världens befolkning.

Regeringen verkar för en världsordning baserad på folkrätten där regler och avtal går före den starkes rätt. Med vår tydliga säkerhetspolitiska linje, vårt solidariska bistånd, våra klimat- och miljöinvesteringar, vår feministiska utrikespolitik, och en stark handelspolitik tryggar vi inte bara vårt eget land utan bidrar till fred, säkerhet och utveckling och demokrati globalt.

Herr talman,

Covid-19-pandemin har skördat över 2 miljoner liv världen över.

Sverige har drivit på för en rättvis global tillgång till vaccin mot covid-19. Genom EU ingår vi i det globala vaccinsamarbetet Covax. EU har mobiliserat 853 miljoner euro för detta samarbete och är därmed största givare. Sverige har bidragit med 200 miljoner kronor och deltar i arbetet för att stärka Covax möjlighet att få tillgång till vaccin.

För att säkra vaccintillgången till EES-länderna har Sverige åtagit sig vidareförsäljning av vaccin till Norge, Island och Schweiz.

Herr talman,

Som ordförande i OSSE 2021 försvarar Sverige den europeiska säkerhetsordningen med utgångspunkt i folkrätten och FN-stadgan. Vi vill tydliggöra den koppling som görs inom OSSE mellan respekten för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer och säkerheten inom och mellan stater.

De olösta konflikterna i Nagorno-Karabach, Ukraina, Georgien och Transnistrien är exempel på de konsekvenser som brotten mot den europeiska säkerhetsordningen medför. Dessa utmaningar påverkar också Sverige.

Herr talman,

EU är Sveriges viktigaste utrikes- och säkerhetspolitiska arena. I en osäker värld ska EU vara en stark röst för fred, demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

Ett väl fungerande EU är en förutsättning för Sveriges välfärd. Merparten av vår handel sker med andra EU-länder och på EU-nivå kan vi stärka den gröna omställningen och trygga jobb.

Handels- och samarbetsavtalet mellan EU och Storbritannien utgör grunden för ett viktigt framtida partnerskap. Regeringen avser fördjupa Sveriges och EU:s relation till Storbritannien, även inom utrikes- och säkerhetspolitiken.

Det nordiska samarbetet är viktigt men utsätts för svåra prövningar under covid-19- pandemin. Samarbetet med de baltiska länderna är också av stor vikt för vår region och gemensamma säkerhet. Regeringen har presenterat en ny strategi för den arktiska regionen.

Länderna på västra Balkan är en viktig del av EU:s närområde.

Turkiet spelar en central roll för EU. Vi kommer att stödja de demokratiska krafterna i Turkiet och vara tydliga i vår kritik av brott mot mänskliga rättigheter i landet och Turkiets agerande i sitt närområde.

FN förblir en hörnsten i svensk utrikespolitik och vi fortsätter att vara en tongivande röst inom FN.

I uppföljningen av FN:s 75-årsdeklaration – som antogs efter förhandlingar som Sverige ledde med Qatar – visade vi att det går att enas om en ambitiös väg för att stärka FN.

FN:s insatser för att lindra nöd och förhindra svält kan inte överskattas. Som en av världens största givare stödjer Sverige FN:s arbete i flera humanitära kriser. Förra årets fredspris till Världslivsmedelsprogrammet är ett bevis på att FN:s arbete gör skillnad.

Herr talman,

Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik bygger på sammanhållning i EU och samarbete på bred front: i Norden och Östersjöområdet, inom FN och OSSE, och med Nato. En stark transatlantisk länk är viktig för Europas och Amerikas säkerhet.

Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-land eller ett nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Vi ska därför kunna ge och ta emot stöd, såväl civilt som militärt.

Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast. Vår militära alliansfrihet tjänar oss väl och bidrar till stabilitet och säkerhet i norra Europa. Den förutsätter en aktiv, bred och ansvarsfull utrikes- och säkerhetspolitik i kombination med fördjupade försvarssamarbeten, särskilt med

Finland, och en trovärdig nationell försvarsförmåga. Vi ska bidra till långsiktig stabilitet och säkerhet i vår del av Europa.

Det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa har över tid försämrats. Som ett svar på utvecklingen sker en historisk satsning på totalförsvaret och ett fortsatt stärkande av våra internationella försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten.

Genom vårt deltagande i civila och militära insatser i exempelvis Afghanistan, Irak, Mali och Ukraina bidrar Sverige till säkerhet, förebygger konflikter samt skapar förutsättningar för hållbar utveckling. Detta engagemang är en viktig del av vår solidariska säkerhetspolitik och bidrar till gemensam säkerhet.

Herr talman,

I denna tid är det viktigare än på länge att bedriva en feministisk utrikespolitik för kvinnors och flickors rättigheter. Flera andra länder har nu följt Sveriges exempel.

Regeringen har tillfört ett stöd om drygt 260 miljoner kronor globalt för att motverka de effekter som pandemin haft på verksamhet kopplad till bland annat sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Sverige har tagit på sig en ledande roll i den globala koalitionen för ekonomisk jämställdhet. Sverige kommer att arbeta för kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt genom införandet av sociala och ekonomiska reformer och jämställdhet på arbetsmarknaden.

Under Sveriges ordförandeskap i OSSE är kvinnor, fred och säkerhet en viktig prioritering.

Herr talman,

Den pågående pandemin påverkar vårt konsulära arbete. Under våren 2020 genomfördes ett konsulärt arbete där omkring 9 000 strandade svenskar genom 400 transporter togs hem med hjälp av UD.

I de svåraste konsulära fallen pågår ständigt ett intensivt arbete i utrikesförvaltningen. Vi ser alltid till den enskildes bästa och kommer aldrig att ge upp våra ansträngningar.

Herr talman,

USA har valt en ny president och hans uttalanden om samarbete med allierade och partner är viktiga för oss i Sverige och EU.

Det finns en lång rad områden där vi kan förnya och fördjupa vårt samarbete, exempelvis inom säkerhetspolitik och multilateralism, handel, grön omställning och ny teknik, demokrati och jämställdhet, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Under våren 2021 planerar regeringen att besluta om nya strategier för utvecklingssamarbetet i Latinamerika.

Regeringen följer efterverkningarna av demonstrationerna i Chile och arbetet med att ta fram en ny konstitution.

Sverige arbetar, genom både EU och FN, för att stödja en förhandlad politisk lösning i Venezuela.

Herr talman,

Regeringen står upp för Ukrainas suveränitet och territoriella integritet och för varje lands rätt att välja sin säkerhetspolitiska väg. Rysslands aggression mot Ukraina och den illegala annekteringen av Krim är oacceptabel. Dessa brott mot folkrätten underminerar den europeiska säkerhetsordningen och motiverar fortsatta sanktioner mot Ryssland.

Där vi har gemensamma intressen kan och bör vi samarbeta med Ryssland. Ett exempel på detta är Östersjöstaternas råd där samarbetet med Ryssland fungerar väl. Samtidigt ser vi med oro på den negativa trenden för mänskliga rättigheter och civilsamhällets utrymme i Ryssland och vi fördömer brott mot internationell rätt och förgiftningsattacker.

Det förfalskade valet och de brutala övergrepp som regimen i Belarus har begått är oacceptabla. Tillsammans med övriga EU-länder har vi infört riktade sanktioner mot de ansvariga.

De utmaningar som präglat EU:s östra grannskap under det gångna året gör EU:s engagemang i regionen genom det Östliga partnerskapet mer angeläget än på länge.

Herr talman,

För ett år sedan besökte jag Jemen. Det var tydligt hur uppskattat Sveriges engagemang är. Sverige fortsätter att ge ett omfattande humanitärt bistånd till Jemens hårt prövade befolkning, liksom stöd till den FN-ledda processen för fred.

Konflikten i Syrien utgör alltjämt en av världens allvarligaste kriser. Den enda vägen till fred i Syrien går genom en politisk lösning. Regeringen värnar relationen med både Israel och Palestina. Sverige verkar med EU för återupptagna, meningsfulla förhandlingar mellan Israel och Palestina och en lösning, baserad på folkrätten, där två stater kan leva tillsammans i fred och säkerhet.

För icke-spridning och den säkerhetspolitiska situationen i Mellanöstern är det centralt att den kärntekniska överenskommelsen med Iran bevaras. Iran måste återgå till full efterlevnad, samtidigt som USA återansluter sig. Vi understryker också den allvarliga situationen för mänskliga rättigheter i Iran.

Sverige har ett omfattande och långvarigt engagemang för fred, demokrati och utveckling i Afrika. I Etiopien riskerar konflikten i Tigray att underminera landets demokratiska utveckling och få omfattande regionala konsekvenser. I Sudan fortsätter den politiska övergången med en civilledd övergångsregering efter 30 år av auktoritärt styre.

Säkerhetsläget i Sahel är mycket oroande. I augusti genomfördes en militärkupp i Mali. Nu finns en övergångsregering på plats och allmänna val ska hållas 2022. Sverige bidrar till säkerhet och utveckling i Sahel.

Herr talman,
Asiens växande betydelse ger möjligheter till handel och investeringar, grön teknik och innovationer. Regeringen utvecklar sitt samarbete med länder som Indien, Japan och Sydkorea. Sverige har en roll att spela också för konfliktlösning och nedrustning på den koreanska halvön. Statskuppen i Myanmar är oacceptabel och något regeringen fördömer.

Kinas internationella betydelse berör i allt högre utsträckning Sverige och svenska intressen. Sverige och EU ser globala utmaningar som vi bara kan hantera tillsammans med Kina — som klimat, hälsa och en rättvis frihandelsordning. Samtidigt som samarbetet är viktigt agerar vi mot säkerhetshotande verksamhet riktad mot Sverige och svenska företag. Vi för en rak dialog med Kina där mänskliga rättigheter och yttrandefrihet är centrala delar.

Regeringen ser med särskild stor oro på det krympande demokratiska utrymmet i Hongkong. Hongkongbornas mänskliga fri- och rättigheter måste respekteras.

Sverige behöver stärka kunskaperna om Kina. I januari i år inledde det nationella kunskapscentret om Kina sin verksamhet. Regeringen bejakar ett utökat handelssamarbete med Kina och välkomnar överenskommelsen mellan EU och Kina om ett investeringsavtal.

Herr talman,
Det är oroande att demokratin utmanas på många håll i världen. De växande auktoritära krafterna hänger ofta ihop med ekonomiska och sociala klyftor.

Genom demokratisatsningen Drive for Democracy har 600 aktiviteter nått 1,7 miljoner människor. Vi har genomfört 70 demokratisamtal ,

där vi gett utrymme åt civilsamhälle, fackligt aktiva, hbtq-personer och kvinnorättskämpar. Det svenska demokratibiståndet har ökat de senaste åren.

Internet har öppnat nya möjligheter att delta i demokratin, men också sänkt trösklarna för de som vill begränsa demokratin och yttrandefriheten. Därför kommer regeringen att bjuda in till en dialog med plattformsföretagen för att diskutera hur de tillsammans med civilsamhället kan motverka hot och hat, stärka demokratin och värna mänskliga rättigheter på internet.

Antisemitism på sociala medier är ett av flera viktiga ämnen när regeringen bjuder in till Malmö internationella forum för hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism.

För att möta det krympande utrymmet för fackliga organisationer avser utrikesdepartementet genomföra fortbildningsinsatser inom området. Genom det svenska initiativet Global Deal främjas goda arbetsmarknadsrelationer.

Organiserad brottslighet är en stor utmaning för vårt samhälle. Det våld som tar sig uttryck i skjutningar och sprängningar är bara en del av den organiserade brottsligheten. Ofta har organiserad brottslighet tydliga internationella kopplingar.

Nu pågår ett arbete för att se hur våra utlandsmyndigheter kan stödja de brottsbekämpande myndigheterna. Fem ambassader har fått ett särskilt uppdrag för att utveckla utrikesförvaltningens förmåga.

Herr talman,

Hotet från kärnvapen är en ödesfråga. Stockholmsinitiativet är ett av de tongivande politiska initiativen för kärnvapennedrustning.

USA:s och Rysslands beslut att förlänga nedrustningsavtalet Nya Start är synnerligen välkommet. Världen har inte råd med en ny nukleär kapprustning.

För en dryg månad sedan trädde FN:s konvention mot kärnvapen i kraft. Jag har skrivit till FN för att bekräfta Sveriges avsikt att delta som observatör.

Sveriges nedrustningspolitik ska även i framtiden vila på en stark kunskapsbas. Därför inrättas på regeringens initiativ ett kunskapscentrum för kärnvapennedrustning vid Uppsala universitet.

Fullt autonoma vapensystem som inte uppfyller folkrättens krav, LAWS, är ett framtidsscenario som måste undvikas. Med ett effektivt internationellt förbud som målsättning deltar Sverige aktivt i det viktiga arbete som bedrivs inom ramen för konventionen om vissa konventionella vapen.

Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030. Det är vår färdplan mot en starkare, mer motståndskraftig och hållbar värld. Regeringens arbete för ett internationellt hållbart företagande fortsätter.

Sverige har ett effektivt bistånd i världsklass samtidigt som regeringen står fast vid enprocentsmålet.

Herr talman,

Klimatkrisen, förlusten av biologisk mångfald samt utarmning och nedskräpning av världshaven är globala och gränsöverskridande frågor som påverkar oss alla. De riskerar att oåterkalleligen ändra förutsättningarna för mänskligheten och att förvärra svält och öka antalet konflikter och pandemier världen över.

Nästa år kommer Sverige stå värd för det globala högnivåmötet Stockholm+50.

Sverige kommer fortsätta visa ledarskap genom vår egen omställning till ett fossilfritt samhälle och genom vår klimatdiplomati.

Regeringen har gett Sida i uppdrag att stärka arbetet med åtgärder som bidrar till hållbart nyttjande av biologisk mångfald.

Herr talman,

Regeringen förstärker främjandet av strategiska investeringar till Sverige för att stärka vår konkurrenskraft. Sverige bör verka för att kopplingen mellan Parisavtalet och handel stärks. Svensk handelspolitik ska bidra till att uppnå målen i Parisavtalet och till en hållbar utveckling samt grön omställning. Regeringen vill se mer ambitiösa hållbarhetskapitel i EU:s frihandelsavtal.

Svenska företag har med sin närvaro runt om i världen stora möjligheter men också ett ansvar för att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna. Vi kommer att lyfta hur de internationella regelverken för exportkrediter ska bidra till att nå de globala målen för hållbar utveckling och Parisavtalet.

Viktiga faktorer för att hantera pandemin har varit att säkra tillgången till personal, utrustning och mediciner. Därför är en välfungerande inre marknad med fri rörlighet och fri handel avgörande.

Herr talman,

Jag inledde årets utrikesdeklaration med att blicka bakåt, så låt mig därför avsluta med att blicka framåt. Vi står inför ett decennium av möjligheter.

Tekniska framsteg visar sig i den gröna omställningen och en rekordsnabb framställning av vaccin. Sociala framsteg har inneburit en global välståndsökning där miljoner har lyfts ur fattigdom. Det som nu måste följa är en politisk omvälvning, för utan politiken och utan demokratin och friheten för människor står sig tekniska och sociala framsteg som fruktlösa.

Låt mig därför avsluta med ett stycke ur den amerikanska poeten Amanda Gormans framträdande vid Joe Bidens presidentinstallation i USA."

”Men medan demokratin för en tid kan fördröjas kan den aldrig för alltid besegras. På den verkligheten, på den tillförsikten förtröstar vi, för medan vi höjer blicken mot framtiden har historien sin blick fäst på oss.”

Protokoll 2020/21:83 Onsdagen den 24 februari

Riksdagens protokoll 2020/21:83 (pdf, 676 kB)

Utrikes DN-artiklar om USA 20 - 22 februari 2021

20Varningar viftades bort – kylan slog ut energisystemet i Texas

Energiexperter har länge försökt övertyga delstatsregeringen i Texas om att förbättra energinätverket för att klara plötsliga väderomslag. Men varningarna har negligerats, enligt experter. Nu har kylan och strömavbrotten i södra USA orsakat en humanitär kris med minst 47 döda.

Jake och hans fru Rachel bor utanför Dallas med ett sju månader gammalt barn. Han har ägnat de senaste dygnen åt att hugga ved i skogen för att kunna elda i husets öppna spis, som de aldrig behövt använda tidigare.

– Om vi inte haft vår spis är jag rädd att vår bebis skulle ha frusit ihjäl, säger han till DN.

Åtminstone 37 personer har omkommit sedan en oväntad snöstorm lamslog Texas och stora delar av södra USA. Mer än fem miljoner invånare i Texas har varit utan ström i flera dygn.

I Abilene i centrala Texas hittades en äldre man ihjälfrusen i sin rullstol på torsdagen.

Enligt radiokanalen NPR har ett enda sjukhus i Houston fått mer än 100 akutfall av rök- och lungskador efter att familjer eldat inomhus för

att hålla sig varma. Hälften av patienterna var barn.

Krisen riskerar att leda till en kaskad av skador. Texas invånare är inte vana vid minusgrader, de flesta bostadshus är inte isolerade och många saknar vinterkläder. Städerna har varken plogar för snöröjning eller vägsalt och många bilvägar har blivit livsfarliga i iskylan.

Miljontals invånare har haft varmt vatten rinnande i flera dygn för att förhindra att vattenledningarna fryser och exploderar, vilket orsakat akut vattenbrist. Matbutiker har tvingats stänga när de förlorat ström.

Många barnfamiljer har tillfälligt flyttat in hos vänner och släktingar som har el och värme, vilket riskerar att leda till en ny ökning av coronasmittade i delstaten (41 000 har dött hittills i Texas av pandemin). Tillståndet hos de som redan är sjuka riskerar även att förvärras av kylan inomhus.

300 värmetält har upprättats i Texas städer, där invånare kan samlas för att fly från kylan, vilket också riskerar att förvärra pandemin.

Många desperata familjer har försökt hitta rum på hotell, men många är fullbokade.

– Jag var med om orkanen Katrina och orkanen Harvey men det här är utan tvekan det värsta jag sett. Jag var tvungen att neka en mamma med ett spädbarn. De hade ingen el eller vatten. Jag var tvungen att gå iväg och gråta efteråt, säger en anställd på hotellet Hilton i Austin till New York Times.

Den ensamma stjärnan på Texas delstatsflagga har alltid förknippats med självständighet. Texas ser sig gärna som en delstat där invånarna klarar sig bäst på egen hand.

Delstatens regering tar ofta symboliskt avstånd från den federala regeringen. Varje gång en demokrat blir president är det kutym att republikanerna i Texas förbereder ett lagförslag för att formellt lämna USA och bli en självständig nation, något som aldrig fullbordas, men hotet finns alltid där hängande i luften.

Nu är det just Texas självständiga status som får kritik för att ha orsakat den historiska energikrisen i delstaten.

Det finns tre omfattande energinätverk i USA: ett för västra halvan av landet, ett för den östra, och så ett eget system för Texas. Det var detta system som kollapsade i veckan.

Krisen har visat hur politiskt laddade energifrågorna är i en delstat som länge varit hjärtat av USA:s oljeindustri.

Republikanerna som styr Texas har försökt skylla hela energisystemets kollaps på den omställning till förnybar energi som demokraterna i delstaten förespråkar.

Guvernören Greg Abbott påstod i en intervju med konservativa Fox News att huvudskälet till krisen var att vindkraftverk slutat fungera i kylan.

– Det här visar att den gröna omställningen skulle vara dödlig för hela USA, sade Abbott.

Men en analys av Texas energiförsörjning som Princetonuniversitetet gjort visar i stället att mer än 90 procent av delstatens energi kommer från kol och naturgas. Vind- och solkraft står för en mycket liten del av delstatens energiresurser. I princip hela den minskning av energiproduktion som ledde till strömavbrotten

förklaras av att kraftverk för naturgas frös och inte längre kunde leverera energi.

Systemets kollaps skedde trots ihärdiga varningar från energiexperter och lokalpolitiker i delstaten. Energiexperter har i flera år försökt övertyga delstatsregeringen i Texas om att genomföra förbättringar av energinätverket, så att det är bättre förberett för oväntade väderförändringar i allmänhet och kyla i synnerhet. Men varningarna har viftats bort, enligt energiexperterna.

I övriga USA och i Kanada har energinätverken överlag en buffert på 15 procent för oväntade ökningar. Men enligt energiforskaren Robert McCullough har Texas vägrat skapa en liknande buffert.

– Så det här var ingen slump, säger McCullough till New York Times.

Efter omfattande strömavbrott under en ovanligt kall vinter 2011 varnade lokalpolitikern Sylvester Turner, nu Houstons borgmästare, för att Texas energisystem behöver omfattande förbättringar för att klara väderförändringar. Turner skrev ett lagförslag ämnat att skapa en energireserv för just kalla vintrar, men förslaget ignorerades av republikanerna i delstatsregeringen.

Demokraten Beto O'Rourke, från El Paso i Texas, har sagt att republikanerna som styr delstaten lagt all sin tid på andra frågor, som att utvisa invandrare och förbjuda transpersoner från offentliga toaletter, medan delstatens energisystem kollapsade.

– Nordamerikas huvudstad för energiproduktion kan inte producera tillräckligt med energi för att hålla sina egna invånare varma under en snöstorm. Delstatsregeringen

kan inte säga att det här var överraskande. Energiexperter och demokrater har varnat för precis det här i många år. Men Greg Abbott valde att ignorera fakta, vetenskap och svåra beslut och nu får hela Texas ännu en gång betala priset för detta, sade O'Rourke i en tv-intervju på torsdagen.

Senatorn Ted Cruz fick hård kritik för att ha flugit på semester till Cancun i Mexiko mitt under den pågående krisen. Cruz försvarade beslutet med att hans två döttrar, 10 och 12 år gamla, krävde att han skulle följa med på semestern. Efter kritiken bokade Cruz om hemresan och återvände till Texas på torsdagskvällen.

Andra republikaner i delstaten har försökt hålla fast vid Texas självbild. Rick Perry, tidigare guvernör i Texas, sade att delstatens invånare hellre kämpar sig igenom en sådan här kris än att "låta den federala regeringen lägga sig i".

Till slut fick Texas be just den federala regeringen om hjälp. President Joe Biden har utropat nödtillstånd i Texas, vilket innebär att delstaten får federalt katastrofstöd. Krismyndigheten Fema har kallats in för att förse invånare med generatorer, filtar och dricksvatten.

Martin Gelin

FAKTA. KRISEN I TEXAS

Texas fyra största städer har haft köldrekord i veckan: Houston, Dallas, San Antonio och Austin.

Genomsnittstemperaturen i februari i Texas huvudstad Austin ligger normalt runt 18

plusgrader dagtid. I veckan har det varit 10-15 minusgrader och flera decimeter snö.

Kylan har slagit ut Texas självständiga energinätverk. Strömavbrottet har drabbat omkring fem miljoner invånare i delstaten och orsakat minst 47 dödsfall.

20 USA är tillbaka i Parisavtalet

I går återinträdde USA i Parisavtalet om klimatet. Att världens största ekonomi och näst största utsläppsland åter är med är avgörande för det globala klimatarbetet och sätter press på andra länder.

– Det är fantastiskt. Det är ett enormt styrkebesked att världens länder är samlade igen och att USA inte bara går in igen utan även vill vara med och höja ambitionerna, säger Björn-Ola Linnér, forskare i klimatpolitik och professor vid Linköpings universitet.

– Såväl president Joe Biden som klimatsändebudet John Kerry har varit tydliga med att det behövs en fundamental omställning av världsekonomin och att det krävs krafttag av politiker för att nå klimatmålen.

USA:s frånvaro från Parisavtalet blev bara en parentes på drygt tre månader. Landet trädde ur avtalet den 4 november 2020, dagen efter presidentvalet. Utgången av valet var då fortfarande oklar men Biden segrade och har rivstartat klimatarbetet. Redan första dagen på jobbet skrev han under beslutet att USA skulle tillbaka i Parisavtalet.

– Som Amanda Gorman uttryckte det i sin dikt vid Bidens installation ”When day comes we step out of the shade”. Det är hoppingivande, men vad det innebär i praktiken återstår att se, säger Björn-Ola Linnér.

USA är världens största ekonomi och världens näst största utsläppsland med närmare 15 procent av de globala utsläppen, endast Kina är värre med cirka 28 procent. Att USA är med i det globala klimatarbetet är avgörande.

– Signalen är viktig, men effekten kommer att ebba ut snabbt om de inte matchar det med en nationell handlingsplan, NDC, som ligger i linje med de kraftfulla ord president Joe Biden och John Kerry har levererat.

Precis som alla andra länder i Parisavtalet måste USA leverera ett nationellt åtagande, NDC.

Till årets stora klimatmöte COP26 i Glasgow i november ska länderna lämna in nya och mer ambitiösa NDC:er.

Den 22 april kommer Joe Biden att bjuda in de största utsläppsländerna till ett internationellt

klimatmöte, och till dess är det utlovat att landet också ska presentera en ny och mer ambitiös NDC.

Klimatfinansiering är en viktig del av det internationella klimatarbetet och även där spelar USA en viktig roll. Trump drog tillbaka motsvarande 18 miljarder kronor, som var utlovade sedan tidigare.

– Bidenadministrationen har lovat att leva upp till tidigare löften om klimatfinansiering igen. Det kommer också att vara en viktig signal och sätta press på andra länder att vara med och bidra till klimatomställningsfonderna, Björn-Ola Linnér.

Pressar USA:s återinträde länder som Australien som bromsar klimatarbetet?

– Jag tror att de kommer att sättas under en enorm press för att ändra sin nuvarande hållning om USA håller fast vid att de kommer att använda sina diplomatiska resurser för att trycka på. Men sedan får vi se hur mycket de kommer att påverkas.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

21 Vaccin till lärare kan avgöra om skolorna öppnar i vår

Efter en månad som president kämpar Joe Biden med att infria löftet om att öppna skolorna till månadsskiftet april-maj.

Ytterst ligger makten hos lokala och regionala politiker. Det är delstaterna som avgör om lararkåren får vaccin i tid.

WASHINGTON. Det var i början av december som Joe Biden lade fram sin plan för kampen mot covid-19 under de första 100 dagarna i Vita huset. Då lovade den blivande presidenten att se till att öppna ”en majoritet av våra skolor” för undervisning. På installationen den 20 januari i år gjorde han klart att målet gäller upp till årskurs åtta, och alltså inte det som räknas som high school i det amerikanska undervisningssystemet.

Presidentens presschef Jen Psaki sänkte ribban rejält för någon vecka sedan, när hon definierade målet om öppna skolor som att 50 procent av grundskolorna skulle ha någon undervisning i klassrummet ”åtminstone en dag i veckan”.

Den definitionen fick svidande kritik av oppositionen, som anklagade Vita huset för att ha tagit hänsyn till motstånd från facket. I till

exempel Chicago har lärarfacken krävt smittsäkra förhållanden för sina medlemmar.

– Familjer är på väg att tappa tålamodet, varnade senatens minoritetsledare Mitch McConnell efter Psakis utspel.

Sedan kom nya besked från Vita huset: Allt var ett misstag i kommunikationen och målet för skolorna är undervisning i klassrummet fem dagar i veckan. Frågan är bara om det betyder att all skolpersonal ska vaccineras fram till början av maj. Vita husets svar kan sammanfattas med ett ord: Gärna.

Ytterst ligger makten över skolorna hos lokala och regionala beslutsfattare. Det är skoldistrikten som avgör om eleverna kan återvända till klassrummet, i samspel med guvernörerna och hälsomyndigheterna ute i delstaterna. Och det är delstaterna som bestämmer vilka grupper som prioriteras för vaccination.

Den amerikanska folkhälsomyndigheten CDC har inget uttalat krav på att lärarna ska vara vaccinerade för att kunna återvända till klassrummet. För närvarande får skolpersonalen gå före i kön till vaccinationerna i 28 delstater samt i huvudstaden Washington DC.

– Man bör försöka vaccinera så många lärare som möjligt, så fort som möjligt. Men det fungerar inte att ställa villkoret att varenda lärare måste vara vaccinerad innan en skola kan öppna, säger Vita husets smittskyddsexpert Anthony Fauci till CBS.

På fredagen kom besked från Kaliforniens demokratiska guvernör Gavin Newsom att 10 procent av Kaliforniens tilldelning av vaccin-

doser ska reserveras för skolpersonalen. Det är ett försök att göra det möjligt för fler elever att återvända till klassrummen.

– Det måste gå mycket snabbare än vad det gör just nu, sa Newsom till Los Angeles Times i samband med ett studiebesök på en vaccinationsklinik i Oakland.

Satsningen på att vaccinera skolpersonal i Kalifornien startar den 1 mars. Men Newsom har inte gett besked om ifall alla som arbetar i skolan ska ha fått två vaccindoser innan de kan återvända till undervisningslokalerna.

Mycket talar för att Bidenadministrationen kommer att nå målet om att leverera 100 miljoner doser vaccin på 100 dagar med råge.

Tidigare i februari förutspådde Fauci att vaccinet skulle vara tillgängligt för i princip alla överallt i USA redan under april månad. Men det visade sig vara en alltför optimistisk bedömning. I en intervju med CNN i tisdags konstaterade Fauci att vaccinationer på bred front – för människor utan underliggande hälsoproblem, i alla åldrar och alla yrkeskategorier – kan komma i gång i maj eller juni.

– Men det kan ta juni, juli och augusti att få alla vaccinerade, konstaterade han.

Pandemin har satt press på ledare över hela världen. Det är svårt att lugna befolkningen med raka besked om ett oförutsägbart virus.

Under valrörelsen i fjol lovade Joe Biden att sätta kampen mot covid-19 främst. Han och hans partikamrater i Demokraterna lade också en mycket stor del av skulden för den stora smittspridningen och de höga dödstalen på den dåvarande presidenten Donald Trump. Vid ett

framträdande i Wisconsin i slutet av september förra året hävdade Biden att Trumps lögner och inkompetens hade lett till ”en av de största förlusterna i USA:s historia”.

Nu är det Bidenadministrationen som har behov av att kunna framföra goda nyheter till befolkningen – utan att komma med löften som riskerar att spricka. Framför allt har presidenten lovat att lyssna på vetenskapen och de medicinska experterna. Då är det svårt att lämna några exakta besked om framtiden.

– Jag tror att vi är väldigt känsliga och väldigt motvilliga inför att lova för mycket, säger Vita husets covid-rådgivare Andy Slavitt i ett samtal med Washington Post.

När Biden tidigare i veckan fick frågan om när allt blir som vanligt igen, vågade han i alla fall säga att han tror att situationen kommer att vara mycket annorlunda mot i dag lagom till jul.

Karin Eriksson

karin.eriksson@dn.se

FAKTA. SÅ FUNGERAR SKOLORNA I DELSTATERNA UNDER PANDEMIN

I de flesta delstater är det skoldistrikten som bestämmer om eleverna kan vistas i klassrummen.

I Texas, Florida, Arkansas och Iowa har guvernören eller dennes medarbetare beordrat att skolorna ska hållas öppna.

Kalifornien, Delaware, Hawaii, New Mexico och Washington DC ställer särskilda krav på skoldistrikten för att eleverna ska kunna återvända till klassrummet.

På Puerto Rico är samtliga skolor stängda till början av mars. Enligt en kartläggning från Burbio har en tredjedel av eleverna i USA inte vistats en enda dag i skolan sedan mars förra året och fram till slutet av januari i år – det gäller främst skolbarn i delstaterna Oregon, Kalifornien, Virginia, New Mexico, Maryland och Washington samt i storstäder som Chicago, Philadelphia, Kansas City, Cleveland och Boston.

Källor: Education Week, Burbio

21 Nya åtal efter attacken på Kapitolium

USA. Ytterligare sex personer, medlemmar ur högerextrema Oath keepers, åtalas för att ha medverkat vid stormningen av Kapitolium den 6 januari. En av dem, som säger sig vara ledare för organisationens avdelning i Florida, ska enligt åtalet ha uppmanat människor att åka till Washington.

I uppmaningen hänvisar han till Twitterinlägg från den tidigare presidenten Donald Trump. ”Han (Trump) har bett oss alla att åka till Kapitolium och låta det gå vilt till!!!! Ja kapten!!!”, skrev den åtalade på Facebook.

Hittills har 229 personer åtalats för attacken mot kongressbyggnaden.

TT-AFP

21 Erik Ohlsson: Kritiskt läge när USA ska försöka reparera Iranavtalet

De närmaste dagarna ser ut att bli avgörande för framtiden för kärnenergiavtalet med Iran. President Joe Biden signalerar att USA är berett att återgå till avtalet och lyfta sanktioner om Iran börjar fullfölja sina åtaganden igen. Men de iranska ledarna kräver att USA

tar första steget och från och med tisdag avvisas inspektioner från det internationella atomenergiorganet IAEA.

Joe Biden står inför sin hittills svåraste utrikespolitiska utmaning när han ska försöka reparera avtalet med Iran om kärnteknikbegränsning. I potten ligger Irans förmåga att tillverka en egen atombomb.

Det verkade så enkelt under presidentvalskampanjen. Demokraternas kandidat Joe Biden signalerade att han vill stå för en normalisering av USA:s utrikespolitik. Hans föregångare Donald Trump hade bränt broarna mot omvärlden. Men Biden skulle ställa saker och ting till rätta.

Så sent som i fredags återanslöt Joe Biden formellt USA till Parisavtalet om klimatet. Men när han nu ska ta sig an Iranavtalet, eller Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) som det fullständiga namnet lyder, är det inte bara att plocka fram reservoarpennan och underteckna överenskommelsen.

JCPOA-avtalet slöts den 14 juli 2015 i Wien, under Barack Obamas tid som USA:s president. Det var frukten av fleråriga diplomatiska ansträngningar där också Joe Biden, som ju var Obamas vicepresident, fanns med på ett hörn.

Barack Obama jublade och kallade avtalet ”historiskt”. Dels innebar det en chans till ökad avspänning i Mellanöstern, dels ett närmande mellan dödsfienderna USA och Iran, vars presidenter inte pratat med varandra på nästan fyra decennier.

De länder som står bakom avtalet – förutom USA är det Storbritannien, Frankrike, Tyskland, Ryssland och Kina – ges möjlighet att

kontrollera Irans kärnteknikprogram. Syftet är att hindra att Iran, i strid med internationella avtal, skaffar sig kärnvapen.

I gengäld ska omvärlden häva sina sanktioner mot Iran, som släpps in i den internationella stugvärmen och kan exportera sin olja över hela världen.

Så var det tänkt. Men när Donald Trump intog Vita huset gick han metodiskt in för att radera alla internationella avtal som slutits under Obama. JCPOA blev ett av dessa offer.

Dessutom utökade Trump de ekonomiska sanktionerna mot Iran. ”Maximal press” kallade han det. Tanken var att den haltande ekonomin skulle orsaka en folkresning, som i sin tur förväntades leda till den islamiska republikens kollaps.

Förvisso är Irans ekonomi katastrofal. Och folkliga protester har förekommit. Men de religiösa ledarna håller landet i ett strypgrepp. Och de har mött den amerikanska sanktionspolitiken med glidande avtalsbrott och militär aggression. Iran har bitit sig fast i Syrien och hotar därifrån Israel. De ger stöd till houthierna i inbördeskrigets Jemen och till shiamiliser i Irak.

Efter årsskiftet började iranierna att anrika uran till 20 procent, vilket är en sexfaldigt högre anrikningsgrad än vad avtalet tillåter.

Dessutom kommer Iran att avvisa inspektioner från det internationella atomenergiorganet IAEA. Bannlysningen träder i kraft den 23 februari, på tisdag. Detta är ett brott mot en viktig del av uppgörelsen, som stadgar att IAEA:s inspektörer med kortast möjliga varsel ska få tillgång till Irans kärnanläggningar.

Mordet på den iranske kärnfysikern Mohsen Fakhrizadeh i slutet av november förra året skärpte motsättningarna ytterligare. Den 63-årige Fakhrizadeh anses ha varit den drivande kraften i Irans försök att skaffa sig kärnvapen.

Gärningsmännen bakom den välplanerade attacken utanför Teheran går fria. Och ingen har tagit på sig mordet på Fakhrizadeh. Men det anses klarlagt att attacken är ett led i de riktade sabotage som Israel utfört under en längre tid, med syfte att hindra Irans kärnvapenprogram. Utåt har dock Iran hela tiden förnekat att den kärnteknik de förfogar över skulle ha en militär beståndsdel.

De närmaste dagarna ser ut att bli avgörande för JCPOA-avtalets framtid. Joe Biden har signalerat att USA är berett att återgå till avtalet och lyfta sanktioner om Iran börjar fullfölja alla sina åtaganden igen.

Men de iranska ledarna har i stället kommit med motkrav: de vill att USA ska ta första steget genom att slopa alla sanktioner.

Läget förvärras av att förhandlingsklimatet i Iran är ett helt annat än för sex sju år sedan, när Barack Obama engagerade sig i frågan. President Hassan Rouhani, som anses vara västtillvänd, är på väg ut, och vid sommarens presidentval i Iran väntas han ersättas av en betydligt mer ”hökaktig” och USA-fientlig ledare.

Och de religiösa ledarna i Iran, som har den verkliga makten, känner sig förödmjukade av Donald Trump.

I USA har Biden att ta hänsyn till en stark Israelvänlig lobby inom sitt parti, Demokraterna.

Utrikesministrarna i de EU-länder som arbetat fram uppgörelsen i samarbete med USA: Storbritannien, Frankrike och Tyskland, har de senaste dagarna dryftat situationen tillsammans med USA:s utrikesminister Anthony Blinken. Och IAEA:s chef Rafael Grossi reste på lördagen till Teheran för att diskutera hur inspektionerna ska kunna fortsätta.

Men det är USA som är nyckeln i överenskommelsen. Och läget för Joe Biden kan liknas vid en person som ska stoppa tillbaka kaviaren i en redan utklämd tub: ett tålamodsprövade jobb där man förbannar den som en gång klämde fram innehållet.

Erik Ohlsson

FAKTA. JCPOA-AVTALET SLÖTS 2015

Kärnenergiavtalet JCPOA undertecknades 2015 av Iran och vad som kallas ”P5+1”, det vill säga de fem permanenta medlemmarna i FN:s säkerhetsråd (Frankrike, Kina, Storbritannien, Ryssland och USA) samt Tyskland.

Överenskommelsens syfte är att undvika att Iran utvecklar kärnvapen. Den ger insyn i Irans atomenergiprogram, samtidigt som programmet minskas kraftigt. I utbyte skulle de internationella ekonomiska sanktionerna mot Iran hävas.

I maj 2018 beslutade USA:s president Donald Trump att USA drar sig ur avtalet. Han aviserade då nya amerikanska ekonomiska sanktioner mot Iran. Övriga länder som undertecknat avtalet – samt EU – vill hålla fast vid JCPOA.

Ett år efter att USA lämnat kärnenergiavtalet, bestämde sig Iran för att frångå vissa åtaganden. Beslutet innebär att landet inte

tänker följa begränsningarna om anrikning av uran samt lagring av sådant och av tungt vatten.
DN/TT

22 Skyhöga elräkningar för krisdrabbade Texasbor

60 000 Texasbor saknade på söndagen fortfarande ström efter veckans dödliga kyla som fick delstatens energisystem att klappa ihop. Nu väntar elräkningar på motsvarande tiotusentals kronor för många redan hårt drabbade invånare.

Fem miljoner Texasbor har i veckan varit utan ström, vilket orsakat minusgrader inomhus, vattenbrist och tomma butikshyllor. För de som trots kaoset lyckats hålla i gång kylskåp och

lampor har veckan avslutats med chockerande höga elräkningar.

Simon Bustamante

simon.bustamante@dn.se

Utrikes DN-artiklar 20- 22 februari 2021, utom USA

20 Vad lär vi oss av fallet Siv Jensen?

Fremskrittspartiet (FRP) kallar sig själva liberalkonservativa och tog för inte så många år sedan skarpt avstånd från Sverige-demokraterna, men att partiets kronprinsessa skriver att invandrare ska anpassa sig till att man äter fläsk och dricker alkohol i Norge visar var man numera hör hemma politiskt.

Så har det inte alltid varit. FRP grundades liksom sin danska motsvarighet i ett frihetligt motstånd mot statliga detaljregleringar och ökande skattetryck.

När partiledaren Siv Jensen på torsdagseftermiddagen meddelade sin avgång gjorde hon det inte utifrån en styrkeposition. Olika opinionsinstitut mäter att mellan en tredjedel och hälften av väljarstödet försvunnit den senaste 12-månadersperioden, efter att pandemin lett till borgfred i norsk inrikespolitik och FRP haft problem lokalt i Oslo och Bergen.

Numera huserar FRP på nivåer under 10 procent i väljarstöd. Kontrasten till åren runt 2006 är stor. Då var partiet var uppe och nosade på en tredjedel av de norska partisympatierna och var ett tag landets populäraste parti.

Mottagandet av en norsk- pakistansk IS-kvinna och hennes sjuke 5-årige son från Syrien, gav för ett år sedan Jensen chansen att tillfredsställa en hårdför intern falang som anser att FRP aldrig borde sträva efter

ministerposter, utan att det är bättre att spela högt med stortingsmandaten i stället.

Priset Jensen var tvungen att betala för att inte avsättas som partiledare var alltså platsen i regeringen och därmed också finansministerposten, som hon hade innehaft i sju år. Men det har inte stoppat FRP:s blödning av väljarsympatier.

I debatten framstår det ibland som att det är något lagbundet att populistpartiers momentum i vår tid ger stadig väljartillströmning i land efter land. Fremskrittspartiets berg- och dalbana visar med tydlighet att så inte behöver vara fallet.

Jens Runnberg

jens.runnberg@dn.se

20
Ledare: Sverige kan inte delta i Kina-OS under ett folkmord

Svenska skidskyttar och alpina åkare plockar i dagarna hem VM-medaljer så att det står härliga till. Om ett år rundas vinter-OS i Peking av. Redan nu bör vi fråga oss om vi med gott samvete kan skicka idrottare dit.

Kina är en stenhård kommunistisk diktatur som kränker mänskliga rättigheter på ett fruktansvärt sätt. Och vad som de senaste åren

blivit känt om situationen i Xinjiang sätter saken i ett särskilt ljus. Trumpadministrationen kallade strax före sin avgång förföljelsen av muslimska uigurer för ett folkmord. Joe Bidens utrikesminister Antony Blinken anser att begreppet är korrekt.

År 1980 bojkottade USA och stora delar av västvärlden OS i Moskva på grund av Sovjets invasion i Afghanistan. För den som ser ett folkmord utföras av en olympisk värdnation är det självklart uteslutet att delta. Är det över huvud taget möjligt att handla eller ha samröre med ett land som begår sådana illdåd?

Vad vi vet om Xinjiang baseras på otaliga vittnesmål och en del filmbevis, som sammanställts av människorättsorganisationer och journalister. Det är en skrämmande historia.

Minst en miljon uigurer har satts i indoktrineringsläger för att avsvära sig islam och lära sig älska kommunismen. Tortyr och våldtäkter används för att kuva fångarna, deras barn skickas till fosterhem, kvinnor tvångssteriliseras. Slavarbete är normalt på bomullsplantagerna. Muslimska helgedomar jämnas med marken. Parallellt flyttas kineser ur han-majoriteten till Xinjiang för att späda ut den nationella och språkliga identiteten. Den digitala polisstaten punktmarkerar alla och envar.

Detta kan benämnas ett kulturellt folkmord, och mycket av det som pågår omfattas av FN:s folkmordskonvention. Men såvitt vi känner till handlar det inte om dödande av uigurer i stor skala. Om Xinjiang i nuläget klassificeras som folkmord riskerar ordets betydelse att vattnas ur.

OS i diktaturer har varit en ovanlighet. Hitlers propagandaspel i Berlin 1936 är ökända, tävlingarna i Putins auktoritära Ryssland var smaklösa. Fotbolls-VM i juntans Argentina 1978 var heller ingen vacker syn, och Qatar 2022 lär inte bli bättre.

När Sydkorea tilldelades OS 1988 gav det en mäktig impuls till demokratisering. Något sådant hopp kan inte finnas om Kina, där allt bara har blivit värre sedan sommar-OS 2008 och särskilt sedan president Xi Jinpings maktillträde för knappt tio år sedan. Till Xinjiang kan läggas krossandet av friheten i Hongkong, repressionen i Tibet, kidnappningen av svensken Gui Minhai och en omfattande gulag-arkipelag med politiska fångar.

Diktaturen Kina borde inte ha fått arrangera OS en gång till. Terrorn mot Xinjiangs uigurer når ändå en helt annan nivå än andra övergrepp, även om det inte går att veta exakt vad som sker. Inte heller merparten kineser har adekvat information. Självklart borde FN tillåtas att utreda saken på plats. Vad den demokratiska världen än tror om utsikterna ska kravet ställas öppet, gemensamt och envist. Kina måste ställas till svars, och sanktioner aktualiseras.

Deltagandet i OS i Peking måste därför diskuteras noggrant. Bäst vore om demokratierna agerade tillsammans. Åtminstone EU bör hitta en gemensam linje. Till det bör Sverige ta initiativ.

Och om Sverige ändå reser dit kan vi inte låtsas som om idrott och politik inte hör ihop. Tvärtom ska ingen idrottare eller tv-tittare undgå den brutala sanningen om världens största diktatur.

DN 20/2 2021

20 Svensk infiltration i Spanien höll på att bli ett fiasko

Den topphemliga polisoperationen ”Costa” höll på att sluta i fiasko. En domstol i Madrid nekade Sverige fortsatt tillstånd eftersom ansökan ansågs strida mot rättsreglerna.

– Det blev tyvärr en kommunikationsmiss, säger åklagare Sara Nilsson.

Just nu pågår rättegång i Attunda tingsrätt mot två misstänkta narkotikahandlare. Männen, som är 58 respektive 40 år gamla, fastnade ifjol i ”Operation Costa”, en hemlig infiltrationsoperation som DN berättat om i en rad artiklar. Enligt åtalet ska männen ha skickat nästan 400 kilo cannabis från Spanien till Sverige med lastbil – ovetande om att chauffören var polis.

Nu framkommer att det var nära att allt gick i stöpet. I oktober 2018 blev polisens nationella operativa avdelning, Noa, nämligen tvungen att lägga ”Operation Costa” på is och ta hem sin cover-personal från Spanien. Skälet till den drastiska åtgärden var att en undersökningsdomstol i Madrid sagt nej till en ansökan från svenska Åklagarmyndigheten om fortsatt rätt för svensk polis att verka i landet.

”Förlängning med fyra månader av infiltratörens verksamhet tillåts ej, och inte heller användning av mikrofoner vid möten som

hålls i Spanien”, står det i beslutet, som översatts till svenska.

Motiveringen var att svenska Åklagarmyndigheten bara hade lämnat en enda redovisning av vad som hänt sedan det första tillståndet gavs i januari 2018. Och enligt denna redovisning, som skickats till Spanien i maj samma år, hade inga andra resultat uppnåtts än att en svensk under cover-agent etablerat kontakt med misstänkta svenska kriminella – utan att några gripanden skett.

”Att utan tidsbegränsning kontinuerligt bedriva verksamhet i form av ’infiltration’ i kriminella organisationer i syfte att upptäcka eventuella brott, kan i något fall inte godtas”, skrev den spanska domstolen.

– Det här handlar om rättssäkerhet och de ramar som anges i konstitutionen är väldigt tydliga. En domare som inte följer reglerna riskerar själv att ställas till svars, kommenterar en spansk källa i samtal med DN.

Enligt vad DN erfar resulterade beskedet i frustration inom Noa och dess sektion för särskilda insatser, som leder infiltrationsarbetet. I ett försök att reparera skadan skrev den ansvarige åklagaren, Krister Petersson, en brådskande begäran till Spanien om förnyat tillstånd. Petersson hänvisade här till att infiltratören, som gick under namnet ”Ivan”, planerat ett viktigt möte med en utpekad måltavla.

”Enligt min mening borde ett sådant möte hållas före november månads utgång för att om möjligt bibehålla och förbättra förutsättningarna för en svensk operation mot detta brottsliga nätverk”, skrev Krister Petersson.

Men Spanien vidhöll sin linje och något möte kom såvitt känt inte att ske. Krister Petersson fick en tid senare lämna över ansvaret för ”Operation Costa” till sin kollega kammaråklagare Sara Nilsson.

– Jag har ingen lust att prata om det här, säger Krister Petersson till DN.

Först i april 2019 kunde ”Operation Costa” återupptas, sedan Spanien sagt ja till en reviderad ansökan. Den svenske infiltratören ”Ivan”, som behållit kontakten med de misstänkta via krypterade appar, gav sig på nytt ner till Marbellaområdet för att diskutera olika narkotikaaffärer med 58-åringen och hans kontakter.

Åklagare Sara Nilsson är nöjd över att det gick att blåsa nytt liv i operationen. Hennes bild är att avbräcket bottnade i en kommunikationsmiss.

– Det var väldigt förvånande, nåt annat kan jag inte säga. Exakt var det har brustit vet jag inte, men uppenbarligen finns det information som inte nått hela vägen fram, säger Sara Nilsson.

Inom polisen är man tills vidare förtegen om det inträffade.

– Jag kommer inte att kommentera någonting kring detta förrän rättegången är avslutad och det finns en dom, säger polismästare Christer Nilsson, chef för Noas spanings- och utredningsverksamhet.

Uppgifterna om att ”Operation Costa” fick avbrytas används nu av försvararna i deras försök att fria de båda åtalade. 40-åringens ombud, advokat Ivan Fialdini, hävdar att det spanska avslagsbeslutet visar att svensk polis

bedrivit otillåten provokation mot personer utan att ha tillräckligt på fötterna.

– Handlingen visar att man infiltrerat olika grupper för att se om det dyker upp några uppgifter om brott längs vägen och det är, enligt min mening, inte så det ska gå till, säger han till DN.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

Fakta. Första kända polisinfiltrationen på många år

”Operation Costa” sjösattes 2017 med mål att infiltrera de svenska brottsnätverk som misstänktes smuggla kokain, marijuana och hasch från Spanien till Sverige. Särskilt utbildade under cover-agenter med fiktiv identitet gavs i uppdrag att kontakta strategiskt utvalda brottsmisstänkta och vinna deras förtroende. För detta krävdes tillstånd av spanska myndigheter.

”Operation Costa” var så vitt känt den första polisinfiltrationen sedan 2010, då all verksamhet lagts på is. Orsaken till det sistnämnda var att en annan operation i Spanien, döpt till ”Playa”, hade bedrivits i strid med reglerna.

20 Anna-Lena Laurén: Ingen annan får elda i min bastu

Ibland när jag kommer hem stelfrusen efter en ridlektion i den iskalla manegen saknar jag den mer än annars. Bastun.

För några år sedan deltog jag i Folk och försvarkonferensen i Sälen. Rummet hade egen bastu. Vilken lyx, tänkte jag, och vred på aggregatet.

Då bastun hade blivit varm och jag satte mig på laven insåg jag att något mycket väsentligt fattades. Det fanns varken stäva eller skopa. Jag fick kasta bad med ett tandborstglas.

”Kasta bad” betyder att hälla vatten på de heta stenarna så att det bildas ånga och temperaturen stiger. I Pargas där jag växt upp kallas den som håller i skopan baduman. En baduman betyder också någon som gillar att bestämma.

Verbet ”basta” existerar inte i Finland. Man badar bastu. Jag brukar vinnlägga mig om att inte hänga upp mig på alla detaljer, jag gillar inte bastufanatism. Men det ska erkännas att varje gång jag hör verbet ”basta” kryper det lite obehagligt längs ryggraden.

Vissa renläriga bastufantaster anser att man inte ens borde få tala om bastu på svenska utan hellre ska säga sauna. Man får inte tala om att kasta bad utan ska säga ”kasta löylyä”.

Mitt svar: Glöm det. Finland har två språk och svenskspråkiga finländare badar exakt samma bastu som finskspråkiga.

Bastuterminologin är lika bred på svenska som på finska, dels eftersom Finland är tvåspråkigt, men antagligen också därför att även svenskar badade bastu ända fram till 1725. Då förbjöds bastubadandet på grund av misstankar om promiskuitet. Förbudet efterlevdes dock inte i rikets östra halva, det vill säga Finland.

Besynnerliga uppfattningar om vad man sysslar med i bastun förekommer fortfarande i Sverige. När min egen tidning DN publicerade recept för bastumat såg sig finska ambassaden i Stockholm föranlåten att rycka ut på Twitter och förklara att man inte äter i bastun.

I bastun gör man ingenting annat än badar bastu. Man äter inte, dricker inte, man har inte sex. (Ni kan gärna försöka.)

I Finland är bastubadande fortfarande en av få ritualer som alla har ett förhållande till. Alla finländare älskar inte att bada bastu, men alla har en åsikt om hur det ska göras bäst. Jag förväntar mig därför många mejl efter den här kolumnen av finländska läsare som talar om för mig att de visst dricker öl i bastun.

I fjol kom bastubadande med på Unescos världsarvslista. Som finländare borde man antagligen vara stolt över att vi äntligen har fått komma med på listan (förargligt nog sju år efter den estniska rökbastun), men entusiasmen över vår unika bastukultur inger mig alltid en otrevlig känsla av att vi dessvärre är betydligt mer provinsiella än vi skulle vilja vara.

Det finns ingenting mytiskt eller gåtfullt med att bada bastu. Det är en avkopplande syssla som ska utföras på ett visst sätt.

Mitt eget förhållande till bastun kunde liknas vid relationen till ett par gamla stövlar i sommarstugan. Man använder dem bara vid vissa tillfällen, men varje gång man drar dem på sig är det med en känsla av trygghet. Det här är något man gjort många gånger.

När jag eldar i bastuugnen i sommarstugan börjar jag med torra gamla käppar. Då elden tagit fart lägger jag på större klabbar. De får inte vara för många, elden får inte kvävas. En god bastueldare slösar för övrigt inte med ved.

Ingen annan får elda i min bastu. Det är mitt privilegium.

Min bastu, byggd på en holme, har gammaldags design. Det finns inget tvättrum, man badar och tvättar sig i samma rum. Först kastar man bad och svettas, sedan doppar man sig i havet. Och till sist, när den sammetsmjuka eftervärmen har lagt sig, tvättar man sig med vatten ur handfat. Vid det laget doftar bastun kåda och fuktigt trä och eftervärmen har letat sig in i varje millimeter av ens kropp.

Det är inte mindfulness eller detox. Det är bara bastubad, och det behöver inte skyddas av Unesco eller ges mytiska skimmer av själslig rening. Bastun existerar i sin egen rätt.

Anna-Lena Laurén

20 Demonstrant sköts i huvudet – dog

Myanmar. En 20-årig kvinna som sköts i huvudet förra veckan under protesterna mot militärkuppen i Myanmar har avlidit.

– Vi har skickat iväg kroppen för rättsmedicinsk undersökning, säger en läkare, som inte vill namnges, till nyhetsbyrån AFP.

Parallellt med beskedet fortsätter västländer att införa sanktioner mot ledande personer ur militärstyret, som bland annat fått sina tillgångar frysta. Senast Storbritannien och Kanada, vars agerande välkomnas av demonstranterna. Sedan tidigare har USA infört sanktioner. Även svenska Sida har dragit in delar av utvecklingsstödet till Myanmar.

Myanmars junta har ännu inte reagerat på de senaste sanktionerna.

TT

20 Stor minskning av coronasmittade

Världen. Sedan i början av januari i år har antalet bekräftade fall nya coronasmittade personer i världen minskat kraftigt, rapporterar nyhetsbyrån AFP.

Enligt nyhetsbyråns sammanställning registrerades cirka 362 000 nya fall i förra veckan. Det antalet jämförs med omkring 743 000 i början av januari.

Den enda region där en acceleration av antalet nysmittade märks är Mellanöstern där fallen ökat med 11 procent. Sammanställningen belyser inte det faktiska antalet smittade personer, utan de fall som registrerats.

TT-AFP

20 Stoft från Sahara drar in över Europa

Europa. Stoft och sandpartiklar från Saharaöknen är åter på väg in över Europa i helgen, med försämrad luftkvalitet som följd, enligt EU:s satellitövervakningssystem Copernicus.

Prognosen för de kommande dagarnas vindar visar att stoftet kommer att dra in över Sydeuropa i helgen, men att även områden så långt norrut som Norge kan komma att drabbas.

Ett liknande fenomen observerades tidigare i februari. Stoftet och sanden kunde då skådas med blotta ögat i stora delar av Europa, då himlen på sina håll blev röd. Partikelnivåerna var då på vissa platser flera hundra gånger högre än normalt, enligt Copernicus.

TT-AFP

20 40-tal valar döda på strand

Indonesien. Fyrtiosex grindvalar som strandat på den indonesiska ön Madura har dött, medan räddningsarbetare försöker knuffa tre levande valar tillbaka ut i havet, enligt provinsguvernören.

En räddningsinsats drog i gång i torsdags, sedan tiotals valar fastnat i vattenbrynet. Volontärer lyckades sjösätta några av dem igen.

– Sedan kom flera av dem tillbaka och letade efter sina mammor, men mammorna var redan döda, säger Östra Javas guvernör Khofifah Indar Parawansa.

Observationer har visat att valar tenderar att följa en ledare, och ofta samlas runt en skadad eller nödställd val för att hålla den sällskap.

TT-Reuters

20 Visst bruk av knark kan bli lagligt i Norge

Norges regering vill reformera narkotikapolitiken så att innehav och mindre användning av droger avkriminaliseras. Syftet med reformen är att flytta fokus från straff till vård för missbrukare. Oppositionen kallar förslaget för ”ett presentpaket till gängen”.

I går presenterade Norges kunskapsminister Guri Melby, från liberala Venstre (V) och hälsominister Bent Høie, från konservativa Høyre (H), regeringens förslag till en ny narkotikapolitik. Enligt den så kallade ”rusreformen” ska köp, innehav och eget bruk av mindre mängder narkotika inte längre vara straffbart.

Syftet med reformen är att minimera stigmat för narkotikamissbrukare att söka hjälp och erbjuda vård till den som vill ha det, inspirerad av den narkotikapolitik som bedrivits i Portugal sedan 2001.

– Tio år av rådande narkotikapolitik har lärt oss att straff inte fungerar, utan tvärtom kan göra saker och ting värre, säger Guri Melby på en presskonferens.

– Nollvisionen om ett narkotikafritt Norge ska ersättas av ett mer humant mål. Mänskliga rättigheter ska ligga till grund för all narkotikapolitik, fortsätter hon.

Om förslaget antas kommer det inte längre vara straffbart att ha på sig exempelvis fem gram kokain, heroin och amfetamin, ett gram MDMA och upp till 10 gram cannabis. Norska regeringen framhåller att det rör sig om en avkriminalisering och inte någon legalisering av narkotika.

– Vi signalerar fortfarande att det är förbjudet med narkotika, men att hälsa och sjukvård går före. Allt annat bruk och innehav av narkotika ska bestraffas så som det redan görs i dag, säger Bent Høie.

Reformförslaget bygger på slutsatserna från norska Drug Reform Committee, som utöver avkriminaliseringen av mindre mängder narkotika också föreslagit obligatorisk uppföljning av brukare som sökt vård.

Det tredje regeringspartiet Kristelig Folkeparti (KRF) stödjer inte reformförslaget, men kommer rösta på det i Stortinget som en kompromiss. Partiet hoppas på att oppositionen ska kräva att straffet för innehav och bruk av mindre mängder narkotika behålls, skriver VG. Senterpartiet går på samma linje som KRF och kallar reformförslaget för ”ett presentpaket till gängen”.

Norska sjuksköterskeföreningen befarar att avkriminaliseringen kommer leda till ökat missbruk bland ungdomar.

Simon Bustamante

simon.bustamante@dn.se

20 Prins Harry och Meghan återvänder inte till kungahuset

Prins Harry och Meghan har meddelat drottningen att de inte kommer att återvända som arbetande medlemmar av kungafamiljen. Beskedet innebär att prins Harry förlorar sina militära utnämningar.

I ett uttalande från Buckingham Palace på fredagseftermiddagen sägs att de kungliga var ”ledsna över beslutet” men att hertigen och hertiginnan av Sussex ”fortfarande är mycket älskade familjemedlemmar”.

Sky News skriver att det verkade som att ”spända diskussioner” har hållits bakom kulisserna om Harry och Meghans framtid.

För ett år sedan meddelade hertigparet att de inte längre skulle vara arbetande medlemmar av den kungliga familjen i Storbritannien. Harry och Meghan, som nu bor nu stora delar av året i Kalifornien, kom överens med drottningen om en prövotid.

I ett uttalande skriver hertigparet att de är fortsatt ”engagerade i sina plikter och tjänster gentemot Storbritannien”. De erbjuder sitt fortsatta stöd till organisationer som de har representerat ”oavsett officiell roll”.

Sky News hovreporter Rhiannon Mills skriver att det framstår som att hertigparet inte är nöjda med uppgörelsen.

Tidigare i veckan kom beskedet att Harry och Meghan, som gifte sig 2018, väntar sitt andra barn. I mars kommer de att berätta om beslutet att kapa banden med den kungliga familjen i en intervju med Oprah Winfrey.

I höstas betalade paret tillbaka motsvarande 28 miljoner kronor till den brittiska staten, pengar som hade använts för att renovera deras bostad Frogmore Cottage. Harry och Meghan har också undertecknat ett flerårigt avtal med strömningstjänsten Netflix om att producera dokumentärer, spelfilm, tv-serier och barnprogram.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

20 Domstolsbakslag för Uber

Uberchaufförer har samma rättigheter som andra anställda, inklusive minimilön, slår Storbritanniens högsta domstol fast. Domen är ett stort bakslag för Uber, med omkring 60 000 chaufförer i trafik i Storbritannien.

Uber har behandlat chaufförerna som egenföretagare och hade till högsta domstolen överklagat en dom i en lägre instans där företagets chaufförer sades ha rätt till betald semester och vilopauser – precis som taxichaufförer.

TT-Reuters

Röda
havet
ERITREA
JEMEN
Axum
Asmara
Tigray
SUDAN
DJIBOUTI
Addis
Abeba
ETIOPIEN
SYDSUDAN
SOMALIA
KENYA
25 mil

20. Amat Levin: Katastrofen i Tigray förtjänar världens ögon

Det som ligger bakom det desperata läget i Tigrayprovinsen i Etiopien må vara komplicerat. Men vad som måste hända nu är glasklart.

Den 4 november förra året förklarade Etiopiens president Abiy Ahmed krig mot Tigray people's liberation front (TPLF), partiet som styr landets nordliga Tigrayprovins. Konflikten hade bubblat sedan Ahmed kom till makten 2018 med målet att minska Etiopens semi-autonoma regioners inflytande och befästa den federala regeringens makt.

Med hänvisning till coronapandemin sköt Ahmed upp Etiopens nationella val flera gånger under 2020. I september höll Tigray ändå regionala val, tvärtemot rådande instruktioner, och regeringen svarade med att strypa sitt ekonomiska stöd. Strax efter det påstås TPLF-styrkor ha attackerat militärbaser i Tigray. Regeringens offensiv har, av regeringen själv, framhållits som en naturlig motreaktion.

Vittnesmålen från Tigray målar upp en desperat bild. Plundring, avrättningar och massvåldtäkter uppges ske på löpande band och de eritreanska soldater som tillåtits ansluta anklagas även de för brott mot mänskliga rättigheter. Allt pågår bakom stängda dörrar, internet och telefoni är nedsläckt, familjer når inte sina anhöriga.

Den som tycker sig känna igen scenerna missminner sig inte.

1984 vajade varningsflaggorna i Etiopien. Larm om att den pågående torkan orsakade hungersnöd viftades bort av president Mengistu.

Tio år hade passerat sedan Derg – den kommunistiska militärjuntan – tagit makten genom att avsätta kejsare Haile Selassie, och Mengistu var i färd med förberedelserna för jubileet. Att fattiga svälte var av liten betydelse när nya monument skulle resas, konventionsbyggnader avtäckas, den ständigt växande militären finansieras.

Samtidigt var motståndet mot regimen stort och precis som nu var TPLF målet i Tigray. De hade välkomnat störtandet av kejsaren men ville inte se militärjuntan ta över. För att bekämpa TPLF-rebellerna användes svälten som vapen.

Regeringens militär brände odlingar, stal spannmålsreserver, dödade boskap och flygbombade marknader.

Då som nu hindrades journalister från att nå regionen. Men när information ändå sipprade ut fick Etiopien omvärldens uppmärksamhet. Artisteliten samlades för inspelningen av den osmakliga ”Do they know it’s Christmas?” och den mer rumsrena ”We are the world”, framföranden som samlade in hundratals miljoner dollar i stöd. Hjälpen sägs ha räddat liv men pengarna finansierade samtidigt Derg-regimens katastrofala styre.

Konfronterad med omvärldens engagemang blev Mengistus svar att på kort tid tvångsförflytta över en miljon människor från torkdrabbade områden i Tigray och provinsen Wollo. Officiellt för att ge dem ett nytt liv i mer

bördiga regioner, men i praktiken var det ytterligare ett sätt att bekämpa rebellerna.

Eller som han själv sa till sina ministrar: ”Folket är havet och gerillan är fiskarna. Utan havet, ingen fisk.”

Konstaterandet hade lika gärna kunnat användas om dagens situation. Miljontals människor, hela folkgrupper, straffas just nu i jakten på TPLF. Tre miljoner har tvingats lämna sina hem, tiotusentals har flytt till grannländerna och över 50 000 civila uppges ha dödats. En siffra som sannolikt är ännu högre. Från nordöstra Tigray kommer rapporter om att den lilla folkgruppen irob, nästan uteslutande bestående av fattiga bönder, håller på att utplånas. Journalister har fängslats och skjutits ihjäl.

I den etiopiska diasporan anordnas flera hjälpaktioner för de drabbade. I Sverige gör Tigray Relief Sweden ett vitalt arbete genom att upplysa och samla in pengar. Det minsta man som läsare av den här texten kan göra är att informera sig och se hur man kan bidra.

För upprinnelsen till kriget må vara komplicerad, men nästa steg är glasklart. Medier måste få rapportera, hjälporganisationer släppas in och förnödenheter levereras. Skynket måste lyftas.

Amat Levin

20 Tidigt verk av Marcel Proust upphittat i Paris

Den senaste svenska utgåvan av Marcel Prousts ”På spaning efter den tid som flytt” omfattar sju volymer med kring tretusen sidor. För den som inte får nog av det, kommer goda nyheter från Paris. Förlaget Gallimard skriver i ett pressmeddelande att de tänker publicera ett helt nytt verk av Proust. Det är ett manuskript som det har viskats om i decennier, och som många har trott vara ett fantasifoster.

Men ”Les Soixante-quinze feuillets” (De sjuttiofem sidorna) upphittades nyligen i kvarlåtenskapen efter en avliden förlagsredaktör som hanterat Prousts postuma utgivning. ”Graal proustien” kallar förlaget detta fynd; en Proust-graal. Manuskriptet skrevs 1908, det vill säga fem år innan den första volymen av ”På spaning” publicerades. Enligt det ganska ordkarga Gallimard så är ”Les Soixante-quinze feuillets” en viktig förstudie till det verk som skulle komma att sätta Marcel Proust i fetstil på världslitteraturens karta, även om ”På spanings” huvudperson Charles Swann inte medverkar.

Jonas Thente

jonas.thente@dn.se

21Röda korset sitter med armarna i kors när Belarus förblöder

Vad gör Internationella Röda korset för att undersöka den humanitära katastrofen i Belarus? Ingenting, skriver författaren Sasja Filipenko i ett öppet brev till organisationens ordförande. I stället samarbetar man med regimens hantlangare när landets läkare och sjukvårdspersonal fängslas och

trakasseras. Det är den nya ”neutraliteten”.

Öppet brev till Peter Maurer, ordförande för Internationella Röda korset

Februari 2021

Ärade herr ordförande!

Under ert besök i Ryssland i höstas uttryckte ni en önskan att träffa mig för att diskutera min roman ”Röda korset”. Ni hade blivit tipsad av Schweiz’ president, och ni sade er ha tyckt mycket om den. Tyvärr fick ni skjuta upp mötet flera gånger, med hänvisning till möten med utrikesminister Lavrov och premiärminister Misjustin. Deras namn och ämbeten var förmodligen avsedda att göra intryck på mig. Det gjorde de inte.

Ni får ursäkta mig, men inte heller vårt möte gjorde något positivt intryck på mig. Jag minns hur jag förklarade för er att jag inte var det minsta intresserad av vidlyftiga diskussioner om litteratur, men att jag däremot mycket gärna pratade om situationen i Belarus och i synnerhet om Internationella Röda korsets arbete i mitt hemland. Dessvärre fick jag intrycket av att ni inte alls var intresserade av ett sådant samtal. Jag hoppas verkligen att jag har fel i detta, och att ni redan inom en mycket snar framtid kommer att engagera er aktivt för att förhindra den humanitära katastrof som sedan ett halvår tillbaka pågår i Belarus.

Jag föreslog att ni skulle inspektera de belarusiska fängelserna, där kvinnor sover direkt på betonggolv och i metallsängar utan madrasser, där man lägger bröd under huvudet i stället för kuddar, där toaletterna består av ett

hål i golvet utan ens ett förhänge att dra för, och där fångvaktarna inte låter fångarna ta emot tandborstar eller bindor i cellen. Jag minns att ni svarade att Internationella Röda korset inte har något sådant mandat. Organisationen kan inte ingripa i Belarus för att den, påstod ni, måste iaktta neutralitet. Jag tar mig friheten att skriva ”påstod”, eftersom er organisation i fallet Belarus är allt annat än neutral. På posten som ordförande för Belarusiska Röda korset sitter Dzmitryj Pinevitj, tillika hälsovårdsminister i Republiken Belarus. Den icke-statliga organisationen leds alltså av en ämbetsman som utsetts direkt av diktatorn Lukasjenko.

Under det gångna halvåret har exempellösa angrepp mot landets läkare ägt rum – under samme Pinevitj som ni påstår är ansvarig för Internationella Röda korsets neutrala hållning. Dussintals sjukvårdsanställda har blivit avskedade för sina åsikter, bland dem chefer för ledande medicinska centra och universitet. Den berömde onkologen Aljaksandr Minitj dömdes till tretton dagars fängelse för deltagande i en fredlig protestaktion, trots att han är den ledande specialisten på sitt sjukhus. Artsiom Sarokin – läkaren som gick ut med detaljerna kring den mördade konstnären Raman Bandarenkas obduktionsprotokoll – sitter i fängelse och har i dagarna ställts inför rätta för att ha brutit läkarsekretessen.

Släktingarna till den döde har visserligen inte framfört några klagomål mot honom, men myndigheterna vill hämnas för att han motbevisade den lögn som staten försökte dölja. En av landets ledande kardiologer, Aljaksandr Mrotjak, har avskedats för att han inte hindrade sin personal att delta i protestaktioner. Han har blivit hotad och hans sommarstuga har blivit

nedbränd. Intensivvårdsläkaren Andrej Vitusjka arresterades för att han letade efter sin gripne minderårige (!) son hos milisen. Utrymmet i den här artikeln räcker inte till för alla exempel.

Många vanliga läkare får inte kontrakt förlängda efter inlägg på sociala medier. Under de första våldsamma dagarna i augusti använde beväpnade våldsmän utan gradbeteckningar ambulanser för att ta sig fram i staden – uppenbarligen med hälsovårdsministeriets tysta medgivande. Skälet var att kolonnerna av demonstranter delade på sig och släppte fram bilarna med de röda korsen. Kan man tänka sig en mer talande metafor för regimens omänskliga svek?

Det är inte märkligt att Belarus läkare flyr landet under den om neutraliteten så måne Pinevitj. Runt två hundra av dem har redan tagit arbete i Polen. Det har fått diktatorn Lukasjenko att stänga gränsen och varna alla som flyttar att de inte kommer att bli insläppta i landet igen. Det är ett brott mot landets konstitution: ingen kan neka en medborgare i Republiken Belarus rätten att återvända till sitt eget land.

Vi vet att Internationella Röda korsets historia även rymmer mörka kapitel. Då rödakorspersonal inspekterade de nazistiska koncentrationslägren såg de egendomligt nog inte gaskamrarna eller operationsrummen för experiment på människor. Att jag nämner lägren är inte för den grälla jämförelsens eller svidande förebråelsens skull. Den förbrytarregim som Internationella Röda korset samarbetar med uppförde i fjol ett helt nytt koncentrationsläger utanför Slutsk, i hjärtat av Europa. Här ska regimens mest aktiva motståndare spärras in, på direkt order från

presidenten själv. ”Tills de lugnat ner sig allihop”, som landets vice inrikesminister uttryckte det.

Tycker inte ni att det borde vara omöjligt att inte låtsas om ett koncentrationsläger i vår tid? Internationella Röda korset är en av de mest inflytelserika humanitära organisationerna i världen, den måste sluta samarbeta med de kompromettterade politikerna och i stället lyssna på vanliga människor som ropar på hjälp.

Jag ber er inte göra mer än ni förmår – jag ber er bara göra det som är er plikt, det som är meningen med att Röda korset alls existerar i den civiliserade världen. Jag är fast övertygad om att det är Röda korsets plikt att omedelbart inspektera de överfyllda belarusiska fängelserna, där fredliga medborgare hålls inspärrade veckovis i isoleringsceller som saknar tvål och vatten, där de arresterade utsätts för fysisk och psykisk tortyr och utpressning. Det är Röda korsets plikt att kräva ett stopp för regimens praxis att låta män utan gradbeteckningar kidnappa och misshandla medborgare, ett stopp för den tortyr som utgör ett direkt brott mot internationella konventioner som Belarus har undertecknat.

Man skäms å Röda korsets vägnar när man går in på den belarusiska underavdelningens hemsida och upptäcker att den sista uppdateringen gjordes i början av augusti 2020. Det har väl hänt en del sedan dess, inte sant? Jo, på Belarusiska Röda korsets Facebooksida finns det visserligen en notis om att de levererat vatten till häktena. Jag är övertygad om att Röda korset både kan och måste göra betydligt mer än så, i annat fall är det belarusiska kontoret meningslöst och borde stängas.

Och nu ser vi båda hur lätt polisvåldet i ett land kan spridas till ett annat om man blundar för det. Även i Belarus grannland Ryssland har vi kunnat konstatera fall av tortyr mot fredliga demonstranter som gripits. Jag är övertygad om att också ni inser att en passiv hållning inför dessa övergrepp till slut kan få denna smitta att sprida sig också till andra europeiska länder. Personligen anser jag att exempelvis Ungern redan står på tur.

Jag hoppas verkligen att tonfallet i detta brev ska göra er upprörd, men jag hoppas också att ni är en klok person, som kommer att lägga band på dessa känslor och i stället i handling börja bevisa för mig att jag har fel. Jag utgår från att ni kommer att lyssna på mig, för jag talar inte i egen sak, utan för alla de belarusier som är i behov av er hjälp, såväl i fängelser som ute på gatorna i sina egna hemstäder.

När vi en dag nått vårt gemensamma mål, och det inte längre finns några politiska fångar i hjärtat av Europa, när man inte längre bemöter fredliga demonstranter med vapen, när man slutat kidnappa, misshandla och mörda människor i Belarus, ja, då föreslår jag att vi återvänder till de litterära frågorna.

Sasja Filipenkos roman ”Röda korset” från 2016 skildrar Röda korsets fruktlösa försök att under andra världskriget få till stånd en dialog med Sovjetunionens regering om utväxling av krigsfångar mellan de krigförande länderna. ”Röda korset” har översatts till ett tiotal språk och utkommer på svenska i september 2021 på Ersatz förlag, i översättning av Mikael Nydahl.

Sasja Filipenko

21 Kravallerna kring rapparen döljer svåra politiska problem

Gripandet av en rappare som kallat Spaniens kung för ”tyrann” utlöste den våldsvåg som i fem dygn svept över Kataloniens städer. Kravallerna, som vållat stora skador, har också öppnat en spricka mellan de bägge spanska regeringspartierna.

KOMMENTAR.

Under fredagen spred sig våldet till andra regioner, främst till Valencia och till Madrid, där premiärminister Pedro Sánchez bröt sin tystnad om händelserna:

– Vi är en demokrati, här finns ingen plats för våld!

Sánchez yttrade sig privat skarpt om sin koalitionspartner, vänsterradikala Podemos, vars ledare vägrat fördöma våldet och i några fall stött det. ”Det finns gränser!”, skall regeringschefen ha sagt till sina medarbetare om de som ”underblåser härjningarna”.

I tisdags grep katalanska poliser den efterspanade sångaren Pablo Hasél, 32, som hållit sig gömd på universitetet i Lleida. Han dömdes på torsdagen till två och ett halvt års fängelse för att ha attackerat journalister, för att ha hotat ett vittne till livet och för att ha hyllat terrordåd. Aktionen mot Hasél möttes av häftiga reaktioner från den utomparlamentariska vänstern, med omfattande anlagda bränder och stor skadegörelse av butiker och banker i Barcelona, Tarragona, Lleida och Girona. Historikern Jaume Pinyol säger till DN om läget i Girona:

– Våldsverkarna är få, något dussin, men de är mycket aggressiva och har en massa bensin. Jag tycker det liknar anarkisternas uppror våren före det spanska inbördeskrigets utbrott 1936.

Sångaren Hasél är bara gnistan som antände bålet. Bakom oroligheterna döljer sig en komplicerad politisk situation, som blivit akut efter separatisternas seger i det katalanska valet. Statsvetaren Albert Royo, en av de katalanska ämbetsmän som står åtalad för separatistisk verksamhet, säger till DN:

– Folket här kräver nu att de politiker som fängslades hösten 2017 skall släppas, och att de skall kunna återuppta sin politiska verksamhet. Vi kan inte vänta längre.

Läget är delikat för Pedro Sánchez del. Hans majoritet i den spanska kongressen hänger på det största katalanska separatistpartiet ERC:s stöd. ERC:s provisoriske ledare Pére Aragonés (dess verklige ledare Oriol Junqueras är fängslad) har redan signalerat till Sánchez att utan eftergifter från spansk sida är samarbetet i fara. Aragonés har också informerat EU i Bryssel om att självständighetsprojektet nu återupptas med förnyad energi.

Genom en kontroversiell manöver i fjol skaffade sig Sánchez kontroll över det spanska åklagarämbetet. Han utnämnde, tvärtemot all tradition, sin justitieminister Dolores Delgado till riksåklagare. Enligt belackarna skedde detta för att i rätt ögonblick kunna göra eftergifter till katalanerna.

Sánchez socialistparti har regerat sedan sommaren 2018 med stöd av vänsterradikala Podemos och separatistpartier från olika regioner. Han har sedan dess undvikit att uttala sig i klartext om den katalanska krisen.

Är han beredd att, på vissa villkor, låta katalanerna hålla folkomröstning om utträde ur Spanien? Är han redo att, som den konservativa regeringen gjorde i oktober 2017, skicka trupper till Katalonien för att kväsa en utbrytning?

Svaren på dessa frågor är intimt kopplade till styrkeförhållandena i den spanska kongressen och till Sánchez möjligheter att regera. Gör han de katalanska separatisterna besvikna kan han mista sitt regeringsunderlag; gör han dem till viljes kan han mista hundratusentals spanska

socialistväljare som inte uthärdar tanken på ett självständigt Katalonien.

Han måste snart välja väg.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

21 Minst två döda vid protester

Myanmar. Minst två demonstranter dödades och flera skadades när polisen sköt skarpt under protester i Myanmars näst största stad Mandalay på lördagen. Våldsamheterna tog fart när säkerhetsstyrkor stormade ett skeppsvarv där flera hundra personer samlats för skydda personer som deltagit i protesterna efter militärkuppen den 1 februari.

– Sex män med skottskador fördes till oss. Två är allvarligt skadade, sade vårdpersonal till AFP, som senare uppdaterade med att två personer avlidit.

I fredags dog en kvinna av huvudskador från en gummikula under tidigare protester i huvudstaden Naypyidaw.

TT-AFP-Reuters

21 Navalnyj fick nej på överklagan

Ryssland. Den ryske oppositionsledaren Aleksej Navalnyj fick nej av domstolen på sin överklagan av ett flerårigt fängelsestraff.

Aleksej Navalnyj dömdes den 2 februari till 3,5 års fängelse för att ha brutit mot reglerna i en tidigare villkorlig dom för förskingring. Domaren som på lördagen avslog Navalnyjs överklagan beslutade att räkna av ytterligare sex veckor på straffet, för tid som regimkritikern tillbringat i husarrest. Det innebär att han i nuläget har drygt 2,5 år kvar att avtjäna av sitt straff. **TT**

21 Hemlösa får företräde i vaccinkön

Rumänien. Nära 300 hemlösa har vaccinerats mot corona i Rumänien, som blir ett av de första länderna i Europa att ge förtur till människor med oordnade sovförhållanden.

– De människorna är bland de mest utsatta för infektionsrisk, säger biträdande hälsominister Andrei Baciu.

Regeringen har därför valt att följa det danska exemplet och flyttat upp de hemlösa i prioritetsordningen, vilket välgörenhetsorganisationer har tryckt på för.

Hemlösa likställs i vaccinkön med personer över 65 år, kroniskt sjuka och lärare.

TT-AFP

21 Greta Thunberg stöder fängslade indiska aktivisten

Den indiska klimataktivisten Disha Ravi, som är en del av Greta Thunbergs nätverk, hålls fortsatt i förvar. Enligt polisen är hon del av en global konspiration vars syfte är att smutskasta Indien. På tisdag avgörs om Disha Ravi släpps mot borgen.

Disha Ravi greps för en vecka sedan och anklagas för uppvigling, ett brott som kan ge livstids fängelse i Indien.

Aktivisten påstås ha skapat och delat ett dokument på internet med stöd och råd till de tiotusentals bönder som sedan flera månader demonstrerar mot en ny jordbruksreform. Dokumentet är ett slags verktygslåda med information om hur aktivister kan gå till väga för att hjälpa bönderna. Enligt polisen ska det ha bidragit till den uppmärksammade stormningen av Röda fortet, ett av huvudstaden New Delhis landmärken, i slutet av januari.

Enligt advokaten Siddharth Agarwal nekar Disha Ravi till alla anklagelser.

– Om det är ett brott att ge böndernas protest internationell uppmärksamhet hör många

hemma i fängelse, sa hennes advokat i rätten på lördagen, enligt Indian Express.

De påstådda kopplingarna till en fundamentalistisk gruppering avfärdar han som struntprat.

Disha Ravi är en ledargestalt i den indiska delen av Fridays for future och sedan hon greps har Greta Thunberg vid flera tillfällen uttryckt sitt stöd för henne på Twitter.

”Yttrandefrihet och rätt till fredliga protester och sammankomster är icke förhandlingsbara mänskliga rättigheter. Det måste vara basen i varje demokrati”, skrev Greta Thunberg i fredags.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

21 Tredje ryska vaccinet på gång

Ryssland. Ryska myndigheter har godkänt ett tredje inhemskt vaccin mot covid-19. Det uppger premiärminister Michail Misjustin i rysk tv. Vaccinet, som heter Covivac, har dock ännu inte genomgått kliniska tester i stor skala. Det är av en annan typ än Sputnik V som började användas i december. Covivac sägs bestå av ett coronavirus som berövats sin förmåga att reproducera sig medan Sputnik V karakteriseras av ett ofarligt förkylningsvirus som lurar immunsystemet att börja producera anti-kroppar mot coronavirus.

TT-Reuters

21 Så ska astronauterna hålla sams hela vägen till Mars

En grupp astronauter som reser till Mars, tur och retur, måste klara att överleva och samarbeta i total isolering i tre år. Forskare undersöker hur det ska bli möjligt.

Nasas fordon Perseverance som landade på Mars på torsdagskvällen var den tredje obemannade rymdsonden som nådde fram till vår grannplanet på mindre än två veckor. Först kom al-Amal från Förenade Arabemiraten, som

gick in i bana runt planeten den 9 februari. Dagen därpå fick den sällskap av den kinesiska sonden Tianwen-1, som ska skicka ner ett eget fordon till planetens yta om tre månader.

Det är ingen tillfällighet att de alla tre kom fram nästan samtidigt.

– Både jorden och Mars kretsar ju kring solen. I somras hade vi den speciella situationen att det fanns ett perfekt fönster på tre eller fyra veckor när det gick att skicka i väg sonder så att de kunde ta sig från jorden till Mars på kortast möjliga tid, säger Noshir Contractor, professor i beteendevetenskap vid Northwestern university i Evanston utanför Chicago.

Därför lämnade de tre sonderna jorden enligt planen i slutet av juli, trots pandemin.

– Somliga säger att de var tillräckligt smarta för att dra härifrån och slippa den här röran, säger Noshir Contractor.

Att skicka farkoster till Mars, och att landa och fjärrstyra fordon på planeten, är en teknisk bedrift i sig. Men inom några decennier vill Nasa även skicka dit människor. Det är en utmaning av en helt annan dignitet.

– Besättningen på den internationella rymdstationen ISS gör utan tvekan fantastiska saker. Men eftersom jorden är så nära har de tillgång till ett mycket robust medicinskt och psykologiskt stödsystem, säger Alexandra Whitmire vid forskningsprogrammet för mänskligt beteende på Nasa Johnson space center i Houston.

På en färd till Mars kommer jorden däremot att vara långt bort. Det tar nio månader att ta sig

till planeten, och besättningen måste sedan stanna där i ungefär ett år innan de kan resa hemåt igen, i ytterligare nio månader. Hela resan tar alltså tre år. Under den tiden finns ingen möjlighet att lämna uppdraget, samtidigt som kommunikationen hem kommer att vara fördröjd med upp till 24 minuter eftersom det tar tid för radiosignaler att ta sig mellan jorden och Mars.

– Besättningen kan därför inte förlita sig på hjälp från flygledningen på jorden för att fatta beslut. För att åka till månen och till Mars krävs lagarbete på en nivå som saknar motstycke, säger Dorothy Carter, forskare i arbets- och organisationspsykologi vid University of Georgia.

Noshir Contractor, Dorothy Carter och Alexandra Whitmire deltar alla i forskningsprojekt om hur människor ska kunna klara av en resa tur och retur till Mars. De tre höll ett seminarium om svårigheter och resultat på den amerikanska vetenskapsorganisationen American association for the advancement of sciences, AAAS, årliga konferens.

– Man måste komma ihåg att allt vi hittills har gjort, oavsett om det är rymdstationen, rymdfärjan eller till och med att åka till månen, har gått runt jorden. När vi ska åka till Mars kommer vi för första gången att ha att göra med något som går runt solen, säger Noshir Contractor.

Personerna ombord på en rymdsond till Mars är helt utlämnade till varandra, på en yta mycket mindre än rymdstationen, med störd dygnsrytm och enformig mat, och kompakt mörker utanför fönstren.

– Astronauterna kommer att utsättas för många stressfaktorer, som varierande tyngdkraft, isolering, instängning, strålning, avstånd till jorden och en ogästvänlig närmiljö, säger Alexandra Whitmire.

Expeditionens framgång och manskapets överlevnad hänger på att de kan fungera som grupp, och hålla sams och samarbeta. För att det ska lyckas måste alla i gruppen ha helt rätt egenskaper.

– När Shackleton och andra polarforskare rekryterade besättningar blev det människor som inte hade mycket till liv i Europa, och som tyckte att de lika gärna kunde packa ihop sina saker och åka till Antarktis. De var ofta tekniskt begåvade men socialt missanpassade. Så ser det verkligen inte ut i dag på ISS, säger Noshir Contractor.

Astronauterna som åkte till månen i Apolloprogrammet utsågs framför allt för sin förmåga att hantera fysiska utmaningar, som stark gravitation, trånga utrymmen, hög strålning och liknande.

– Nu måste vi utöver det även ta hänsyn till de psykosociala riskerna med att hålla människor isolerade i ett trångt utrymme under lång tid utan någon frivillig väg att ta sig därifrån. Jag betonar ordet frivillig, eftersom kosmonauter brukar säga att när man tränger in folk tillsammans länge i en liten farkost är det nästan oundvikligt att de kommer att vilja döda varandra vid någon tidpunkt under resan, säger Noshir Contractor.

Det finns anläggningar på flera håll i världen där forskarna kan simulera vad som kan hända med en grupp astronauter under en längre rymdresa.

– Ett av våra mål är att ta reda på hur väl vi kan förutsäga om en grupp människor kan leva ihop, samarbeta och arbeta kreativt under längre tid. Personerna i gruppen kommer dessutom troligen från olika länder, eftersom en Marsexpedition inte är något ett enda land kan klara, säger Noshir Contractor.

En av forskningsanläggningarna är bunkern Hera på Johnson space center. Den är ungefär lika stor som en bemannad rymdsond, och försökspersoner blir frivilligt inlåsta där under en eller några månader. För att få förhållanden som liknar en verklig expedition till Mars så mycket som möjligt är även deras kommunikation med omvärlden tidvis fördröjd.

– Vår förmåga att förutsäga vad som kommer att hända med lagdynamiken har blivit riktigt bra. Vi tar data om försökspersonerna innan de går in i bunkern, och sedan kan vi förutsäga vilka av dem som inte kommer att komma överens på dag 20 eller dag 30. Det är nästan lite skrämmande, säger Noshir Contractor.

Han jämför det med en riktigt bra väderprognos.

– Men till skillnad från vanliga väderprognoser så kan vi faktiskt också göra något åt vädret. Vi kan laga relationer genom att förutsäga vilka som inte kommer att komma överens och försöka hitta sätt att förebygga det.

En metod är att hålla personerna ifrån varandra under den kritiska perioden. En annan är att i stället låta dem arbeta tillsammans med något som båda är mycket bra på.

– Det finns massvis med forskning som visar att framgång föder sammanhållning, säger Noshir Contractor.

En annan strategi är att de får arbeta tillsammans med en tredje person som båda tycker om, och som kan dämpa konflikten.

Humor är också mycket viktigt.

– Dagboksanteckningar från besättningsmedlemmar visar på vikten av att ha en ledare med rätt balans mellan humor, ledarskap och förmågan att ha roligt. Det kommer att vara extremt viktigt, säger Noshir Contractor.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

21 Karin Bojs: Miljonårigt mammut-dna analyserat – historisk milstolpe

En forskargrupp ledd från Stockholm har dna-analyserat en mammut som dog i Sibirien för över en miljon år sedan. Det är en ny milstolpe i dna-forskningens historia.

År 1962 tilldelades James Watson, Francis Crick och Maurice Wilkins Nobelpriset i medicin för att de hade beskrivit hur dna-molekylen – och därmed levande varelsers arvsanlag – fungerar. (Rosalind Franklin, vars röntgenfotografier spelade avgörande roll för upptäckten, blev utan

pris.) Watson/Crick, Wilkins och Franklin publicerade sina rön i tre olika artiklar i tidskriften Nature 1953.

Sedan dess har kunskapen om dna revolutionerat många områden. Till exempel den medicinska vetenskapen: utan ny dna-teknik skulle världen aldrig ha fått fram vaccin mot coronaviruset sars-cov2 på mindre än ett år. Eller kriminaltekniken – som i fallet med dubbelmördaren i Linköping som kunde gripas och dömas i höstas efter 16 år, tack vare hjälp av dna-släktforskare.

I frontlinjen för denna utveckling står dna-forskare som arbetar med sedan länge döda djur och människor. De skriver om vår förhistoria och evolutionära bakgrund, men samtidigt förfinar de dna-tekniken.

En milstolpe kom 1984 i tidskriften Nature, när en forskargrupp i Kalifornien, ledd av Allan Wilson, lyckades analysera en kvagga, en utrotad zebrasläkting. Kvaggan hade varit död i 154 år, och det var en vetenskaplig sensation.

Till forskargruppen i Kalifornien rekryterades den unge svensken Svante Pääbo. Han har sedan dess varit en ledande aktör i fältet. Numera verksam på Max Planckinstitutet för evolutionär antropologi i Leipzig, har han pressat gränserna allt längre bakåt för vilket dna som är möjligt att läsa av. För drygt tio år sedan levererade han neandertal-dna som fick världens forskare att revidera det mänskliga släktträdet.

Den analyserade neandertalaren, som kom från en grotta i Kroatien, levde för drygt 50 000 år sedan. Men bara några år senare slog Svante Pääbo till igen, också i tidskriften Nature. Han

och hans medarbetare hade lyckats analysera ett trettiotal individer från en mycket tidig form av neandertalare, som legat i en grotta i Spanien i över 400 000 år. Grottan, som heter Sima de los Huesos, har en ovanligt fördelaktig miljö för att bevara dna, med sin jämna och låga temperatur. Det var dock inte världsrekord. För ännu bättre än kylskåpskalla grottor är frysboxmiljö i permafrost.

Redan 2013 publicerade en forskargrupp, ledd av Eske Willerslev i Köpenhamn, dna från ett hästben som legat i Yukon i nordvästra Kanada i omkring 600 000 år.

Nu bräcker den Stockholmsledda gruppen det rekordet.

I tidskriften Nature i veckan publicerade bland andra Tom van der Valk och Love Dalén dna-analyser av tre mammutar från Sibiriens permafrost. De två äldsta är omkring 1,65 respektive 1,3 miljoner år gamla. Den tredje omkring 0,9 miljoner år gammal.

Arbetet har utförts vid Centrum för paleogenetik, ett samarbete mellan Naturhistoriska riksmuseet och Stockholms universitet som bara har funnits i drygt ett år.

Analyserna är mycket mer omfattande än de från hästen från Yukon och ger en rad nya detaljer om mammutarnas utvecklingshistoria. Bland annat står det klart att de mammutar som vandrade in till Amerika måste ha varit en korsning av två olika sorters sibiriska mammutar. Det ger ökad tyngd till insikten om att korsningar, fusioner, är en viktigare beståndsdel i evolutionen än vad som tidigare har varit känt.

Mammutars släktträd i all ära. Den stora nyheten är den tekniska bedriften, att forskare har lyckats pussla ihop dna som är så väldigt gammalt och så nedbrutet i småbitar.

Det är en triumf för det nya centret i Stockholm, och öppnar fönster inte bara för forskningen om utrotade gamla djur, utan för alla discipliner där små spår av dna kan ge information.

Karin Bojs

vetenskap@dn.se

22 Få sociala kontakter kan förklara Finlands coronaframgång

Finland har lägst antal bekräftade fall av covid-19 i Europa, sett till befolkningsmängd. En orsak kan vara finländarnas små sociala nätverk – en finländare träffar i genomsnitt bara hälften så många personer som en italienare under ett normalt år.

Ny forskning visar att finländarnas sociala distansering var avgörande för att smittspridningen gick ned i våras.

HELSINGFORS. Det är fredag kväll och klockan är strax över åtta. Om två timmar måste den lilla krogen på Helsingegatan stänga ölkranarna. Klockan 23 ska alla vara ute, enligt de rådande restriktionerna.

– Visst har det blivit så att man går ut lite tidigare, säger Matti Jokitulppo, som är ute med vänner.

Kompisen Elina Savela håller med.

– Snarare är det nog så att man undrar hur man orkade hålla på halva natten förr, säger hon.

Berghäll i Helsingfors är ett livligt krogområde, men när man pratar med krögare i kvarteret säger de att de just nu har ungefär hälften så många gäster som före pandemin.

Vännerna runt bordet är alla i tjugo-femårsåldern och verkar rätt till freds med restriktionerna. Ingen av dem har drabbats av covid-19 personligen, men enstaka fall har förekommit i bekantskapskretsen.

– Om man ska vara ärlig går det ju inte att hålla två meters avstånd här. Men jag förstår att det är juridiskt och ekonomiskt ohållbart att stänga allt, säger Matti Jokitulppo.

Enligt undersökningar som gjorts har finländarna klarat fjolåret utan större protester. Helsingin Sanomat publicerade häromdagen en enkät som visade att 66 procent av finländarna stöder statsminister Sanna Marin och regeringens linje i coronabekämpningen, en viss minskning sedan i våras. En mer uppmärksammad undersökning i höstas visade att 73 procent av finländarna upplevde att restriktionerna varit lätta att leva med. En fjärdedel ansåg till och med att livet blivit bättre under pandemin.

Undantag finns förstås: kulturfältet är mer eller mindre lamslaget, och många krögare kämpar för sin överlevnad. Speciellt bland kulturarbetare är det allt fler som ifrågasätter restriktionerna. Men när det gäller det sociala är inte förändringen lika drastisk som i många andra länder.

Kari Auranen är professor i statistik på Åbo universitet och jobbar med att ta fram modeller för THL, Institutet för hälsa och välfärd, som motsvarar Folkhälsomyndigheten i Sverige. Undersökningar gjorda före pandemin har visat att finländare generellt umgås mindre än många européer. En undersökning från 2005 visade att finländare träffade i snitt 9,7 personer per dag, medan motsvarande siffra i Italien låg strax under 20.

Kari Auranens forskningsteam har nu gjort fyra nedslag under 2020 för att titta på hur det sociala livet förändrats under pandemin.

Under april, en månad efter att den finska regeringen införde stränga restriktioner, med bland annat stängda skolor och begränsningar för sammankomster till högst tio personer, minskade finländarna sitt umgänge med i snitt 72 procent, det vill säga från tio till ungefär 2,5 personer per dag. Personer över 70 år minskade sitt umgänge med 90 procent.

Även ett nedslag i december förra året visade att finländare begränsade sitt umgänge med mer än hälften.

– Det verkar rimligt att det mentalt är enklare att vänja sig med färre kontakter om man från början har haft färre. Men jag är statistiker och inte sociolog, påpekar Kari Auranen.

Många länder som införde stränga nedstängningar, som Spanien och Frankrike, hade ändå en snabb smittspridning under 2020. Enligt Auranen kan det ha att göra med enkel matematik.

– En förklaring kan vara att även om antalet kontakter minskade procentuellt sett lika mycket som i Finland, kvarstod ändå många kontakter. Om Finlands tio kontakter minskar med 75 procent blir det 2,5. Men om Italiens 20 kontakter minskas med 75 procent har vi fem kvar. Det är två gånger mer än i Finland. Men jag har inte ännu sett den här typen av jämförande studier. I England minskade kontakterna i våras med 75 procent, precis som hos oss, men med mycket strängare restriktioner.

Kari Auranen säger att orsaken till att man gör den här typen av undersökningar är för att ta fram modeller för hur man kan begränsa smittspridningen och lära sig vilka åtgärder som ger bäst resultat. Hans forskningsteam slår fast, i en artikel som kommer att publiceras i tidskriften Epidemiology, att finländarnas sociala distansering var avgörande för att smittspridningen gick ned i våras. Restriktionerna hade effekt eftersom de infördes relativt tidigt, när samhällsspridningen var liten.

– En intressant sak om man jämför Finland med Sverige är att vi har ungefär samma åldersfördelning bland döda under våren 2020. Så vi skyddade inte nödvändigtvis äldre bättre än man gjorde i Sverige, men vi hade tio gånger mindre spridning i samhället överlag, säger han.

Undersökningen från 2005 visade att tyskar, liksom finländare, har relativt små sociala nätverk. Under våren hade Tyskland stora

framgångar i sin coronabekämpning, men har däremot drabbats av en kraftig andra våg under hösten och vintern.

– Hur länge man upprätthåller restriktioner påverkar förstås också. Dessutom kan det alltid finnas skillnader mellan länderna i hur man definierar ”kontakt” i den här typen av undersökningar. ”Fysisk kontakt” kan betyda olika saker. Därför är det mer tillförlitligt att jämföra siffrorna inom ett land, säger Kari Auranen.

Tillbaka till Helsingegatan i Berghäll. Anniina Lensu säger att hon tror att stereotypen om den inåtvända finländaren delvis håller på att förändras.

– Jag tror att det är en generationsfråga. Unga finländare träffar fler personer och är ganska sociala. Och nu för tiden kramas ju också finländare när de träffar vänner. Ja, förutom under pandemin, säger hon.

Utanför krogen står Ellen, Iiris, och Karen, som alla skurit ner sitt sociala umgänge under det senaste året.

– Man har ett gäng på kanske tio personer som man träffar. Det blir mindre sporadiska kontakter med halvbekanta. Samtidigt kommer man närmare de vänner som man faktiskt umgås med, säger Ellen.

Marianna Timperi hör till den grupp i samhället – 70-plussarna – som skurit ner sitt umgänge med upp till 90 procent.

– Det är klart att det har förändrat livet totalt. Jag är normalt väldigt aktiv och går på bio, gym, och deltar i olika gruppaktiviteter. Men jag är glad att vi inte har haft det som i exempelvis London, där min son bor. Vi kan ändå röra oss

fritt. Och det är ju lätt att hålla avstånd då det inte finns så många människor här, säger hon.

Philip Teir

philip.teir@gmail.com

FAKTA. TYSKAR OCH FINLÄNDARE HAR MINST KONTAKTER

2005 genomförde forskare från åtta europeiska länder en undersökning där man tittade på sociala kontakter och smittspridning. I Italien hade man strax under 20 kontakter per dag i snitt, medan man i Tyskland hade knappt åtta. Motsvarande siffra i Finland var tio. Sverige fanns inte med i undersökningen.

I Finland har Institutet för hälsa och välfärd (THL) under 2020 tittat på hur siffrorna förändrats under året:

Finländare skar under april 2020 ner sitt umgänge med 72 procent.

Personer över 70 år skar ner umgänget med upp till 90 procent.

Under hela året låg antalet kontakter i Finland runt hälften jämfört med normala år. Under sommaren ökade kontakterna något, men under hösten sjönk de igen.

I Finland infördes nya restriktioner i november. I Helsingfors har restriktionerna varit mest stränga, då bland annat kommunala simhallar och bibliotek varit stängda under vinterhalvåret. Restauranger har också haft begränsningar.

I Finland har 726 personer dött av covid-19 (den 20 februari). Finland är det land i Europa som har lägst antal bekräftade fall av covid-19 per en miljon invånare, enligt data från Worldometer.

22 Stort oljeutsläpp drabbar israelisk kust

Israel. Tusentals frivilliga deltar i saneringen av ett stort oljeutsläpp i östra Medelhavet. 60 procent av Israels kust är nedsmutsad och djurlivet svårt drabbat. Utsläppet gjordes då en oljetanker rengjorde sina lastrum. Den tjockflytande smörjan är svår att städa upp från klippor och ännu svårare att få bort från fåglar och havssköldpaddor.

Miljödepartementet undersöker tio olika fartyg som befunnit sig i området i onsdags, då utsläppet tros ha ägt rum, och analyserar satellitbilder av sjötrafiken. Miljöminister Gila Gamliel räknar med att rengöringen kommer att ta flera månader och kosta flera tiotals miljoner kronor.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

22 Lyxbutiker plundrade vid protester

Spanien. En femte kväll av protester mot fängslandet av rapparen Pablo Hásel urartade natten mot söndagen i våldsamheter och butiksplundring i centrala Barcelona. Polisen hade mobiliserat kraftigt inför protesterna och oroligheter uppstod då en grupp bröt sig loss för att ta sig förbi polisens linjer, rapporterar El País. Flaskor flög i luften och barrikader brann. Flera butiker plundrades, bland annat på det exklusiva shoppingstråket Passeig de Gràcia. Några gav sig även på stadens börshus.

TT

22 Tonårspartyn kan ge mer än baksmälla

Norge. I helgen upplöste polisen en fest med uppemot 50 unga deltagare i Selbu utanför Trondheim, enligt nyhetsbyrån NTB. Tidningen Adresseavisen skriver att tonåringen som hade hemmafesten kan få saftiga böter. Gällande regler säger att högst fem personer får bjudas in i privata hem, i hyrd lokal kan tio deltagare gå an. Brott mot reglerna kan ge upp till 20 000 norska kronor i böter. NTB rapporterar om många anmälningar om fester som stört runt om i landet under helgen. **TT**

22 Solsugna irländare fejkar tandläkarbesök

Irland. Teneriffa marknadsförs ofta som ett solsäkert resmål. Men den senaste tiden har många irländare dykt upp på flygplatsen i Dublin med intyg om bokade tandläkartider – i ett försök att låtsas som att det inte är vädret som lockar utan bättre munhälsa. Men väl framme går de inte till tandläkaren, enligt Dental Clinic Tenerife Sur.

– Vi är vana vid att irländare kommer hit för behandling, men det har varit konstigt att så många plötsligt bett om en skriftlig bekräftelse på tiden, och sedan inte dykt upp, säger receptionisten Roberta Beccari till RTÉ Radio.

– Nu förstår vi att det bara var en ursäkt för att kunna komma hit på semester.

TT

22 Brutala övergrepp mot civila minskar möjlighet till dialog

I takt med att den krigsdrabbade Tigrayprovinsen i Etiopien öppnar igen, efter tre månader med stängda kommunikationer, strömmar rapporter om fasansfulla övergrepp ut. Pressen på premiärminister Abiy Ahmed ökar. På det populära turistmålet Axum misstänks 800 civilpersoner ha dödats av eritreanska trupper.

KOMMENTAR

Det är nyhetsbyrån AP som i veckan har skrivit om massakern i Axum i norra Etiopien. Under flera veckor har det ryktats om att brutala övergrepp ska ha utförts i staden som under fredstid är ett av de mest populära resmålen i landet. Nu klarnar bilden av vad som hänt, i takt med att kommunikationerna öppnas upp.

Det var i slutet av november som tusentals troende hade begett sig till Axum, där en av kyrkorna enligt den lokala ortodoxa traditionen tros hysa arken med guds budord. Årligen firas jubileet av dess förmodade ankomst till Etiopien men i år sammanföll firandet med kriget och den etiopiska arméns framryckning med stöd av eritreanska trupper.

Efter att inledningsvis ha lämnat civilbefolkningen i fred, återkom eritreanska

trupper för att bekämpa en lokal milis som mobiliserats i kriget mellan den federala regeringen och provinsstyret TPLF i Tigray. Trupperna stormade in i en kyrka och tvingade ut civilbefolkningen på gatan.

– Jag flydde tillsammans med en präst och när vi kom ut på gatan sköts det överallt, säger en diakon som AP talat med.

Hundratals ska ha dödats den första dagen och övergreppen fortsatte dagen därpå, enligt ett annat ögonvittne.

– De började döda människor bara för att dessa personer befann sig på gatorna. I nästan varje gathörn låg ett lik, säger Getu Mak som arbetade som gästlärare på universitetet.

Totalt ska 800 människor ha dödats, enligt diakonen som hjälpte till att samla in id-kort och begrava de döda. Ytterligare ett ögonvittne talar om mellan 300 och 400 döda i en av massgravarna som grävdes efteråt.

Detta är bara en av de många besvärande rapporter som Abiy Ahmed, mottagare av Nobels fredspris 2019, försökt tysta ned med en informationsblockad mot Tigrayprovinsen.

Nu ökar trycket kraftigt på premiärministern som parallellt med kriget i Tigray har att hantera etniskt relaterad oro i övriga delar av landet, en växande gränskonflikt med grannlandet Sudan samt en konflikt med Egypten om vattnet i Nilen. Paradoxalt nog är det bara till den tidigare dödsfienden Eritrea som regeringen i Addis nu har en hyfsad relation.

Massakern i Axum ska främst ha utförts av eritreanska soldater men etiopiska federala trupper ska ha varit närvarande.

Abiy har inte visat några tecken på att böja sig för påtryckningar från EU (som fryst bistånd värt 1 miljard kronor) men när USA:s nya administration kommit in på banan växer kraven på eldupphör och förhandling. USA:s utrikesminister Antony Blinken har ställt krav på obegränsat tillträde för humanitära organisationer och kan komma att dra åt de diplomatiska tumskruvarna framöver.

Är Abiy Ahmed, som har doktorerat i freds- och säkerhetsstudier, förmögen att nå en fredlig lösning på konflikten genom samtal med TPLF? Hans anhängare påpekar ofta att motparten knappast är guds bästa barn. Under ett kvartssekel dominerade TPLF det federala styret i Etiopien och dess företrädare är kända som brutala ledare som inte dragit sig för att med våld få sin vilja igenom. Tusentals människor fängslades och torterades under TPLF:s styre.

Efter att Abiy tillträdde har de systematiskt försökt motarbeta hans reformer vilket kulminerade i krigsutbrottet under den amerikanska valnatten.

Förutsättningarna för samtal mellan parterna är med andra ord usla. Men de försämras ytterligare för varje övergrepp mot civilbefolkningen.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

22 Israel öppnar landet – men fortsatt krav på munskydd

Halvvägs in i vaccineringsarbetet började Israel på söndagen öppna stora delar av landet igen. Men krav på munskydd och social distansering kvarstår – och det kan bli tal om ännu en nedstängning.

Två månader efter att Israel inledde sitt vaccinationsprogram har nästan hälften av landets befolkning fått doser. Därför började landet på söndagen att öppna stora delar av ekonomin igen – på dagen exakt ett år efter det första bekräftade israeliska fallet av covid-19, skriver Reuters.

Butikerna har fått öppna som vanligt för alla, medan gym, hotell och biografer kräver att man visar upp ett digitalt ”grönt kort” via en app som är kopplad till personens medicinska journaler. När man fått två doser av vaccinet eller har konstaterad immunitet efter tillfrisknande från covid-19 får man passet.

Myndigheterna kommer även att öppna skolor för 1,2 miljoner elever i grundskolan. Gymnasieeleverna får vänta ytterligare en månad innan de får komma tillbaka till skolan.

”Vi är det första landet i världen som vaknar till liv igen tack vare de miljoner vaccindoser som vi köpt in. Vaccinerad? Skaffa det gröna passet och kom tillbaka till vardagen”, twittrar Israels premiärminister Benjamin Netanyahu.

Men kravet att bära munskydd och social distansering gäller fortfarande. Religiösa samlingsplatser får fortfarande endast ta in hälften så många besökare som vanligt.

46 procent av Israels nio miljoner invånare har fått minst en dos av Pfizer-Biontechs vaccin sedan den 19 december. En israelisk studie visar att risken att insjukna i covid-19 minskar med 95 procent efter andra dosen av vaccinet.

Men eftersom mer än halva landet fortfarande inte har vaccinerats framhåller Nachman Ash, läkaren som leder Israels pandemiarbete, att ytterligare en nedstängning fortfarande är möjlig.

Simón Bustamante

Inrikes DN-artiklar
17 - 22 februari 2021

Området för coronasjukan och hushållverksamheter 20-22 februari, övriga områden 17-22 februari.

Riksdagen och de politiska partierna. Och övergripande delar av kuturministerns demokrati och kultur

www.riksdagen.se

176 **Inrikes DN-artiklar 17-22 februari 2021**

177 Riksdagen och politiska partier

199 Statsrådsberedningen och statsministern

207 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

231 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

354 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

430 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

524 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

698 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

747 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

759 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 779

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Sveriges Riksdag och dess utskott, partier och ledamöter

Sveriges riksdag

https://www.riksdagen.se

Start
Ledamöter & partier
Utskotten & EU-nämnden
Debatter & beslut
Dokument & lagar
Så funkar riksdagen
Webb-tv

Riksdagens utskott (14 feb 2019 Från omr40zp)

Klicka på länkarna

Alla utskott och EU-nämnden
http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/#alla-utskott--eu-namnden

Arbetsmarknadsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/

Civilutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/civilutskottet/

Finansutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/finansutskottet/

Försvarsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/forsvarsutskottet/

Justitieutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/justitieutskottet/

Konstitutionsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/konstitutionsutskottet/

Kulturutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/kulturutskottet/

Miljö- och jordbruksutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/miljo--och-jordbruksutskottet/

Näringsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/naringsutskottet/

Skatteutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/skatteutskottet/

Socialförsäkringsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialforsakringsutskottet/

Socialutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialutskottet/

Trafikutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/trafikutskottet/

Utbildningsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utbildningsutskottet/

Utrikesutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utrikesutskottet/

EU-nämnden http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/eu-namnden/

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet
http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/sammansatta-utrikes--och-forsvarsutskottet/

Arbetsmarknadsutskottet (AU)

Arbetsmarknadsutskottet ska bereda ärenden om
1. arbetsmarknadspolitik,
2. arbetslivspolitik med arbetsrätt,
3. integration,
4. åtgärder mot diskriminering i den mån ärendena inte tillhör något annat utskotts beredning samt
5. jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör något annat utskotts beredning.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 13 Integration och jämställdhet och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv bereds av arbetsmarknadsutskottet. *Lag (2008:757)*.

Civilutskottet (CU)

Civilutskottet skall bereda ärenden om
1. äktenskaps-, föräldra-, ärvda-, handels-, jorda- och utsökningsbalkarna och lagar som ersätter eller anknyter till föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
2. försäkringsavtalsrätt,
3. bolags- och föreningsrätt,
4. skadeståndsrätt,
5. transporträtt,
6. konkursrätt,
7. konsumentpolitik,
8. internationell privaträtt,
9. lagstiftning i andra ärenden av allmänt privaträttslig beskaffenhet,
10. bostadspolitik,
11. vattenrätt,
12. bebyggelseplanläggning,
13. byggnadsväsendet,
14. fysisk planering samt
15. expropriation, fastighetsbildning och lantmäteriväsendet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik bereds av civilutskottet. *Lag (2006:885)*.

Finansutskottet (FiU)

Finansutskottet ska bereda ärenden om
1. penning-, kredit-, valuta- och statsskuldspolitiken,
2. kredit- och fondväsendet,
3. det affärsmässiga försäkringsväsendet,
4. Riksrevisionen i den mån ärendena inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
5. den kommunala ekonomin,
6. statliga arbetsgivarfrågor, statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,
7. statens egendom och upphandling i allmänhet,
8. förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart ett visst ämnesområde samt
9. budgettekniska frågor.

Utskottet ska även granska beräkningen av statens inkomster, sammanställa statsbudgeten och granska årsredovisning för staten.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskulds-räntor m.m. samt 27 Avgiften till Europeiska unionen bereds av finansutskottet. *Lag (2010:1417)*.

Försvarsutskottet (FöU)

Försvarsutskottet ska bereda ärenden om
1. totalförsvar,
2. samhällets räddningstjänst,
3. åtgärder för att minska samhällets sårbarhet,
4. kärnteknisk säkerhet och strålningsskydd samt
5. sjö- och kustövervakning,

allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning. Ärenden om anslag till utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap bereds av försvarsutskottet. *Lag (2008:757)*.

Justitieutskottet (JU)

Justitieutskottet skall bereda ärenden om
1. domstolarna,
2. arrendenämnderna och hyresnämnderna,
3. åklagarväsendet,
4. polisväsendet,
5. rättsmedicinen,
6. kriminalvården samt
7. brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet bereds av justitieutskottet. *Lag (2003:180)*.

Konstitutionsutskottet (KU)

Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden om
1. lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen,
2. lagstiftning om radio, television och film,
3. yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet,
4. press- och partistöd,
5. Riksrevisionen, såvitt avser val av riksrevisor, skiljande av riksrevisor från uppdraget och åtal mot riksrevisor,
6. riksdagen och riksdagens myndigheter i övrigt utom Riksbanken,
7. länsförvaltningen och rikets administrativa indelning,
8. den kommunala självstyrelsen samt
9. medgivande från riksdagen att väcka talan mot en riksdagsledamot eller att ingripa i en ledamots personliga frihet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse bereds av konstitutionsutskottet *Lag (2010:1417)*.

Kulturutskottet (KRU)

Kulturutskottet skall bereda ärenden om
1. allmänna kultur- och bildningsändamål,
2. folkbildning,
3. ungdomsverksamhet,
4. internationellt kulturellt samarbete,
5. idrotts- och friluftsverksamhet,
6. trossamfunden i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning samt
7. radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid bereds av kulturutskottet. *Lag (2003:180)*.

Miljö- och Jordbruksutskottet (MJU)

Miljö- och jordbruksutskottet ska bereda ärenden om
1. jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske,
2. vädertjänst,
3. naturvård samt
4. miljövård i övrigt som inte tillhör något annat utskotts beredning.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel bereds av miljö- och jordbruksutskottet. *Lag (2009:928)*.

Näringsutskottet (NU)

Näringsutskottet ska bereda ärenden om
1. allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor,
2. industri och hantverk,
3. handel,
4. immaterialrätt,
5. energipolitik,
6. regional tillväxtpolitik,
7. statlig företagsamhet samt
8. pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 19 Regional tillväxt, 21 Energi och 24 Näringsliv bereds av näringsutskottet. *Lag (2008:757)*.

Skatteutskottet (SkU)

Skatteutskottet skall bereda ärenden om
1. taxering och skattebetalning,
2. folkbokföring samt
3. exekutionsväsendet.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution bereds av skatteutskottet. *Lag (2003:180)*.

Socialförsäkringsutskottet (SfU)

Socialförsäkringsutskottet skall bereda ärenden om
1. allmän försäkring,
2. allmän pension,
3. arbetsskadeförsäkring,
4. ekonomiskt stöd åt barnfamiljer,
5. svenskt medborgarskap samt
6. migration.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 8 Migration, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn bereds av socialförsäkringsutskottet. *Lag (2006:885)*.

Socialutskottet (SoU)

Socialutskottet ska bereda ärenden om
1. omsorger om barn och ungdom i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
2. omsorg om äldre och handikappade,
3. åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor,
4. alkoholpolitiska åtgärder,
5. hälso- och sjukvård samt
6. sociala ärenden i övrigt.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg bereds av socialutskottet. *Lag (2010:867)*.

Trafikutskottet (TU)

Trafikutskottet skall bereda ärenden om
1. vägar och vägtrafik,
2. järnvägar och järnvägstrafik,
3. hamnar och sjöfart,
4. flygplatser och luftfart,
5. post,
6. elektroniska kommunikationer samt
7. IT-politik.

Ärenden om anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer bereds av trafikutskottet. *Lag (2006:885)*.

Utbildningsutskottet (UbU)

Utbildningsutskottet ska bereda ärenden om
1. skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet,
2. högre utbildning och forskning samt
3. studiestöd.

Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning bereds av utbildningsutskottet. *Lag (2010:867)*.

Utrikesutskottet (UU)

Utrikesutskottet skall bereda ärenden om
1. rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer,
2. bistånd till andra länders utveckling samt
3. utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete,
allt i den mån ärendena inte tillhör något annat utskotts beredning.
Ärenden om anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd bereds av utrikesutskottet. *Lag (2003:180).*

EU-nämnden

EU-nämnden
9 § För samråd enligt 10 kap. 10 § regeringsformen ska riksdagen för varje valperiod inom sig tillsätta en nämnd för Europeiska unionen (EU-nämnden).
EU-nämnden ska bestå av ett udda antal ledamöter, lägst femton.
Vid nämndens sammanträden har varje partigrupp som är representerad i nämnden rätt att ersätta en ledamot i nämnden med en ledamot av det utskott vars område berörs av de frågor som nämndens överläggningar med regeringen rör. Denna rätt har dock inte en partigrupp som redan har en ledamot eller suppleant i nämnden som samtidigt är ledamot av det berörda utskottet. *Lag (2010:1411).*
Tilläggsbestämmelse
10.9.1
Antalet ledamöter i EU-nämnden fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen. *Lag (2009:1332).*
Regeringens skyldighet att underrätta och rådgöra med EU- nämnden
10 § Regeringen skall underrätta EU-nämnden om frågor som skall beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen skall också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet skall föras inför besluten i rådet.
Regeringen skall överlägga med EU-nämnden i andra frågor rörande arbetet i Europeiska unionen när nämnden på grund av särskilda skäl påkallar sådan överläggning.
Regeringen skall rådgöra med nämnden inför möten i Europeiska rådet. *Lag (2009:1332).*

28 Peter Wolodarski: SD:s tidning försvarade attacken i USA.

Sverigedemokraterna önskade att Donald Trump skulle bli omvald som president. Efter valet har deras partitidning försvarat den blodiga stormningen av kongressen.

Ryggmärgsreflexer avslöjar ibland mer än många år av tänkande. När USA:s kongress stormades den 6 januari, var den instinktiva reaktionen hos vissa högerdebattörer i Sverige att antingen tona ned allvaret i händelsen eller att förbigå den med tystnad.

Vi skulle för guds skull inte oroa oss för några arga 20-åriga killar i mjukisbyxor som tar selfies, som det hette i en famös tweet från nättidningen Bulletins nuvarande chefredaktör. Metaforen fick stor uppmärksamhet och berättigad kritik. Efter en stark motreaktion valde upphovsmannen Ivar Arpi att radera inlägget och nyansera sig.

Men mitt i den svenska debattens uppståndelse kring mjukisbyxorna, missade många att det gjordes betydligt grövre kommentarer om den våldsamma attacken på USA:s politiska hjärta – inlägg som fram till nyligen inte uppmärksammats.

I Sverigedemokraternas egen tidning Samtiden valde chefredaktören Dick Erixon, som är en välbekant röst i offentligheten, att inte bara

släta över stormningen av kongressen. Han skrev en artikel som gick ut på att både försvara den våldsamma mobben och att i halvt hotfull ton förutspå liknande aktioner i andra länder. Liberalernas Fredrik Malm uppmärksammade i veckan inlägget under riksdagens utrikesdebatt. I artikeln från den 10 januari kallar Dick Erixon stormningen för ett ”spektakel”, och försöker framställa våldsverkarna som ett slags nutida frihetskämpar som i likhet med föregångare i historien bekämpar tyrannisk överhet. De är en sorts modern variant av dem som deltog i protestaktionen Boston Tea Party och frihetskriget, att döma av artikeln.
”Det är bara med denna bakgrund man kan förstå varför folk sprungit in i kongressbyggnaden med krigsmålningar i amerikanska flaggans färger. De knyter an till nationens historia”, skriver Dick Erixon urskuldande.
I hans text finns inget avståndstagande mot våldet, eller det uppenbara försöket att välta den demokratiska processen, eller det otäcka viftandet med den diskrediterade sydstats-flaggan – en historisk symbol för förtryck. Trivialiseringen är total. Nej, SD-chefredaktörens ärende är att ta mobben i försvar, att försöka göra den rimlig och att idiotförklara alla som fördömt och pekat på allvaret i attacken den 6 januari.
Om det finns någon skuld att tala om i sammanhanget, så ligger den enligt Dick Erixon inte hos våldsverkarna. Enligt hans skruvade politiska logik är det vänsterns försök att ”strypa debatten” och vänsterns ”klimathysteri” och ”kränkthetskultur” som bäddat för den 6 januari, genom att driva på politisk polarisering. Även liberalers tänkande om fri invandring, identitetspolitik och kvotering bär skuld för det

som hänt, enligt Erixon. Det saknas bara att göra Greta Thunberg ansvarig för alla problem. Tonen genom artikeln är rakt igenom urskuldande och uppmuntrande. De historiska exempel som Dick Erixon för fram, avslöjar väldigt mycket om hans syn på vår tid och på demokratin.

Sant är att USA föddes ur en frihetskamp och strid mot övermakt. Men det som skedde den 6 januari var ju antitesen till det amerikanska samhällets kärnvärden: respekten för konstitutionen och den demokratiska processen. Det var ett planlagt och av president Trump påhejat försök att förhindra de folkvalda att fullgöra sitt uppdrag: bekräftandet av en ny, framröstad president.

Och inte bara det. Fem människor dödades under attacken, varav en polis. Det var ytterst nära att fler hade fått sätta livet till – från folkmassan hördes krav på att vicepresidenten skulle hängas. Åtskilliga av inbrytarna bar vapen och var på jakt efter bland andra talmannen.

Det vi bevittnade den 6 januari var ett försök att göra våld på det demokratiska USA:s grundvalar.

Hur ser egentligen Sverigedemokraterna på det?

Att SD:s ledande företrädare ville att Donald Trump skulle bli omvald är ingen hemlighet. Jimmie Åkesson och andra ledande sverigedemokrater har stått bakom Trump för att de uppskattat hans styre, och inspirerats av det. Det är under Trumps år vid makten som SD sträckt ut en hand till det republikanska partiet. De lögnaktiga påståendena om valfusk och angreppen på demokratiska institutioner, som pågick långt före presidentvalet, fick inte SD att tänka om. Tvärtom ville partiets chefsideolog

och ett par andra ledande partikamrater nyligen belöna Trump med Nobels fredspris.
Jimmie Åkesson har tagit avstånd från stormningen av Kapitolium. Något annat hade varit politiskt självmord i Sverige.
Men i SD:s partitidning, som riktar sig till de egna leden, liknar chefredaktören Dick Erixon ledarna i USA och Europa vid en despot, som förvägrar människor deras rättigheter.
Språket är orwellskt: frihet är förtryck och diktaturens metoder är demokrati. Dick Erixon sätter punkt med en illa dold varning: det beror helt på dagens makthavare, om de ska gå samma öde till mötes som en historisk tyrann.
De som tror att frågan om samarbete med SD handlar om politisk taktik, underskattar grovt vad som är drivkraften i det politiska engagemanget hos väldigt många svenskar.
Synen på demokratin, på alla människors lika värde, är inte en fråga om spel eller billig pr. Det är den mest grundläggande av sakfrågor. Och den har växt fram till en huvudkonflikt i den värld vi lever i.

Peter Wolodarski
peter.wolodarski@dn.se

20 SD-ledaren kräver att energiministern avgår

Näringsutskottet kallar in Anders Ygeman och Svenska kraftnäts generaldirektör Lotta Medelius-Bredhe för att de ska förklara sig om turerna kring Stockholms elproblem. Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson kräver energiminister Anders Ygemans avgång och överväger KU-anmälan.

– Baserat på DN:s allvarliga uppgifter kallar jag in de ansvariga till näringsutskottet för att reda ut vad som hänt, säger Lars Hjälmered (M) ordförande i näringsutskottet, och fortsätter:

– Vi måste reda ut det här. Det är otroligt allvarliga uppgifter. Hundratals miljoner kronor kan ha delats ut felaktigt. Det väcker frågor om ministern och Svenska kraftnät följt gällande lagar.

DN har i en granskande artikel visat att Svenska kraftnät och energiminister Anders Ygeman (S) i hemlighet tilldelat 1 miljard kronor av nationella elberedskapspengar för att lösa elproblemen i Stockholm. Pengarna ska gå till ett privat företag.

Detta trots att en rapport visat att själva elberedskapsåtgärderna bara skulle kosta en fjärdedel – och att resten skulle gå till ett privat bolags allmänna upprustning av ett kraftvärmeverk.

Lars Hjälmered kallar nu in den ansvarige ministern Anders Ygeman (S) och Svenska

kraftnäts generaldirektör Lotta Medelius-Bredhe – och kanske fler aktörer för att få en bred bild om vad som hänt. Det ska ske inom de närmaste två veckorna.
Han utesluter inte att Moderaterna också KU-anmäler Anders Ygeman.
– Jag utesluter inte fler initiativ till konstitutionsutskottet. Vi vill gå till botten med det här: Kanske finns det hemliga handlingar eller annat som vi bör ta del av. För sammantaget är uppgifterna väldigt allvarliga.
Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson reagerar starkt över DN:s granskning.
– Givet att dessa uppgifter stämmer, att Anders Ygeman har ljugit för riksdagen och för väljarna samt slösat bort hundratals miljoner av skattebetalarnas pengar, så kan han inte vara kvar som minister, då måste han avgå, skriver Jimmie Åkesson i ett uttalande.
SD lyfte en liknande fråga i riksdagen i januari, där Anders Ygeman svarat att elberedskapsmedel inte används med syfte att åtgärda effektproblem i storstadsområdena.
– Nästa fråga är hur djupt inblandad statsministern är. Stefan Löfven är naturligtvis ansvarig för ministrarnas agerande och jag förutsätter att han inte varit helt ovetande om detta, skriver Jimmie Åkesson.

22 Nej, Åkesson har inte förändrats

Jimmie Åkesson gillar verkligen, verkligen inte migration. I sitt utspel på Twitter, omdebatterat i helgen, krävde han ”totalstopp för all asyl- och anhöriginvandring, inklusive kvotflyktingar”. Stoppet ska gälla ”all invandring som utgör en social, kulturell eller ekonomisk belastning”. Jag misstänker att de allra flesta svenskar inte tappade hakan i ärtsoppan av utspelet.
Ändå reagerade många politiker närmast med chock. Det lät som den gamla Hasse & Tage-sketchen: ”Vill Åkesson stoppa invandringen? Det var det jävligaste! Det hade jag ingen aaaning om!”
”Sverigedemokraternas politik och retorik radikaliseras”, skrev Annie Lööf (C). ”Hur har vi kunnat tillåta det offentliga samtalet att spåra ur på detta sätt?” undrade Annika Strandhäll (S). Och Maria Malmer Stenergard, migrationspolitisk talesperson för M, menade: ”Det hade varit välkommet om SD förklarade vilken invandringspolitik de faktiskt vill driva.”
Man är frestad att fråga: Är ni nya här? Första dagen på jobbet? Jag tror att de allra flesta inte alls behöver någon förklaring till vilken invandringspolitik som är SD:s. Partiet vill helst inte ta emot några asylsökande alls, i synnerhet inga muslimer. Det har stått klart sedan dag ett. Rimligtvis kände Stenergard till detta redan när hennes parti förklarade sig villigt att tillsammans med KD samarbeta med Jimmie Åkesson för att regera Sverige. M:s retorik om att SD förändrats var tveksam från början och

än mer så i dag, när Åkesson själv försäkrar att han ”sagt samma sak minst tusen gånger”.
Vad gäller Sverigedemokraterna utsätts de nu för tryck från två håll. Dels har allt fler närmat sig deras position i migrationsfrågan. Dels jagas de högerifrån, av än mer hårdföra invandringskritiker.
Det är klart att Åkesson inte kommer att svara med att agera dörrmatta för M och KD.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se

22 Ledare: I förortspolitiken finns växtplats för Sabunis liberaler

Vad kan Sverige lära sig av de amerikanska metoder med ”fokuserad avskräckning” mot kriminella som polis och andra myndigheter använt sig av i brottsdrabbade städer som Boston, Cincinatti, Chicago och New Orleans? En hel del, tror forskarna vid Institutionen för kriminologi och Enheten för polisiärt arbete vid Malmö universitet. När rapporten

”Effektutvärdering av Sluta skjut – en strategi för att minska det grova våldet” presenterades i veckan tecknades en hoppfull och konkret väg framåt.
Sluta skjut drogs i gång i Malmö i februari för två år sedan. Staden har haft stora problem med gängskjutningar, som ökade med 50 procent mellan 2011 och 2015. Problemet är koncentrerat till vissa stadsdelar – tio av de 136 administrativa områdena hade tio eller fler skjutningar 2011–2017, medan hälften av områdena inte upplevde någon skjutning alls. Under den 16 månader långa projekttiden för Sluta skjut minskade antalet skjutningar per månad med 18–25 procent, i förhållande till en längre jämförelseperiod innan verksamheten hade startats. Den lägre siffran gäller skjutningar där en gängmedlem var inblandad som offer eller förövare.
Gruppmöten mot våldet? Ja, när man genomför så kallade call-ins med gäng som får träffa socialarbetare och poliser så är budskapet tydligt: Våld tolereras inte. Kommande våldshandlingar får förutsägbara och rättsliga konsekvenser inte bara för utförarna utan hela gänget. Det finns hjälp att få för dem som vill hoppa av. Men de kriminella bearbetas också individuellt i enskilda samtal.
Precisa orsakssamband är dessvärre svåra att slå fast när det gäller insatser mot brottslighet. I Malmö var antalet skjutningar på väg ner redan innan Sluta skjut inleddes. Men i kombination med goda resultat för metoden i andra länder ger erfarenheten från Malmö skäl både att förlänga insatsen där och pröva den i andra svenska städer.
Debatten om gängkriminalitet fokuserar ofta på vikten av hårdare straff, större möjligheter till

avlyssning samt övervakning och fler poliser. Mycket av det är nödvändigt.
Men för att pressa tillbaka brottsligheten måste samhället också ta itu med dess orsaker: stoppa rekryteringen till gängen och hjälpa dem som fastnat i dem att lämna. Den typen av insatser får inte reduceras till ett slappt ”det behövs fler fritidsgårdar”, utan kräver långsiktigt och metodiskt arbete som bottnar i empiriska utvärderingar. Värdet av Sluta skjut ligger i att det erbjuder ytterligare ett sådant alternativ. Kompromisslöshet mot kriminaliteten, i kombination med effektiva förebyggande insatser. Det låter enkelt, men balansen har visat sig svår att uppnå – både i debatten om och det praktiska arbetet mot gängbrottsligheten. Kanske kan Nyamko Sabuni i den uppgiften hitta svaret på frågan som hittills gäckat hennes sargade parti: Varför behövs Liberalerna?

”Vi såg det inte komma” förklarade statsminister Stefan Löfven (SVT 17/11–2019) under en intervju för vilken han fick välförtjänt kritik. L och den tidigare riksdagsledamoten Mauricio Rojas kan i alla fall verkligen sägas ha slagit larm tidigt, inte minst med rapporten ”Utanförskapets karta”, som kom redan 2004. Den är förvillande lik den kategorisering av utsatta områden som polisen började arbeta med 2015.
L bör växla in sin trovärdighet på detta politikområde tydligare än i dag. ”Över en halv miljon människor ska inte behöva leva i områden där rättsstaten trycks tillbaka, skolresultaten sviker, jämställdheten är satt på undantag och framtidsmöjligheterna försvinner” skriver L i ”Förortslyftet”, den plan för att få bort alla utsatta områden till 2030 som presenterades dagen före Löfvens ökända uttalande.

”Förortslyftet” är sedan september 2020 januaripartiernas gemensamma svar på frågan om gängbrottslighetens orsaker. I den liberala politik som kan förhindra att det går så långt som till skjutningar finns en obesatt position för L i det politiska landskapet.
DN

Statsrådsberedningen och statsministern

176 **Inrikes DN-artiklar 17-22 februari 2021**

177 Riksdagen och politiska partier

199 Statsrådsberedningen och statsministern

207 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

231 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

354 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

430 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

524 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

698 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

747 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

759 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 779

293 **Inrikes DN-artiklar 25 - 30 januari 2021**

294 Riksdagen och politiska partier

313 Statsrådsberedningen och statsministern

322 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

375 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

460 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

519 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

762 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

916 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

953 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

965 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 985

Sverige styrs av regeringen

Regeringen styr med hundratals myndigeter, med 290 självständiga kommuner och 21 självständiga regioner.

Regeringens politik bestäms av socialdemokrater, miljöpartister, centerpartisteer och liberaler.

Regeroingen har en opposition av vänsterpartister, moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater, som kan påverka regeringen med hjälp av riksdagens utskott,

Regeringen den 30 oktober 2020 har beskrivits i Sven Wimnell 2 november 2020: **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzt.pdf**

Regeringens verksamheter enligt dess hemsida 30 oktober 2020:
Statsrådsberedningen
Arbetsmarknadsdepartementet
Finansdepartementet
Försvarsdepartementet
Infrastrukturdepartementet
Justitiedepartementet
Kulturdepartementet
Miljödepartementet
Näringsdepartementet
Socialdepartementet
Utbildningsdepartementet
Utrikesdepartementet
Länsstyrelserna

Statsministern styr regeringen

Politikområden för politiken 5 febuari 2021
Regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**
*** Allmänt om regeringens politik.**
Statsminister Stefan Löfven
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**
Politik för EU
EU-minister Statsrådsberedningen Hans Dahlgren
sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**
Politik för en utrikesminister. 17 dec 2020 + bistånd o d
Utrikesminister Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**
Politik för en handelsminiser.
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd. Minister för internationellt utvecklingssamarbete. Per Olsson Fridh**
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**
Politik för en försvarsminister.
Försvarsminister Peter Hultqvist
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**
Politik för fysiska och sociala miljöer. Politik för klimat.
Miljö- och klimatminister samt vice statsministerPer Bolund
m.registrator@regeringskansliet.se Miljödepartementet

*** Politik för juridik och migration.**
Politik för en justitie-och migrations)minister.
Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**
Politik för en inrikesminister för brott och polis o d
Inrikesminister Mikael Damberg
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Transporter och infrastruktur.**
Politik för en infrastrukturminister.
Infrastrukturminister Tomas Eneroth
i.registrator@regeringskansliet.se

*** Energi- och digitalisering.**
Politik för energi och digitalisering
Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman
i.registrator@regeringskansliet.se
'

*** Sjuk- och hälsovård o d.**
Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.
Socialminister Lena Hallengren
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet.Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**
Politik för en socialförsäkringsminister.
Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**
Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik
Utbildningsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**
Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**
Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott
Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar föridrottsfrågorna Amanda Lind
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**
Politik för en arbetsmarknadsminister.
Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**
Politik för jämställdhet,diskriminering och segregation
Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Märta Stenevi
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**
Politik för en näringsminister.
Näringsminister Ibrahim Baylan
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Landsbygdspolitik.**
Politik för en landsbygdsminister.
Landsbygdsminister Jennie Nilsson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Åsa Lindhagen
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**
Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad
Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. F d ordförande i LO
karl-petter.thorwaldsson@lo.se
Ny ordförande **Susanna Gideonsson@lo.se**

Vänsterpartiledare Nooshi Dadgostar
nooshi.dadgostar@riksdagen.se
F d Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>
Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se
Med på listan finns inte moderater, krisdemokr.Sverigedemokrater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

Statsrådsberedningen

Statsrådsberedningen har ansvar för att leda och samordna arbetet i Regeringskansliet.
Om Statsrådsberedningen

Relaterad navigering

- **Rättsliga dokument**
- **Myndigheter med flera**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Stefan Löfven
Statsminister

Hans Dahlgren
EU-minister
Genvägar

Genvägar

- **Globala målen och Agenda 2030**
- **Innovationsrådet**
-

Aktuellt från Statsrådsberedningen

Under regeringen lyder Myndigheter

Här från Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Genom att klicka får man veta vad de gör. De sysslar med gemensamma problem och privata problem.

Myndigheterna ändras. För att få det senaste, aktuella, använd adresserna till regeringen.

Statsrådsberedningen

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/statsradsberedningen/

Myndigheter

- **Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps)**
  18 december 2014 från Statsrådsberedningen

- **Harpsundsnämnden**
  18 december 2014 från Statsrådsberedningen

Stefan Löfven

Statsminister

Statsrådsberedningen

”Vårt land ska vara en ledande och inspirerande kraft i världen. Där vi sluter klyftor och förverkligar de löften om frihet vi ställt ut till våra barn. Där vi investerar gemensamt i människor och miljö, i kunskap och konkurrenskraft, i trygghet i nuet och hopp inför framtiden.”

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Hans Dahlgren

EU-minister
Statsrådsberedningen
"Sverige ska ha en aktiv roll i den Europeiska unionen. I en tid då vi har många gemensamma utmaningar och när ett land till och med väljer att lämna EU, så vill vi se mer gränsöverskridande samarbete. För fler och bättre jobb, för en ambitiös klimatpolitik och för trygghet och säkerhet för alla som bor här.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikes-departementet, för-svarsdeprtementet och miljödepartementet.

176 **Inrikes DN-artiklar 17-22 februari 2021**

177 Riksdagen och politiska partier

199 Statsrådsberedningen och statsministern

207 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

231 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedeparte-mentet

354 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

430 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

524 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdeparte-mentet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

698 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbets-marknadsdepartementet och näringsdepartementet.

747 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

759 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommu-nerna. - 779

Utrikesdepartementet

UD ansvarar för Sveriges förbindelser med andra länder och internationella organisationer och för biståndS- och internationell handelspolitik. UD utgör tillsammans med cirka 100 utlandsmyndigheter utrikesförvaltningen.
Områden

Områden

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Handelspolitik och främjande
- Internationellt utvecklingssamarbete
- Utrikes- och säkerhetspolitik

Om Utrikesdepartementet

Relaterad navigering

- Utrikesdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt
- UD:s reseinformation

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Ann Linde
Utrikesminister
Anna Hallberg
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor
Per Olsson Fridh.Minister för internationellt utvecklingssamarbete
Genvägar

Genvägar

Sveriges ordförandeskap i OSSE

- Sveriges diplomatiska förbindelser
- Swedish Foreign Policy Stories
- Sweden Abroad
- UD: presstjänst
- UD:s internationella presscenter
- UD Legaliseringar
- Misstanke om brott eller oegentligheter
- Klagomål mot utrikesförvaltningen
- UD:s rapporter om mänskliga rättigheter
- Informationsmaterial: Utrikesdepartementet – en kort presentation

Aktuellt från Utrikesdepartementet

Utrikesdepartementet 6 februari 2921

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utrikesdepartementet/

Myndigheter

- **Business Sweden**
  02 september 2015 från Utrikesdepartementet

- **Sweden House**
  10 augusti 2015 från Utrikesdepartementet

- **Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, SWEDAC**
  26 maj 2015 från Utrikesdepartementet

- **Nordiska Afrikainstitutet**
  09 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Svenska institutet, SI**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Kommerskollegium**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- Inspektionen för strategiska produkter, ISP
  Utrikesdepartementet

- **Exportkreditnämnden (EKN)**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

- **Folke Bernadotteakademin**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

Ann Linde

Utrikesminister
Utrikesdepartementet
”När allt fler demokratier utmanas världen över måste Sverige fortsatt vara en stark och respekterad röst för fred, frihet och mänskliga rättigheter. Vår utrikespolitik ska bidra till att i samarbete med andra stärka tryggheten och säkerheten, i vårt närområde och globalt. Det är så vi värnar grundläggande demokratiska rättigheter och gemensam säkerhet världen över.”

Ann Lindes områden

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Folkrätt
- Utrikes- och säkerhetspolitik

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.

Anna Hallberg

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor
Utrikesdepartementet
"När exporten ökar och jobben blir fler kan hela Sverige växa och utvecklas. Därför står vi upp för frihandeln och möjliggör för fler svenska företag att ta sig ut i världen. Genom utrikeshandeln kan vi främja hållbara lösningar och svenska värderingar."

Anna Hallbergs områden

- **Handelspolitik och främjande**
- **Nordiska frågor**

SW . 653 Handelsverksamheter.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Per Olsson Fridh

Minister för internationellt utvecklingssamarbete
Utrikesdepartementet

”Världen står inför stora utmaningar. Vi ser en försvagad demokrati globalt sett, samtidigt som klimatförändringarna blir alltmer akuta och fattigdomen tycks bita sig fast i delar av Afrika. Sveriges bistånd ska stärka demokratin och bidra till att utveckla en mer hållbar och fredlig värld."
(Peter Erikssons förklaring)

Relaterad navigering

- **Presskontakter**
- **Pressbilder**
- **E-post till registrator**
- **Kontakt**

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Försvars-departementet

Försvarsdepartementet ansvarar för Sveriges militära försvar och dess stödmyndigheter. Departementet planerar på strategisk nivå internationella insatser och säkerhetsfrämjande verksamhet och ger uppdrag till myndigheterna att genomföra samt följa upp dessa insatser.
Områden

Områden

- **Försvar**
- **Militärt försvar**

Om Försvarsdepartementet

Relaterad navigering

- **Försvarsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**
- **Genomförandet av försvarsbeslutet - regeringens åtgärder på försvarsområdet**

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Peter Hultqvist
Försvarsminister

Aktuellt från Försvarsdepartementet

Försvarsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/forsvarsdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
  07 september 2018 från Finansdepartementet

- **Totalförsvarets rekryteringsmyndighet**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarsunderrättelsedomstolen**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarsmakten**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarets radioanstalt (FRA)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarets materielverk (FMV)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

Peter Hultqvist

Försvarsminister
Försvarsdepartementet
"Försvarspolitiken måste ha sin utgångspunkt i ansvaret för Sverige. Det handlar om att hävda vår suveränitet, vår demokratiska samhällsordning och rätten att själva bestämma över vår framtid."

Peter Hultqvists områden

- **Försvar**
- **Militärt försvar**

SW . 6525-6529 Militära verksamheter.

Miljödepartementet

Miljödepartementet arbetar med frågor som rör minskade klimatutsläpp, en giftfri vardag och att stärka den biologiska mångfalden på land och i vatten. Departementet ansvarar också för frågor som rör kretslopp och avfall, strålsäkerhet, skydd och skötsel av värdefull natur, friluftsliv samt internationellt miljösamarbete. De 16 miljökvalitetsmålen är grunden för regeringens miljöpolitik och miljömålssystemet är den centrala, gemensamma plattformen för aktörer i det svenska miljöarbetet.

Områden

Områden

- **Miljö och klimat**

Om Miljödepartementet

Relaterad navigering

- **Miljödepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Per Bolund

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister

Genvägar

Genvägar

- **Aktuella regeländringar**

Aktuellt från Miljödepartementet

Miljödepartementet 6 februari 2021

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/miljodepartementet/

Myndigheter

- **Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, SIVL**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Mistra**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Stiftelsen för Internationella institutet för industriell miljöekonomi vid Lunds universitet**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **De lokala säkerhetsnämnderna vid kärntekniska anläggningar**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Svenska Miljöinstitutet AB, IVL**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI**
  02 februari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Kemikalieinspektionen, KemI**
  27 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Statens geotekniska institut (SGI)**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Strålsäkerhetsmyndigheten**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Naturvårdsverket**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Kärnavfallsfonden**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Havs- och vattenmyndigheten, HaV**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

- **Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

Per Bolund

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister
Miljödepartementet

Per Bolunds områden

Miljö och klimat

- **Presskontakter**
- **Pressbilder**
- **E-post till registrator**
- **Kontakt**

Genvägar

- **Per Bolund på Twitter**
- **Per Bolund på Instagram**

Aktuellt från Per Bolund

17 Ledare: Det är inte den goda viljan som är lösningen

Klimatfrågan. Det är vad näringslivstopparna och politikerna pratar om när de träffas på World Economic Forum i Davos, konstaterar Volvos styrelseordförande Carl-Henric Svanberg när han intervjuas i tisdagens DN.

Det är fantastiskt att det har blivit så.

Att företag – stora som små – är med på tåget är nödvändigt för att klara klimatomställningen. Det är där innovationskraften finns, och det är därifrån den nya tekniken kommer som gör att vi kan ta vara på de förnybara energikällorna. Det är företagen som utvecklar effektivare produktionsmetoder, som pressar utsläppen.

Men att näringslivstopparna är med ska inte misstas för att det är deras goda vilja som gör att det händer saker.

Att företagsledare mer eller mindre som kollektiv plötsligt bryr sig om hur mycket växthusgaser som släpps ut beror inte heller på att nya kunskaper blivit tillgängliga för dem. Klimatvetenskapen har varit etablerad i decennier – faktum är att den oljeindustri som Carl-Henric Svanberg tidigare representerade i egenskap av ordförande för British Petroleum länge gjorde sitt bästa för att misstänkliggöra forskningen.

Varför det nyvunna intresset för klimatet?

Därför att det är lönsamt att bry sig – därför att det kostar att inte göra det.

Bara häromveckan rapporterade DN att priset för att släppa ut ett ton koldioxid i EU satt nytt rekord. För ett par år sedan kostade det under 10 euro, nu är priset över 35.

Systemet med utsläppsrätter – som innebär att förorenaren måste betala för sig – har stramats upp de senaste åren.

Samtidigt är EU-ledarnas svar på pandemins lågkonjunktur att lägga enorma summor på gröna investeringar. Det innebär att det finns upphandlingar att vinna och pengar att tjäna på att bidra till omställningen.

Politiken har gripit in – ändrat förutsättningarna för näringslivet. Betydligt mer kommer att behöva göras, inte minst när det gäller att skärpa utsläppsrättsystemet ytterligare, men riktningen har stakats ut.

Att EU-politikerna bryr sig ska för den delen heller inte tas för god vilja, ytterst handlar det om att deras väljare kräver det. Att Bryssel känner sig nödgat att agera är inte konstigt. En stor undersökning förra året visade att 91 procent av unionens medborgare vill att klimatet prioriteras.

Det är för övrigt inte en slump att klimatlöften stannat vid läpparnas bekännelse i just de länder där det inte finns några väljare som kan ställa politikerna till svars. I intervjun noterar Carl-Henric Svanberg att också Kina är med på tåget. Det är en sanning med modifikation.

President Xi Jinping talar visserligen gärna flott om klimatutmaningen, har satt ett eget mål för hur mycket landets koldioxidutsläpp ska minska

– och har börjat fasa in ett eget utsläppsrättssystem.

Men det är också korrekt att utfästelserna saknar bett och att landet bygger nya kolkraftverk på löpande band. Förra året handlade det om ett i veckan, enligt en rapport från Centre for research on energy and clean air.

Det går inte att tänka sig en mer global fråga än klimatet. Koldioxidutsläpp vet inga nationsgränser. Inte heller smälta isar och höjda vattennivåer.

Handelshinder är ingen rolig lösning. Men det går inte att lita på Kinas goda vilja. Därför är de klimattullar som EU planerar att införa, rätt utformade, ett rimligt verktyg: Tvinga kinesiska producenter att betala samma pris för koldioxidutsläpp som de europeiska gör, annars beläggs deras export med en avgift till samma värde.

Skarpa incitament är till syvende och sist det enda som biter om vi ska lyckas genomföra klimatomställningen. Oavsett om det handlar om företag eller politiker.

DN 17/2 2021

17 Uppåt för sik och abborre i stora sjöar

Flera fiskarter i de stora sjöarna är nu så starka att de klarar ett ökat fiske, enligt Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Bestånden som stärkts och klarar mer fiske är sik i Vänern och Vättern, lake i Vättern, siklöja i Vättern och Mälaren, samt abborre i Mälaren och Hjälmaren.

Bedömningen görs av SLU, som utfärdar råd för de fiskbestånd som förvaltas nationellt.

Däremot visar provfisken en negativ trend för gäddan längs Östersjöns kust. SLU bedömer att fisket av gädda längs kusten bör minska.**TT**

18 Vargpar har bildat historiskt revir i Skåne

En varghane från Västmanland och en varghona från Östergötland har flyttat söderut. Paret har etablerat ett revir i Skåne – för första gången i modern tid.

Genom spårningar i snö och dna-analyser utförda av SLU viltskadecenter kan länsstyrelsen bekräfta att det finns ett vargrevir vid Linderödsåsen i Skåne.

”Flera vargar har under de senaste åren rört sig i Skåne. Att det någon gång skulle bildas ett revir är inte oväntat. Om paret kommer att få valpar är för tidigt att uttala sig om, men vi

kommer att följa utvecklingen i reviret”, säger David Börjesson, vilthandläggare på länsstyrelsen.

TT

19 Rasmassorna skulle kunna fylla 40 Globen

Det var ingen glaciär som kollapsade i Himalaya. Nya uppgifter visar att det var sten och is motsvarande 40 Globenarenor som rasade 2 000 meter ner i en floddal vilket ledde till en översvämningsvåg.

– Händelsen har en mycket trolig koppling till klimatuppvärmningen. Himalaya ger varningssignaler till oss människor, säger klimatexpert Mats Eriksson.

Runt klockan 11 lokal tid, söndagen den 7 februari, lossnade ett enormt parti från ett berg i Himalaya i Chamolidistriktet i den indiska delstaten Uttarakhand. Raset skedde från över 5 600 meters höjd, brottytan var drygt en halv kilometer lång, 550 meter. Sten och is rasade närmare två kilometer ner i Rishigangaflodens - dalgång nedanför.

Första teorin var att en glaciär hade kollapsat. Men teorin har ändrats sedan experter världen över har analyserat satellitbilder som tydligt visar att en stor bit av berget Roti har rasat.

Forskare har länge varnat för att katastrofer liknande denna kommer att bli vanligare på grund av klimatförändringen när permafrost som tinar gör marken mer instabil, visar en rapport från FN:s klimatpanel IPCC.

– En preliminär beräkning som jag och min kollega Simon Gascoin har gjort tyder på att det var cirka 25 miljoner kubikmeter av sten och is som föll ned, säger Etienne Berthier, glaciärolog vid det Nationella Centret för Vetenskaplig Forskning vid observatoriet i Toulouse, Frankrike.

Volymen 25 miljonerkubikmeter motsvarar ungefär innehållet i 40 Globenarenor. Friktionen i raset skapade en värme som smälte isen och ledde till en störtflod som välde fram i floderna Rishiganga och Dhauliganga.

Förödelsen blev total. Människor dödades och skadades, två kraftverksdammar raserades, vägar, hus och boskap spolade bort. Hittills har cirka 60 döda hittats men närmare 150 personer saknas fortfarande.

– Rasmassorna pulvriserades och gav upphov till de enormt stora moln av damm som man kan se på filmklipp från katastrofen. Huruvida det fanns någon dold uppdämd vattenmassa, typ sjö eller vattenmagasin, i dalen som kunde bidra till vattenmängden i störtfloden är inte helt klarlagt än, säger Mats Eriksson, vatten- och klimatexpert på Stockholm International Water Institute, SIWI.

– På de satellitbaserade bilderna syns att det sitter kvar ett stort sjok av berg och is ovanför raset och upp till krönet på bergsryggen. En rimlig fråga är nu: kommer detta stora sjok sitta kvar eller också falla ner?

Tidigare arbetade Mats Eriksson i flera år för den Nepalbaserade mellanstatliga organisationen ICIMOD, International Centre for Integrated Mountain Development, som arbetar med hållbar utveckling, klimatanpassning och vattenförvaltning i regionen.

– Händelsen i Chamoli har en mycket trolig koppling till klimatuppvärmningen. Man ser att glaciärerna minskar snabbt i volym och utbredning, säger Mats Eriksson.

– Jag tror att man måste vara mycket mer vaksam framöver på att sådant här kan hända. Man måste ta den här typen av risker i beaktning när man planerar var hus ska byggas och broar ska ligga. Det finns ett ganska stort glapp mellan beslut som fattas på politisk nivå och kopplingen till forskarsamhället och kunskapen hos lokalbefolkningen.

Regionen Hindu kush Himalaya är extra utsatt för klimatförändringen. I de höga bergstrakterna går förändringen snabbare än det globala genomsnittet. Om den globala

uppvärmningen i genomsnitt ligger på 1,5 grader kommer den att vara minst 1,8 grader i Himalaya, enligt en rapport från ICIMOD.

Blir den globala uppvärmningen runt 1,5 grader kommer en tredjedel av regionens glaciärer att vara borta år 2100. Hamnar uppvärmningen på drygt fem grader kommer drygt två tredjedelar av glaciärerna att försvinna.

– Ett extremt stort problem i den här delen av världen är just klimatdrivna vattenkatastrofer som störtfloder, jordskred och översvämningar. Tittar man på statistik är det i Asien man har flest antalet drabbade människor av vatten-katastrofer både i förlorade liv men också i arbetstillfällen och infrastruktur, säger Mats Eriksson.

Hindu kush Himalaya kallas ”den tredje polen” och är efter Antarktis och Arktis det område i världen som har störst permanent istäcke. Snön och isen spelar en avgörande roll för människor i såväl närområdet som längre bort.

Området är källa till tio av Asiens största floder som är livsviktiga för vatten- och livsmedelsförsörjning men också för energi, många vattenkraftverk finns längs floderna. Ungefär 240 miljoner människor är direkt beroende av de ekosystemtjänster som glaciärerna och floderna ger. Närmare 1,65 miljarder människor som lever i områden längre nedströms är också beroende av vattenresurserna.

– Bergen är något av Asiens vattentorn. Nederbörd, snö och is utgör en vattenreservoar, färskvatten kommer även från källor men om all is skulle smälta bort vore det riktigt illa. Det handlar inte bara om dricksvatten utan det handlar om vatten till jordbruket,

livsmedelsförsörjningen och energi, säger Mari Albihn, miljö- och klimatrådgivare på Sida.

Sida är verksamt i regionen sedan 1980-talet och samarbetar med ICIMOD bland annat när det gäller klimatanpassning eftersom klimatförändringen redan är påtaglig.

– Riskerna är stora och människor i floddalarna blir väldigt sårbara. ICIMOD bidrar med metoder och innovationer för att minska sårbarheten, säger Mari Albihn.

Elkraft är en del i fattigdomsbekämpning, men där stater och företag i dag satsar på gigantiska kraftverk som kan påverka den känsliga miljön så jobbar ICIMOD för att vattenkraftverk som anläggs ska vara små och ge närproducerad el till boende och verksamheter lokalt.

En annan del i klimatanpassning, som blir alltmer angeläget när klimatförändringens effekter blir mer märkbara, är att inrätta varningssystem.

– ICIMOD har satt upp en fond där man kan söka pengar för att etablera varningssystem. Till exempel system där man har en automatiserad bevakning på vattennivåer uppströms och när nivåerna snabbt stiger skickas varningssignaler nedströms.

Mari Albihn har många gånger varit i området och är medveten om riskerna men blev ändå överraskad av katastrofen i Chamoli.

– Vi vet att det här kan hända, men för min egen del hade jag inte tänkt i den här skalan. Så många människor drabbades, människor som bor där och de som är hårt arbetande i kraftverken och byggen. Det är sorgligt, säger hon.

I byn Raini, som drabbades hårt av katastrofen, startades på 1970-talet Chipko-rörelsen, mer känd som trädkramare. När ett företag ville avverka skog i bergen skyddade byborna träden eftersom deras tillgång på ved, jord och mat var hotad.

Byborna visste att om träden höggs ner skulle det öka risken för erosion och jordskred. Nu, nästan femtio år senare, drabbas byn hårt av en katastrof med tydlig klimatprofil.

– Klart är att Himalaya ger varningssignaler till oss människor. Frågan är: Kommer beslutsfattare och samhällsplanerare att lyssna på de signalerna, säger Mats Eriksson.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

20 Försvaret kräver betalt för fältsjukhus

Försvarsmakten kräver att Västra Götalandsregionen betalar 2,4 miljoner kronor för fältsjukhuset som sattes upp i Göteborg förra året. Nu har staten skickat ett inkassokrav till regionen, skriver Göteborgs-Posten och hänvisar till nyhetsbyrån Siren.

Fältsjukhuset sattes upp av försvaret vid Östra sjukhuset i Göteborg i mars 2020, på begäran av Västra Götalandsregionen. Syftet var att öka antalet vårdplatser under pandemin. Sjukhuset avvecklades senare i etapper och stängdes helt i augusti. **TT**

20 Det kan kännas vårlikt i helgen.

Alexandra Ohlsson, meteorolog på SMHI, om att en mild helg väntar i flera delar av landet. Mild luft rör sig norrut och nu väntar töväder och plusgrader ända upp i södra Norrland.

TT

21 Första tranan sedd vid Hornborgasjön

Årets första trana sågs på lördagen vid Hornborgasjön. Ett klassiskt vårtecken som i år är extra efterlängtat, enligt Sofie Stålhand, föreståndare vid Naturum Hornborgasjön.

– Jag längtar alltid till våren, men i år känns det ännu härligare! Naturen har en förmåga att ge glädje och energi när vi behöver det som mest, säger hon i ett pressmeddelande.

DN

22 Två vargar sköts i Hälsingland

Två vargar har skjutits utanför Ovanåker. Vargarna, en hane och en tik, sköts på lördagseftermiddagen sedan länsstyrelsen i Gävleborgs län i torsdags beslutat om skyddsjakt, vilken därmed är avslutad, skriver Helahälsingland.

Beslutet om skyddsjakt togs efter det att vargarna börjat söka föda och slå bytesdjur i närheten av bebyggelse och därmed enligt länsstyrelsen påverkar vardagen för en stor del av de boende i området. **TT**

Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

176 **Inrikes DN-artiklar 17-22 februari 2021**

177 Riksdagen och politiska partier

199 Statsrådsberedningen och statsministern

207 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

231 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

354 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

430 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

524 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

698 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

747 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

759 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 779

Justitiedepartementet

ansvarar för rättsväsendets myndigheter, bland annat polisen, åklagarväsendet, domstolarna, kriminalvården samt för migrations- och asylfrågor och krisberedskap. Justitiedepartementet ansvarar för lagstiftningen inom områdena statsrätt och allmän förvaltningsrätt, civilrätt, processrätt, straffrätt samt migrations- och asylrätt.

Områden

Områden

- Bekämpning av terrorism
- Civilt försvar
- Familjerätt
- Grundlagar och integritet
- Krisberedskap
- Migration och asyl
- Rättsväsendet

Om Justitiedepartementet

Relaterad navigering

- Justitiedepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt
- Internationellt rättsligt samarbete

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Morgan Johansson
Justitie- och migrationsminister

Mikael Damberg
Inrikesminister
Genvägar

Genvägar

- Justitiedepartementets propositioner
- 34-punktsprogrammet mot gängkriminalitet
- Ett tryggare Sverige
- Sveriges strategi mot terrorism och arbete mot våldsbejakande extremism
- Information om viseringar (visum)
- Europeisk e-juridikportal
- Frågor och svar – inreseförbud till EU via Sverige
- Till dig som är student

Aktuellt från Justitiedepartementet

Justitiedepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/justitiedepartementet/

Myndigheter

- **Revisorsinspektionen (RI)**
  19 april 2017 från Justitiedepartementet

- **Polismyndigheten**
  11 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Inspektionen för strategiska produkter, ISP**
  06 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Stiftelsen Gällöfsta utbildningscentrum**
  05 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Justitiekanslern (JK)**
  05 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Statens haverikommission (SHK)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Sveriges Domstolar**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Rättshjälpsmyndigheten**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Migrationsverket**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

-
- **Kriminalvården**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Ekobrottsmyndigheten (EBM)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Domarnämnden**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Brottsoffermyndigheten (BrOM)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Brottsförebyggande rådet (Brå)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Åklagarmyndigheten**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Kustbevakningen (KBV)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)**
  02 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Säkerhetspolisen**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

- **Rättsmedicinalverket (RMV)**
  05 januari 2015 från JustitiedepartementetMorgan Johansson
-
- **Genteknikmämnden**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

- **Datainspektionen**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

Morgan Johansson

- Migration och asyl
- Rättsväsendet

Justitie- och migrationsminister
Justitiedepartementet
"Som justitie- och migrationsminister vill jag arbeta för att knäcka den organiserade kriminaliteten och förstärka kampen mot terrorismen. Vår migrationspolitik ska vara långsiktigt hållbar och brett förankrad. Jag tror på den välfärdsmodell som vi har i Sverige och på ett samhälle som håller ihop."

SW 32 Statsvetenskap.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Morgan Johanssons områden

- Bekämpning av terrorism
  - Demokrati och mänskliga rättigheter
- Familjerätt
- Grundlagar och integritet

Mikael Damberg

Inrikesminister
Justitiedepartementet

Mikael Dambergs områden

- Bekämpning av terrorism
- Civilt försvar
- Försvar
- Krisberedskap
- Rättsväsendet

SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter. (Civilt)

17 Allt färre vill svara – offentlig statistik riskerar bli missvisande

Allt färre svenskar ställer upp i statistiska undersökningar. Problemet är nu så stort att viktiga siffror om arbetslöshet och annan samhällsutveckling riskerar att bli missvisande, enligt DN:s genomgång.

Det är dyrt och besvärligt att samla in uppgifter om varenda person i Sverige, till exempel om människors status på arbetsmarknaden, om partisympatier eller om alkoholkonsumtion. Därför görs urvalsundersökningar, det vill säga att en liten del av befolkningen används för att dra slutsatser om hela befolkningen.

Den officiella arbetsmarknadsstatistiken i Sverige bygger på ett urval av cirka 18 000 personer som varje månad kontaktas på telefon. Det är så vi vet hur stor arbetslösheten är, hur många som är sysselsatta, och så vidare.

Men svenskarna har tröttnat på att svara på denna typ av undersökningar, visar DN:s genomgång. Aldrig tidigare har andelen som inte deltar i samhällsviktiga undersökningar – bortfallet – varit så högt som nu. Förra året var bortfallet i SCB:s arbetskraftsundersökning nära hälften, 49,9 procent. Det är mer än en fördubbling jämfört med tio år tidigare. År 2010 var andelen 24,7 procent.

– Det är en bekymmersam utveckling. Problematiken har vuxit på senare år och vi tar det på största allvar. Med ett ökat bortfall så blir också den slumpmässiga osäkerheten större, vilket i sin tur ger en sämre precision och ett större osäkerhetsintervall, säger Joakim Malmdin, kvalitetschef på Statistiska centralbyrån.

Arbetslöshetsstatistiken används som underlag till exempelvis finansdepartementet, Riksbanken och Konjunkturinstitutet. Att så många inte deltar i mätningarna riskerar att få allvarliga konsekvenser, i förlängningen att politiker fattar beslut på felaktiga grunder. Ju större bortfallet blir, desto mer osäker blir statistiken.

Bortfallet ökar i alla typer av undersökningar. Brottsförebyggande rådets (Brå) mätning ”Nationella trygghetsundersökningen” används för att utvärdera hur brottsligheten har utvecklats. Det är med hjälp av denna vi till exempel vet att allt fler i Sverige utsätts för hot. Undersökningen publiceras varje år men brottas också med ett växande problem med att folk inte vill ställa upp. I den senaste undersökningen var bortfallet 59,4 procent. År 2010 var den 28,4 procent. Det ska tilläggas att Brå för några år sedan bytte från telefonintervjuer till webb- och postenkäter.

I SCB:s partisympatimätningar var andelen som inte deltog 48,8 procent i den senaste undersökningen. Tio år tidigare var andelen 31,6 procent.

– Det är delvis ett resultat av att personers telefonbeteende har ändrats, bland annat troligen på grund av den teknologiska utvecklingen. Smarttelefonen har medfört att telefonen används till mycket annat och det

finns i dag sannolikt en större skepsis mot samtal från okända nummer, säger Joakim Malmdin på SCB.

Den vanligaste anledningen till att SCB inte lyckas få folk att ställa upp i sina undersökningar är helt enkelt att de inte får tag på de personer som valts ut slumpmässigt.

Folkhälsomyndigheten publicerar vartannat år statistik över svenskarnas hälsa, levnadsvanor och livsvillkor. I den senaste undersökningen, som publicerades i november, fick vi veta att rökning och alkoholkonsumtion har minskat medan övervikt och fetma har ökat. Men närmare 60 procent av de som valts ut till undersökningen deltog inte.

– Än så länge känner vi inte att vi har nått någon kritisk gräns utan vi kan kalibrera för det bortfall som finns. Det är svårt att säga var gränsen ligger då data inte är trovärdiga. Utvecklingen är naturligtvis oroande, men det finns inget annat sätt att ta reda på dessa fakta som vi tar fram i folkhälsoenkäten, säger Malin Kark, projektledare på Folkhälsomyndigheten.

Myndigheterna använder, när det är möjligt, statistiska metoder som nyttjar bakgrundsinformation om urvalet för att minska effekten av bortfallet. Men de olika metoderna för att minska bortfallet är inte hundraprocentiga. Det är till exempel tänkbart att personer som blir mer engagerad av en fråga i en undersökning svarar mera villigt än vad de mindre intresserade gör eller att bortfallet är snedvridet sett till vissa grupper. Enligt SCB håller statistiken ”den kvalitet som behövs för den avsedda användningen”.

På SCB pågår nu flera projekt för att försöka komma tillrätta med problemen. Ett sådant är

att identifiera nya datakällor, till exempel genom större användning av data från olika register som månatliga arbetsgivaredeklarationer. Ett annat spår är att göra det enklare att delta i befintliga undersökningar.

– Exempelvis erbjuder vi i många undersökningar flera sätt att svara, exempelvis att en uppgiftslämnare kan svara på en webbenkät om de föredrar det framför att delta i en telefonintervju, säger Joakim Malmdin på SCB.

Kristoffer Örstadius

kristoffer.orstadius@dn.se

Fakta. Slumpmässigt urval och bortfall

Samhället behöver statistik inom många olika områden. En metod är urvalsundersökning. Ett slumpmässigt urval av befolkningen väljs då ut. Utifrån svaren kan man sedan räkna fram statistik som gäller för befolkningen som helhet.

Om allt fungerar är urvalsundersökning ett bra sätt för att få en bild av en samhällsfråga, med tanke på att det i regel är en ganska liten grupp (till exempel några tusen) som får representera ett helt lands befolkning (många miljoner). Men ett problem är bortfall, personer som inte deltar. Det kan till exempel handla om att de inte går att nå eller inte vill delta.

Om 2 000 tillfrågas men bara 1 000 deltar är bortfallet 50 procent. Det är inte säkert att det har någon betydelse, men det kan vara så att de olika grupperna skiljer sig systematiskt åt. Låt säga att man vill mäta tobaksvanor. Tänk om det är så att de 1 000 personer som inte deltar röker mycket mer än den andra gruppen?

17 19-åring döms för svärdattack mot polis

En 19-årig man döms till två månaders fängelse för att ha attackerat en polis med ett svärd i Kalmar i december 2020, rapporterar Barometern.

Polisen skulle göra en husrannsakan när mannen mötte honom med svärd i hand.

TT

18 Klartecken för rättegång i jaktbrottshärvan

Rättegången i jaktbrottshärvan, där bland andra företagsledaren Karl Hedin är åtalad, kommer att inledas som planerat. Advokaterna hade begärt att den skulle skjutas upp efter att ny bevisning lämnats in i målet.

I målet är två personer, en av dem Karl Hedin, åtalade för grovt jaktbrott misstänkta för att ha jagat varg den 26 oktober 2018.

Ytterligare en man och en kvinna åtalas, tillsammans med Karl Hedin, misstänkta för att vid ett annat tillfälle ha hanterat giftet karbofuran i syfte att döda varg. **TT**

18 Det strider mot våra grundläggande jämställdhets-politiska strävanden.

Justitieminister Morgan Johansson (S) om månggifte. Regeringen går nu fram med ett förslag om att skärpa lagen om månggifte. Flera äktenskap som ingåtts utomlands ska inte längre godkännas i Sverige, rapporterar Sveriges Radios Ekot.

18 Försvunnen ö blir polisärende

En ö har försvunnit i Varnumsviken nära Kristinehamn. Nu polisanmäler kommunen tilltaget som otillåten miljöverksamhet.

– Det är alltid allvarligt när någon gör något på kommunens mark, säger kommundirektören Martin Willén till Nya Kristinehamns-Posten.

Kommunen fick kännedom under hösten om att ön hade försvunnit. Varnumsviken är en vik i Vänerns nordöstra hörn. Kommunen har internt utrett hur frågan ska hanteras, vilket lett fram till att man i veckan polisanmälde händelsen. Enligt Willén ska det röra sig om en landremsa utanför privatägd mark, följt av vatten och en mindre ö eller vassrugge. Ön var ändå så stor att arbetet måste ha utförts med grävmaskin.

TT

18 Mordrättegång mot tonåringar

Finland. Rättegången mot tre 16-åriga pojkar som misstänks ha misshandlat en jämnårig pojke till döds i Finland har startat.

Det uppmärksammade mordet inträffade i december på ett sjukhusområde i Forsby i Helsingfors. Polis och åklagare misstänker att mobbning ligger bakom och dödsfallet har lett till en intensiv debatt om skyddet för utsatta barn. Pojkarna åtalas även för rån, anstiftan till rån och nio fall av misshandel. **TT**

18 Militärpoliser kontrollerar fordon

Uniformerade militärpoliser genomför trafikkontroller i norra Stockholm under både onsdagen och torsdagen när de utbildas av den vanliga trafikpolisen.

– Det är ett viktigt samarbete för en ökad trafiksäkerhet, säger Per Fahlström vid Stockholmspolisen.

Trafikpolisen fåri dagarna besök av Livgardets militärpoliser när de genomför trafikkontroller. Uniformerade militärer kommer därför att

kontrollera fordon i det aktuella området i norra Stockholm.

– Det är ju trafikpolisen i Stockholm som utbildar dem i trafikverksamhet. Så att man får den kompetensen även inom försvaret, säger Per Fahlström, presstalesperson vid Stockholmspolisen.

Insatsen inleddes redan på onsdagsmorgonen och personalen från försvaret som ska få utbildning är anställda militärpoliser under - vidareutbildning vid 11:e Militärpolisbataljonen och 1:a Militärpolisskvadronen.

– De har precis börjat arbetet här. Det är ett viktigt samarbete för en ökad trafiksäkerhet, - säger Per Fahlström.

Han preciserar inte exakt var militärpoliserna kommer att befinna sig, men de har hela tiden vanliga trafikpoliser i närheten som är redo att ta över situationen om man upptäcker ett eventuellt trafikbrott. Livgardets personal kommer att utmärka sig tydligt:

– De har ju sina vanliga militärpolisuniformer på sig, säger Per Fahlström.

Han betonar att utbildningen ger polisen och försvaret ömsesidig kunskapsöverföring.

– Det ligger ju lite i tiden nu också. Det ser man ju inte minst i samband med coronasituationen och hur man bevakar gränsen, säger Per Fahlström.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

18 I dag talar ingen längre om migranternas öde

I Anna Roxvalls och Johan Perssons bok ”Till varje pris” skildras de mänskliga - konsekvenserna av EU:s gränskontroll. - Kristina Lindquist läser ett reportage som får mycket annan journalistik att framstå som futtig och inåtvänd.

Anna Roxvall och Johan Persson

”Till varje pris: Europa utifrån”

Myteri förlag, 384 sidor

I den norska författaren Maja Lundes senaste roman ”Przewalskis häst” berättas om hur en familj lyckas passera en gränsstation i norra Europa. De är klimatflyktingar från ett uttorkat Frankrike, och soldaten som vaktar vägspärren råkar ha tagit en kisspaus. Han springer efter, lyfter geväret, men skjuter inte.

Scenen kommer till mig när jag hör om den pågående stormen kring EU:s gränspolis Frontex – och när jag säger ”storm” menar jag en lätt och övergående bris. Frågan gäller i alla fall övergrepp mot migranter, möten med vapenlobbyister och så kallade *push-backs* vid unionens utkanter. Att stoppa asylsökande genom sådana direktavvisningar är olagligt, men vad spelar det för roll när effekten blir exakt den som EU:s ledare önskar? Det hela *ser* dock inte så bra ut, och kanske tvingas

Frontexchefen Fabrice Leggeri bort – så att allt - sedan kan fortsätta som vanligt.

På sikt är dessutom tanken att det direkta ”skyddet” av EU:s yttre gränser ska bli mer av en icke-fråga – genom att allt fler migranter och asylsökande ska stoppas långt innan de når dit. Processen med att lägga ut Europas gränskontroll på entreprenad är igång sedan länge, och hur detta går till skildras i en ny bok av journalisterna Anna Roxvall och Johan Persson.

”Till varje pris” är ett långt och vindlande reportage som får mycket annan journalistik att framstå som futtig och inåtvänd. I utbyte mot bistånd och investeringar ska alltså länder längs de afrikanska migrationsrutterna – som Niger, Sudan, Egypten och Libyen – hålla gränsen mot Europa och ta tillbaka medborgare som nekats asyl i EU. ”Avtalet med Turkiet, där den östra Medelhavsrutten effektivt bommades igen i utbyte mot EU-miljarder och politiskt stöd, hade dessutom visat att den sortens avtal var fullt möjliga”, som författarna skriver.

Frågan – och boken – är så mångfasetterad att det är svårt att bestämma sig för vad som är den stora berättelsen här. Kanske är det döden i Sahara, där den riskfyllda färden genom sanden blivit ännu farligare för den som måste hålla sig undan militära checkpoints. En man i Niger som kör människor mot grannlandet Libyen berättar att det blivit vanligare att migranter bara dumpas i öknen av chaufförer som är rädda för att åka fast.

Eller kanske är den stora berättelsen de allt mer aggressiva försöken att misstänkliggöra och rentav kriminalisera de frivilliga krafter som räddar nödställda på Medelhavet? Deras närvaro stör nämligen den libyska

kustbevakningen i arbetet med att stoppa migranter på väg till Europa – det som EU-länderna alltså inte får göra själva och därför outsourcar till mindre nogräknade regimer.

Även Sverige deltar i denna medvetna smutskastning, som när migrationsminister Morgan Johansson i en intervju menade att frivillighetsorganisationer ”hjälper människosmugglarna på ett sätt som inte är legitimt” (Sveriges radio, 6/7 2017). Det är hisnande att läsa hur EU-insatsen Operation Sophia, som 2015–2020 bevakade vattnen utanför Libyens kust, utvecklades till en luftburen ”sjöinsats utan fartyg”. Syftet med denna övervakning från himlen var att undvika direktkontakt med migranter i nöd – och därmed ansvaret för att rädda liv.

En FN-rapport visar också att antalet människor som gick under på Europas dödliga hav ökade i alarmerande takt under 2018 – trots att färre försökte ta sig över vattnet. Kopplingen till de strypta räddningsinsatserna är direkt och uppenbar (”Desperate journeys”, 2018).

Men Roxvall och Persson visar även att flygövervakningen spelar en mer direkt och skandalös roll i den europeiska migrationsbekämpningen. I berättelsen om Lam Magok, en ung man från Sydsudan, lägger de fram bevis för att EU:s operationer från luften på ett konkret sätt har lett till att flyktingar hamnat i tvångsarbete och rent slaveri. Det här är faktiskt en nyhet om samarbetet mellan EU och Libyen, trots att det är känt sedan länge att tortyr, utomrättsliga avrättningar, våldtäkter och godtyckliga gripanden tillhör vardagen för migranter som haft oturen att hamna i landet.

I december 2017 skrek världen rakt ut inför CNN:s avslöjande om hur människor såldes

som boskap på en bakgård utanför Tripoli. I dag skriker ingen längre, trots att människor köps och säljs som aldrig förr i Libyen, som Anna Roxvall konstaterar i en krönika i tidningen Arbetet. ”Det är egentligen bara en sak som är annorlunda”, skriver hon. ”Att anordna slavauktioner förefaller onödigt krångligt. Det är ju bara att att gå till närmsta fullbelagda interneringscenter och välja och vraka” (15/1).

Och på bordet ligger sedan i september ett förslag på ny europeisk migrationspolitik, som enligt Amnesty inte kommer att göra något alls för att ”lindra lidandet” i de libyska förvaren eller i flyktinglägren på de grekiska öarna (25/9 2020). Svenska politiker på båda sidor om blockgränsen talar i stället om att ”strama upp” och pekar på ett ”fokus på återvändande”. Hur känns det att bygga stängsel runt en förlorad värld? Enligt FN:s uppskattningar kommer det år 2050 att finnas en kvarts miljard klimatflyktingar i världen. Frågan är om vi som lever bakom Europas murar verkligen kan vara säkra på att inte tillhöra dem. Hur länge.

Tidsplanen hoppar i Maja Lundes roman, och ett tjugotal år efter den där vägspärren så finns ingenting kvar. Krigen har kommit och gått, kollapsen likaså, till och med gränserna har fallit.

”... nu kom alla eller gav sig iväg, ingen var laglig, alla var olagliga, jag, han, det spelade ingen roll längre.”

Kristina Lindquist

kulturdebatt@dn.se

19 Järvainsats gav resultat

Polisinsatsen ”Portia” – som pågått i lokalpolisområdet Järva – bar frukt. Bland annat har 23 vapen och 360 000 kronor i kontanter tagits i beslag. 19 personer sitter häktade, misstänkta för brott.

– Inspirerande resultat, menar inrikesminister Mikael Damberg (S).

Insatsen drog i gång i juli förra året och ”uppgraderades” till att bli en regional särskild händelse i polisregion Stockholm i augusti – något som gjorde att man fick tillgång till fler polisiära resurser.

I går, torsdag, fick Mikael Damberg en avrapportering av Maria Sundström, lokal polisområdeschef i Järva. Hon kunde konstatera att inom ramen för insatsen har 114 narkotikaärenden inletts, 360 000 kronor i kontanter tagits i beslag, liksom 23 vapen, sex vapenmagasin och 124 patroner.

Under insatsens gång har 78 personer frihetsberövats, 19 sitter fortfarande häktade. Sex mord, elva mordförsök och två fall av förberedelse till mord utreds för närvarande.

Under insatsen har polisen haft nära samverkan med socialtjänsten som flyttat in i det nya polishuset i Rinkeby. Många av insatserna gentemot de unga har involverat hela familjerna som erbjudits vård och stöd på frivillig väg.

– Jag är övertygad om att detta ökat tryggheten på Järva samtidigt som det har gett konkret

resultat. Konflikten har kylts ner samtidigt som man slagit till mot gängen, säger Mikael Damberg.

Insatsen är över, men arbetssättet kommer nu att införlivas i det strukturerade linjearbetet.

– Vi har ett långsiktigt mål, och kommer att vara uthålliga, säger Maria Sundström.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

19 Det räcker inte med blåljusen

Gängkriminaliteten kostar inte bara i stort lidande för brottsoffren och otrygghet för allmänheten utan också i stora pengar för samhället. Utgifterna för hanteringen av en enda skjutnings följder har uppskattats till 75 miljoner kronor och för en gängmedlem till 23 miljoner för 15 års insatser. Kan dessa pengar användas tidigare och bryta vägen fram till gänget?

Dagens gängkriminella utmärkte sig, med exempelvis antisocialt dominansbeteende, tidigt

i livet. Skolpersonal ser ofta åratal i förväg vad som riskerar att hända.

Det finns ett brett folkligt stöd för dagens blocköverskridande konsensus om skärpta påföljder. Men har man bara en hammare i verktygslådan tenderar som bekant alla problem att se ut som en spik; fler verktyg måste brukas.

Arbetssätt som genom ett regeringsbeslut härom veckan kommer att få höjt statligt stöd är exempelvis skolsociala team, samverkan skola-socialtjänst-polis-fritid (SSPF-modellen) och Brå:s koncept EST (Effektiv samordning för trygghet) som integrerar händelseinriktade åtgärder med det långsiktigt brottsförebyggande arbetet.

Stödet utgår enligt en fördelningsnyckel som tar hänsyn till kommunens storlek, och förekomsten av drabbade stadsdelar i kategoriseringen som polisen gör – i utsatta områden, riskområden samt särskilt utsatta områden.

Det ger exempelvis Göteborg 43 miljoner kronor, Stockholm 33, Malmö 22, Botkyrka 17, Helsingborg 8, Borlänge 4 och Västerås 3 av det totala anslaget på 250 miljoner kronor redan i år. Lika stora satsningar planeras även 2022 och 2023.

”Strukturerad samverkan mellan aktörer i lokalsamhället” låter förstås byråkratiskt och uddlöst, men är i själva verket en nog så viktig komplettering till blåljus och fängelsebyggnader i kampen mot gängkriminaliteten.

Jens Runnberg

jens.runnberg@dn.se

19 Ett år efter terrordådet är de anhörigas frågor obesvarade

Den 19 februari förra året ringde en ung man polisen tre gånger, utan att komma fram. Kort därefter sköts mannen och flera andra personer till döds.

Ett år efter terrorattentatet i tyska staden Hanau kämpar de anhöriga för att få svar på sina frågor.

Terapeuten säger att han borde sluta med sina utredningar. Göra avslappningsövningar i stället, andas.

– Men jag kan inte komma till ro innan jag har fått svar, säger Armin Kurtovic.

För ett år sedan blev hans 22-åriga son mördad i sin hemstad Hanau i Tyskland. En 43-årig man sköt Hamza Kurtovic och åtta andra människor till döds, innan han tog livet av sin mamma och sköt sig själv.

Gärningsmannen lämnade efter sig texter som beskrev en världsbild präglad av konspirationsteorier och nazistiska idéer. Han påstod att det fanns ”renrasiga” människor, ansåg att halva Tysklands befolkning borde utrotas och trodde att tusentals tyskar hade en förmåga att ”fjärrstyra” andra människor genom att läsa deras tankar.

Hamza Kurtovic sköts i huvudet inne på Arena bar och avled klockan 00.35 på natten på sjukhus. Först sex timmar senare fick hans föräldrar dödsbudet, i en gymnastiksal med gröna väggar dit polisen hänvisat dem. Där väntade de tillsammans med andra familjer, som visste att något hänt deras anhöriga, men inte vad. Tidigt på morgonen kom en polis in och började läsa upp namn från en lista. Nio stycken.

Armin Kurtovic fick inte se sin son förrän efter obduktionen, som genomfördes utan familjens godkännande.

– Har du sett en obducerad kropp någon gång? Det önskar jag inte någon. Den som sett en Frankensteinfilm har en ganska bra bild av hur det kan se ut.

Väntan i gymnastiksalen är över, men anhöriga har frågor kvar. En av de avlidna, 22-åriga Vili-Viorel Paun, ringde polisen tre gånger efter att gärningsmannen skjutit mot hans bil. Ingen svarade. 22-åringen tog själv upp jakten på attentatsmannen i bilen, och sköts med ett skott genom vindrutan på en parkeringsplats kort efteråt.

Varför svarade ingen på larmsamtalen?

– Detta är just nu föremål för en separat utredning som riksåklagaren ansvarar för, säger Eberhard Möller, polischef i region sydost i delstaten Hessen, i ett uttalande.

Efter att Vili-Viorel Paun förgäves försökt slå larm mördades Hamza Kurtovic inne på baren, där han tillsammans med flera andra försökte ta skydd bakom disken när gärningsmannen började skjuta. En 19-åring som överlevde

berättar för det tyska public service-bolaget ZDF att nödutgången var låst. Det var den alltid, enligt en överenskommelse mellan barägaren och polisen som skulle förenkla razzior, säger flera personer som besökt baren till ZDF.

Enligt polisen i region sydost i Hessen stämmer det inte.

– Vi uppmanar aldrig någon att stänga eller spärra av nödutgångar, säger polischef Eberhard Möller.

Varför de avlidna obducerades utan de anhörigas godkännande har familjerna ännu inte fått något svar på. Utredningen av attentatet genomförs av den tyska riksåklagaren, och har ännu inte presenterats i sin helhet.

De anhöriga har haft tät kontakt efter dådet. Flera av dem har ställt upp i intervjuer med medier. De vill visa vilket lidande rasismen orsakar och berätta om den älskade brodern, dottern, mamman eller pojkvännen de förlorat.

Armin Kurtovic dotter Ayla höll ett uppmärksammat tal efter mordet på sin bror.

– Jag känner inget hat, sa hon, i ett videoklipp som spreds över världen och hyllades.

Armin Kurtovic säger att han inte heller känner något hat. Det var hatet som drev gärningsmannen, han som mördade nio människor och förstörde nio familjers liv, säger pappan som förlorat en son.

– Hat är en sjukdom. Om man börjar hata kan man inte tänka klart.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

FAKTA. TERRORDÅDET I HANAU

Strax före klockan 22 på kvällen, den 19 februari 2020, gick en 43-årig man in på en bar i Hanau i delstaten Hessen i Tyskland och sköt ihjäl en person. Därefter sköt han en person på gatan, ytterligare en inne på en annan bar, en man genom vindrutan på en parkering, tre personer inne i en kiosk och ytterligare två inne på ännu en annan bar.

Därefter tog mannen livet av sin mamma och sköt sig själv.

Eftersom gärningsmannen är död har ingen rättegång hållits. Attentatet utreds av den tyska riksåklagaren.

19 Familj hade k-pist och sprängdeg i hemmet – fem åtalas

Vid tillslaget i en lägenhet tillhörande en familj i Norsborg hittade polisen två pistoler, en k-pist, ett kilo sprängmedel och narkotika. Nu avslutas rättegången där en kvinna och hennes tre nära släktingar riskerar fängelse.

– Det är väl lite udda att åtala både gängmedlemmarna och

familjemedlemmarna, säger åklagaren Anna Hankkio.

Det var den 25 juli förra året som polisen gjorde ett tillslag i ett flerbostadshus i Norsborg söder om Stockholm. Kammaråklagare Anna Hankkio berättar för DN att hennes utredning visar att den 18-årige unge man som är skriven på adressen tillhör ett kriminellt nätverk i området.

När polisen tog sig in i lägenheten hittades flera föremål som kan kopplas till kriminell verksamhet. I stämningsansökan framgår hur ”två skarpa halvautomatiska pistoler och en skarp helautomatisk kulsprutepistol med tillhörande ammunition” hade förvarats i lägenheten.

Är det en familj som man har gjort tillslag hos?

– Ja, det är det. Fyra av de åtalade är släkt med varandra. Man hittade även sprängdeg, dynamitsprängmedel och elsprängkapslar, säger Anna Hankkio.

Åtalet visar att ”935 gram dynamitsprängmedel” hittades i lägenheten tillsammans med fyra elsprängkapslar. Det framgår också att sprängmedlet har ”förvarats och hanterats ovarsamt” och att detta har inneburit en ”påtaglig risk för människors liv och hälsa”.

Förutom den 18-årige mannen greps hans mamma och farmor vid tillfället. Även hans faster – som är legitimerad psykolog och i förhör uppger att hon även läser till läkare – greps. Samtliga åtalas nu för brott.

Var alla i familjen medvetna om att det förvarades vapen i lägenheten?

– Det är ju upp till tingsrätten att bedöma det. Men jag påstår i alla fall att de övriga i familjen kände till det. Den yngre manliga medlemmen

har ju erkänt och påstår att ingen annan har varit informerad om det här, säger Anna Hankkio.

Den tekniska bevisningen och utredningen i övrigt talar dock för att familjen har haft mer kännedom om att det har förvarats olagliga föremål i lägenheten, menar Anna Hankkio vidare.

– Mycket talar för att de har haft betydligt större kännedom om det här än vad de påstår. Jag påstår att de i alla fall har hjälpt den här 18-åringen att gömma undan de här sakerna, säger hon.

Utredningen ger på olika sätt stöd till hennes påstående, berättar Anna Hankkio vidare. Bland annat finns fingeravtrycken från fastern på k-pisten som hittades i lägenheten.

Förutom familjen som bor i lägenheten åtalas även en man i 30-årsåldern i samma mål. Enligt Anna Hankkio misstänks han för grovt vapenbrott i samband med att han ska innehaft och/eller överlåtit de två pistolerna och k-pisten.

18-åringen erkänner delar av brotten han åtalas för. Övriga åtalade förnekar brott.

Rättegången inleddes i måndags och avslutades i går, torsdag.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

20 Carola från Sydkorea, Daniel från Chile, Hanna från Etiopien. De vill att Sverige ska ta sitt ansvar för adoptionerna

Barn till varje pris. Jyothi Svahn såldes som barn – och adopterades bort till Sverige utan mammans vetskap.

Fredrik Nyberg blev stulen. Nu vill han ställa någon till svars.

I sex decennier har internationell adoption till Sverige kantats av larm om oegentligheter. I dag är många av de adopterade vuxna. De vill ha svar.

Vad gör Sverige för att utreda vad som har hänt?

”På vilka grunder genomförde svenska domstolar internationella adoptioner?”

Hanna Wallensteen

Bor: Stockholm.

Arbetar som: Psykolog och föreläsare.

Född år: 1971.

Land: Etiopien.

Ursprungsnamn: Okänt.

Adopterad: Vid sex månaders ålder.

Händelse: Enligt mina papper föddes jag på sjukhus. Uppgifter om mina föräldrars identitet saknades. Min mamma ska ha dött vid förlossningen. Jag fördes till ett barnhem som tillhörde kejsaren. Ingen tog på sig föräldraskapet, och jag blev adopterad privat.

Efter adoptionen: I vuxen ålder fann jag min mammas namn, hon var inte alls okänd. Jag var ordförande i Adopterade etiopiers och eritreaners förening, AEF, mellan 2019 och 2020.

Min dröm: Att EU tillsammans med de västländer som stått för lejonparten av adoptionerna går samman och upprättar en dna-bank för adopterade och biologiska släktingar.

”Jag vill veta sanningen, och jag vill veta varför Sverige inte har agerat mot de illegala adoptionerna.”

Luisa Soledad Carrasco

Bor: Stockholm.

Arbetar som: Barnskötare.

Född år: 1976.

Land: Chile.

Ursprungsnamn: Luisa Soledad Carrasco.

Adopterad: Vid födseln.

Händelse: Min adoptivmamma, som kommer från Chile och invandrade till Sverige, kände en

kvinna som förmedlade adoptioner. Min biologiska mamma födde mig under min adoptivmammas namn. Varför min biologiska mamma gav upp mig vet jag inte.

Efter adoptionen: Jag fick reda på detta när jag var 14, efter att min adoptivmamma dött.

Min dröm: Drömmen är att hitta min mamma.

”Jag vill veta vad som egentligen hände mig. Det känns som att jag inte äger min egen historia.”

Carola Pettersson

Bor: Stockholm.

Sysselsättning: Projektledare

på Polismyndigheten.

Född år: 1977.

Land: Sydkorea.

Ursprungsnamn: Ahn Jung-mi.

Adopterad: Vid sex månaders ålder.

Händelse: Enligt mina papper träffades mina föräldrar via gemensamma vänner och bodde ihop. Min pappa fick jobb i en annan stad. Min mamma upptäckte att hon var gravid, men fick inte tag på min pappa. Då kunde hon inte behålla mig.

Efter adoptionen: När jag återförenades med min mamma visade det sig att mina papper inte stämde med verkligheten. Hon hade blivit gravid efter ett flyktigt möte med en grannpojke. Det var min mormor som bestämde att jag skulle bli bortadopterad. Min mamma hade ingenting att säga till om. Jag har dock fått olika varianter av berättelsen, även av henne.

Min dröm: Jag skulle så gärna vilja att det fanns en större förståelse för oss adopterade, att vi

kan uppleva svårigheter även om vi är helt funktionella i samhället.

”Varför gör ingen

i Sverige något?

Varför händer ingenting?”

Jenny Wirgart

Bor: Solna.

Arbetar som: Koordinator.

Född år: 1980.

Land: Chile.

Ursprungsnamn: Okänt.

Adopterad: Vid tre månaders ålder.

Händelse: Enligt mina papper hade min familj en vän som hjälpte mamma att ta hand om mig. En dag när mamma kom dit var jag borta. Domstolen hävdade tvärtom att min mamma hotade att döda mig, eller sig själv, om de inte tog mig.

Efter adoptionen: 2004 återförenades jag med min familj. Då berättade de om lögnerna, och om att jag blivit stulen från dagbarnvården. 2018 insåg jag att det verkligen var sant, när chilensk tv avslöjade de illegala adoptionerna.

Min dröm: Jag vill få upprättelse, för det som hänt strider mot allt Sverige står för.

”Vad var det exakt

som hände och var

någonstans är min bror?”

Teresa Fredriksson

Bor: Stockholm.

Arbetar som: Personlig assistent.

Född år: 1982.

Land: Chile.

Ursprungsnamn: Margarita del Transito.

Adopterad: Vid två och ett halvt års ålder.

Händelse: Min farmor hade lämnat min bror och mig på ett slags dagsbarnvård. När mamma skulle hämta oss var vi borta.

Efter adoptionen: Jag hittade min familj våren 2016. Då fick jag veta att ingen i min släkt hade skrivit under eller godkänt adoptionen.

Min dröm: Att hitta min bror och återförena honom med familjen.

”Jag vill veta, när det gäller de ansvariga, hur deras etiska och moraliska kompass såg ut.”

Maria Nilsson

Bor: Växjö.

Arbetar som: Doktorand i hälsovetenskap.

Född år: 1980.

Land: Chile.

Ursprungsnamn: Yesenia Silvana.

Adopterad: Vid sex månaders ålder.

Händelse: Enligt mina papper hade min mamma frivilligt lämnat bort mig, utan att visa intresse. Hon hade sagt att jag var svårt sjuk. Men egentligen hade hon lämnat mig för tillfällig barnomsorg, i en vecka, för att söka jobb. Dagligen kom hon och ammade mig, men

en dag var barnomsorgen stängd. Då hade jag blivit stulen, för att bli bortadopterad.

Efter adoptionen: Jag kontaktade föreningen Chileadoption för att söka mina rötter. Det tog bara en vecka att hitta min mamma. Vi har återförenats via digital länk.

Min dröm: Att vi alla adopterade ska kunna dricka ett glas vin i goda vänners lag i stället för en flaska vin för att döva en ångest som aldrig vilar.

”Jag vill veta varför

Sveriges regering och

Adoptionscentrum inte tar sitt ansvar i vad jag anser är den största trafficking-skandalen under 1900-talet.”

Daniel Olsson

Bor: Temuco, Chile.

Född år: 1977.

Land: Chile.

Ursprungsnamn: Har inget.

Adopterad: Vid fem veckors ålder.

Händelse: Enligt mina papper adopterade mina föräldrar bort mig för att jag skulle få ett bättre liv.

Efter adoptionen: 2018 fick jag kontakt med min biologiska mamma. Då fick jag veta att jag hade blivit stulen från sjukhuset, två dagar efter att hon fött mig. I början av 2019 flög jag till Chile och kunde återförenas med henne.

Min dröm: Jag tror inte att jag har någon dröm.

”Jag vill veta varför

Adoptionscentrum inte

utreder adoptionerna från

Chile, ingenting händer.”

Maria Hovmöller

Bor: Järfälla.

Arbetar som: Fritidspedagog.

Född år: 1976.

Land: Chile.

Ursprungsnamn: Okänt.

Adopterad: Uppskattningsvis vid tre månaders ålder.

Händelse: Efter födseln fick min biologiska mamma informationen att jag var sjuk. När hon kom tillbaka efter några besök blev hon stoppad i dörren. Då var jag borta. I mina papper står det att mamma var ensamstående och fattig och ville lämna bort mig.

Efter adoptionen: Jag fick reda på de illegala adoptionerna 2018 och såg att jag befunnit mig på en av de utpekade adresserna. Jag fann även två olika personnummer. Jag kom till Sverige med ett pojknamn, transporterad av Adoptionscentrums ombud i Santiago. Jag har återförenats med mamma via digital länk, men jag har inte råd att resa till Chile.

Min dröm: Att hitta min biologiska

pappa.

”Jag har en dröm om

att få känna mig hel

och få en klar identitet.”

Sabina Högstrand

Bor: Sundbyberg.

Arbetar som: Frisör, och är utbildad undersköterska.

Född år: 1964.

Land: Etiopien.

Ursprungsnamn: Eta Farow (barnhemmet gav mig efternamnet)

Adopterad: Vid sex och ett halvt års ålder.

Händelse: Enligt mina papper blev jag hittad ensam och nyfödd vid en flod.

Efter adoptionen: Först fick jag ett nytt personnummer, vid 15 års ålder, när min mamma gav mig ny information. När jag var 30 gjorde jag en återresa, det var då lögnerna uppdagades. Mina uppgifter stämde inte, även min nya födelsedag var felaktig. Jag kom antagligen till Sverige i stället för en annan flicka, vars pappa tagit tillbaka henne från barnhemmet.

Min dröm: Jag vill veta när jag är född, vad jag heter och var jag kommer ifrån.

”Hur ska svenska

myndigheter agera för att

säkra etiska och rättssäkra

adoptioner i framtiden?”

Sia Lagergren

Bor: Göteborg.

Arbetar som: Beteendevetare.

Född år: 1959.

Land: Etiopien.

Ursprungsnamn: Meseret Tabi.

Adopterad: Vid närmare fyra års ålder.

Händelse: Jag vårdades under lång tid för brännskador på ett svenskt-etiopiskt sjukhus i Addis Abeba. Mina adoptivföräldrar arbetade i staden och jag adopterades genom kontakter på sjukhuset.

Efter adoptionen: Jag har alltid känt att något varit fel med min adoption. När jag blev vuxen fick jag, genom egna undersökningar, till slut fram ett antal handlingar från en myndighet. Akten innehöll en lapp: ”Biologiska föräldrar har inte gett sitt medgivande till adoptionen”. Jag fick också veta att min biologiska mamma hade letat efter mig.

Min dröm: Att få träffa mina föräldrar eller syskon.

”Varför är det så svårt

för adopterade att hitta

sin familj?”

Maria Molina

Bor: Stockholm.

Arbetssökande.

Född år: 1985.

Land: Colombia.

Ursprungsnamn: Maria Molina.

Adopterad: Vid två års ålder.

Händelse: Jag hamnade på barnsjukhus och senare på barnhem. I mina papper stod det att mamma gett sitt medgivande till adoption.

Efter adoptionen: För fem år sedan var jag med i tv-programmet ”Spårlöst”. Då kunde mamma och jag återförenas. Jag blev stulen och såld av min mormor. Mormor sa till mamma att jag var död.

Min dröm: Att man slutar med transnationell adoption.

”Jag fick veta sanningen

när jag var 41 år. Hur reparerar jag allt som har hänt?”

Fredrik Nyberg

Bor: Nyköping.

Arbetar som: Testförare på Scania.

Född år: 1977. Land: Chile.

Ursprungsnamn: Hector Alexis Muñoz.

Adopterad: Vid fyra månaders ålder, samtidigt som min två år äldre bror.

Händelse: Jag hade papper på att min mamma lämnat mig för adoption, på grund av ekonomiska problem. Det stod att min pappa dött i en bilolycka.

Efter adoptionen: Jag fick reda på att det var lögn, pappa dog i cancer innan jag hann födas. Mamma hade lämnat mig tillfälligt på dagbarnvård. Hon hade blivit lovad att när hon fått det bättre ställt skulle min bror och jag komma till henne igen, men i stället blev vi stulna. Vi återförenades i september 2018.

Min dröm: Jag vill att någon ställs till svars. Även om det var andra som jobbade då kan man

inte bara säga ”det var då, vi kan inte ansvara för det som hänt.” Man kan inte komma undan så lätt.

”Vad är det egentligen

som har hänt mig?”

Robert Karlsson

Bor: Dalstorp.

Arbetar som: Personlig assistent.

Född år: 1981.

Land: Chile.

Ursprungsnamn: Rodolfo Segundo Ibañez Hernández.

Adopterad: Vid tre års ålder.

Händelse: Enligt mina papper hade mina föräldrar inte råd att behålla min syster och mig, därför lämnade de oss för adoption. De hade dessutom alkoholproblem. Av någon anledning tvivlade jag alltid på de uppgifterna.

Efter adoptionen: Jag hörde på radio att de misstänkte illegala adoptioner från Chile. Jag hade ju rätt hela tiden! Jag hittade min biologiska faster, och åkte tillbaka. Mina föräldrar hade gått bort, men min faster berättade att mina papper inte stämde. Mina föräldrar hade inte gott om pengar, men de kunde ta hand om mig. Min syster och jag vistades på ett barndaghem. En dag när min pappa skulle hämta oss var vi borta.

Min dröm: Jag vill att jag och alla andra ska få upprättelse.

”Vem tar ansvar

för allt det här?”

Zeritu Ståhlnacke

(syster till Sofia Wilf Persson)

Bor: Stockholm.

Arbetar som: Lärare.

Född år: 1974 (gissningsvis).

Land: Etiopien.

Ursprungsnamn: Zeritu Negatu.

Adopterad: Vid sex månaders ålder.

Händelse: Enligt mina papper var familjen så fattig att de inte kunde ta hand om oss. Mamma ska ha gått bort, pappa ska ha varit tiggare. Han ska även ha varit gammal och haft flera fruar och flera barn.

Efter adoptionen: Vi vet inget om våra föräldrar, men har fått höra att vår familj fått löften om att vi skulle få återvända till Etiopien.

Min dröm: Min dröm är att träffa mina föräldrar eller min biologiska familj.

”Hur involverade var

svenska Adoptionscentrum

i det som hände?”

Sofia Wilf Persson

(syster till Zeritu Ståhlnacke)

Bor: Stockholm.

Arbetar som: Dramaskripta.

Född år: 1972 (gissningsvis).

Land: Etiopien.

Ursprungsnamn: Alemneshe Negatu.

Adopterad: Vid två års ålder.

Händelse: Enligt mina papper var familjen så fattig att de inte kunde ta hand om oss. Mamma ska ha gått bort, pappa ska ha varit tiggare. Han ska även ha varit gammal och haft flera fruar och flera barn.

Efter adoptionen: Vi vet inget om våra föräldrar, men har fått höra att vår familj fått löften om att vi skulle få återvända till Etiopien.

Min dröm: Min dröm är att träffa mina föräldrar eller min biologiska familj.

”Det har funnits uppgifter om barnhandel i Indien sedan 1990-talet. Varför tar inte Adoptionscentrum sitt ansvar?”

Jyothi Svahn

Bor: Solna.

Arbetar som: Blivande företagare.

Född år: 1988.

Land: Indien.

Ursprungsnamn: Jyothi Bousle.

Adopterad: Vid fem och ett halvt års ålder.

Händelse: Min biologiska mamma lät mig tillbringa dagarna på ett kristet konvent. En dag när hon skulle hämta mig var jag borta.

Efter adoptionen: Jag upptäckte felaktigheter i mina papper. Det var vid en återresa år 2013. Tre år senare fick jag ut hela berättelsen och kunde återförenas med min biologiska pappa. Konventet sålde mig till ett barnhem som i sin tur adopterade bort mig, utan min mammas vetskap.

Min dröm: Att ensamstående mödrar i Sydasien ska bli stärkta på arbetsmarknaden, vilket gör Indien mer hållbart.

”Jag vill veta vem min

biologiska mamma är.”

Mia Andersson

Bor: Rottne.

Arbetar som: Busschaufför.

Född år: 1971.

Land: Indien.

Ursprungsnamn: Rajashree Narayan.

Adopterad: Vid åtta månaders ålder.

Händelse: Enligt den information mina adoptivföräldrar fick blev jag lämnad i en korg utanför barnhemmet.

Efter adoptionen: Jag sökte mina rötter 1995 och hittade nya papper. Mamma lämnade mig på ett barnhem med löftet att hon skulle få tillbaka mig när hon kommit på fötter. När mamma kom tillbaka hade jag blivit såld och bortadopterad. Det sista fick jag veta för några år sedan.

Min dröm: Jag vill träffa min mamma.

”Jag vill veta varför

ingen i Sverige har rört

vid det här.”

Liza Lindblom

Bor: Häradsbäck.

Arbetar som: Undersköterska.

Född år: 1982.

Land: Chile.

Ursprungsnamn: Elizabeth del Carmen.

Adopterad: Vid två års ålder.

Händelse: Jag var undernärd, hade fattiga föräldrar och hamnade på en sorts barnvård. Det var därifrån jag blev lämnad för adoption, enligt mina papper.

Efter adoptionen: Jag sökte information för att få veta om jag var inblandad i brottsutredningen i Chile. Då fick jag kontakt med en kvinna som sökte upp min biologiska mamma. Sanningen var att jag blev dödförklarad på sjukhuset, förd till ett barnhem där jag bodde i två år innan jag blev bortadopterad.

Min dröm: Jag vet egentligen inte om det är en dröm, men jag hade velat träffa min familj.

”Jag hade velat ha svar från min mamma, men vi hann bara prata en gång innan hon dog.”

Caroline Hall

Bor: Norrköping.

Arbetar som: Undersköterska.

Född år: 1981.

Land: Chile.

Ursprungsnamn: Yesenia del Pilar.

Adopterad: Vid fyra års ålder.

Händelse: Min mamma hade lämnat mig till mina gudföräldrar. När hon skulle hämta mig var jag borta.

Efter adoptionen: Jag har sökt mina rötter i omgångar. Bland annat hittade jag en bror för flera år sedan men tog inte det på allvar eftersom det inte stod något om en sådan i mina papper. År 2019 lyssnade jag på en radiodokumentär om illegala adoptioner och kände igen mig. Jag återupptog mitt sökande och fann min mamma och syster. Mamma har därefter gått bort.

Min dröm: Min dröm var att träffa min mamma och mina syskon.

”Jag vill veta om Sverige

som stat någonsin kommer

ta ansvar för de illegala adoptioner som har skett.”

Madeleine In-hwa Björk

Bor: Vikbolandet.

Arbetar som: Familjehemskonsulent.

Född år: 1983.

Land: Sydkorea.

Ursprungsnamn: Shim In-young.

Adopterad: Vid ett och ett halvt års ålder.

Händelse: Min mamma drabbades av en blodsjukdom, enligt mina papper. Min pappa blev inkallad i armén. Min farfar, som skulle ta hand om mig, blev förlamad i en bilolycka.

Efter adoptionen: Jag blev stulen av en släkting och lämnad för adoption. Vid adoptionen blev jag förväxlad med en annan flicka, därmed fick jag hennes identitet. Detta fick jag inte reda på förrän jag själv sökte efter mina rötter. Jag upptäckte felaktigheterna år 2016 och kunde efter det återförenas med min mamma.

Min dröm: Jag vill att Sverige ska ta sitt ansvar.

Patrik Lundberg

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Alexander Mahmoud

alexander.mahmoud@dn.se

Om

/Barn till varje pris

Om artikelserien

Sverige har adopterat flest barn per capita i världen, närmare 60 000.

Men myndigheter, andra länder och adopterade har larmat om oegentligheter.

DN granskar brotten i adoptioners spår.

Om intervjuerna

DN har talat med ett hundratal personer som adopterades till Sverige från 1960-talet fram till 1990-talet.

Några av dem har valt att låta sig intervjuas i DN:s artikelserie.

Uppgifterna som framkommer kring adoptionerna stöds av handlingar och dokument från exempelvis sjukhus, barnhem, UD och Adoptionscentrum, samt vittnesmål från biologiska föräldrar och andra släktingar.

Om journalisterna

Patrik Lundberg är reporter på Dagens Nyheter. Han är 2020 års mottagare av Guldpennan.

Josefin Sköld är undersökande reporter på Dagens Nyheter och har i flera reportage granskat rättssäkerheten kring barn, som

Kevinfallet, Fallet Emmy och senast Lilla hjärtat, en granskning som nominerades till Stora journalistpriset.

Alexander Mahmoud är fotograf och reporter på Dagens Nyheter, två gånger nominerad till Stora journalistpriset för sina texter.

20 Kusinerna adopterades från två kontinenter. Bådas dokument var förfalskade.

Inget annat land i världen har adopterat så många barn som Sverige, sett till befolkningsmängd. Närmare 60 000 utländska barn har fått en ny familj här.

Som barn talade kusinerna Madeleine och Caroline aldrig om adoption – decennier senare upptäckte de att dokumenten om deras ursprung var falska.

När Madeleine In-hwa Björk kom till världen hade hon redan levt i ett och ett halvt år.

Det hände på Arlanda, en februaridag 1985. Där fick hon sitt nya namn, sina nya föräldrar och sin nya storebror som också anlänt från Sydkorea, två år tidigare. Sedan for familjen hem till Norrköping.

Samma år fick Madeleine In-hwa Björk en ny kusin. Hon var fyra år, hette Yesenia del Pilar och kom från Chile. Flickan kom att heta Caroline Hall, även hon fick en adopterad bror, och i stället för sitt spanska modersmål fick hon lära sig att tala östgötska.

Flera decennier senare skulle det visa sig att tre av fyra barn hade kommit hit på felaktiga grunder. Kusinerna firade sina jular på Vikbolandet, hemma på mormors och morfars bondgård. Morfar var jordbrukare. De hade kor och en häst, ladugård och hönshus. Jularna var traditionella, klassiskt julbord med pressylta och allt. Caroline Halls pappa var jultomte.

– Det enda som stack ut var vi fyra svarthåriga barn på golvet, säger Madeleine In-hwa Björk.

Två sydkoreanska adoptivbarn och två chilenska. De diskuterade aldrig sina adoptioner, inte heller när Madeleine och Caroline växte upp och började på samma högstadieskola.

– Jag vet inte varför men jag tänker att det handlade om samhällets normer. Vi skulle vara

en familj som alla andra, säger Madeleine In-hwa Björk.

Caroline Hall minns det som att ingen gjorde någon större grej av att de var adopterade.

– Det normala var att inte prata om det. I efterhand känns det jättekonstigt, säger hon.

Även om Madeleine In-hwa Björk funderade en del på sin adoption, hade funderingar och fantasier, höll hon tankarna för sig själv. Det kändes som en oskriven regel nästan.

– I min familj var det aldrig elakt menat, det handlade nog om okunskap, säger hon.

Så hur kunde Shim In-young från Seoul och Yesenia del Pilar från Concepción bli östgötar?

Från 1950-talet och framåt har närmare 60 000 utländska barn fått nya föräldrar i Sverige. Majoriteten av de adopterade anlände under 1970- och 1980-talet och kom framför allt från Sydkorea, Chile och Etiopien. Sedan dess har de svenska adoptionsföreningarna verkat i över 100 länder.

De internationella adoptionerna drevs fram genom ideella krafter, eldsjälar som ville rädda föräldralösa barn från fattigdom och en uppväxt på institution. Systemet byggdes också upp av barnlängtan – internationell adoption blev folkhemmets lösning på ofrivillig barnlöshet.

Genom åren förde svenska regeringar en politik som främjade internationell adoption.

Blivande adoptivföräldrar fick ekonomiska bidrag och svenska ambassader utomlands engagerades i jakten på tillgängliga barn, visar dokument som DN tagit del av.

Sverige blev ett pionjärland. Alla hade rätt till en kärnfamilj.

Snart blev efterfrågan större än antalet barn som var möjliga att adoptera.

Ideella föreningar fick tidigt statens förtroende att ro adoptionerna i land, samtidigt som riksdagen stiftade lagar och satte upp regler som skulle följas.

Men det finns en period i adoptivbarnets liv som ingen svensk myndighet har kunnat få insyn i: tiden från förlossning till att barnet blev aktuellt för adoption.

Den luckan har kantats av larm om oegentligheter och risker för korruption och barnhandel.

Rapporter som har nått svenska myndigheter.

Kusinerna från Vikbolandet är nu tvåbarnsmammor. Madeleine In-hwa Björk arbetar som familjehemskonsulent, Caroline Hall är undersköterska. I dag pratar de ofta om sina adoptioner.

– Det började när vi skaffade barn, säger Caroline Hall.

Madeleine In-hwa Björk hade fått historien om sin egen barndom berättad för sig: de koreanska föräldrarna var unga och förälskade, när de förstod att de väntade barn bestämde de sig för att ingå äktenskap. En tid efter födseln fick mamman en livshotande blodsjukdom, pappan blev inkallad i armén. Farfadern fick ta hand om henne, men han råkade i sin tur ut för en bil-olycka och blev halvsidesförlamad.

Kvar fanns en utväg: att lämna flickan för adoption.

– Det kändes skönt att veta att de lämnade bort mig för att de inte hade något val. Inte för att jag var oönskad.

När Madeleine In-hwa Björk betraktade sina två söner kände hon en närmast fysisk smärta. Hon tänkte på sin biologiska pappa, hur han måste ha känt.

För fem år sedan öppnade hon hörnskåpet i vardagsrummet och rotade fram den Ica-kasse där hennes adoptionsdokument låg. Hon läste och insåg att hon hade en biologisk faster, avsevärt yngre än pappan.

– Fanns hon på Facebook? Jag skrev in hennes namn i sökrutan.

Caroline Hall sökte sina rötter i omgångar. Hon kontaktade tv-programmet ”Spårlöst” på TV4, men blev inte utvald. När hennes kompis gifte sig med en chilenare erbjöd sig det nygifta paret att hjälpa till. De åkte till Chile och lyckades hitta Caroline Halls mammas namn, och en adress som dessvärre inte stämde.

Däremot hittade de en man som påstod sig vara hennes bror.

– Vi pratade i telefon en gång. Jag tog det inte på allvar, jag tänkte att det inte kunde stämma eftersom det inte stod något om en bror i mina dokument, säger hon.

I Caroline Halls papper stod att hennes mamma var fattig och ville lämna bort henne. Caroline levde med den vetskapen, tills hon för två år sedan slog på radion för att lyssna på en dokumentär om en svensk man som var adopterad från Chile.

– När jag hörde programmet kändes det som att han läste ur mina papper. Hur kunde de vara exakt som mina?

Det var mer delikat än så. Hans papper var förfalskade, egentligen hade han blivit stulen.

Caroline Hall kontaktade mannen, som visade sig samarbeta med en chilensk organisation som hjälpte adopterade att hitta sina biologiska familjer. De chattade, hon lämnade sina uppgifter.

Ett par veckor senare satt hon hemma med Facetime uppe, öga mot öga med sin biologiska mamma.

– Jag hade fantiserat om hur hon såg ut, nu fick jag se henne. Vi var jättelika. Vi var lika allihopa. Min mamma, mina systrar och även mina barn här i Sverige. Det kändes jättebra.

Mamman var fattig, men hon hade inte adopterat bort sin dotter frivilligt. Hon hade lämnat henne till gudföräldrarna. En dag när hon kom för att hämta sin dotter var hon borta.

Caroline Hall hade sju chilenska syskon. Mannen hon fann några år tidigare var faktiskt hennes bror.

Det var papperen som inte stämde.

Trots det uttryckte Caroline Halls biologiska mamma skuld och skam.

– Hon frågade om jag var arg på henne, och om jag kunde förlåta henne.

Mamman hade tidigare fått en hjärnblödning, hon kunde inte svara på alla frågor som Caroline Hall hade.

En kort tid efter den digitala återföreningen gick hon bort. Madeleine In-hwa Björks sökning på Facebook ledde henne in på ett spår med en rad förgreningar. Kortversionen: dagen före julafton 1984 anlände två flickor till ett barnhem i Seoul.

Barnhemmet tillhörde en byrå, som adopterade barn till västvärlden.

Någon eller några medarbetare förväxlade flickorna. De bytte identiteter. Den ena flickan fick flyga till Sverige, den andra till USA – med varandras dokument.

Detta fick Madeleine In-hwa Björk veta först när hon via Facebook hittade kvinnan hon trodde var hennes faster. När hon kontaktade adoptionsbyrån i Seoul bad personalen om ursäkt och betonade att någonting liknande aldrig hade inträffat.

Det var inte det viktiga just då. Det var att Madeleine In-hwa Björk fick kontakt med sin riktiga biologiska familj.

Tre decennier efter separationen reste hon till Frankrike, där hennes biologiska moster bodde, och träffade sin mamma som flugit dit från Sydkorea.

Innan återföreningen fick Madeleine In-hwa Björk reda på ytterligare en felaktighet. Enligt hennes egentliga papper hade hennes mamma lämnat henne för adoption.

Så var det inte. Hon hade blivit stulen av en släkting.

– Jag förstod att min mamma inte frivilligt lämnat mig. När hon då omfamnade mig och bad om förlåtelse så kändes det bara sorgligt, säger Madeleine In-hwa Björk och fortsätter:

– Det blev så småningom glädje av det hela men den initiala känslan var en djup, bottenlös sorg.

Varken Madeleine In-hwa Björk eller Caroline Halls berättelser är ovanliga. Tvärtom liknar de på många sätt andra adopterades. Några

centrala uppgifter – som att en förälder råkat ut för en bilolycka eller att föräldrarna var så fattiga att de inte kunde ta hand om bebisen – återkommer i många av akterna som följer med barnen. I fall efter fall har uppgifterna visat sig vara felaktiga.

Det är inget unikt för barnen som har adopterats till just Sverige.

Nyligen presenterade en regeringskommission i Nederländerna en rapport som visade att barn stulits från sina biologiska föräldrar. Landet har nu beslutat att frysa alla adoptioner från utlandet.

I Schweiz pågår en statlig utredning som ska granska oegentligheter kring barn som adopterades från Sri Lanka under 1970-, 1980- och 1990-talet, efter uppgifter om att barn har stulits.

I Chile har en parlamentarisk utredning visat att föräldrar har tvingats lämna sina barn för adoption under hot och hur nyfödda dödförklarats på sjukhuset – för att sedan adopteras till USA och Europa. Just nu pågår en brottsutredning som inbegriper tusentals chilenska adoptionsärenden, över 640 av dem berör barn som adopterats till Sverige och deras biologiska föräldrar.

Uppgifterna om oegentligheter kopplade till adoption är inte nya för Sverige. Hos departement och myndigheter finns brev och rapporter med allvarliga anklagelser, visar DN:s granskning.

Men här har ingen regering under de senaste sex decennierna gått till botten med uppgifterna.

Antalet adoptioner är i dag färre än på 1970- och 1980-talet, då långt fler än tusen barn per år kom hit. På senare år har det handlat om ungefär 350–500 utländska barn.

I början av året presenterade Statskontoret sin utredning på regeringens uppdrag om hur svenska adoptioner ska organiseras. I rapporten finns uppgifter om stora brister i barnens adoptionsakter. Det saknas dokumentation om hur ursprungsländerna har sökt efter barnens föräldrar. Något som strider mot Haagkonventionen.

Statskontorets slutsats: mycket kan bli bättre.

Men adoptionerna fortsätter.

Kusinernas adoptioner förmedlades av föreningen Adoptionscentrum och klubbades i svenska tingsrätter. Vad gjordes för att säkerställa att underlagen stämde?

I Madeleine In-hwa Björks storebrors fall var bristerna uppenbara. Han skulle enligt sina papper ha varit fyra år gammal. Efter en hand- och tandröntgen visade det sig att han var två. Det förklarade varför han var så mycket tröttare än de andra barnen på förskolan.

Även Caroline Halls storebrors adoption väcker tvivel, då hans berättelse följer samma mall som hennes, men han är inte intresserad av att söka sina rötter.

Tre av fyra kusiner har anlänt på uppenbart felaktiga grunder. Är det en slump? Vad har hänt med de närmare 60 000 svenskar som har kommit hit genom internationell adoption?

Madeleine In-hwa Björk har sin syn på saken klar.

– Adoption är ett sätt för barnlösa par att få barn och ett sätt för föräldralösa barn att få

föräldrar och allt är mjukt och mysigt. Men vad händer om vi tar bort all kärlek och all tacksamhet, all sorg och all glädje?

Då menar Madeleine In-hwa Björk att ett faktum återstår: att barn flyttar från den ena sidan jorden till den andra, och pengarna går i motsatt riktning.

– Barn och pengar korsar varandra. Det är pengar i utbyte mot någonting.

Patrik Lundberg

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Alexander Mahmoud

alexander.mahmoud@dn.se

FAKTA. ETISKA ADOPTIONER

Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner Ursprungsstaten ska ha säkerställt:

att internationell adoption är för barnets bästa, efter det att möjligheten att placera barnet inom ursprungsstaten har beaktats.

att familj och myndigheter har gett skriftligt samtycke.

att moderns samtycke har getts först efter barnets födelse.

att ingen får göra otillbörlig ekonomisk vinst.

Sverige ratificerade konventionen år 1997.

Barnkonventionen

Konventionsstaterna förbinder sig:

att respektera barnets rätt att behålla sin identitet, inklusive medborgarskap och släktförhållanden.

att om ett barn olagligt berövas sin identitet, ska barnet ges lämpligt stöd att snabbt återupprätta denna.

att säkerställa att samma regler ska gälla som vid nationell adoption.

Sverige ratificerade konventionen 1990. Blev svensk lag 1 januari 2020.

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna slår fast

att ingen får utsättas för godtyckligt ingripande i fråga om privatliv, familj och hem.

att ingen godtyckligt får fråntas sin nationalitet.

Sverige antog deklarationen 1948.

20 Pojke medger att han startade brand

En 16-årig pojke som misstänks för mord och grov mordbrand i Nässjö kommun medger att han startade branden. En person hittades död efter branden i början av februari.

”Vi har ännu inte någon identifiering av kroppen som påträffades i bostaden”, säger kammaråklagare Heléne Thomasson i ett pressmeddelande från Åklagarmyndigheten.

Mycket talar dock för att det är kvinnan som bodde i huset som avlidit.

16-åringen är nu släppt ur häktet och har tagits om hand av socialtjänsten. Han bedöms inte kunna störa polisens utredning.

TT

20 Fängelse för yxattack mot polis

Först hotade mannen en barnfamilj med yxa. Sedan gick han till angrepp mot polisens insatsstyrka, som tvingades skjuta honom i benet. Nu döms mannen, som är i 40-årsåldern, av Värmlands tingsrätt till två och ett halvt års fängelse för bland annat olaga hot, ofredande, skadegörelse och våld mot tjänsteman. En rättspsykiatrisk undersökning visade att mannen vid brottstillfällena led av en allvarlig psykisk störning. Oftast leder det till att straffet blir vård, inte fängelse. Men tingsrätten anser att tillståndet var självförvållat genom droger vilket möjliggör fängelsestraff om det ”föreligger synnerliga skäl”.

TT

20 Polisens insats mot gängvåldet ger resultat

Förra året innebar ett dystert rekord med 25 dödliga skjutningar i Stockholm. Men stora insatser trycker nu undan gängkriminaliteten. Det konstaterar finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M) och regionpolischefen Mats Löfving.

– Vi har slagit ut åtta kriminella nätverk, säger Mats Löfving.

Dödliga skjutningar har blivit allt vanligare i Region Stockholm och under 2020 sattes ett nytt rekord. Totalt dog 25 personer till följd av skottlossning under förra året.

I ett försök att minska skjutvapenvåldet och de kriminella nätverkens påverkan på samhället inleddes i oktober 2019 ett projekt där Stockholms stad tillsammans med Stockholmspolisen och kriminalvården gemensamt har försökt tackla orsakerna till våldet. Regionpolischefen Mats Löfving är hoppfull – trots 2020 års dystra facit.

– Vi har skickat en signal att de som tidigare trodde att de var oåtkomliga, de är nu frihetsberövade, säger han.

Stockholmspolisen har slagit ner hårt på den organiserade brottsligheten i regionen under året, berättar Mats Löfving som framhåller att man har slagit rekord i antal frihetsberövade. Totalt sitter cirka 380 personer i häkte för

tillfället, och ett hundratal av dessa bedöms tillhöra kriminella nätverk. 60–70 gäng-kriminella kommer att ställas inför rätta inom kort.

– Det är inte vilka som helst som är frihetsberövade. Det är vad vi klassificerar som nivå ett, säger han och syftar på de mest prioriterade individerna.

En strategi har varit att samarbeta med andra myndigheter för att på olika sätt försöka komma åt de kriminellas ekonomi.

– När vi summerar 2020 kan vi konstatera att vi har tagit 65 miljoner från gängkriminella i regionen. Att gå mot makt och pengar, det är alltid rätt, säger Mats Löfving.

Samtidigt som Stockholmspolisen har varit framgångsrik i att frihetsberöva högt uppsatta individer i kriminella nätverk har det förebyggande arbetet prioriterats högt. Genom samarbete med socialtjänsten i Stockholms stad och Kriminalvården har stora resurser lagts på avhopparverksamhet.

Finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M) lyfter fram att socialtjänsten nu har en placering även på den nya polisstationen i Rinkeby. Även i andra delar av Stockholm ska socialtjänsten kunna vara mer närvarande hos individer som redan har dragits in i kriminella nätverk, eller ligger i riskzonen för att göra det.

– Vad vi ser nu är att orosanmälningar har blivit bättre. Vi får in tidiga signaler om ungdomar i risk. Det ska vara tydligt att det är påföljd och att det är fängelse som gäller om man fortsätter sin kriminella bana, säger hon.

Även Anna König Jerlmyr framhåller vikten av att komma åt gängens finansiella tillgångar och

på olika sätt visa för ungdomar som riskerar att dras in i nätverken att det inte finns någon framtid med ett sådant livsval.

– Det är viktigt att vi skickar signaler om att det är hög tid att bryta. Det ska vara jobbigt att vara kriminell, säger hon.

Både Mats Löfving och Anna König Jerlmyr betonar framgångarna för det avhopparprogram som under förra året omfattade ett 70-tal individer – och de är övertygade om att de sammanlagda åtgärderna på sikt kommer att innebära en minskning i det dödliga våldet i Stockholm.

25 personer dog i skjutningar förra året. Samtidigt verkar er inställning vara positiv. Hur går det ihop?

– Det har ju varit ett supertungt år. Nu fokuserar vi på att fånga upp det grova våldet. Vi har gått framåt med att frihetsberöva och köra hårt mot de etablerade kriminella, huvudmännen och organisatörerna. Det går rätt bra, påstår jag. Sen har vi arbetat parallellt med det förebyggande arbetet. Nu när så många etablerade kriminella är inlåsta blir det möjligt för oss att köra ännu hårdare, säger Mats Löfving.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

20”Kvinnans resa ingen impulshandling”

Åklagaren yrkar på tre till fyra års fängelse för den kvinna som åtalats för att ha tagit med sig sin tvååring till IS i Syrien. Maxstraffet för grov egenmäktighet med barn är fyra års fängelse och det kan i det här fallet vara aktuellt, anser åklagaren.

– Det hon gör är att hon reser rakt in i en krigszon, säger åklagare Claudio Gittermann i Lunds tingsrätt.

När kvinnan fattade sitt beslut att resa sommaren 2014 var medierapporteringen om IS massiv, framhåller åklagaren. Han tycker att det vore besynnerligt om hon inte förstått vad som väntade henne i Syrien.

– Att resa iväg till Syrien med ett litet barn är ingen impulshandling, säger åklagaren.

Han hävdar att den 31-åriga kvinnan haft uppsåt att skilja barnet från fadern och bosätta sig i kalifatet.

Hennes försvarsadvokat Lars Kruse har understrukit att kvinnan från och med det att hon anlände till Syrien befann sig i ofrihet och nöd och inte hade möjlighet att återlämna barnet till pappan, som hon delade vårdnaden med.

Under rättegången har kvinnan också sagt att hon inte tänkt stanna kvar hos IS, utan att hon

bara ville se med egna ögon om livet där var så som det framställts i IS-propagandan.

– Jag menar att man får räkna med att man kanske inte kommer ifrån en krigszon om man reser in i den, säger Claudio Gittermann och tillägger att han anser att kvinnan varit i Syrien frivilligt.

Åklagaren understryker också att hon inte befann sig i nöd när brottet fullbordades:

– Det var när hon lämnade Sverige. Hennes uppsåt har redan från början varit att resa till Syrien.

Hon befann sig inte heller i en nödsituation när hon passerade gränsen till Syrien, framhåller åklagaren. Han anser att kvinnan fortsatte att undanhålla barnet från pappan även när hon befann sig i fångläger. Möjligheten fanns att ta hjälp av svenska myndigheter för att få hem barnet, uppger åklagaren och hänvisar till uppgifter som lämnats av UD-personal i rättegången.

TT

21 Peter Wolodarski: Blundade Sverige när barnen fördes bort?

Granskningen av adoptioner till Sverige är omskakande läsning. Staten har en skyldighet att bidra till att sanningen kommer fram.

När Sydafrika befriades från apartheid för 30 år sedan etablerade landet en kommission för sanning och försoning. Med frihet öppnas ofta såren i det förflutna. Människor kräver att få veta, lögnerna behöver skingras.

När Sydkorea började röra sig mot demokrati hände något liknande. President Kim Dae-Jung, som i likhet med Sydafrikas Nelson Mandela, hade suttit i husarrest och fängelse under de hårda åren, ägnade stor möda åt just försoning och sanning.

Det vi svenskar känner till är hans utsträckta hand mot Nordkorea, den så kallade solskenspolitiken, som gav honom Nobels fredspris år 2000.

Mindre känt är vad president Kim gjorde på ett område som har en nära koppling till Sverige: utländska adoptioner.

1998 höll han ett tal – som inte fick någon mediebevakning i Sverige – där han offentligt

bad om ursäkt för att Sydkorea skickat 150 000 barn runt om i världen för adoption.

Adoptionerna stred i chockerande många fall mot mödrarnas vilja. Bakom den officiella fasaden florerade ofta lögner, förfalskade handlingar och pengar. Kort sagt: ett historiskt svek mot barnen, de som omöjligen kan bevaka sina egna rättigheter.

Här finns djupa sår i det koreanska samhället – sår som än i dag påverkar inte bara Sydkorea utan människor runt om i världen, inte minst i Sverige.

DN:s journalister Patrik Lundberg, Josefin Sköld och Alexander Mahmoud har under en längre tid granskat brotten som pågått i adoptionernas spår, och talat med ett hundratal personer som adopterades till Sverige från 1960- fram till 1990-talet. Ett par av deras artiklar har redan publicerats, fler reportage kommer.

Senast fick vi läsa om hundratals barn som stals från sina föräldrar och flögs med svenska flygvärdinnor till Sverige – ett arrangemang som Chile numera klassar som illegala - adoptioner.

Vi får bland många andra träffa Juana Raquel Orias Blanco. Hon hör skriken från sin nyfödda dotter, men läkaren skyndar snabbt iväg med henne. Efter några dagar får hon beskedet att - dottern inte lever.

40 år senare får hon se sin dotter Jennys ansikte på videolänk från Enköping.

”Hur mår du Jenny? Du är så vacker Jenny! Jenny, jag skickar pussar till dig!” ropar hon i samtalet när DN besöker henne i Chile.

I 40 år levde Jenny med den falska berättelsen att hennes mamma inte ville veta av henne.

”Det känns som jag levt i en lögn, en sjuk jävla lögn, hela mitt liv har varit en stor fet lögn”, säger hon till DN.

De många rösterna i reportaget uttrycker förtvivlan, längtan och en djup önskan att få veta sanningen.

Det är inte första gången det kommer larmrapporter om adoption och oegentligheter. Det omskakande här är vidden av problemet och att det finns så mycket obesvarat.

Varje enskild berättelse är drabbande, men på ett politiskt plan är frågan större än så. Det handlar om en stor, oklart hur stor, grupp svenska medborgare som utsatts för ett allvarligt brott under sin tidiga uppväxt.

De och deras anhöriga har rätt till den svenska statens fulla stöd för att ta reda på sanningen. Och att få eventuella oegentligheter skyndsamt utredda.

Den internationella rätten är tydlig. Haagkonventionen, som Sverige ratificerade för nästan 25 år sedan, kräver bland annat moderns samtycke vid adoption, först efter att barnet fötts. Varje form av otillbörlig ekonomisk vinst är otillåten. Barnkonventionen, som gällt som svensk lag sedan 2020, förbinder Sverige att ge barn som olagligt berövats sin identitet ett lämpligt och snabbt stöd.

Den svenska adoptionshistorien rymmer välmenande avsikter, som i sin ädla form handlat om att säkra en trygg uppväxt för utsatta barn. Adoptivföräldrar har agerat i god tro. Men till vilket pris har denna politik bedrivits? Vad visste den svenska staten och de

ledande adoptionsaktörerna? Orkade vi titta när det jobbiga skymtade förbi?

Ibland är det enklare att inte ställa frågor, att inte rota i det svåra, att bara fortsätta som tidigare i tron att man ändå göra något gott.

Trots att Sverige i förhållande till - befolkningsmängden adopterat flest barn i världen, har adoptionsviljan ständigt varit större än möjligheterna.

Då är det enklare att bortse från den fundamentala obalans som funnits mellan rika stater som Sverige och hur länder som exempelvis Chile, Etiopien och Sydkorea tidigare behandlat de mest utsatta delarna av sin befolkning.

I flera delar av världen pågår nu en stark rörelse för att göra upp med det förflutna och förhindra nya övergrepp. Nederländerna och Schweiz agerar redan – och i länder som skickat iväg barn till adoption väcks i takt med demokratisering krav på sanning.

Sverige undkommer inte de svåra frågorna genom att inget göra. Staten har tvärtom en skyldighet att ta reda på vad som hänt och hjälpa dem som söker svar. Allt måste göras för att stoppa ny brottslighet. Inte minst för att säkerställa att Sverige framgent kan vara ett seriöst mottagarland för adoptioner.

En sanningskommission vore ett första steg. Sanningen är inte farlig – den är nödvändig.

Peter Wolodarski

peter.wolodarski@dn.se

Sverige undkommer inte de svåra frågorna

genom att inget göra. Staten har tvärtom en skyldighet att ta reda på vad som hänt och hjälpa dem som söker svar.

21 Barnen togs från sina mammor i Chile och flögs till Sverige. ”Hela mitt liv har varit en stor fet lögn.”

Juana Raquel Orias Blanco hör sin nyfödda dotter skrika, men läkaren skyndar snabbt i väg med flickan. Det tar

40 år innan hon får se sin dotter Jennys ansikte för första gången – på videolänk, från Enköping.

Hundratals barn stals och transporterades av flygvärdinnor till Sverige. I dag klassar Chile det som illegala adoptioner.

Året är 1979 och Juana Raquel Orias Blanco ska föda sitt första barn på sjukhuset i orten Nueva Imperial, utanför staden Temuco i Chile. Hon krystar, stirrar upp mot ljusa taklampor. Hon hör sitt barn skrika, känner direkt i hjärtat att det är en dotter. Barnmorskan sveper om barnet, tar det akut till en kuvös i ett annat rum. Juana hinner aldrig se sitt barn. Hon ligger kvar i sängen, orolig men förväntansfull. När det gått två dagar tröttnar Juana, frågar argt när hon kan få hålla sin dotter, amma sin dotter.

– Ditt barn dog ju i går, svarar en barnmorska.

Juana åker hem, men förstår inte. Det kan inte vara sant. Hon åker tillbaka till sjukhuset varje dag, frågar om och om igen om hennes dotter lever. Till sist ber Juana om en kropp att få begrava, men hon möts av en socialsekreterare som säger att hon ska sluta störa sjukhuset, annars kommer de att ringa polisen.

2019. Jenny Käppe har nyss fyllt jämna 40 och är på väg till sina föräldrar i byn Svinnegarn utanför Enköping för att fira påskafton. Ägghalvor och sill står uppdukade, hela familjen är samlad. Jenny visste som barn att hon var adopterad, hon var brunast i byn. Hon visste också att hennes biologiska mamma i Chile inte ville veta av henne, och Jenny fick hela tiden höra att hon hade ett bättre liv här i Sverige.

Vid midnatt ringer telefonen, ett chilenskt nummer, ett videosamtal. Hon svarar sömndrucken, men fattar direkt.

Jenny har ju letat de senaste två åren.

När samtalet kopplas upp är det första gången Juana Raquel Orias Blanco får se sin dotter, 40 år och tre månader gammal. De sitter tysta och tittar på varandra. Varken mor eller dotter hinner känna efter, skratta eller gråta.

De frågar bara varandra:

”Är det här verkligen sant?”

Sedan februari 2018 pågår en brottsutredning i Chile som granskar fler än 10 000 adoptioner. Minst 640 av fallen gäller adopterade till Sverige, varav merparten har kommit via den svenska föreningen Adoptionscentrum.

En parlamentarisk utredning från juli 2019 har redan gett sin syn på saken. Utredningen konstaterar att barn har ryckts från sina föräldrar och blivit adopterade: ”Det är en sanning som inte kan motsägas och som styrkts av vittnesmål från alla de personer som kallats att delta i målet.”

Barn försvann. Enligt utredningen har nätverk ”agerat samordnat i syfte att lägga beslag på underåriga, särskilt om deras mödrar var i en utsatt situation”.

I flera fall dödförklarades barnen redan vid födseln. Föräldrarna fick inte se eller begrava sina döda.

Enligt vittnesmålen i utredningen samarbetade sjukvårdspersonal med domstolar och tjänstemän inom det offentliga med privata adoptionsorganisationer.

I andra fall lämnade föräldrar sina barn på en sorts dagbarnvård under vardagarna, då de själva arbetade inom jordbruket eller som hembiträden. När föräldrarna kom tillbaka var barnen borta.

Särskilt drabbad var ursprungsbefolkningen mapuche, många bodde i Temuco i mellersta Chile. I flera fall hade socialsekreterare och polis kommit på besök, misshandlat föräldrarna och tagit barnen ifrån dem. Utredningen bedömer att en majoritet av svenskarna ursprungligen är mapuche.

Den illegala verksamheten ska, enligt utredningen, ha pågått från 1950-talet fram till 2000-talet.

Den parlamentariska utredningen i Chile skriver: ”De tog ifrån dem deras mödrar och förorsakade de drabbade familjerna skador som inte kan repareras.”

Marisol Rodriguez har letat efter sin storasyster sedan tonåren. 1972 födde hennes mamma en flicka som hon aldrig skulle få se, berättar hon. Hon fick lämna sjukhuset dagen därpå, brösten fulla med mjölk och armarna tomma. Utan ett barns kropp att begrava.

För sex år sedan grundade Marisol Rodriguez föreningen Hijos y madres del silencio med ett mål – återförena bortadopterade barn med sina familjer. I dag har föreningen spårat upp 221 personer, ofta offer för illegala adoptioner.

Arbetet sker i Chile, men också i ett tjugotal andra länder dit barnen togs.

– Alla jobbar helt ideellt, och det sker dygnet runt. Jag ser det som att vi är på ett korståg för kärlek och rättvisa, säger Marisol.

DN reser från stad till landsbygd i Chile, och tar del av vittnesmålen.

Rosa Carrera Tenario ligger på sjukhuset i femton dagar innan hon föder sitt barn, klockan 10.37 en augustimorgon 1976. Läkarna säger att det är en pojke, han gråter högt, sen tystare när de bär ut honom ur rummet. Under en månads tid står Rosa på ett par meters håll och stirrar in i en sal, full med kuvöser. Alla försäkrar henne om att hennes son är där inne och att hennes son mår bra. Sen beskriver hur hon får beskedet att han dött av vätskebrist, och ingen kropp finns att begrava. Hon letar än i dag.

Maria Ines Soto Soto blir förlöst akut 1977, en förlossning fylld av komplikationer, men till slut får hon hålla sin efterlängtade dotter i famnen. En barnmorska i helvita kläder kommer in och sveper om dottern i ett vitt lakan och tar med henne ut, många i helvita kläder passerar in och ut ur rummet, tills en nunna i svart kommer in och säger att dottern har dött och att det låg i Guds händer. När Maria ber om en kropp att få begrava får hon svaret att dotterns kvarlevor kommer att gynna vetenskapen. Maria ber varje kväll för sin döda dotter, och när fler och fler i Chile återförenas med sina barn, så ber hon i stället om att en dag hitta henne.

År 1966 somnar Ana Pozo utmattad efter sin förlossning. När hon vaknar i sin sjukhussäng säger en sjuksköterska att hennes son har dött och att hon inte får ta hem kroppen av vetenskapliga skäl. När Ana söker svar åren därpå, är ursäkterna att födelse- och dödscertifikaten förstörts i en översvämning, eller i en brand. När Chile startar en brottsutredning som granskar misstänkt illegala adoptioner, tänds hennes hopp. Till våren ska

hon och en adopterad man född 1966 göra ett dna-test.

Adela Pinto de la Calle lämnar över sin tvåårige son till en socialarbetare när hon inte längre har råd att betala för hans mediciner. Socialarbetaren lovar att sonen ska få exemplarisk vård, och att han kommer återvända om ett tag. Fyra decennier hinner passera innan Adela hittar en man där allt stämmer. Han bor i mellersta Sverige.

Eliana Zapatas lillasyster försvinner spårlöst från ett barnhem i Temuco, 1978. Familjen har lämnat henne här, de är fattiga, men de hälsar ofta på. Plötsligt en dag är flickan borta. Eliana har, med hjälp av föreningen Hijos y Madres del Silencio, skickat ett meddelande på Facebook till en kvinna i Sverige som troligen är lillasystern. Facebook har sorterat meddelandet till övrigt-inkorgen.

Systrarna Edith och Maria Lagos är fem och åtta år gamla, de passar sin treåriga lillebror. Edith leker med sin bror, när hon plötsligt hör ett högt dån, hon tar hårt tag om hans arm, springer, blir ikappsprungen av en grupp vuxna, och tappar greppet om sin lillebror. Hon ser honom aldrig igen. Systrarna hittar en man som matchar beskrivningen 45 år senare, i Sverige.

Tvillingen Daniela Manriquez föds 1986 på Hospital del Salvador, men hon växer upp ensam. Läkarna bär ut den två minuter äldre systern och meddelar mamman att bara en överlevde förlossningen. Daniela växer upp i Santiago, utbildar sig till sjuksköterska. När hon gör sin praktik på sjukhuset där hon föddes upptäcker hon dokument i arkivet som visar att hon är en av två friska tvillingar, och inga spår finns av dödsbevis. Så hon börjar söka.

Paret Irma Flores Curilem och Oscar Godoy bor långt ute på landsbygden under 1970-talet. De bestämmer sig för att flytta till Temuco tillsammans med sina tre barn, ett av dem är i behov av en operation. När de söker sig till sjukhuset följer, vad de beskriver, manipulationer, grova hot från polis. Till slut skriver fadern under ett dokument han inte har läst igenom. Deras tre barn tas ifrån dem. 40 år senare hittar de barnen i Sverige.

Bebisar och barn flögs över Atlanten, eskorterade av svenska flygvärdinnor. Adoptivföräldrarna stod på Arlanda och väntade, fulla av längtan.

Efter Pinochets statskupp 1973 blev adoptionerna till Sverige fler och fler. Under andra halvan av 1970-talet kom 917 barn från Chile via Adoptionscentrum. Vissa var bara några veckor gamla, somliga var fyra, fem år.

En svensk kvinna var nyckelperson när barnen adopterades. Hon var hemmafru, gift med en chilenare, och blev Adoptionscentrums ombud i landet.

Hon skötte verksamheten hemifrån, anställde egna socialarbetare och samarbetade med offentliga tjänstemän och barnavårdsdomstolar i landet, visar flera dokument som DN har läst.

Adoptionslagen i Chile krävde att barn och adoptivföräldrar skulle bo på prov tillsammans i två år före ett adoptionsbeslut. För svenska par var det en praktisk omöjlighet. Adoptionscentrums medarbetare fann en lucka i lagen: barnavårdsdomstolen kunde utse de blivande adoptivföräldrarna till vårdnadshavare. Då gick det att föra barnen till Sverige, där adoptionen godkändes i svensk domstol. Detta beskrev Adoptionscentrum i dokument som både Nämnden för

internationella adoptionsfrågor, NIA, och Utrikesdepartementet fick ta del av.

I stället för provboende i två år kunde barnen flygas till Sverige inom loppet av några veckor.

Sammanlagt förmedlade Adoptionscentrum 2 021 barn från Chile till Sverige. I deras akter stod berättelser om varför de blivit lämnade för adoption.

DN har tagit del av en rad sådana akter. I regel står det att föräldrarna har varit för fattiga för att behålla sitt barn och därför frivilligt lämnat bort honom eller henne för adoption.

Till de nya föräldrarna kunde Adoptionscentrums ombud skriva så här:

”Pojke cirka 6–7 månader, flicka 1 år 6–7 månader och storebror på ’nästan tre år’.

Mellanflickan har blivit opererad och jag försäkrar att operationen är mästerligt gjord.”

När journalisten Alejandro Vega på tv-kanalen Chilevision avslöjade oegentligheterna i slutet av 2017 spred sig uppgifterna till Sverige.

Hundratals svenska adopterade började söka sina rötter, för att ta reda på om de var drabbade.

När de återförenades med sina föräldrar fick de reda på sanningen: berättelserna var uppdiktade.

Barnen hade blivit stulna.

Vad händer med en människa som förstår att hon har blivit stulen?

Det är förmiddag i La Florida, Santiago, i februari 2021. Ilda Gonzalez står mitt i sitt vardagsrum, där hennes son springer runt

henne i cirklar. Solen slår hårt in genom alla fönster, träffar katten som sover på sin favoritplats. Ilda sträcker ut sin arm, låter den pendla upp och ner, kisar med ögonen och frågar:

– Snälla, säg. Hur lång är min lillasyster?

Maria Nilsson är 154 centimeter lång och växte upp i bruksorten Fröseke, Småland, med berättelsen om en fattig mamma i Chile som ville, men inte kunde, ta hand om sin dotter. Hon lämnade osjälviskt bort Maria till adoption. Som fyramånaders bebis anlände hon till Sverige.

2018 börjar Maria leta efter sin familj i Chile, samtidigt som brottsutredningen där startar. En dag plingar hennes telefon till. Det är ett meddelande från en chilensk sökorganisation:

”Jag har nyheter. De kan vara ganska svåra att ta in. Din mamma har hittats.”

Maria svarar ”ok”.

”Din mamma grät och grät. Hon säger att du blev stulen när du var två månader gammal.”

Hon får veta att hon togs om hand på en tillfällig barnomsorg. Mamman blev, som så många andra, lovad att detta var just en temporär lösning, några veckor bara, tills hon hade kommit på fötter igen. Mamman kämpade med ekonomin, och samtidigt gick hon och ammade Maria på barnomsorgen.

Hon lämnade sin jollrande dotter i lila sparkdräkt till personalen.

Dagen därpå var hon borta.

När Maria återfår kontakten med sin familj förbereder hon sig noggrant på alla scenarier.

Hon har hört om andra adopterade som det går illa för vid återföreningen, vissa blir bortstötta, eller känner skuld- och skamkänslor. Men när Ilda Gonzalez skriver sitt första meddelande, så gör hon det i versaler:

JAG ÄR DIN SYSTER!

De börjar prata, letar efter likheter hos varandra, som att båda är flygrädda och de förbereder varandra mentalt på att någon måste flyga för att kunna ses.

Ilda berättar att hon har gjort nationella efterlysningar i chilensk radio genom alla år.

– Vi har halva jordklotet emellan oss, vi delar inget språk, och har helt olika kulturell bakgrund. Men vi kommer att ses, säger Maria Nilsson.

Fredrik Nyberg i Nyköping har en liknande berättelse. Han hittade sin biologiska familj 2018 och fick då reda på att han hade stulits fyra månader gammal från ett barnhem, och skickats till Sverige för adoption.

När Fredrik åker till Chile samma år för att träffa sina syskon Guadalupe och Leonidas och de kramas för första gången på länge, så räcker Leonidas över en skrynklig lapp till Fredrik.

– Hela livet har jag burit på ditt födelsebevis, letat efter dig. Nu behöver jag det inte längre.

Fredrik ställer om från sorgen över att bli övergiven, till ilskan över att ha blivit stulen. Han frågar sig själv:

– Hur reparerar man ett liv som har gått?

Varningssignalerna kom redan på 1970-talet, visar DN:s granskning.

Adoptionscentrums ombud i Santiago blev utredd för barnhandel.

Enligt boken ”Adopterad från ett annat land”, skriven av tidigare medarbetare på Adoptionscentrum, genomfördes ”ett flertal” polisundersökningar av deras verksamhet. Den första skedde redan 1975, efter att chilensk press avslöjat uppgifter om barnhandel.

DN har läst korrespondensen som Utrikes-departementet tog del av 1977: Ombudet utreddes för ”barnarov” och blev anklagad för att göra sig förmögen på adoptionerna.

Under senvåren 1978 kom nya uppgifter till Utrikesdepartementet om att ombudet ”sålt barn” till svenskar.

Adoptionscentrums medarbetare i Chile skrev i sin tur flera brev tillbaka, där hon vädrade oro och tillbakavisade anklagelserna.

Polisutredningarna fick inga konsekvenser – kvinnan friades.

Tio år senare beskrev den svenska tillsynsmyndigheten NIA verksamheten i Chile som ”väl fungerande vad gäller adoption av chilenska barn till Sverige”.

Adoptionscentrums verksamhet i Chile kunde pågå fram till 1992.

Utanför Sveriges ambassad i Santiago, står Julio Vergara och skriker:

– LENA HALLENGREN!

Stämningen är lugn, demonstranterna varvar att lyssna på musik från en högtalare med att plötsligt ropa socialministerns och statsminister Stefan Löfvens namn. Utskrivna bilder på adopterade vilar mot husväggen. De flesta som demonstrerar har, likt Julio, förlorat någon i sin

närhet. De misstänker att deras anhöriga har fallit offer för illegal internationell adoption.

– Om det var svenska barn som hade smugglats till Chile, skulle ni ha samma attityd som ni har nu? Skulle ni säga att vi har gjort tillräckligt då?

Samtidigt som demonstrationen fortgår, trillar nyhetsnotiserna in. Nederländerna stoppar samtliga internationella adoptioner, efter att en regeringskommission upptäckt att barn togs från sina föräldrar.

– Så, nu räcker det. I dag skriker vi i de fyra väderstrecken. Vi vill ha våra barn. Och den svenska staten måste svara, säger Julio Vergara.

Sextioåtta mil söderut ligger Temuco, som är huvudstaden i regionen Araucania – den fattigaste regionen i Chile. Runt en tredjedel av befolkningen här är mapuche, Chiles ursprungsbefolkning.

Enligt den parlamentariska utredningen har förövarna utnyttjat utsatta människor i regionen:

”Det är uppenbart att det är svårt för dem att veta vilka åtgärder de borde vidta eller var de ska söka.”

– Det var lätt att stjäla barn i Temuco, enligt Jeannette Velásquez, som arbetar ideellt för Hijos y madres del Silencio i regionen.

Den parlamentariska utredningen slog fast att barnen stals ”av vinstintresse” men också av ideologisk övertygelse: ”man räddade barn från fattigdom” under de svåra ekonomiska kriserna i 1980-talets Chile och Latinamerika.

– Socialarbetarna såg sig själva som hjältar, när de räddade barnen ur misär. De riktade in sig på mammor på landsbygden som exempelvis hade låg utbildning, var ensamstående, änkor,

tillhörde ursprungsbefolkningen och kanske inte kunde spanska.

I Nueva Imperial, väster om Temuco, under ett vindruvsträd står Juana Raquel Orias Blanco och väntar. Hennes telefon har gått sönder, hon har inte råd att köpa en ny, så Jeannette Velásquez får åka till henne för att hon ska kunna vinka till sin dotter i Enköping.

Juana torkar tårarna som bara väller fram när hon tänker på sin dotter.

– Jag kan fortfarande inte tro på det. Att Jenny lever.

I fyrtio års tid gick Juanas tankar fram och tillbaka. Om henne dotter var död, hur dog hon då, och varför fick hon inte se kroppen?

– Och om Jenny lever, varför letar hon inte efter mig? Vet hon om att jag letade efter henne varje dag?

Juana gör sig redo för videosamtalet. Hon och Jenny hoppas en dag kunna träffas i verkligheten, men varken mor eller dotter har pengar till en resa. Samtalet kopplas upp.

Jenny sitter i tv-soffan med sin adoptivmamma, redo. Det är en liten stund kvar tills ”ljuset i vintermörkret” börjar för dem: Melodifestivalen. Linan är skakig, men de vinkar alla till varandra. Juana hinner få i väg några hälsningar genom sorlet kring chipsförberedelserna i Enköping, i Temuco hörs bruset från bilar som viner förbi i bakgrunden.

– Hur mår du Jenny? Du är så vacker Jenny! Jenny, jag skickar pussar till dig!

I 40 år levde Jenny Käppe med berättelsen att hennes mamma inte ville veta av henne – varför skaffar man ens barn då? Det fanns bara avsky.

– Men i dag, det känns som jag levt i en lögn, en sjuk jävla lögn, hela mitt liv har varit en stor fet lögn.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Patrik Lundberg

Alexander Mahmoud

alexander.mahmoud@dn.se

BAKGRUND. ADOPTIONSSKANDALEN I CHILE

Avslöjandet

2017 avslöjade tv-kanalen Chilevision att tusentals adoptioner från Chile till andra länder, däribland Sverige, var illegala.

Det handlade om barn som hade dödförklarats och stulits direkt efter födseln, om barn som stulits från tillfällig dagbarnvård och om föräldrar som under tvång lämnat bort sina barn.

Tv-kanalen pekade särskilt ut Adoptionscentrums svenska ombud i Santiago, och chilenare som ombudet hade nära samarbete med.

Den parlamentariska brottsutredningen

I juli 2019 fastslog en parlamentarisk utredning att uppgifterna om stulna barn ”är en sanning

som inte kan motsägas och som styrkts av vittnesmål från alla de personer som kallats att delta i målet.”

Utredningen pekade ut nätverk som agerat ”samordnat i syfte att lägga beslag på underåriga, särskilt om deras mödrar var i en utsatt situation.”

Sverige och Adoptionscentrum nämndes specifikt.

Brottsutredningen

Inleddes i februari 2018 och granskar oegentligheter gällande adoptioner från 1970-talet till och med 1990-talet.

Utredningen omfattar över 10 000 fall, varav över 640 fall gäller barn som adopterats till Sverige.

Utredningen granskar nu individuella fall. För närvarande handläggs 584 fall. Enligt uppgift till DN gäller 89 av de fallen svenskar.

Fakta. Etiska adoptioner

Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner

Ursprungsstaten ska ha säkerställt:

att internationell adoption är för barnets bästa, efter det att möjligheten att placera barnet inom ursprungsstaten har beaktats.

att familj och myndigheter har gett skriftligt samtycke.

att moderns samtycke har getts först efter barnets födelse.

att ingen får göra otillbörlig ekonomisk vinst.

Sverige ratificerade konventionen år 1997.

Barnkonventionen

Konventionsstaterna förbinder sig:

att respektera barnets rätt att behålla sin identitet, inklusive medborgarskap och släktförhållanden.

att om ett barn olagligt berövas sin identitet, ska barnet ges lämpligt stöd att snabbt återupprätta denna.

att säkerställa att samma regler ska gälla som vid nationell adoption.

Sverige ratificerade konventionen år 1990. Gäller som svensk lag sedan den 1 januari 2020.

21 Adoptionscentrum välkomnar en oberoende svensk utredning

Svenska Adoptionscentrum uppger att de granskat all dokumentation från de chilenska adoptionerna – och kan inte se att några fel har begåtts.

Men föreningen samarbetar med brottsutredningen i Chile.

– Vi skulle välkomna en svensk oberoende utredning, säger verksamhetschefen Kerstin Gedung.

När chilenska medier avslöjade oegentligheter kring landets adoptioner 2017, riktades ljuset mot Adoptionscentrums ombud i landet i över 20 år. Hon svarade med att, via sin advokat, skicka en stämningsansökan till tv-bolaget för förtal.

Kerstin Gedung, verksamhetschef på Adoptionscentrum – som var den svenska kvinnans uppdragsgivare – säger att föreningen samarbetar med den chilenska brottsutredningen. Representanter för föreningen har träffat utredare och ansvariga ministrar i Chile.

Men Adoptionscentrum fick kännedom om brottsmisstankar mot ombudet redan på 1970-talet. En chilensk polisutredning friade henne då från alla anklagelser.

– Enligt vår mening fick vi då ett kvitto på att det inte var några fel begångna, säger Kerstin Gedung.

I ett dokument från 1975, som DN har läst, visste inte föreningen hur ombudet gjorde barn tillgängliga för adoption. En medarbetare på Adoptionscentrums huvudkontor i Stockholm skriver till Sveriges ambassad i Santiago att föreningen aldrig har fått klart för sig ”HUR hon (ombudet) arbetat och under vilka former hon har fått ta emot barnen. Vi har bara, för att uttrycka det drastiskt, tackat och tagit emot”.

Kerstin Gedung har sett brevet.

– Jag kan inte spekulera i vad en medarbetare hos oss menade när hon skrev den frasen. Men jag vet att vi åkte på kontrollresor i Chile, det

gjorde även tillsynsmyndigheten. Vi visste hur vår medarbetare arbetade och en polisutredning kom fram till att inga fel var begångna, säger hon.

Även 2003 kom åter anklagelser mot Adoptionscentrums verksamhet. Två chilenska journaliststudenter avslöjade barnstölder som kunde kopplas till föreningens ombud i Chile.

Adoptionscentrum tog del av reportaget. Föreningen inledde en internutredning och kom fram till att inga oegentligheter hade skett. Detta beskrivs i en promemoria utfärdad i mars 2004, och som DN har tagit del av. Adoptionscentrum nämner specifikt två personer som ombudets närmaste kontakter i Chile – båda ingår i dag i den chilenska brottsutredningen.

Den ena misstänks ha registrerat hundratals barn, som senare visat sig vara stulna, på sin dåvarande adress i centrala Santiago. Den andra misstänks för att ha övertygat fattiga föräldrar att lämna sina barn till dagbarnvård, varifrån de blivit bortrövade.

– Vi har inte fått den informationen bekräftad från brottsutredaren och ännu har inga åtal väckts, säger Kerstin Gedung.

Verksamhetschefen är tydlig med att föreningen är mycket bekymrad över situationen och berättelserna om barn som stulits från sina familjer.

– Det är fruktansvärt, säger hon.

– Vi vet inte ännu vad utredningen kommer att komma fram till. Vi behöver förstå: vad var det som hände? Det vet vi inte nu.

Adoptionscentrum har skickat en begäran till tillsynsmyndigheten Mfof, om att en svensk oberoende utredning ska granska adoptionerna från Chile till Sverige.

– Vi skulle välkomna det, säger Kerstin Gedung.

Men enligt Mfof ingår det inte i myndighetens uppdrag att utreda tidigare förhållanden och det finns inget stöd i lagen att göra det.

Adoptionscentrums tidigare ombud i landet kommer inte att medverka i den pågående brottsutredningen, på grund av sjukdom, som har fastställts av läkare i Chile.

När DN söker kvinnan, genom hennes advokat Cristian Muga, för att låta henne bemöta anklagelserna, säger han omgående:

– Om det gäller ärendet i Sverige kommer vi inte att kommentera det.

DN:s reporter berättar att tidningen har besökt kvinnor som vittnar om hur deras barn stulits från dem eller hur de har försvunnit från dagverksamheter – och att kvinnans namn förekommer i barnens adoptionsakter. På frågan om hur hon ser på anklagelserna om att hon bidragit till stölder av barn svarar Cristian Muga:

– Jag är tacksam för att du ringer. Men vi kommer inte kommentera fallet i Sverige.

Cristian Muga avböjer även ett erbjudande om att få frågor på mejl och möjlighet att svara skriftligt.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Viviana Canoilas

viviana.canoilas@dn.se

Patrik Lundberg

Alexander Mahmoud

alexander.mahmoud@dn.se

FAKTA. ADOPTIONSCENTRUM

Adoptionscentrum är en ideell förening som grundades 1969.

Över 25 000 barn från 60 olika länder har fått en ny familj genom Adoptionscentrum, som är Sveriges största.

21 Efter år av förberedelser – nu ska Borås ta emot två IS-kvinnor

Borås. När terrorsekten IS besegrades i norra Syrien gick larmet i Borås. Familjer som överlevt striderna visade sig vara mantalsskrivna i kommunen och staden uppmanades stå redo för deras återvändande.

I snart två år har Borås förberett sig.

Nu är det dags.

De landar inte på Landvetter. Det är nästan det enda samordnaren på kommunkontoret vet om de två kvinnor och deras barn, som efter lång tid med terrorsekten i Syrien nu är på väg tillbaka till sin svenska hemkommun Borås.

Kunskapen delas med den lokala polischefen. Och för honom tar den säkra informationen om det som nu ska ske också slut ungefär där. Kvinnorna landar på Arlanda. Det gör nämligen numera alla som återvänder från IS gamla territorium, under former som kontrolleras av svenska staten.

På Arlanda väntar polis, läkare och socialtjänst. Kvinnorna kommer att föras direkt till förhör om eventuella krigsbrott och terrorbrott. Deras barn är orosanmälda på förhand av Säpo och socialtjänsten inleder omedelbart utredning av detta.

När arbetet på Arlanda är över ska de två familjerna transporteras de 45 milen till hemstaden. Där är de väntade.

– Det var för ett och ett halvt år sedan eller så som vi för första gången blev uppmärksammade på att vi kan förvänta oss kvinnor och barn från de här områdena till Borås, berättar Peder Englund, avdelningschef för kommunens Centrum för kunskap och säkerhet.

Ända sedan dess har han och andra berörda utbildat sig och samordnat sig – försökt att tänka igenom vilket arbete som måste göras.

– Sedan har ju tiden gått, och det har varit lite ”vargen kommer” och ingen har riktigt vetat när. Men jag känner att vi är förberedda nu.

För några dagar sedan kom informationen från UD. Ankomsten av två kvinnor, som är mantalsskrivna i Borås, och deras barn är ”nära

förestående”. Då gjorde Peder Englund en faktiskt lite ovanlig sak – han svarade på journalisternas frågor om detta.

– Jag tror på transparens. Det finns ju ett oerhört stort allmänintresse i det här så klart, och det väcker tankar och känslor. Men vi kommer inte att meddela grannar om var de här familjerna så småningom flyttar in. Med transparens menar jag att vi ska svara på frågor och vara försiktiga så att vi varken förstorar eller förminskar någonting.

Polisområdeschef Mattias Ramsö är relativt ny på sin post. I ett halvår har han ingått i gruppen som förberett mottagandet. Ingen Boråspolis kommer att vara på plats på Arlanda – där finns i stället Säpo, Noa och gränspolisen. Det är också de som kommer att sköta eventuella utredningar av krigs- och terrorbrott. Ramsös arbete börjar vid kommungränsen.

– Vi vet ju inte riktigt vad som kommer att behövas. Det handlar om att samverka med andra aktörer. Kanske handräckning i samband med omhändertaganden av barn, kanske arbete med oro i bostadsområdena. Vi arbetar med den lokala säkerheten.

Mattias Ramsö har inte märkt av några oroligheter än, men Peder Englund har fått mejl och samtal efter att kvinnornas ankomst aviserades.

– Ja, många är oroliga. Jag har fått en mängd samtal från människor som undrar vad i herrans namn jag tänker på som tar in de här. Då handlar mitt svar till dem i grund och botten om socialtjänstlagen, att vi har en skyldighet att ge våra medborgare det skydd och stöd och hjälp som behövs för att de ska ha någorlunda uthärdliga levnadsvillkor, säger Peder Englund.

För Socialtjänsten i Borås blir en av de mest akuta uppgifterna att utreda barnen och se till att säkra och skydda dem. I till exempel Stockholm, som haft en handfull liknande ärenden, har samtliga sådana utredningar lett till tvångsomhändertaganden enligt lvu, lagen om vård av unga. Om Borås gör samma bedömning ska kommunen hitta familjehem för barnen.

I kvinnornas fall kan brottsutredningarna leda till att de frihetsberövas, men i väntan på sådana beslut – eller om det inte finns grund för åtal i de här två fallen – kan kommunen behöva ordna med boende för återvändarna. Efter alla år utomlands är det inte troligt att de har egna bostäder kvar och kontakten med släkten kan vara bruten.

– Jag har förståelse för att medborgare kan uppfatta det som stötande, efter alla vedervärdigheter som IS begått, men vi måste möta detta som en demokrati. Vår uppgift är att värna rättsstaten, säger Peder Englund.

Nu ska det sägas att människor faktiskt har återvänt från terrorsekten till Borås även tidigare, men då har det skett ”under radarn” och för egen maskin. I flera år var myndigheternas kontroll av de svenskar som reste till IS inte särskilt stor, men just Borås har sedan 2015 haft en grupp poliser som arbetat särskilt med integrationsfrågor och med att motarbeta våldsbejakande extremism. De vet.

– Jag är som sagt ganska ny på min tjänst, men vi har – utifrån Borås storlek – ett förhållandevis stort antal individer som varit i Syrien, säger lokalpolisområdeschef Mattias Ramsö, och lutar sig mot sina kollegor i integrationsgruppen.

– Visst har det kommit människor från IS tidigare, säger också Peder Englund på kommunens Centrum för kunskap och säkerhet. Men då har de varit nere en kortare tid. Nu återkommer två familjer som stannade i det så kallade kalifatet hela tiden, tills det föll.

Exakt när flyttas då kvinnorna och deras barn till Borås? Det är en fråga som ingen av dem kan svara på.

– Om vi behöver få veta det, kommer vi att få veta det. Vi har en bra samverkan och är förberedda, säger Peder Englund.

– Så vitt jag förstår kan det också bli tvära kast. Det är många aktörer inblandade och vi får räkna med förändringar på kort varsel, säger Mattias Ramsö.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

FAKTA. SVENSKARNA I IS

I slutet av 2011 började män och kvinnor resa från Sverige för att ansluta sig till jihadistiska grupper som deltog i kriget i Syrien.

2014 utropade terrorsekten IS det så kallade kalifatet i ett område i norra Syrien och delar av Irak. När det var som störst motsvarade det en yta lika stor som Storbritannien.

Från Sverige har cirka 300 personer rest till striderna – och senare till kalifatet – vilket gör Sverige till ett av de länder Europa där flest per capita valt att åka till området.

Flera av de som åkte hade minderåriga barn med sig eller födde barn under tiden i IS. En del svenskar har dött i strid, andra har själva lämnat området, men många barn, kvinnor och

män befinner sig fortfarande i läger eller fängelser i nordöstra Syrien.

Enligt UD:s senaste information har Sverige hittills ordnat hemresa till Sverige för sju föräldralösa syskon.

Fyra kvinnor och åtta barn, som lämnat lägren på egen hand, utvisades 2020 från Turkiet till Sverige.

21 Fängelse för olovlig alkoholförsäljning

Ett gift par i 60-årsåldern från Ljungby har dömts till fängelsestraff för att ha sålt alkohol till vad som beskrivs som ”en trogen kundkrets av 40-tal köpare”. Polisen fick korn på parets illegala handel redan 2019 och hittade vid en husrannsakan i januari i fjol över 500 liter starköl och 45 liter starksprit, skriver Smålänningen.

Mannen döms av Växjö tingsrätt till nio månader och kvinnan till sex månader.

TT

21 Misstänkt buggning polisanmäld

En privatperson spelade in en hemlig del av en häktningsförhandling gällande ett grovt narkotikabrott i Södertörns tingsrätt.

Inspelningen gjordes med en mobiltelefon som lagts i en väska som lämnades kvar. Händelsen är polisanmäld.

– Om det visar sig att det begåtts ett brott så är det helt oacceptabelt, säger Eva Lena Norgren, lagman vid tingsrätten.

I torsdags var det omhäktningsförhandling vid Södertörns tingsrätt mot en 24-årig man som är på sannolika skäl misstänkt för grovt narkotikabrott.

När den offentliga delen av förhandlingen var klar ombads de två närvarande åhörarna lämna salen eftersom man då skulle gå igenom bevisläget, något som bedöms känsligt under den pågående sekretessbelagda, förundersökningen.

En av åhörarna lämnade dock kvar en väska i salen. I den låg en mobiltelefon med inspelningsfunktionen påslagen.

Tord Pettersson, chefsrådman och rättens ordförande, upptäckte väskan när förhandlingen var avslutad och överläggningarna skulle ta vid. Han slog då larm

till säkerhetspersonal vid tingsrätten som tillkallade polis.

– Kommer polisutredningen fram till att det begåtts ett brott är det helt oacceptabelt. Det framgår klart och tydligt av våra ordningsregler att ingenting får lämnas kvar i salarna när det är paus eller när dörrarna stängts under en förhandling, säger Eva Lena Norgren, lagman och därmed chef vid Södertörns tingsrätt.

Tord Pettersson har arbetat vid Södertörns tingsrätt i tio år. Han har aldrig varit med om någonting liknande:

– Har någon velat spela in en hemlig del av en förhandling är det oerhört allvarligt. Vi får avvakta och se vad polisutredningen kommer fram till, säger han.

Den misstänkte mannen är sedan tidigare känd av polis och har dömt för flera fall av ringa narkotikabrott. Han har också åtalats för att vid 23 tillfällen ha överlåtit narkotika till olika personer i Bredängs centrum.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

22 Svenska myndigheten som ska granska adoptionerna: Vi kan inte garantera att det går rätt till

Svenska tjänstemän har gång på gång rapporterat om misstänkta oegentligheter kopplade till adoptionerna, visar DN:s granskning.

Än i dag kan Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd inte garantera att alla adoptioner är rättssäkra och etiska.

– Det korta svaret är nej, säger generaldirektören Per Bergling.

Pojkarna från Colombia är sex och sju år gamla. De beskrivs som varma, sociala och nyfikna. Och de behöver en familj.

Fler barnannonser finns på föreningen Adoptionscentrums hemsida: ett syskonpar från ”Europa”, en pojke från Serbien.

Potentiella adoptivföräldrar uppmanas att höra av sig.

De svenska adoptionsföreningarna är under press, antalet adoptioner blir färre och färre.

Men under sex decennier har närmare 60 000 barn fått nya, svenska föräldrar.

När ett barn ska adopteras till Sverige måste de vuxna först utredas av kommunen de bor i. Föräldrarna betalar en summa pengar till en adoptionsförening, som sedan sköter kontakten med ursprungslandet och förmedlar adoptionen. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (Mfof) ska granska att allt går rätt till i Sverige – och rapportera till regeringen.

Adoptionsföreningarna uppger i en ny rapport från Statskontoret att de inte har funnit några oegentligheter kopplade till adoptionerna de förmedlat. ”De känner sig trygga med att deras adoptioner går till på rätt sätt”, enligt rapporten.

DN:s granskning ger en annan bild.

De senaste åren har ett par europeiska länder stoppat internationella adoptioner efter uppgifter om korruption och barnhandel.

Mediegranskningar har tidigare berättat om ”babyfarmer” i Nigeria och Sri Lanka. Om kidnappningar av barn i Colombia, El Salvador och Kina. FN:s barnfond Unicef har varnat om ”barnexport” från Etiopien. En parlamentarisk utredning i Chile har slagit fast att barn har blivit dödförklarade efter förlossningen och stulna.

Men även svenska tjänstemän har rapporterat om misstänkta oegentligheter, visar DN:s granskning. Under 2000-talet har anställda på tillsynsmyndigheten Mfof gjort flera resor till ursprungsländerna Sverige adopterar barn från.

I grunden handlar det om att svenska adoptionsföreningar och myndigheter inte vet, eller kan ta reda på, om barnet verkligen är övergivet – de har ingen insyn i tiden från förlossning till att barnet blir aktuellt för adoption. Det tas upp i flera offentliga handlingar, särskilt i rapporter efter myndighetens resor i Asien.

I Kina saknas ofta information om barnets ursprung och om myndigheterna har ansträngt sig för att hitta ett barns biologiska föräldrar. Något som strider mot Haagkonventionen.

Marie Alm, tjänsteman på Mfof som arbetade på myndigheten i 17 år fram till 2018, var med på flera av tillsynsresorna.

– De kinesiska barnen beskrevs som övergivna. Det var omöjligt för oss att helt säkerställa om barnens behov sattes i första rummet, säger hon.

– Vi var noga med att understryka för adoptionsmyndigheten i Kina hur viktigt det är för ett barn att få information om sitt ursprung. Men landets lagstiftning ser annorlunda ut.

Lovisa Kim, som också arbetade på Mfof tidigare, säger att det ofta finns en ovisshet när ett barn adopteras.

– Att barn hittas utan att det är möjligt att finna någon information om varför och av vem barnet lämnats är vanligt i många av ursprungsländerna. När det gäller Kina förekom många uppgifter om oegentligheter och det väcker problematiska frågor eftersom nästan alla barn från Kina saknar dokumenterad information om omständigheterna före de hittades.

Liknande problem uppmärksammas under resor till Vietnam. Landet har sedan millennieskiftet skakats av flera adoptionsskandaler där höga tjänstemän har dömts för sin inblandning i barnhandel.

Det finns ”vissa frågetecken i genomförandet” av adoptionerna, skriver myndigheten i en rapport från 2006.

– Det var samma frågor där: Hur har barnen egentligen kommit till institutionerna? Har det skett på ett lagligt sätt? säger Marie Alm.

Två år senare stoppas adoptionerna helt. En rapport från amerikanska ambassaden i Hanoi visar bland annat att barn flyttats mellan provinser för att kunna förklaras övergivna, och att mammor har fått betalt i samband med att de lämnar bort sina nyfödda.

Samma år reser Mfof dit igen – den här gången tillsammans med en tjänsteman på socialdepartementet.

De träffar en representant från Rädda Barnen som säger att systemet ”genererar” övergivna barn. Barnhemmens drivkraft handlar om att få donationer: ”Det är mycket svårt att kontrollera vad pengar som betalats använts till. Kvitton är lätt att få, men de säger ingenting”, får svenskarna veta.

Rapporten berättar också om fall av förfalskade adoptionsakter, och om kvinnor som inte informerats om konsekvenserna av att lämna sina barn för adoption.

Några år senare ändrar Vietnam sin lagstiftning och svenska adoptionsföreningar kan återuppta adoptionerna från landet.

Mfof åker tillbaka 2016. Efteråt rapporterar de om att barnens bakgrund inte utreds tillräckligt och att institutionerna har dålig ekonomi. Behovet av donationer har ökat – vilket innebär en risk för att barnhemmen adopterar bort barn som egentligen inte är övergivna för att få in pengar.

När handläggare på Mfof reser till Indien 2008 besöker de flera institutioner. De träffar barn som hittats slängda på soptippar, som fått kroppsdelar uppätna av fåglar och råttor. Tjänstemännen blir starkt berörda av barn och vuxna som berättar hur det känns att aldrig ha fått en adoptivfamilj.

– Med tanke på vad vi sett av hur barn har det på institutioner i många länder är det naturligtvis bättre för de flesta barn att växa upp i en familj. Men i det enskilda fallet kan vi inte veta, säger Marie Alm.

Elva år senare, 2019, när myndigheten är tillbaka i Indien, får de uppgifter ”från mer än ett håll” om att det förekommer adoptioner utanför det legala systemet, direkt från sjukhus.

Det är oroväckande, skriver tjänstemännen i rapporten. Men information tyder också på att barnen adopteras nationellt och inte till Sverige.

Det framgår inte av rapporten om myndigheten går till botten med uppgifterna.

Under en tillsynsresa till Colombia 2013 vittnar flera privata barnhem om en svår ekonomisk situation. Antalet barn som adopteras blir färre. Vissa av dem är tydliga med att det är den vårdkostnad som adoptivföräldrarna betalar som gör att verksamheten går runt.

Det innebär, skriver tjänstemännen, att institutionerna gjort sig beroende av

adoptionsavgifter. Också det strider mot Haagkonventionen.

Inget annat land har adopterat lika många barn från som Sydkorea som Sverige. Många av dem är i dag vuxna och har vittnat om identitetsuppgifter som varit falska, om uppdiktade bakgrundshistorier och föräldrar som inte har gett sitt medgivande till adoptionen.

I en reserapport från 2014 skriver tjänstemännen på Mfof att de inte lyckats få ett klart svar på om Sydkorea faktiskt försökt hitta adoptivföräldrar i landet, innan de kommit i fråga för internationell adoption. Det strider mot Haagkonventionen, som landet inte har ratificerat.

Den sydkoreanska adoptionsbyrån bedriver också rådgivning för ogifta mödrar som vill lämna sina barn för adoption, skriver myndigheten. Men tjänstemännen undrar, utifrån de berättelser de tagit del av, hur rådgivningen egentligen går till.

– Rådgivningen som ges till en mamma som står inför valet att kanske lämna sitt barn för adoption ska vara neutral. I Korea gavs rådgivningen av adoptionsbyrån. Det väcker förstås frågor om hur neutral den kan vara, säger Lovisa Kim.

Samma information upprepas i ett brev som skickas från svenska ambassaden i Seoul till Mfof i augusti 2019, och som DN har läst. Tjänstemannen på utrikesdepartementet skriver att adoptionsbyråerna i Sydkorea har direktkontakt med föräldrar som funderar på att adoptera bort sina barn:

”Det finns en utbredd medvetenhet i Sydkorea om att det förekommit oegentligheter i adoptionerna från Sydkorea till Sverige och andra länder.”

Så sent som i november förra året fick Adoptionscentrum förnyat förtroende att förmedla adoptioner från Sydkorea. I auktoriseringsbeslutet konstaterar myndigheten att den inte fått uppgifter om att det skulle förekomma någon ”bristande objektivitet” i rådgivningen i dag.

När Mfof granskade alla barnrapporter som följde med de adoptivbarn som kom till Sverige under 2017, hittade de stora brister. Statskontoret – som nyligen gått igenom materialet – skriver i sin rapport att bara hälften av akterna innehöll information om ursprungslandet hade sökt efter barnets föräldrar och släktingar.

Rättssäkerheten och barnrättsperspektivet kan inte garanteras fullt ut i varje enskilt adoptionsfall, slog Statskontoret fast.

– Det är ursprungslandet som har ansvar för barnrapporterna och de här bristerna har vi sett under en längre tid. Vi ser en förbättring, men vi önskar att det gick snabbare, säger Per Berling, generaldirektör på tillsynsmyndigheten Mfof.

Han tillträdde sin tjänst i somras och intygar att myndigheten gör stora ansträngningar för att utreda alla uppgifter om oegentligheter.

– Men helt säkra kan vi aldrig vara. Jag brukar säga: den som inte tvivlar är inte klok. Vi kan försöka minimera risker och det gör vi så gott vi kan, givet vårt uppdrag och våra resurser.

Kan du garantera att dagens adoptioner till Sverige är rättssäkra och etiska?

– Det korta svaret är nej, säger han.

– Det kommer alltid att finnas en risk för övertramp och fel. Det bara är så. Och det är därför jag tror att vår riksdag och regering har insett att vi behöver en reglering och vi behöver en tillsyn, att Mfof kontinuerligt anpassar detta arbete till nya omvärldsfaktorer.

Myndigheten följer även brottsutredningen i Chile och erbjuder hjälp till adopterade som behöver samtalsstöd eller vill söka sitt ursprung.

– Uppgifterna är upprörande och förfärliga. Men det är positivt att det har kommit i dagen. Det här tror jag vi behöver ha redskap att hantera, säger Per Bergling.

Generaldirektören befarar en framtid där fler oegentligheter uppdagas. Därför behövs en utredning som tar ställning till hur Sverige ska agera när det framkommer uppgifter om missförhållanden och oegentligheter, kopplade till internationella adoptioner.

– Det här kommer fram efter en samhällsomvandling i Chile och man kan tänka sig liknande samhällsomvandlingar även i andra länder i framtiden. Vi anser att det behöver utredas vad Sverige ska göra när den här typen av oegentligheter avslöjas.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Patrik Lundberg

Alexander Mahmoud

alexander.mahmoud@dn.se

FAKTA. ETISKA ADOPTIONER

Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner

Ursprungsstaten ska ha säkerställt:

att internationell adoption är för barnets bästa, efter det att möjligheten att placera barnet inom ursprungsstaten har beaktats.

att familj och myndigheter har gett skriftligt samtycke.

att moderns samtycke har getts först efter barnets födelse.

att ingen får göra otillbörlig ekonomisk vinst.

Sverige ratificerade konventionen år 1997.

Barnkonventionen

Konventionsstaterna förbinder sig:

att respektera barnets rätt att behålla sin identitet, inklusive medborgarskap och släktförhållanden.

att om ett barn olagligt berövas sin identitet, ska barnet ges lämpligt stöd att snabbt återupprätta denna.

att säkerställa att samma regler ska gälla som vid nationell adoption.

Sverige ratificerade konventionen år 1990. Gäller som svensk lag sedan den 1 januari 2020.

Ryssland
1 182
Polen
2 003
155
Belarus
230
271
Rumänien
224
Ukraina
427
Tjeckien och
Slovakien (gr.kl.
Tjeckoslovakien)
Storbritannien
156
Libanon
110
Israel
185
Iran
620
Kina
4 166
Sydkorea
8 937
Nepal
104
Bangladesh
199
Taiwan
612
Thailand
2 344
Vietnam
1 868
Filippinerna
534
Indien
6 969
Sri Lanka
3 266
Indonesien
755
Etiopien
1 226
Kenya
205
Nigeria
99
Liberia
109
Colombia
5 498
338
426
Brasilien
797
348
Chile
2 120

22 Larm om barnhandel, falska papper och ”babyfabriker” i svenska adoptionsländer

Barn till varje pris. Sverige har adopterat barn från över 100 länder. Trots lagar och regler har det larmats om oegentligheter från många av alla de större ursprungsländerna, visar DN:s genomgång.

Asien

Bangladesh

Verksamhet: 1972–1980

Larm i urval: Uppgifter om att utländska personer har försökt kringgå lokala lagar för att adoptera barn, enligt Adoptionscentrums egen bok ”Adopterad från ett annat land”. Landet förbjöd adoption runt 1980.

Filippinerna

Verksamhet: 1970–nu

Larm i urval: I mitten av 1980-talet blev en svensk man i landet utvisad efter att i filippinsk tv ha lovat att hjälpa svenska familjer skaffa barn billigt och snabbt. Under samma tid blev

en person i Malmö polisanmäld för att ha annonserat ut filippinska adoptivbarn i fyra stora svenska dagstidningar, rapporterade svenska medier.

Indien

Verksamhet: Cirka 1960–nu

Larm i urval: I början av 1980-talet tvingades en advokat att stänga sitt barnhem efter att ha förmedlat cirka 1 500 misstänkt illegala adoptioner, rapporterade DN. Ett förbund mot internationell adoption diskuterades efter att oegentligheter, såsom barnhandel och kidnappning, uppdagats. I stället fattade Indiens högsta domstol år 1984 beslut om regler för adoptionsverksamheten, enligt boken ”Internationell adoption i Sverige”.

Indonesien

Verksamhet: Cirka 1970–1983

Larm i urval: Efter en oannonserad granskning av indonesiska myndigheter stoppade landet adoptioner till Sverige i början av 1980-talet. Svenska staten ansågs inte arbeta tillräckligt hårt med att förebygga illegala adoptioner kopplad till privat verksamhet var ett stort problem, rapporterade Svenska Dagbladet och adoptionstidskriften Att adoptera.

Iran

Verksamhet: Cirka 1970–1979

Larm i urval: På 1980-talet rapporterar Göteborgs-Posten om en svensk kvinna som privat har förmedlat över 200 barn till svenska familjer.

Israel

Verksamhet: Cirka 1970–cirka 1999

Larm i urval: 2019 började ledamöter i Knesset utreda huruvida barn som kommit till Sverige, som uppgetts vara judar, egentligen var araber, rapporterade israeliska medier. Samma år kom larm om att över tusen judiska kvinnor har bestulits på sina barn som sedan adopterats till europeiska länder. En statlig utredning bekräftade över hundra av brotten.

Kina

Verksamhet: Cirka 1990–nu

Larm i urval: 2004 greps 95 personer misstänkta för människohandel, efter att minst 76 nyfödda barn köpts från sjukhus och kliniker för att sedan säljas vidare till barnlösa. 2009 inkom larm om att tiotals flickbebisar hade stulits och sålts till Sverige, rapporterade svenska medier.

Libanon

Verksamhet: Ingen uppgift

Larm i urval: 2016 granskade libanesiska medier de 10 000 adoptionerna från landet och avslöjade mängder av förfalskad dokumentation och fabricerade bakgrunder.

Nepal

Verksamhet: Cirka 1978–cirka 2010

Larm i urval: I mitten av 2000-talet stoppade Nepal tillfälligt adoptionerna efter rapporter om bortrövade barn, rapporterade Svenska Dagbladet. Redan 1980 avslutade Adoptionscentrum sitt samarbete med ett par som drev en resebyrå, efter att verksamheten inte fungerat ”som önskat”.

Sri Lanka

Verksamhet: Cirka 1970–ingen uppgift

Larm i urval: Otaliga uppgifter om oegentligheter. 1987 skrev bland annat Expressen om hur ett turisthotell fungerat som ”babyfarm”. Kvinnor med nyfödda barn hade varit inlåsta under fängelselika förhållanden, varpå svenska par checkat in och köpt barn.

Sydkorea

Verksamhet: Cirka 1953–nu

Larm i urval: Hundratals larm och vittnesmål i medier – svenska som internationella – om barnhandel, stulna barn, tvång och andra oegentligheter. I slutet av 1970-talet erkände direktören för den näst största adoptionsbyrån i Dagens Nyheter att 50–60 barn per år, som byrån registrerat som övergivna, i själva verket ”bara hade gått vilse”.

Taiwan

Verksamhet: Cirka 1971–nu

Larm i urval: I början av 1980- talet dömdes två kvinnor till livs- tids fängelse för att ha rövat bort och sålt barn, bland annat till Sverige, rapporterade Expressen och Aftonbladet. Adoptionscentrum avbröt sitt samarbete med landet 1990.

Thailand

Verksamhet: Cirka 1970–nu

Larm i urval: 1977 greps en barnhemsföreståndare. Han hade förmedlat barn utan de biologiska föräldrarnas medgivande, rapporterade thailändska och svenska medier. Flera av barnen hade adopterats till Sverige. Barnen kom hit efter att en advokat sett till att adoptivpappan skrivits in som den biologiska fadern, samt att barnens hår

blektes för att uppfattas som ett svenskt-thailändska barn.

Vietnam

Verksamhet: Cirka 1975–nu

Larm i urval: Vid millennieskiftet stod tolv personer inför rätta i Vietnam misstänkta för att ha sålt barn till svenska adoptivföräldrar, rapporterade nyhetsbyrån AP. 2008 stoppade Sverige tillfälligt adoptioner från Vietnam efter anklagelser om korruption och uppgifter om mutor till biologiska föräldrar.

Afrika

Etiopien

Verksamhet: Cirka 1968–2018

Larm i urval: 2018 stoppade Etiopien internationella adoptioner på grund av oegentligheter. Fem år tidigare hade Danmark på eget bevåg stoppat adoptioner från landet efter larm om förfalskade dokument samt adoptioner utan biologiska föräldrars medgivanden.

Liberia

Verksamhet: 1973–1976

Larm i urval: 2020 krävde en inhemsk barnrättsorganisation att landet skulle utreda 34 barn som uppgavs ha stulits. Samma år anklagades en kvinna, som drivit en adoptionsbyrå, för att ha fört ut 550 barn ur landet utan medgivande från föräldrarna, rapporterade liberiska medier.

Kenya

Verksamhet: Cirka 2008–2019

Larm i urval: 2014 stoppade landets regering internationella adoptioner tillfälligt. Anledningen var att både FN och USA:s utrikesdepartement pekat ut landet som källa till barnhandel. 2019 stoppades adoptionerna igen, på grund av upprepade fall av stulna barn.

Nigeria

Verksamhet: 2008-2018

Larm i urval: 2013 kunde Expressen med hjälp av dold kamera infiltrera flera barnhem som i själva verket var ”babyfabriker”, som sålde barn till svenskar. Priset var 4 000 dollar för en flicka, 4 400 för pojke.

Europa

Belarus

Verksamhet: Ingen uppgift–1998

Larm i urval: 1998 kom larm om att en läkare sålt en kvinnas dotter till adoption utomlands. När uppgifter om att en flicka som adopterats till Sverige farit illa, stoppade Belarus till slut landets adoptioner till Sverige.

Grekland

Verksamhet: 1965–1990

Larm i urval: 1996 kom larm om att cirka 150 stulna och i vissa fall dödförklarade barn hade sålts. Handeln hade främst skett mellan 1948 och 1970-talet men fortsatt in på 1990-talet, rapporterade Svenska Dagbladet. Ett av de utpekade barnhemmen var Metera i Aten, vilket Sverige slöt världens första adoptionsavtal med.

Lettland

Verksamhet: Ingen uppgift

Larm i urval: År 1994 och 2000 framkom det att svenska familjer mottagit lettiska feriebarn och försökt hålla kvar dem i Sverige i hopp om att adoptera dem. Det framgår av boken ”Internationell adoption i Sverige”.

Polen

Verksamhet: Cirka 1970–nu

Larm i urval: Flera svenska medier har rapporterat om incidenter med tydliga Sverigekopplingar, främst mellan 1991 och 2003. Svenskar hade agerat mellanhänder och köpt barn i Polen för att sälja dem till Sverige. 2013 kom larm om att polska adoptivbarn såldes online.

Rumänien

Verksamhet: Ingen uppgift

Larm i urval: Adoptionscentrum har erkänt att alla adoptioner ”inte gick rätt till”, enligt boken ”Adopterad från ett annat land”. Ett problem i början av 1990-talet var att myndigheterna ställde krav på utländska adoptionsföreningar, om att i praktiken ge mutor för att få adoptera. 1992 bedömde barnrättsexperten Nigel Cantwell att Rumänien var ett av de värsta exemplen på barnhandel genom adoption.

Ryssland (inkl. Sovjetunionen)

Verksamhet: Ingen uppgift–nu

Larm i urval: Mellan 1995–2000 skrev svenska medier om adoptionshärvor. En rörde ett barnhem i Rjazan, 20 mil från Moskva, varifrån svenskar hade adopterats.

Tjeckien och Slovakien (inkl. Tjeckoslovakien)

Verksamhet: Cirka 1990–nu

Larm i urval: 2006 rapporterade bland annat Aftonbladet om att barn till romska kvinnor hade blivit omhändertagna av staten och bortadopterade. I ett uppmärksammat fall blev en kvinna fråntagen sin son vid födseln. Sonen adopterades till Sverige.

Ukraina

Verksamhet: Ingen uppgift–nu

Larm i urval: 1977 dömdes bland annat två läkare och en sjukhusadministratör till fleråriga fängelsestraff efter olagliga adoptioner, rapporterade DN. 1998 avslöjade medier att förlossningsläkare sålde spädbarn. De övertalade fattiga mammor att adoptera. Barnens identiteter tvättades genom att skriva dem på ett annat BB än där de föddes.

Sydamerika

Brasilien

Verksamhet: Cirka 1970–cirka 2001

Larm i urval: På 1970-talet rapporterade svenska medier om att adoptivmammor gick in på BB med en kudde under tröjan och kom ut med en baby, som sedan registrerades som ett biologiskt barn.

Chile

Verksamhet: 1971–1992

Larm i urval: 2018 avslöjade chilensk tv att över 10 000 internationella adoptioner var olagliga. En parlamentarisk utredning har pekat ut Adoptionscentrums ombud i landet som delaktig. Just nu pågår en brottsutredning där tusentals fall granskas, däribland hundratals barn som adopterats till Sverige.

Colombia

Verksamhet: Cirka 1970–nu

Larm i urval: Otaliga larm om oegentligheter. 1981 rapporterade svenska medier om att en inhemsk advokat hade sålt 500 kidnappade barn. Advokaten hade auktionerat ut barnen i spanska medier, för motsvarande 60 000 kronor styck. Fem av dessa barn hade flugits till Sverige.

Ecuador

Verksamhet: Cirka 1973–2015

Larm i urval: Sommaren 1981 avbröts alla adoptioner till utlandet efter att regelrätt barnhandel avslöjats av ecuadoriansk polis. 1989 avslöjades en liga som med hjälp av en advokat hade bedrivit illegal försäljning av barn till andra länder.

Peru

Verksamhet: Cirka 1969–ingen uppgift

Larm i urval: Stora problem under början av 80-talet, med mutor kopplat till adoption, skrev DN. 1982 stoppade peruansk polis en liga som kidnappat ett 60-tal barn och sålt dem till bland annat Sverige. Barnen hade tagits från sjukhus, men även från fattiga familjer under förevändningen att de skulle bli omhändertagna av samhället.

Nordamerika

El Salvador

Verksamhet: 1976–ingen uppgift

Larm i urval: 1994 avslöjade TV4 att en inhemsk advokat sedan 1980-talet tjänat mångmiljonbelopp på att adoptera bort barn till bland annat Sverige. Enligt granskningen hade

barnen kidnappats under bland annat vapenhot, för att sedan säljas till rika västerlänningar.

Guatemala

Verksamhet: Cirka 1970–ingen uppgift

Larm i urval: 1987 avrådde svenska tillsynsmyndigheten NIA från adoptioner, på grund av oegentligheter. 1999 kritiserade UNICEF, FN och International Social Service adoptionsindustrin i landet. Året efter tog sig en reporter från Aftonbladet in på ett privat barnhem och fick ett erbjudande om att köpa ett barn för 190 000 kronor.

Josefin Sköld

josefin.skold@dn.se

Patrik Lundberg

Alexander Mahmoud

alexander.mahmoud@dn.se

Så gjordes sammanställningen

I arbetet med sammanställningen har DN läst tusentals artiklar om adoption i svensk press sedan 1950-talet och hundratals offentliga handlingar. DN har även läst artiklar i utländsk press och utländska offentliga handlingar, samt intervjuat adopterade.

Siffrorna kommer från SCB:s officiella befolkningsstatistik till och med år 2019. I statistiken syns inte personer som har avlidit eller utvandrat.

Förklaring.

Med verksamhet menas under vilken tidsperiod adoptioner har pågått till Sverige från respektive land.

22 DN:s reporter Mattias Carlsson nominerad till europeiskt pris

DN:s reporter Mattias Carlsson är nominerad till organisationen IJ4EU:s pris Impact Award, för sin granskning av Bitcoinbedragarna. Han nomineras tillsammans med Lawrence Marzouk från det internationella journalistnätverket OCCRP.

Priset delas ut till granskande journalistik som gjorts i samarbete över nationsgränser i EU. Ett av de tio journalistiska arbeten som nominerats till priset är granskningen ”Bitcoinbedragarna” av DN:s Mattias Carlsson och OCCRP.

Avslöjandet kretsar kring företaget Milton Group, som med hjälp av falska löften om investeringar i bitcoin bedragit människor i Sverige och i många andra länder.

Mattias Carlsson fick tillgång till unik information om den storskaliga verksamheten av en visselblåsare inom företaget, som bland annat filmade bedrägerierna med dold kamera.

Materialet delades sedan med det ideella internationella journalistnätverket Organized Crime and Corruption Reporting Project - (OCCRP) i Sarajevo. I samarbete med norska VG, finska Helsingin Sanomat och danska Politiken granskade de materialet och hittade bland annat 180 bedrägerioffer världen över.

OCCRP är inblandat i tre av de tio nominerade granskningarna. Tyska Der Spiegel, brittiska The Observer och journalistnätverket ICIJ finns också med.

En annan nominering rör ett avslöjande om korruption med koppling till den maltesiska regeringen där journalisterna fortsatt med granskningen som den mördade Daphne Caruana Galizia arbetade på vid sin död.

En oberoende jury ska nu välja ut tre vinnare, som kommer att presenteras i mitten på april.

DN

22 Man anhållen för mordförsök i Växjö

En man i Växjö har anhållits misstänkt för mordförsök. Polisen larmades tidigt i går morse till en bostad utanför Växjö efter rapporter om en person som utsatts för våld i sitt hem. I bostaden fanns en man i 40-årsåldern som fördes med ambulans till sjukhus för vård av sina skador.

Den misstänkte mannen, som är i 20-årsåldern, avvek från platsen efter larmet men greps under förmiddagen och anhölls senare. **TT**

22 Barn omhändertagna efter coronainlåsning

Tre barn i Jönköpings län är sedan i somras tvångsomhändertagna enligt lvu, lagen om vård av unga, med hänvisning till föräldrarnas för stora skräck för covid-19.

Nu har kammarrätten fastställt beslutet och barnen ska vara fortsatt omhändertagna, skriver Jönköpingsposten.

Bakgrunden är att föräldrarna i drygt tre månader i fjol höll sina tre barn inlåsta i sin lägenhet och barnen fick enligt egen utsago inte ens umgås med varandra, allt på grund av föräldrarnas skräck för covid-19. De fick heller inte gå i skolan eller till tandläkaren.

TT

22 Kvinna död i villa – två misstänks för mord

En kvinna i 35-årsåldern misstänks ha blivit mördad i en villa utanför Mariestad natten till söndagen. Två personer, en man och en kvinna, har anhållits misstänkta för brottet.

Åklagarmyndighetens talesperson bekräftar för TT att två personer har anhållits, men kan inte säga vilka dessa är eller berätta något mer om vad misstankarna består i.

Av Mariestads-Tidningens rapportering framgår att polisen spärrat av med band runt omkring villan. Det finns enligt polisen vittnen som kan ha något att säga om vad som hänt.

TT

22 Ny upphovsrättslag ska ta kampen mot nätjättarna

En ny upphovsrättslag för den digitala marknaden är under utredning i Sverige. Lagändringen var ursprungligen tänkt att träda i kraft redan nu i sommar, men förseningar i processen kan komma att sätta stopp för det.

Upphovsrättsdirektivet framtogs av EU 2019 och har sedan dess varit under utredning i Sverige. DN har tidigare berättat om de starka reaktioner som uppstod i samband med direktivet, från nätjättar som Google men också delar av allmänheten. Farhågan då var att det allvarligt skulle skada friheten på nätet.

Direktivet, som trots protesterna antogs av EU, är tänkt att tydliggöra bestämmelserna kring vem som äger upphovsrätten på nätet. Sökmotorer som Google och sociala medier som Facebook har fram till nu kunnat dela länkar eller innehåll, och på så sätt tjänat pengar genom annonsintäkter, utan att behöva ersätta upphovsrättsinnehavaren.

Men det ska det nu bli ändring på. I Frankrike, som var först i EU med implementeringen av direktiven, har exempelvis Google tvingats skriva ersättningsavtal med franska nyhetsmedier om det journalistiska innehåll som sökmotorn plockar upp.

DN har även tidigare rapporterat om en liknande lag som den som nu är aktuell i Australien, och som nätjätten Facebook starkt motsatt sig till. Där kom det sociala mediet så sent som i onsdags med beskedet att de stänger all form av nyhetsdelning i landet som följd.

Huruvida det blir fallet även här i Sverige återstår att se. Enligt Patrik Sundberg, kansliråd på justitiedepartementet, går det ännu inte att sia om.

– Exakt hur enskilda aktörer väljer att agera är svårt att kommentera, och det är också svårt att spekulera i det här skedet vilka effekter det kan få för svensk del.

Sundberg berättar att justitiedepartementet i sin arbetsprocess har inkluderat aktörer från olika branscher, för att ta del av deras synpunkter och förslag. Bland annat bjöds nätjättarna Google och Facebook in, men också rättighetsinnehavare som Stim, Dramatikerförbundet och användarorganisationer som Wikimedia.

För nyhetsmedier innebär direktivet en rättighet till sina publikationer på nätet, som tidigare inte varit lika tydlig. En som ställer sig positiv till det är Thomas Mattsson, tillförordnad vd för branschorganisationen Tidningsutgivarna (TU).

– TU välkomnar att upphovsrättsdirektivet blir svensk lag och att det kommer att sättas ett värde på vår journalistik som ju engagerar miljoner svenska användare av sociala medier. De globala techjättarna kapitaliserar på tidningarnas nyhetsförmedling och opinionsbildning och det är rimligt att det därför utgår en ersättning, säger Mattsson i en skriftlig kommentar till DN.

Hur eventuella licensavtal mellan nyhetsmedierna och nätjättarna kommer att se ut i Sverige återstår att se. Mattsson berättar att blickarna nu riktas ut mot Europa, för att på så sätt dra lärdomar från utvecklingen där.

– I Frankrike har branschorganisationen för dagstidningar förhandlat med Google om ersättning för att bland annat exponera journalistik i Showcase, en nyhetstjänst från Google som ännu inte lanserats i Sverige. TU följer utvecklingen, särskilt som tjänsten Facebook News lär lanseras här med.

Enligt Patrik Sundberg återstår fortfarande en hel del i processen innan direktivet träder i kraft. För tillfället jobbar justitiedepartementet med att färdigställa ett förslag till hur allt ska genomföras i Sverige, men då EU-kommissionen ännu inte lämnat slutgiltiga riktlinjer gällande direktivets artikel 17, som var en av de artiklar som orsakade protesterna 2019, tar processen längre tid än väntat.

– Men vår förhoppning är att vi så fort som möjligt, efter att kommissionen har presenterat sina riktlinjer, ska kunna publicera vårt förslag.

De nya direktiven var ursprungligen tänkta att träda i kraft den 7 juli i år, något Sundberg menar kan bli svårt att klara.

Joakim Hulterström

joakim.hulterstrom@dn.se

Infratruktur hanteras av infrastruktur-departementet. Med digitalisering och energi

176 **Inrikes DN-artiklar 17-22 februari 2021**

177 Riksdagen och politiska partier

199 Statsrådsberedningen och statsministern

207 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

231 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

354 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

430 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

524 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

698 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

747 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

759 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 779

Infrastruktur-departementet

Infrastrukturdepartementet ansvarar för frågor som rör transporter och infrastruktur, digitalisering och it, postfrågor samt energifrågor.

Områden

Områden

- Digitaliseringspolitik
- Energi
- Transporter och infrastruktur

Om Infrastrukturdepartementet

Relaterad navigering

- Infrastrukturdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Tomas Eneroth
Infrastrukturminister

Anders Ygeman
Energi- och digitaliseringsminister

Genvägar

Genvägar

- Nationell infrastrukturplan 2018-2029
- Nationell godstransportstrategi
- Digitaliseringsstrategin
- Infrastrukturdepartementet på twitter
- Transportsektorn elektrifieras
-

Aktuellt från Infrastrukturdepartementet

Myndigheter under Infrastrukturdepartementet
5 februari 2021

- Luftfartsverket (LFV)
  Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Inom affärsverkets uppgifter ingår också forskning och innovation inom myndighetens verksamhetsområde.
  från Infrastrukturdepartementet

  Post- och telestyrelsen (PTS)
  PTS verkar inom tele-, it-, radio- och postområdena och har som mål att alla i Sverige ska ha tillgång till effektiva, prisvärda och säkra kommunikationstjänster.
  från Infrastrukturdepartementet
- Sjöfartsverket
  Sjöfartsverket ansvarar för sjöfartens framkomlighet genom att se till att sjöfart kan bedrivas året runt i svenska farvatten och i samtliga svenska hamnar under säkra och effektiva former.
  från Infrastrukturdepartementet

  Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)
  VTI är ett nationellt forskningsinstitut som har till huvuduppgift att bedriva forskning och utveckling inom samtliga trafikslag, det vill säga väg, järnväg, luftfart och sjöfart.
  från Infrastrukturdepartementet

- Luftfartsverket (LFV)
  Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Inom affärsverkets uppgifter ingår också forskning och innovation inom myndighetens verksamhetsområde.
  från Infrastrukturdepartementet

  Post- och telestyrelsen (PTS)
  PTS verkar inom tele-, it-, radio- och postområdena och har som mål att alla i Sverige ska ha tillgång till effektiva, prisvärda och säkra kommunikationstjänster.
  från Infrastrukturdepartementet

  Sjöfartsverket
  Sjöfartsverket ansvarar för sjöfartens framkomlighet genom att se till att sjöfart kan bedrivas året runt i svenska farvatten och i samtliga svenska hamnar under säkra och effektiva former.
  från Infrastrukturdepartementet

- Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)
  VTI är ett nationellt forskningsinstitut som har till huvuduppgift att bedriva forskning och utveckling inom samtliga trafikslag, det vill säga väg, järnväg, luftfart och sjöfart.
  från Infrastrukturdepartementet

- Trafikanalys
  Trafikanalys är regeringens utvärderings- och analysorgan för frågor inom hela transportområdet. Myndigheten ansvarar för att utvärdera åtgärder och redovisa olika åtgärders effekter inom transportområdet. Trafikanalys ansvarar också för resvane- och transportundersökningar samt för den officiella statistiken inom området transporter och kommunikation. Myndigheten har också till uppgift att sprida kunskap, erfarenheter och resultat från verksamheten till andra myndigheter och intressenter.
  från Infrastrukturdepartementet

- Trafikverket
  Trafikverket ansvarar bland annat för den samlade trafikslagsövergripande långsiktiga infrastrukturplaneringen för

väg, järnväg, sjö och luft samt för planering, byggande, drift och underhåll av de statliga vägarna och järnvägarna. Trafikverket ska med utgångspunkt i ett samhällsbyggnadsperspektiv skapa förutsättningar för ett samhällsekonomiskt effektivt, internationellt konkurrenskraftigt och långsiktigt hållbart transportsystem.
från Infrastrukturdepartementet

- Transportstyrelsen
  Transportstyrelsen ansvarar för merparten av regelgivning, tillsyn, tillståndsprövning och registerhållning inom transportområdet. Myndigheten har det samlade ansvaret för att ta fram regler och se till att de följs. Verksamheten omfattar alla trafikslag, dvs. väg, järnväg, luftfart och sjöfart. Dessutom administrerar Transportstyrelsen bland annat fordons- och trängselskatten och supermiljöbilspremien.
  från Infrastrukturdepartementet
- Myndigheten för digital förvaltning
  Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) har på övergripande plan i uppgift att:
  från Infrastrukturdepartementet

- Energimyndigheten
  Energimyndigheten verkar inom olika samhällssektorer för att skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning.
  från Infrastrukturdepartementet

- Oljekrisnämnden
  Oljekrisnämnden är en domstolsliknande myndighet. Bestämmelser om Oljekrisnämndens uppgifter finns i oljekrislagen (1975:197) och ransoneringslagen (1978:268). Oljekrisnämnden träder i funktion i en krissituation.
  från Infrastrukturdepartementet

Energimarknadsinspektionen
Energimarknadsinspektionen bedriver tillsyn över energimarknaderna för el, naturgas och fjärrvärme.
från Infrastrukturdepartementet

- Elsäkerhetsverket
  Elsäkerhetsverket arbetar för att förebygga att människor och egendom skadas av el. De arbetar också för att elektriska apparater och elinstallationer är konstruerade och utförda på ett sådant sätt att de inte stör utrustning för radio och telekommunikation och andra apparater.
  från Infrastrukturdepartementet

- Svenska kraftnät
  Svenska kraftnäts uppgift är att förvalta Sveriges stamnät för elkraft. Svenska kraftnät har också systemansvaret för den svenska elförsörjningen, ett ansvar som innebär att se till att elsystemet kortsiktigt är i balans och att dess anläggningar samverkar driftsäkert.
  från Infrastrukturdepartementet

Tomas Eneroth

Infrastrukturminister
Infrastrukturdepartementet
"Vi bygger Sverige. För att klara klimatet och för att jobben ska bli fler investerar vi i infrastruktur. Vi gör den största järnvägssatsningen i modern tid och satsar på ny konkurrenskraftig teknik. Det är nu det händer!"

Tomas Eneroths områden

- **Transporter och infrastruktur**

SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

Anders Ygeman

Energi- och digitaliseringsminister
Infrastrukturdepartementet

Anders Ygemans områden

- Digitaliseringspolitik
- Energi

SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

17 Getingmidjan stängs – spår ska rustas

Under kommande helg stängs trafiken med fjärr- och regionaltåg av mellan Stockholms central och Stockholms södra. Avstängningen görs för att upprustning av spåren utmed den så kallade Getingmidjan ska kunna genomföras.

Stoppet blir det nästa sista under pågående projekt på sträckan. Efter denna avstängning återstår bara en sista, mellan den 12 och 17 maj.

Helgens avstängning inleds klockan 22 fredag den 19 februari och pågår till klockan 04.30 måndag den 22 februari.

För resenärer med fjärr- och regionaltåg med slutmål Stockholms central gäller att byte till pendeltåg sker vid Stockholms södra respektive Flemingsberg. Berörda tåg vänder vid dessa stationer.

Resenärer uppmanas att kontakta sin tågoperatör för ytterligare information om trafikplaneringen.

Kalle Holmberg

kalle.holmberg@dn.se

17 ”Ta fallolyckor på samma allvar som olyckor i trafiken”

Fallolyckor är ett tyst folkhälsoproblem. Vi vet att de inträffar, men politiker och ansvariga verkar inte inse hur allvarligt och omfattande problemet är.

Fallolyckor är den olyckstyp som årligen leder till flest dödsfall, flest inläggningar på sjukhus och flest besök på akutmottagningar. Omkring 300 000 personer uppsöker varje år specialistvård efter att ha skadats i en fallolycka.

Enligt Socialstyrelsen skadas varje år nästan 70 000 personer så allvarligt att de måste läggas in på sjukhus. Av dem är cirka 50 000 personer 65 år eller äldre, de flesta kvinnor. Och varje år avlider drygt 1 000 personer efter fallskador.

Vinter med snö, is och halka gör att runt 25 000 personer halkar varje år så illa att de måste söka akutsjukvård, varav drygt 3 000 hamnar på sjukhus, enligt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Fallolyckor som sker på grund av snö och is inträffar oftast under dagtid och drabbar mest fotgängare.

Vanligen handlar det om en bruten eller kraftigt stukad fot- eller handled, arm eller axel. Risken är stor att dessa operationskrävande skador nu

slår undan benen på den under pandemin hårt belastade vården.

Anmärkningsvärt är att insatserna för att förebygga fallolyckor utgör endast en tiondel av satsningarna på att förebygga trafikolyckor. I synnerhet som de samhällsekonomiska kostnaderna för fallolyckor är så stora. Enligt MSB uppgår de till cirka 24 miljarder kronor varje år vilket är betydligt mer än kostnaderna för trafikolyckor.

Även om det finns kunskapsluckor vet vi en hel del om hur fallskador kan förebyggas, inte minst för äldre personer. Det finns stark evidens för att förebyggande åtgärder som träning, rätt kost samt säkerhets- och läkemedelsgenomgångar minskar antalet fallolyckor.

Det finns ett tydligt samband mellan kostnaderna för vinterväghållning och kostnaderna för skador. I kommuner där det läggs små resurser på vinterväghållning är kostnaderna för fallrelaterade skador högre.

Forskning från Chalmers i Göteborg visar också att fyra av fem halkolyckor kan undvikas med hjälp av uppvärmda gator. Mer forskning om fallolyckor skulle öka kunskaperna och därmed bidra till att nedbringa antalet fallolyckor.

Sverige har hittills varit framgångsrikt i fråga om att minska antalet arbetsplats- och trafikolyckor. Det systematiska trafiksäkerhetsarbetet med att förverkliga Nollvisionen har lett till mycket goda resultat. Siffrorna talar sitt tydliga språk.

I fjol omkom 190 personer i trafiken, att jämföra med 545 personer 1997 när beslutet om Nollvisionen fattades. Men tyvärr saknas den politiska viljan att genomföra motsvarande

satsningar på fallolyckor som främst drabbar äldre personer. Det kanske säger något om äldres status och utrymme i samhället.

Den viktiga lärdomen från trafiksäkerhetsarbetet är att olyckor går att undvika. 2021 måste bli året då statistiken över antalet döda och skadade på grund av fallolyckor vänder.

Det skulle spara både onödigt lidande och resurser som i stället kunde användas för att utveckla välfärden. Risken att dö i en fallolycka är fem gånger högre än att dö i en trafikolycka. Frågan är hur många fler som ska dö innan politikerna vaknar och tar frågan om fallolyckor på allvar.

Jöran Rubensson, tidigare ordförande i Sveriges pensionärers riksförbund och expert i utredningen om Nationell kvalitetsplan för äldreomsorgen

18 Problem på vägarna på grund av snöfall och halka

Snöfall och temperaturer nära noll grader vållade trafikproblem i södra och västra Sverige under onsdagen.

Polisen i Skåne rapporterade om en rad olyckor under morgonen på grund av besvärligt väglag. En person fick föras till sjukhus efter att en bil voltat utanför Dalby. På vägen mellan Sjöbo och Äspered välte en bulklastbil tidigt på morgonen. Ingen person skadades, men vägen blev avstängd för trafik.

I Västra Götaland drabbas ett 100-tal busslinjer av störningar innan alla vägar hunnit plogas och saltas. Några bussträckor blev dessutom indragna.

TT

18 Kontroller av tung trafik gav rekordbeslag

Förra året beslagtogs rekordmycket skjutvapen och droger på väg in i Sverige.

Stängda gränser och reserestriktioner har fått kriminella grupperingar att anpassa sig och allt mer utnyttjat godstrafiken för smuggling. Men när resandet minskar kan tullen fokusera mer på det tunga godsflödet.

– Vi har mer än fördubblat kontrollerna i den tunga lastbils- och containertrafiken, säger generaltulldirektör Charlotte Svensson.

Totalt hittade tullen 142 skjutvapen, jämfört med 58 året innan, vilket är en ny toppnotering.

När det gäller droger noteras stora ökningar av cannabis, där tullen tog tre gånger så mycket som 2019, och kokain, där mängden femfaldigades. **TT**

Gröna teknikaktier har rusat

Börsnoterade bolag inom grön teknik och förnybar energi har stigit. Oljebolagen har sjunkit i värde. Indexerade aktiekurser.

Källa: Macrobond, Bloomberg och Handelsbanken
Grafik: Elin Lindwall

Högre avkastningskrav på fossilenergin

Avkastningskraven på fossila energiprojekt har stigit medan kraven har sjunkit på förnybar energi. Internt avkastningskrav, procent.

Källa: Goldman Sachs och Handelsbanken

Växande investeringar i energiomställningen

Under 2020 summerade de globala investeringarna i energiomställning till över 500 miljarder dollar.

Källa: Bloomberg New Energy Finance

18 Carl Johan von Seth: Teslaeffekten ger klimathopp – och skapar risker

Världens börser är mitt i en klimathajp. Pengarna flödar när gröna bolag mångdubblas i värde och riskkapitalister jagar nästa Tesla.

Det är goda nyheter för planeten. Men de skyhöga förväntningarna riskerar också att leda till besvikelser och bakslag.

Kommentar. Carl Johan von Seth, DN:s samhällsekonomiske kommentator

Sexhundranittiofem. Det var så många procent som elbiltillverkaren Teslas aktiekurs steg under fjolåret. Gröna aktieindex har rusat i höjden. Marknaden för klimatobligationer slagit nya rekord. En rad banker har börjat ställa nya hållbarhetskrav på sina företagskunder.

Under 2020 summerade de globala investeringarna i energiomställningen för första gången till över 500 miljarder dollar.

Gröna vågen har kommit till finansmarknaderna. Men vad betyder det?

En del av det vi ser är sannolikt en tillfällig hajp. Tesla är numera värt mer än de nio största biltillverkarna tillsammans. Det får det att ringa inte så lite i varningsklockorna.

Men den gröna megatrenden är också rotad i verkligheten. Världens stora ekonomier – USA, EU och Kina – sätter nu slutdatum för sina klimatutsläpp.

Särskilt i Europa och USA befinner sig kolindustrin i en nedgång som liknar en dödsspiral. Och när man lyssnar på de stora investmentbankernas råvaruanalytiker är frågan när, inte om, oljeindustrins över 150-åriga historia tar slut.

Koldioxidalstrande affärer framstår inte längre som vinstsprutande evighetsmaskiner. Och det märks på finansmarknaderna. Till exempel genom högre avkastningskrav på fossila energiprojekt och lägre krav på förnybart (se grafiken).

Ett sätt att tolka utvecklingen är att klimatpolitiken snabbt har stärkt sin trovärdighet. Det spelar roll. Utsläppsmålen, som visserligen ligger en bit in i framtiden, ses inte längre som en dagslända eller billigt prat.

Politiska mål är otillräckliga för att göra till exempel oljeutvinning olönsam. Det går fortfarande bra att finansiera nya oljeplattformar.

Men trovärdiga politiska löften kan faktiskt räcka ganska långt för att förvandla fossil verksamhet till mer av högriskprojekt. Det heter att börsen blickar framåt. Starka klimatmål avskräcker därför vidlyftiga fossilinvesteringar.

Den andra sidan av myntet är förstås att förnybara alternativ kan dra till sig ny

uppmärksamhet och mer pengar. Och även om Teslas aktie kanske är övervärderad bevisar historien något viktigt: En idé som få trodde på för bara drygt tio år sedan – batteridrivna elbilar för massmarknaden – är nu lönsam.

Teslaeffekten kan därför skapa en positiv spiral: En trovärdigare klimatpolitik får genomslag på finansmarknaderna, vilket snabbar på utvecklingen och ytterligare befäster klimatpolitikens mål.

De nederländska miljöekonomerna Gerard van der Meijden och Sjak Smulders har kallat det en självuppfyllande profetia. Om förväntningarna i ekonomin är att en viss fossil teknik snart kommer att ersättas av gröna alternativ, dräneras den fossila tekniken på investeringar och pengarna läggs i stället på att utveckla den gröna tekniken – som då förverkligas.

Ett exempel är kanske just fordonsindustrin. Om elmotorn är framtiden vore det dumt att fortsätta investera i allt effektivare förbränningsmotorer. General Motors är också den senaste biljätten som i stället har bestämt att förbränningsmotorn ska fasas ut. 27 miljarder dollar ska satsas på att utveckla elfordon. Här kan förväntningarna om teknikskiftet bli självuppfyllande.

Men alldeles för högt ställda gröna förväntningar är också en risk. Inte minst för små placerare och pensionssparare som nu lockas tro att man kan bli rik på att rädda planeten.

Det är inte säkert. Både avkastningen och klimateffekten är osäker.

Investeringar i förnybar energi kan vara vanskliga. I solcellsindustrin är

priskonkurrensen stenhård. Det kan vara bra för tekniken, men dåligt för aktieägarna.

Hajpen lockar samtidigt riskkapitalister till de gröna marknaderna. Under många år har de varit ensidigt inriktade på appar och mjukvara. 2016 gick ynka 3 procent av amerikanska riskkapitalsatsningar till energi- och industrisektorn, enligt OECD. Men efter att ha varit hopplöst ute i många år är hållbar teknik hett igen.

Det är bra. Samtidigt varnar många för hur det slutade förra gången. En grön bubbla blåste upp, delvis av riskkapital, under tidiga 2000-talet och pyste sedan ut.

Att en bubbla spricker betyder att människor förlorar pengar. Det kan ställa till problem. Men det behöver inte innebära slutet för det hajpade fenomen som är föremål för spekulationerna.

Två decennier efter it-bubblan är de flesta av världens högst värderade bolag techföretag. Nästan 400 år efter den holländska tulpanmanin dominerar Nederländerna fortfarande den globala handeln med tulpanlökar. Priserna var galna men tulpanerna är kvar.

Om Teslaeffekten är en bubbla måste det alltså inte vara dåligt för planeten, förutom om ett stort bakslag skapar negativa förväntningar om en hållbar omställning. En positiv spiral kan ersättas av en ond cirkel.

Därför kan gröna investeringar egentligen aldrig ersätta bra och stark klimatpolitik.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

18 Girteka beställer 2 000 lastbilar av Volvo

Ett av Europas ledande logistikföretag, litauiska Girteka Logistics, köper 2 000 Volvolastbilar, enligt ett pressmeddelande.

”Produktionen av Volvo Lastvagnars nya tunga modellserie kommer att starta i mars 2021 och lastbilarna kommer att levereras till Girteka Logistics under resten av året”, skriver Volvo.

TT

18 Trängseln ökar på krogar och i kollektivtrafiken

Stockholmarna är dåliga på att följa trängselrestriktionerna. DN:s genomgång visar att var fjärde restaurang bryter mot trängselreglerna och att sex av tio handelsplatser och gym inte följer den nya pandemilagen.

SL rapporterar även att kollektivtrafikanterna ökar och att många struntar i att bära munskydd.

Enligt Folkhälsomyndigheten minskar följsamheten till restriktionerna och regeringen presenterade på onsdagen ett förslag om att

skärpa reglerna för att kunna stänga ned större delar av landet. Kommunerna ska bland annat få möjlighet att stänga parker och torg, och köpcentrum och butiker kan också tvingas stänga om smittspridningen ökar.

DN:s genomgång av regelkontrollen visar att både invånare och verksamheter brister i följsamhet. Länsstyrelsen i Stockholm har sedan början på året gjort tillsyn på 818 handelsplatser, butiker, badhus, sporthallar och gym för att kontrollera att pandemilagens trängselregler följs. Kontrollerna visar att hela 60 procent, 491 ställen, har avvikelser som bryter mot reglerna. Majoriteten av verksamheterna, 439, har frivilligt åtgärdat bristerna och övriga ska inkomma med kompletterande handlingar eller få återbesök, enligt länsstyrelsen. I city vid lunchtid på onsdagen är det relativt lugnt på både gator och i affärer. Flera stadsbor uppger att trängseln främst märks i kollektivtrafiken.

– Jag upplever inte personligen så mycket trängsel, även om det finns de som inte sköter sig och håller avstånd. Det är nog mest på bussar och krogar i så fall, säger Axel Rådström från Sundbyberg.

SL bekräftar att trängseln ökat och har sett en viss ökning av kollektivtrafikanter från vecka två i år.

– Vi ser med viss oro att resandet går upp något just nu och ökad trängsel kan ju vara oroande ur smittskyddssynpunkt, säger Claes Keisu, informationsansvarig på SL.

SL konstaterar också att långt ifrån alla bär munskydd i rusningstrafik. SL delar ut omkring 160 munskydd om dagen och säljer bara

omkring 500 i spärrarna vid pendeltågen och tunnelbanan.

– Det är inte jättemånga som använder munskydd. Fler borde följa Folkhälsomyndighetens rekommendation och använda munskydd i kollektivtrafiken. Det är bra att alltid ha med sig munskydd eftersom det kan uppstå störningar och trängsel även andra tider på dagen, säger Claes Keisu.

Trängseln är även fortsatt stor på stadens restauranger. Enligt miljöförvaltningen som kontrollerar trängseln på alla serveringar får en dryg fjärdedel av alla ställen anmärkningar.

– Tyvärr finns det många som inte uppfyller kraven. Även om det överlag blivit en förbättring och en ökad medvetenhet om reglerna. Hela skulden ligger inte på verksamhetsinnehavarna utan det kan ofta vara svårt att få kunderna att följa reglerna, säger Peter Brådenmark, enhetschef på avdelningen för hälsoskydd på miljöförvaltningen.

Deras senaste statistik visar att 115 av 429 serveringar fått en trängselanmärkning vid inspektion. En servering har stängts och 13 har fått viten.

– I januari fick sex serveringar vite på allt mellan 10 000 och 25 000 kronor. Alla som får avvikelser gör vi återbesök hos, och flertalet vidtar åtgärder, men det är fortfarande flera som vi vitesförelägger, säger Peter Brådenmark.

Kontrollerna startade i april förra året och under 2020 gjordes 2 542 inspektioner och då fick var tredje servering, 846, anmärkning på trängsel. Totalt stängdes 20 restauranger och 66 stycken fick vite.

– Det har förekommit brister hela tiden och det förekommer fortfarande. Vi märker tydligt att både besökare och verksamhetsinnehavare är trötta på det här, men restriktionerna finns kvar och vi kommer att fortsätta följa upp det fram till sommaren, säger Daniel Persson, avdelningschef på miljöförvaltningen.

Sedan den 24 december har staden även kontrollerat att restauranger följer reglerna som innebär att man inte får servera alkohol efter klockan 20 00. Hittills har 11 restauranger som kontrollerats fått anmärkning, flest i Bromma och på Södermalm, enligt socialförvaltningen.

– En del restauranger har brutit mot alkoholförbudet och en del har inte följt stängningsreglerna. Generellt sett lever restaurangerna upp till och är måna om att följa reglerna, men så finns det en del ställen som har stuckit ut och inte efterlevt dem, både i förorter och på Södermalm säger Carina Cutlip, enhetschef på tillståndsenheten.

Restauranger som bryter mot alkoholreglerna får endera en erinran, en varning eller en återkallelse av alkoholtillståndet.

– Vi har fattat beslut om erinran i ett ärende hittills och har två-tre på gång. Det handlar om krogar som har andra bekymmer också, säger Carina Cutlip.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se

FAKTA. RESTAURANGER SOM BRYTER MOT TRÄNGSELREGLER

2020

Inspektioner 2 452

Anmärkningar 846

Stängda 20

Viten 66

2021, januari-15 februari

Inspektioner 426

Anmärkningar 115

Stängda 1

Viten 13

Källa: Miljöförvaltningen

18 ”Vindkraftverk är en del av vår hållbara framtid”

Energi. Svar till Gunnar Widén (16/2): När jag reser genom det svenska landskapet ser jag hus, vägar och ibland något vindkraftverk. Jag blir glad över att se vindkraftverk. De visar att vi är på väg mot ett hållbart samhälle utan risk för mina barn och barnbarn.

De ger inget avfall som måste lagras i 100 000 år som för kärnkraft och ingen risk för

explosioner, radioaktiva utsläpp eller attentat från terrorister som stulit klyvbart material. De ger inga växthusgasutsläpp som kol och olja.

Vindkraftverk är ofta vackra och smäckra. Jämför med pittoreska väderkvarnar på Öland som är gårdagens vindkraftverk.

När jag ser en väg tänker jag på trafik som ger avgasutsläpp (förutom elbilar) och buller. När jag ser byggnader tänker jag på att de förbrukar energi som kanske inte är framställt på ett hållbart sätt.

Vindkraftverk är en del av vår hållbara framtid!

Peter Fritzson, Linköping

19 ”Tingsrätten missuppfattar folkrätten i Estoniadomen”

Göteborgs tingsrätt friade nyligen två personer som stått åtalade för brott mot lagen om gravfrid vid färjan Estonias vrak. Men vi menar att tingsrätten missuppfattat folkrätten. Tingsrätten utgår bland annat felaktigt från att ett tyskt fartyg utgör tyskt territorium vilket skulle göra att gärningen inte är kriminaliserad, skriver fyra svenska experter i folkrätt och havsrätt.

DN. DEBATT 210219

Den svenska Estonialagen strider inte mot folkrätten. Ett tyskflaggat fartyg är inte flytande tyskt territorium. Sverige kan ta sig lagstiftande jurisdiktion över svenska medborgares agerande utanför svenskt territorium.

Göteborgs tingsrätt har i en dom den 8 februari 2021 frikänt två personer, en filmare och en vrakexpert, som stått åtalade för brott mot lagen om gravfrid vid färjan Estonias vrak. Enligt den så kallade Estonialagen antagen av Sveriges riksdag är det straffbelagt att ägna sig åt dykning och annan undervattensverksamhet i Estoniavraket eller ett specificerat område kring vraket. Frikännandet skedde med hänvisning till att fotografering och filmning av vraket skedde från en tyskflaggad båt. Tingsrätten fann att den svenska lag som åtalet grundas på strider mot folkrätten, varför lagen inte kunde tillämpas.

Vi anser att tingsrätten missuppfattat folkrätten (som inbegriper också regleringen av haven, havsrätten). Vi ser framför allt två problem med tingsrättens dom.

För det första, tingsrätten verkar inte skilja mellan å ena sidan sin egen rätt till dömande jurisdiktion och å andra sidan myndigheters, däribland Kustbevakningens, rätt till verkställande jurisdiktion.

För det andra, tingsrätten utgår felaktigt från att ett tyskt fartyg utgör tyskt territorium vilket skulle göra att gärningen inte är kriminaliserad eftersom motsvarande Estonialag saknas i Tyskland.

Låt oss utveckla varför detta leder tingsrätten fel. Nationella rättssystem och folkrätten gör

skillnad mellan lagstiftande jurisdiktion (uppgift för riksdagen och parlament), dömande jurisdiktion (uppgift för domstolar) och verkställande jurisdiktion (uppgift för myndigheter som polisen, Kronofogde-myndigheten och Kustbevakningen). Utgångspunkten är att verkställande jurisdiktion endast kan utövas på det egna territoriet medan jurisdiktion på främmande stats territorium kräver explicit samtycke från denna stat.

Folkrätten tillåter dock att stater utsträcker lagstiftande och dömande jurisdiktion utanför det egna territoriet – så kallad extraterritoriell jurisdiktion – så länge som det inte bryter mot någon folkrättslig regel som förbjuder sådan utsträckning. Denna skillnad mellan dömande och verkställande jurisdiktion har stöd i internationell sedvanerätt och traktat.

När regeringen skrev propositionen för Estonialagen tycktes den ha varit väl medveten om detta; i förarbetena sägs att ”enligt folkrätten finns nämligen ett principiellt förbud för en stat att utöva makt mot andra staters fartyg på det fria havet” (prop. 1994/95:190 sid. 9). Passagen handlar om begränsningar vad avser verkställande jurisdiktion, det vill säga vad Kustbevakningen kan göra mot fartyg med främmande flagg.

Det är mot denna bakgrund vi bör förstå varför finsk kustbevakning förvisso närvarade vid de aktuella dykningarna, men endast dokumenterade dessa och inte ingrep. Tingsrätten återger i sin dom samma passage från förarbetena men verkar avstå från att klargöra om passagen avser dömande eller verkställande jurisdiktion.

På vanlig svenska: Göteborgs tingsrätt har större möjlighet att döma i ett mål utanför svenskt territorium jämfört med Kustbevakningens rätt att ingripa på det fria havet. Tingsrätten verkar emellertid ikläda sig samma snäva begränsningar som Kustbevakningen.

Till frågan om ett tyskflaggat fartyg utgör tyskt territorium. Tyskland, som så kallad flaggstat, kan utöva verkställande och dömande jurisdiktion beträffande den tyskflaggade båten. Frågan är om också Sverige kan det. Som tingsrätten skriver kan extraterritoriell jurisdiktion beträffande svenska medborgare och utlänningar med hemvist i Sverige normalt ske om gärningen är kriminaliserad både i Sverige och på gärningsorten. Tingsrätten finner att Tyskland är gärningsorten eftersom det tyskflaggade fartyget utgör tyskt territorium. Eftersom gärningen inte är kriminaliserad i Tyskland så råder ingen dubbel straffbarhet, och då kan de två åtalade inte straffas.

Tingsrätten antar här ett synsätt på territorium som har varit övergivet i åtminstone hundra år. Samma felaktiga föreställning återkommer även när en del påstår att ambassadbyggnader och områden utgör sändande stats territorium. Det korrekta förhållningssättet är att ett tyskflaggat fartyg utgör en anknytningspunkt för tysk jurisdiktion men att fartyget inte är tyskt territorium. Om fartyget hade utgjort tyskt territorium i begreppets alla bemärkelser skulle det ha fått den absurda konsekvensen att fartyget skulle ha ett medföljande, rörligt tyskt territorialhav om 12 nautiska mil runt om fartyget med tyskt luftrum ovanför. Eftersom fartyget inte utgjorde tyskt territorium betyder

detta att kravet på dubbel straffbarhet faller bort.

Det går alltså inte att begränsa svensk jurisdiktion och inte heller att tillämpa kravet på dubbel straffbarhet på det sätt som tingsrätten gjort. Vi anser att det går att tillämpa Estonialagen gentemot svenska medborgare på sätt som är förenligt med folkrätten. Detta sagt kan det förstås ändå finnas grunder för ansvarsfrihet eller att de tilltalade kan åberopa samhälleligt allmänintresse enligt läran om social adekvans för att påverka eventuellt straff i mildrande riktning.

Det är dock viktigt att tingsrättens dom vad avser jurisdiktionsfrågan och svensk lags tillämplighet inte får stå oemotsagd. I detta fall handlade det om gärningar som kan tyckas ha haft ett gott syfte. Nästa gång kan det handla om en vrakplundrare.

Mark Klamberg, professor i folkrätt vid Stockholms universitet

Ove Bring, professor emeritus i internationell rätt

Said Mahmoudi, professor emeritus i internationell rätt

Pål Wrange, professor i folkrätt vid Stockholms universitet

19 Storbråk efter miljardavtal som skulle lösa elkrisen

Svenska kraftnät och energiminister Anders Ygeman (S) har i hemlighet tilldelat miljardbelopp av nationella elberedskapspengar för att lösa elproblem i Stockholm. Pengarna ska gå till ett privat företag.

Lösningen är uppemot fyra gånger dyrare än alternativen och har lett till ett internt uppror på Svenska kraftnät.

Sören Englund i Täby suckar.

– Vi kan inte bygga vår Ica-butik eftersom vi inte får nog med el, säger han på telefon.

För fem år sedan började han planera en Ica Maxi-butik i expansiva Arninge i Täby strax norr om Stockholm. Att det skulle komma el ur kontakterna ansågs som självklart. Men 2018 hade Arninge expanderat så att det ansvariga elnätsbolaget Ellevio inte längre kunde garantera alla el.

– Vi fick byggtillstånd men då kunde de inte leverera el.

Elproblemet är fortfarande olöst. Och Ica-butiken är inte byggd.

Lisa Lindqvist är näringslivspolitisk expert på Stockholms handelskammare och står bakom en rapport om elsituationen i Stockholm.

– Det stora problemet är att Svenska kraftnät inte byggt ut stamnätet i tid. Nu måste vi vänta nära 10 år på att få in tillräckligt med el till Stockholm.

Fram till dess är enda lösningen att öka elproduktion i själva Stockholmsregionen. Men sedan regeringen höjt fossila kraftvärme- och energiskatter 2019 stängdes en stor del av den lokala elproduktionen i kraftvärmeverk – i ett läge när den borde höjas.

– Vi har ett kraftigt samhällsproblem när det saknas el för att bygga en Ica-butik i Täby. Vi pratar ju inte om något stålverk, säger Lisa Lindqvist.

Något måste alltså göras. Snabbt.

Anders Ygeman (S) tillträdde som energiminister 2019.

Han jobbade under sommaren och hösten fram en kreativ lösning. Och den 25 oktober 2019 höll han en presskonferens i Vällingby med ett enda budskap: elkrisen i Stockholm var löst.

Konkret skulle 2 miljarder kronor bekosta en totalrenovering av ett gammalt uttjänt oljekraftvärmeverk i Värtan i Stockholm som skulle köras på bioolja.

En stor fråga var: Vem skulle stå för notan?

På presskonferensen rapporterade nyhetsbyrån TT att anläggningens ägare, Stockholm Exergi (före detta Fortum Värme), skulle betala investeringen. Men i nästa steg skulle elnätsbolaget Ellevio stå för notan genom att betala mer för elen.

Men det stämde inte. I stället rundade Anders Ygeman och Svenska kraftnät systemet i en hemlig uppgörelse.

DN kan visa att halva kostnaden – 1 miljard kronor – av kraftvärmeverkets upprustning skulle betalas med nationella elberedskaps-medel. Men att lösa vardagens effektbrist i Stockholm med dessa medel är något som går emot ett flertal regler.

DN erfar att elnätsägaren Ellevio annars inte skulle ha gått med på uppgörelsen. Elberedskapspengarna gick dessutom till det privata bolaget Stockholm Exergi.

Utåt sades inget om det.

Dagarna före presskonferensen vibrerade det av aktiviteter bakom kulisserna för att få den hemliga lösningen med elberedskapsmedel på plats.

Huvudaktör var Lotta Medelius-Bredhe, generaldirektör på Svenska kraftnät, med ansvar för den svenska elberedskapen.

Innan elberedskapsmedel delas ut måste ett stort antal samhällsanalyser och tekniska analyser göras, enligt bland annat en lagbindande EU-förordning. Inget av detta var gjort.

I stället lovade Lotta Medelius-Bredhes, via sms, totalt 1 miljard kronor av nationella beredskapsmedel till det privata bolaget Stockholm Exergi som äger själva kraftvärmeanläggningen.

DN har kartlagt sms-växlingen mellan Lotta Medelius-Bredhe och Stockholm Exergis vd Anders Egelrud fyra dagar före Anders Ygemans presskonferens i oktober 2019.

På aftonen skickar Egelrud ett sms:

"Min bedömning är att vi kan gå i mål men då krävs att vi verkligen kan erhålla antingen 80 mkr/år i 12 år eller att ni kan gå upp till 90 mkr/år i 10 år. Det är tajt nu."

Även Anders Ygemans egna tjänstemän trycker på för att få elberedskapsmedlen i hamn innan presskonferensen. Samma dag sms:ar en enhetschef på Infrastrukturdepartementet till Lotta Medelius-Bredhe:

"Avser ni garantera 80 Mkr över 10 år?"

Medelius-Bredhe svarar en kvart senare:

"Det är ju 80-90 mkr årligen under 10 år."

Mats Nilsson är docent i nationalekonomi vid Södertörns högskola och expert på elmarknaden.

– Det måste finnas underlag i form av en samhällsekonomisk analys när en miljard kronor i beredskapspengar ska betalas ut, säger han.

– Gör det inte det har myndigheten begått ett fel. Att detta saknas är faktiskt hårresande.

När presskonferensen hölls den 25 oktober skickade elbolagen ut pressmeddelanden om att elkrisen var löst.

Svenska kraftnät, som stod för halva finansieringen, nämndes inte.

Men den hemliga uppgörelsen stötte på starkt internt motstånd av seniora handläggare. Detta var något som först uppmärksammades av Svenskt Näringslivs nyhetssida Fplus och Energiföretagens nyhetssida Second Opinion. Enligt dokument som DN tagit del av och flera källor med direkt insyn i förloppet reagerar elberedskapshandläggare på Svenska kraftnät

mycket starkt när de förstår vad som håller på att hända.

Den miljard kronor som Svenska kraftnät utlovat ska i det här fallet gå till en känslig elberedskapsåtgärd som ställer mycket höga krav: De aktuella kraftvärmeanläggningarna måste kunna leverera el till viktiga samhällsfunktioner i Stockholm om all elförsörjning utifrån stryps i kris eller krig.

Men anläggningarna kommer inte att uppfylla de lagstadgade kraven för anslutning till elnätet. Det meddelade det privata bolaget tidigt, enligt dokument som DN tagit del av.

Det bedöms som allvarligt av flera seniora medarbetare.

Två rutinerade elberedskapshandläggare beordrades sänka kraven. De vägrade. Då kopplades de bort från ärendet av en högre chef, som själv gick in och sänkte kraven.

– Att medvetet sänka viktiga tekniska beredskapskrav som i detta fall skulle jag beteckna som ett grovt tjänstefel, säger Mats Nilsson.

– Svenska kraftnät är som systemansvarig i Sverige den tekniska garanten som säkerställer att elberedskap ska fungera. Om det blir mörkt i Stockholm och de sänkt kraven i strid med gällande regler, är det allvarligt på ett djupare plan.

Det ska få mycket stora konsekvenser.

Flera experthandläggare skriver en intern PM hösten 2020. Deras slutsats borde utifrån sett ha slagit ner som en bomb.

Den faktiska kostnaden för de konkreta elberedskapsåtgärderna är nämligen bara en fjärdedel av den summa som det beslutats om: mellan 250 och 405 miljoner kronor över de 12 åren – inte 1 miljard kronor.

Det innebär att upp till 750 miljoner kronor av nationella elberedskapsmedel inte går till det de är avsedda för – elberedskap – utan allmän upprustning hos ett privat bolag i Stockholm.

Om Svenska kraftnät betalar för något utöver elberedskap betyder det att alla Sveriges elkunder får betala för Stockholms kapacitetsbrist.

Rapporten lämnas till mellanchefer. Enligt källor med direktinsyn hindrades berörda handläggare att prata med generaldirektören om frågan. Inget hände.

– Att betala en miljard kronor för något som egentligen kostar en tredjedel eller fjärdedel måste ju vara formellt fel, säger Mats Nilsson vid Södertörns högskola.

– De borde självklart ha börjat med att räkna på vad åtgärderna kostade och ta det därifrån – som man ska göra. Kan verkligen Svenska kraftnäts ledning och styrelseordförande stå för detta? säger Mats Nilsson.

Men det stannar inte där.

Beslutet på 1 miljard kronor över 12 år får stora konsekvenser för hela Sveriges elberedskap. En tredjedel av det nationella elberedskapsanslaget är nu bokat från 2020 till 2031 för att lösa den allmänna elsituationen i Stockholm. Andra prioriterade nationella elberedskapsprojekt runt om i Sverige kan inte genomföras.

I en tid när Sverige återupptagit totalförsvarsplaneringen bedöms det som allvarligt av flera handläggare.

Under hösten 2020 drar det ihop sig till den första årliga utbetalningen på 87 miljoner kronor.

Handläggarna konstaterar i en rapport att utbetalningarna för år 2020 blir 0 kronor ”… eftersom villkoren i beslutet inte är uppfyllda”.

Samtidigt ökar pressen från Anders Ygemans tjänstemän på infrastrukturdepartementet att Svenska kraftnät verkligen ska betala ut pengarna.

Vid samma tid, i början av november, frågar ett kansliråd på departementet en medarbetare på Svenska kraftnät hur det går med utbetalningarna, enligt ett protokoll som DN tagit del av.

Bolaget som äger anläggningen, Stockholm Exergi, försöker ändå få pengarna. De lämnar in fakturor på ”silvertejp”, ”förbättring av dasslock” och ”interntid”, något som Svenska kraftnäts handläggare inte godkänner.

Därmed stoppades Anders Ygemans elpaket i Stockholm.

Men bara tillfälligt.

Den 18 december 2020 beslutade Svenska kraftnäts generaldirektör Lotta Medelius-Bredhe att ändra villkoren i beslutet så att pengar årligen kan betalas till Stockholm Exergi – trots att anläggningarna varken är färdiga eller uppfyller kraven.

En senior handläggare på Svenska kraftnät startar ett formellt visselblåsarärende, som vid pressläggningen av denna artikel fortfarande pågår.

Den 28 februari 2021 ska underlag senast komma in för en första utbetalning.

Tillbaka till Lisa Lindqvist på Stockholms handelskammare.

– El och vatten är grunden i ett samhälle. Det är faktiskt helt vansinnigt. Vi står inför en enorm elektrifiering av samhället och även utbyggnad av tunnelbanan. Varför har ingen haft en helhetssyn?

Sören Englund i Täby som nu väntat på eltillförsel till sin planerade Ica-butik i fem år är luttrad.

– Det senaste beskedet är första kvartalet 2022. Men det har skjutits upp tidigare.

DN har sökt handläggare på Svenska kraftnät, som inte velat medverka. DN har även sökt Anders Ygeman (S) som avböjt att kommentera före publicering.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

FAKTA. SÅ FUNGERAR SVERIGES ELBEREDSKAP

Svenska kraftnät är en statlig myndighet som har i uppdrag att underhålla och utveckla det svenska stamnätet för el. Verksamheten finansieras främst av avgifter som nätägare och elproducenter betalar för tjänsten att transportera el på stamnätet, exempelvis stamnätstariffen.

Svenska kraftnät är även Sveriges elberedskapsmyndighet. Som elberedskapsmyndighet ska Svenska kraftnät se till att elförsörjningen ska ha beredskap för krig och händelser som kan medföra svåra

påfrestningar på samhället. Den verksamheten finansieras av ett statligt anslag.

Elberedskapsanslaget betalas av alla Sveriges elnätsföretag och elproduktionsföretag – och ytterst elkunderna. Om Svenska kraftnät betalar för något utöver elberedskap betyder det att alla Sveriges elkunder betalar för det. Den nationella budgeten har varit på runt 250 miljoner kronor.

Enligt Förvaltningslagen måste tilldelning av medel vara rimlig och proportionerlig. Enligt Elberedskapslagen får Svenska kraftnät dessutom endast besluta om elberedskapsåtgärder – inte allmän upprustning.

Elöverskott och kapacitetsbrist

El är en färskvara. Effektbrist uppstår när efterfrågan på el på ett visst ställe vid en viss tidpunkt är större än vad utbudet är.

Sverige är stor nettoexportör av el. Under större delen av året exporterar Sverige mer el än vad vi gör av med, med undantag av kalla perioder under vintern.

Det är alltså inte elbrist det handlar om. Men i vissa regioner, främst storstäderna uppstår flaskhalsar, det blir trångt för elen att komma fram i näten. Det är den kapacitetsbristen som nu elbolagen, lokala kraftproducenter och regeringen försöker lösa i olika steg – dels mer akuta, dels på längre sikt.

En del lokal kraftproduktion togs ur drift när regeringen 2019 införde en högre skatt på fossileldad elproduktion. Detta bidrog extra till den lokala elbristen.

19”Allt underlag fanns inte analyserat”

Svenska kraftnäts generaldirektör Lotta Medelius-Bredhe är beredd att betala ut nära 100 miljoner kronor av elberedskapsmedel årligen till ett privat bolag.

Trots att hennes experter säger att en stor del inte alls går till elberedskap och att hon själv erkänner att anläggningarna inte klarar elberedskapskraven.

Lotta Medelius-Bredhe fattade beslut att Svenska kraftnät ska betala hälften av energiminister Anders Ygemans (S) högprofilerade överenskommelse för att lösa elkrisen.

Det handlar om 1 miljard kronor av elberedskapsmedel till upprustning av kraftvärmeverk i Stockholm, pengar som eljätten Ellevio annars skulle stått för.

Medelius-Bredhe beslut väckte hård intern kritik. Och nu pågår ett visselblåsarärende.

Om du är självkritisk – kunde du ha gjort något annorlunda?

– Man kan alltid göra saker annorlunda. Det fanns en tidaspekt i detta och allt underlag fanns inte analyserat när jag tyckte att jag ville ge signalen att vi var beredda att gå in långsiktigt i detta. Det var olyckligt, säger Lotta Medelius-Bredhe.

DN:s granskning visar att elberedskapspengarna från Svenska kraftnät ska gå till bolagens allmänna drift – inte enbart elberedskap.

Flera experthandläggare på Svenska kraftnät räknade i oktober fram att elberedskapsåtgärderna i de utpekade anläggningarna egentligen bara kostar mellan 250 och 405 miljonerkronor. Enligt källor med insyn bedömdes felmarginalen i beräkningarna till högst några miljoner kronor.

Det här handlar ju om väldigt mycket pengar - uppemot 750 miljoner kronor. Varför reagerade du inte – är det inte viktigt?

Lotta Medelius-Bredhe blir tyst i 11 sekunder på telefonlinjen.

– Det har varit olika kostnadsuppskattningar runt detta. Det är ett tak i det här beslutet för att åstadkomma den här förmågan.

Bryr du dig inte om dina experter?

– Självklart bryr jag mig om mina experter. Vi håller på med ett arbete hur ersättningen ska utformas.

Men gjorde du någonting när den där rapporten kom?

– Det är ett arbete som pågår. Jag är inte inne i exakt alla detaljer som fortgår på myndigheten när det gäller vår verksamhet.

Den utlovade miljarden utgör samtidigt så mycket som en tredjedel av det nationella årsanslaget under tolv år. Flera viktiga andra elberedskapsprojekt har stoppats.

– När man har ett anslag får vissa stryka på foten. Vi ser att det finns nya behov och har äskat mer medel.

Samtidigt kommer inte anläggningarna i sin helhet att klara de lagstadgade reglerna för elberedskap. Det har framkommit i ett flertal mötesprotokoll och mejl som DN tagit del av.

Svenska kraftnäts experthandläggare vägrade i november att betala ut pengar. De ansåg att anläggningarna inte uppfyllde kraven och att nästan alla fakturor rörde allmän upprustning.

Strax efter beslutade Lotta Medelius-Bredhe att de 87 miljoner kronorna ska betalas ut årligen – trots att till och med hon själv medger att anläggningarna inte klarar kraven.

– Kraven uppfylls till allra största delen, säger hon och fortsätter:

– Är det så att de inte gör det så får vi se om vi reducerar ersättningen eller inte ger någon ersättning . Men där är vi inte nu.

Den 28 februari 2021 ska underlag senast komma in för en första utbetalning.

I sms och dokument har framkommit att chefer på infrastrukturdepartement, där Anders Ygeman är chef, pressat på.

– Det här ligger på myndighetschefen så det är mitt beslut.

Det ser ut som att elberedskapspengar går till allmän upprustning i ett privat bolag. Hur ser du på det?

– Beslutet handlar om att säkerställa en ö-driftsförmåga. Om det sedan uppfattas på olika sätt kan jag inte svara för. För mig var det

viktigt att fatta ett beslut när det fanns en möjlighet att säkra en förmåga vi sett i flera år.

Har du brutit några regler eller lagar?

– Det tror jag inte ... Det har jag inte.

Samtidigt säger hon på en rak fråga att Svenska kraftnät inte uppfyller den viktiga och bindande EU-förordningen som kallas ER – nödsituationer och återuppbyggnad.

I den framgår att det måste göras en gedigen analys av nätens egenskaper innan man bestämmer anläggningar för ödrift.

– Nej vi uppfyller inte den ännu utan det är ett arbete som pågår.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

FAKTA. Ö-DRIFT I ELNÄTET

Elberedskapsåtgärden som kallas ö-drift byggs för att klara mycket tuffa krav i kriser med låg eller ingen spänning i näten.

Ö-drift är konkret elproduktion i geografiskt begränsade ”öar” som ska fungera under mycket tuffa förhållanden och skydda samhällsviktiga funktioner om elnätet släcks ner i händelse av kris eller krig. Systemet används när ordinarie elförsörjning är utslagen och ska inte användas vid vanlig effektbrist.

Regleringar finns i en EU-förordning som ställer stränga tekniska krav på nätanslutning i krissituationer och i en föreskrift från Energimarknadsinspektionen.

19 Bärgning av kantrad pråm dröjer

Den person som saknas efter en olycka i Trelleborgs hamn under onsdagen är fortfarande inte återfunnen. Bärgningen av pråmen som kantrade och slog runt kommer att ta flera dygn, bedömer räddningstjänsten.

Pråmen är drygt 30 meter lång och användes i samband med muddringsarbete i hamnen.

TT

20 Ygeman tillbakavisar påtryckningar mot Svenska kraftnät

Energiminister Anders Ygeman (S) säger att han ”inte känner till” att tjänstemän på infrastrukturdepartementet utövat påtryckningar på Svenska kraftnäts generaldirektör.

Han förnekar också att han gjort en uppgörelse där elberedskapspengar används

för att lösa allmän effektbrist i Stockholm.

Anders Ygeman ställde upp på en telefonintervju sent på fredagseftermiddagen. DN har avslöjat att halva kostnaden för att realisera hans initiativ för att lösa effektbristen i Stockholm skulle utgöras av elberedskapsmedel.

Bakom initiativet som presenterades i oktober 2019 stod energiministern och elnätsägaren i Stockholm, Ellevio, som samtidigt skrev ett avtal med det privata bolag som äger elproduktionsanläggningar i Stockholm – Stockholm Exergi – om att säkra 320 megawatts effekt i 12 år.

Själva kärnan i initiativet var att ett gammalt kraftvärmeverk i Värtan skulle rustas upp för runt 2 miljarder kronor, enligt information på den presskonferens som Anders Ygeman var med på.

Utåt sett skulle Ellevio betala notan.

Men dagarna innan hade chefstjänstemän på infrastrukturdepartementet tryckt på med sms mot Svenska kraftnäts generaldirektör Lotta Medelius-Bredhe för att få i land en finansiering med 80–90 miljoner kronor om året i 12 år från elberedskapsmedel.

Hur kan det komma sig att chefstjänstemän på ditt departement utövat påtryckningar med bland annat sms om finansiering före din presskonferens, och sedan tryckte på om utbetalning av pengar till det privata bolag som äger elproduktionsanläggningen?

– Jag känner inte till att någon tjänsteman på departementet som jag är verksam på har utövat några påtryckningar. Har du sett något

sms som du tolkar på det sättet måste du fråga den personen, säger Anders Ygeman.

I sms:en pratades det om summor per år. Den höga chefen på infrastrukturdepartementet frågar i ett sms Lotta Medelius-Bredhe:

”Avser ni garantera 80 Mkr över 10 år?”

Medelius-Bredhe svarar en kvart senare:

”Det är ju 80-90 mkr årligen under 10 år”.

– Jag utgår från att det handlar om beredskapsprocessen för beredskapsmedlen, säger Ygeman om sms-konversationen.

Men att elberedskapspengar betalar halva renoveringskostnaden på det värmekraftverk som ska ge el till ditt initiativ – hur ser du på det?

– Det är två separata processer som delvis har överlappat varandra.

Men elberedskapspengar står de facto för halva kostnaden för upprustning av det gamla kraftvärmeverket i Värtan som skulle stå för effektbehovet i Anders Ygemans initiativ.

Kände du till det?

– Nej jag kände inte till det. Det var två olika processer som delvis sammanföll. Stockholm Exergi kanske ser det på ett annat sätt. Elberedskapspengar får inte användas för att lösa effektmål.

Men visste du inte om att elberedskapspengar skulle användas – när dina egna chefstjänstemän tryckte på att de skulle användas?

– Nu blir det konstiga frågor. Nu måste jag reda ut det här. Det är klart att jag kände till elberedskapspengarna, men de var inte en del av diskussonen i det gemensamma initiativet.

Men de sammanföll i tid?

– Delvis.

Men faktum är att elberedskapsmedlen ska betalas ut till Stockholm Exergi exakt under den 12-årsperiod som Ellevio och Stockholm Exergi säkrar tillgången på el i Stockholm och där kraftvärmeverket upprustas.

Är det inte konstigt att de perioderna sammanfaller?

– Jag har ingen uppfattning om vilken tidsperiod Svenska kraftnät har valt att fatta sina beslut på. Det får de svara på själva.

Vad tycker du om att Svenska kraftnäts tjänstemän har räknat fram att så mycket som 750 miljoner kronor kan vara allmän upprustning i elanläggningar i ditt initiativ?

– Det är Svenska kraftnät som beslutar om elberedskapsmedlen. Dessa måste gå till elberedskapsändamål. Skulle det vara så att de används till något annat kan bolaget bli återbetalningsskyldigt.

Om inte Svenska kraftnäts generaldirektör, Lotta Medelius-Bredhe, sagt principiellt ja till de elberedskapspengarna dagarna innan din presskonferens - hade allt gått att genomföra?

– Ja.

Vad baserar du det på?

– Att de inte var en del av det gemensamma initiativet.

Svenska kraftnäts elberedskapspengar – om hela summan på 1 miljard faller ut – bekostar halva renoveringskostnaden i det värmekraftverk som ska leverera effekten i det initiativ som du pratar om. Hur ser du på det?

– Jag ser det som att Svenska kraftnät fattar sitt beslut självständigt. Jag har inte varit inblandad i beslutet på något sätt. Jag har presenterat ett gemensamt initiativ för ökad eleffekt i Stockholm och Malmö samtidigt som elkunder får sänkta priser.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

BAKGRUND.

Skåne och Stockholm har stora problem med effektbrist på el, höga elpriser och skyhöga vinster för elnätbolagen.

Under hösten har DN skrivit flera artiklar om turerna kring olika åtgärder till förändringar där regeringen och privata aktörer varit inblandade. Bland annat en överenskommelse med branschen där elnätsbolagen skulle få möjlighet att ta ut extra miljardbelopp från kunderna de närmaste åren.

Energiminister Anders Ygeman lade fram en proposition i riksdagen om förändringar. Den tvingades han dra tillbaka efter DN:s avslöjanden att billigare lösningar var möjliga och flera partier valt att gå emot förslaget.

Nu har DN också kunnat avslöja att viktiga elberedskapspengar skulle gå till privata aktörer i en lösning där Ygeman varit inblandad. På Svenska kraftnät har reaktionerna på förslaget varit kraftiga.

Nu har det blivit ett ärende hos näringsutskottet som kallat energiministern till möte.

20 Northvolt satsar på ny polsk fabrik

Batteribolaget Northvolt investerar motsvarande 1,7 miljarder kronor i en ny fabrik för tillverkning av system för energilagring i Gdansk, Polen. Northvolts Skellefteåfabrik blir underleverantör. Bygget av den polska fabriken har redan inletts och siktet är inställt på att inleda produktionen på fabriken 2022, med en initial produktion på 5 GWh, enligt ett pressmeddelande från Northvolt.

TT

20 Hyundai ska inte bygga Apples elbil

Hyundai Group, med varumärken som Kia och Hyundai, har tidigare förhandlat med Apple om att bygga elbilar åt det amerikanska teknikföretaget. Nu är de samtalen över. Den koreanska tillverkaren vill basera bilen på sin egen teknik. Apple har hela tiden drivit linjen att de själva ska stå för marknadsföring och utveckling av sin bil. Med det sjönk Hyundais börskurs 6 procent och Kias 15 procent. Kias kurs steg 61 procent när samarbetet först avslöjades.

DN

20 164

miljoner kronor. Så mycket har en domstol i Madrid dömt Volkswagen att betala i skadestånd efter att ha manipulerat mjukvaran i dieselbilar. Det innebär vardera 3 000 euro till medlemmar i konsumentorganisationen OCU. Volkswagen kommer att överklaga domen. Skandalen uppskattas till dags dato ha kostat Volkswagen omkring 250 miljarder kronor.

DN

20 Jonas Fröberg: Snabbladdningens diskreta charm

Det är sportlovstider när många stadsbor åker norrut – mot fjäll och natur. DN:s Jonas Fröberg kör elbilen Audi E-tron Sportback till Umeå och tillbaka till Stockholm.

En tur på 130 mil som reser en stor fråga: hur ska vi få folk att överge sina fossildrivna bilar om vi inte har fungerande supersnabbladdning – ens efter E4:an?

Elbilar är framtiden – och för att klara klimatmålen 2030 är en mycket snabb

omställning nödvändig. Så: att åka elbil Stockholm – Umeå tur och retur år 2021 – det ska väl inte vara någon match?

Doff. Förardörren går igen med en diskret duns i redaktionsgaraget. En tryckning på mittkonsolens runda startknapp får instrumentpanelen att lysa. Vi viner sakta iväg. Med 130 mil framför oss. Det är minus 4 grader och sol.

Audi E-tron är en nära fem meter lång el-suv som lanserades som Audis första renodlade elbil för två år sedan. Under förra året fick den sällskap av vår testbil – den så kallade sportback-modellen vars taklinje sluttar opraktiskt mot aktern och gör bagageutrymmet 45 liter mindre.

Men nu är det främst laddningen efter vägen som ska provas.

Där är det skillnad på snabbladdare och supersnabbladdare.

Efter de stora vägarna har flera aktörer byggt så kallade snabbladdare som kan ladda max 33 eller 50 kilowatt, men det tar tid: I en 50 kilowatts laddare kan det, som i vår testbil, ta en timme och 40 minuter att ladda en i princip tom bil full. Även att ladda upp till 80 procent tar en bra bit över en timme.

Det finns också så kallade supersnabbladdare (mer än 150 kilowatt) och med några få undantag står laddnätverket Ionity bakom dessa.

Men supersnabbladdare bygger på att elbilarna måste kunna ta emot mycket laddning. Vår testbil kan ta emot 150 kilowatt vilket gör den till en av klassledarna. Det tar då runt 20

minuter att ladda mellan 20 och 80 procent av batteriet från en supersnabb Ionityladdare.

Förvånansvärt många elbilar kan bara ta emot 50 kilowatt, som BMW i3, Renault Zoe, Lexus UX 300E eller Mazda MX-30. Det gör att de aldrig kommer att ha nytta av supersnabbladdarna. Frågan är om alla köpare förstått det.

Vi avancerar norrut på Essingeleden i en välisolerad kupé. Kraften på totalt 360 hästkrafter kommer inte lika abrupt som i flera andra elbilar. En stor anledning är att bilen, med sitt stora batteri, väger hela 2,7 ton. Det är lika mycket som två Volkswagen Polo.

För att köra elbil långt i Sverige i dag krävs abonnemang hos 6–7 olika aktörer som alla har olika appar och laddbrickor – och prissystem. Vi ska därför testa Audis egen så kallade ”Charging Service” där bilföretaget samlat tre stora laddaktörer – Bee, Eon och Ionity – i ett speciellt kortabonnemang.

Första stoppet: Vi rullar in till Bee-laddaren i utkanten av Gävle. Med endast 3 mils räckvidd kvar sprider sig lyckan i magen – det är ingen kö på den enda laddstolpen. En minut senare byts lyckan mot skam, när jag möter fem ledsna blickar från familjen i en annan elbil som kom precis efteråt.

Så möter min blick felmeddelandet på laddarens display: ”Fel vid laddning. Kommunikationsproblem. Stäng av motorn.” En minut senare kommer ett annat felmeddelande. Det är 10 minusgrader ute. Den trevlige mannen på telefonhjälplinjen får ladddstolpen att hoppa i gång. Det ska ta 107 minuter att ladda fullt.

Inne på macken, en meter från kaffebordet, plingar det ideligen när ytterdörren automatöppnas. Det drar kallt vid fötterna.

Fulladdad visar bilens färddator 27,3 mils räckvidd. Det är långt från den angivna räckvidden på 40,5 mil (44,6 mil med original 19 tums hjul – vår testbil hade 20-tumshjul). Audis representanter pekar på bland annat kallt batteri som förklaring. Att vår testbil i snitt under resan drog 2,7 kWh el per mil i stället för angivna 2,19 kWh spelar också in.

Efter ytterligare 21 mil norrut är vi framme hos Ionitys supersnabbladdare med 350 kilowatt i Sundsvall. Där laddar jag fullt på drygt en halvtimme.

Ionity har inga fler supersnabbladdare norr om Sundsvall (förutom en utanför Åre. Dessutom har Luleå Energi en i Luleå, vilket inte hjälpte oss).

Annars är hela norra Sverige en stor vit fläck.

Förutom för ett bilmärke.

Tesla har sedan åratal en svårslagen kombination av bilmodeller med långa räckvidder som kan ta emot mycket laddning snabbt – och ett eget rikstäckande supersnabbladdarnätverk.

Ionity har en annan svaghet för E4-resenärer på väg norröver: Det finns en lucka på 23 mil mellan Uppsala och Hudiksvall och eftersom få elbilar går längre än 20 mil när det är kallt, så… ja, du fattar.

Efter ett laddstopp i min hemmakommun Nordmaling där felmeddelandet bara lyste en

minut innan den lagade sig själv ankommer jag till Umeå strax före midnatt – efter 11,5 timmar.

Jag ska bespara er nedresans detaljer – men kan nämna att laddaren i Ångermanländska Docksta aldrig gick i gång – trots flera försök till återstarter via telefonsupport under 20 minuter i 16 graders kyla. Då var det 5 mils räckvidd kvar med 6 mil kvar till nästa stad Härnösand. Den dagen blev händelserik.

Till slut står jag vid Ionityladdaren i Södertälje, i närheten av där testbilen ska lämnas.

Med 2 procent kvar av batteriet sprider sig ett lugn i mellangärdet. Då ger laddstolpen ett felmeddelande: den tror att bilen redan laddat färdigt.

När jag försöker dra kortet en tredje gång meddelar skärmen: ”Fel: ogiltigt kort. Försök med annat kort”.

Mannen på Ionitys telefonlinje är ett dygdemönster av vänlighet. Till slut laddas bilen.

Vissa kanske tar allt detta som intäkt för att behålla fossila bilar. Det är det riktigt farliga med dagens situation: Det finns flera initiativ. OKQ8 ska bygga ut stort. Och det är än mer supernabbladdning på gång, bland annat en Ionityladdare i Gävle.

Men det räcker inte. Så om någon i regeringen läser detta: är det måhända dags att släppa sargen?

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

FAKTA. UTBYGGNADER PÅ GÅNG

OKQ8 ska bygga 300 laddstationer med supersnabbladdare på 150 kW. Trafikverket ska

fördela 150 miljoner kronor under åren 2020–2022 på laddinfrastruktur i glesbygd. Den 15 februari öppnar en bidragsomgång till bland annat Västerbotten och Västernorrland.

FAKTA. AUDI E-TRON SPORTBACK 55 QUATTRO PROLINE EDITION

Miljö

Koldioxidutsläpp: 0 gram/km vid blandad körning.

Förbrukning blandad körning el: 2,19 kWh/mil.

Ekonomi

Pris/förmånsvärde/privatleasing i kronor: 897 500 (testbilen 1 105 800)/3 651 (5 120)/ 12 000 (16 250).

Årlig fordonsskatt: 360 kronor per år under de tre första åren, därefter 360 kronor per år.

Garantier: Nybil 2 år, vagnskada 3 år, rostskydd 12 år, lack 3 år, batteri 8 år/16 000 mil.

Miljöförmåner: Ja. 60 000 kronor. (70 000 kronor efter 1 april).

Teknik

Motor: Två tvärställda elmotorer. Elmotor fram 184 hk (135 kW). Elmotor bak: 224 hk (165 kW) Total effekt 360 hk (265 kW), 561 Nm. Men i ett s k ”boostläge” 408 hk.

Batterikapacitet, netto: 86,5 kWh.

Max laddeffekt: 150 kW.

Drivning: Fyrhjulsdrift.

Växellåda: 1-växlad reduktionslåda.

Acceleration 0–100 km/tim: 5,7 sekunder.

Toppfart: 200 km/tim.

Räckvidd el på papperet enligt WLPT: 44,6 mil – men för testbilen med 20-tumshjul: 40,5 mil.

Dragkrok: Ja. Maximal släpvagnsvikt: 1 800 kg. Kostar 7 400 kronor.

Digitalt

Pekskärm: Ja. Buggarna tycks borta, snabb respons.

App: my-Audi med vilken man kan starta fjärrvärmen, se statistik, laddstatus, förplanera rutt, instruktionsbok.

Apple Carplay/Android auto: Ja/Ja.

OTA (nätuppdatering): Njae – det går att uppdatera viss infotainment och kartor – inget mer.

Mått/vikt

Längd/bredd/höjd: 490/193/158 centimeter.

Bagagevolym: 615/1 665 liter med bakre ryggstöd uppe/fällda.

Tjänstevikt: 2 698 kg.

Betyg del för del

Köregenskaper 3

Säkerhet 4 (Maximala 5 stjärnor i det europeiska krocktestet Euro-Ncap)

Miljö 4 (ej full pott på grund av hög förbrukning)

Komfort 4

Ekonomi 2

Totalbetyg: 17 av 25

Plus

Hög kvalitetskänsla.

Hög snabbladdeffekt (150 kW).

Minus

Kort räckvidd med tanke på pris.

Har inte OTA (uppdateringar via nätet på vitala funktioner).

Tung.

20 Allt fler vill köpa laddbar bil

45 procent av landets bilköpare överväger en laddbar bil, visar en ny undersökning.

När elbolaget Tibber har undersökt svenskars planer på köp av laddbar bil säger 45 procent ja till laddbart. Det är första gången fler svarar att de funderar på att köpa en laddbar bil än på att köpa en bensinbil. Elbilen är lika populär på landsbygden som i storstaden. Hybridbilen är mer populär än elbilen och 32 procent av de som planerar att köpa en ny bil tänker välja en hybrid. Att köpa en laddbar bil är lika populärt oavsett ålder. Hybridbilen är förstavalet i åldern 60-75 samt i gruppen 30-44 år, visar undersökningen.

13 procent av de tillfrågade i undersökningen svarar att de planerar att köpa en ny bil under 2021 gjorde valet elbil. Om alla dessa som svarat verkligen köper en elbil kan vi se närmare 40 000 nya elbilar på våra svenska vägar under året.

DN

20 Fler laddplatser i Stockholm

Vattenfall och Incharge genomför nu en utbyggnad för 55 laddpunkter för elektrifierade bilar på olika gator i Stockholm. Efter utbyggnaden blir Valhallavägen Stockholms längsta laddgata med totalt 30 laddpunkter. Utbyggnaden är ett resultat av ett projekt som startade 2018.

De olika laddpunkterna har både snabbladdning och den lite långsammare destinationsladdningen. Elen till laddstationerna kommer från fossilfri vatten- och vindkraft. **DN**

Så fungerar batterikarossen

Kolfiberplasten är indränkt med litiumjoner. De rör sig mellan kolfibrerna som fungerar som batteriets elektroder. Ett tunt skikt av glasfiber fungerar som batteriets separator.

Grafik: Stefan Rothmaier
Text: Karin Bojs

Tak, dörrar, golv, motorhuv och baklucka är delar på bilen som passar utmärkt att konstruera av kolfiberbaserade batterier.

Batteriet kan också utnyttja den kraft som uppstår när bilen bromsas.

20 Snart kan hela bilen fungera som ett batteri

I dag har elbilar ett stort platt batteri monterat i golvet. I framtiden kan själva bilen bli ett batteri och därmed bli osynligt. Forskning sker på svensk mark.

Elbilstillverkaren Tesla har visat upp en typ av batteri som kan integreras med bilen och ge batteriet två uppgifter, lagra energi och utgöra en del av den bärande strukturen. Totalvikten kan sänkas med tio procent och därmed kan också elräckvidden förlängas. En revolution hävdar Elon Musk, Teslas vd.

Men för batteriforskarna är tekniken inte ny. Redan för åtta år sedan lyckades professor Leif Asp, materialspecialist på Chalmers, i samarbete med KTH och ett antal europeiska forskarkollegor att bygga strukturella batterier i en Volvo S80. Men vad är ett strukturellt batteri?

Ett konventionellt litiumjonbatteri består av fyra huvuddelar. Två elektroder som båda skiljs åt av en tunn separator för att förhindra kortslutning, och elektrolyten som gör att litiumjonerna kan röra sig mellan elektroderna. Beståndsdelarna lindas antingen runt varandra likt en cylinder eller staplas som madrasser.

Ett strukturellt batteri ska däremot kunna se ut hur som helst. Som höljet på en mobiltelefon,

en flygplanskropp eller en bil där själva chassit är batteriet. Vilket ställer stora krav på komponenterna.

2012 ersatte Leif Asp med kollegor start/stopp-batteriet, förstyvningsstaget i motorrummet och kåpan som täcker dem med ett strukturellt batteri i en Volvo S80. Tre komponenter blev helt enkelt en, men med samma användningsområden. Komponenterna vägde tillsammans 6,9 kilo, det strukturella batteriet endast 2,5 kilo tack vare sitt material.

Batteriet som kan se ut i princip hur som helst består av två elektroder. Att kalla dem för anod och katod är på ett sätt fel, då batteriet är uppladdningsbart så växlar dessa vid i- och urladdning. Den negativa elektroden består av kolfiber, den positiva består av litiumjärnfosfatbeklädd kolfiber. Elektroderna separeras av en tunn glasfiberväv för att undvika kortslutning. Allt omges av en elektrolyt för strukturbatterier, en så kallad porös polymer fylld med vätskeelektrolyt. Tillsammans ger det styva och starka batterier.

Kolfibern påverkas dock av litiumatomer som tränger in i materialet och koordinerar med kolatomer, vilket gör att fibrerna sväller cirka en procent i längsled och tio procent för tvättsnittsarean. Eftersom materialet är styvt uppstår spänningar som kan orsaka skador, spänningar man måste kunna förutse vid design och certifiering.

Men vad sker vid en krock?

– Vi vet inte jättemycket om det, säger Leif Asp.

– I tidiga studier så körde vi en spik igenom liknande strukturella superkondensatormaterial och mätte temperaturökningen. Den var ringa. Vi kan räkna med att de är säkrare än

traditionella litiumjonbatterier eftersom energitätheten i cellen är lägre i våra strukturella batterier, förklarar Leif Asp.

På Volvon byggde man även om bagageluckan till en strukturell superkondensator som påminner om ett batteri, men som inte kan lagra lika mycket energi. Dess fördel ligger i att den snabbt kan förse saker med elektrisk laddning.

Men det krävs fortfarande mycket forskning.

– Jag är dock övertygad om att strukturella batterier kommer att användas på bred front i framtiden, säger Leif Asp.

Skälet för det är minst två, menar han. Först så är det möjligt att spara vikt och utrymme på systemnivå genom att materialet kan utföra flera funktioner. För det andra så finns det ett behov av solid-state batterier (batterier med fast elektrolyt) för ökad säkerhet.

Hur långt fram i tiden pratar vi?

– En utmaning som vi jobbar med nu är att öka effekttätheten, det vill säga hur snabbt vi kan ta ut den lagrade elektriska energin. Dagens strukturella batterier har högre inre resistans än traditionella batterier, förklarar Leif Asp.

– Det innebär att vi har svårare att ta ut energin snabbt. Därför ser implementeringstidshorisonten lite olika ut för olika tillämpningar. Bärbara datorer och telefoner tar ut sin energi långsamt, vilket passar våra prototyper, menar Leif Asp.

En bil som accelererar behöver hög effekt, något som är svårt med dagens strukturella batterier. Leif Asp tror därför att man kan se ett tidsspann där materialen introduceras i elektronikprylar

inom en femårsperiod, givet att någon industrialiserar tekniken, och i fordon om tidigast tio år.

Men batterierna kan leta sig in i bilar eller flygplan tidigare än så, för att driva andra komponenter än drivlinan.

– Man kan ju tänka sig att strukturella batterier kan användas i inredningen för att försörja underhållningssystem i till exempel flygplan med ström tidigare än om tio år, men det krävs nya certifieringsmetoder för att möjliggöra detta, menar Leif Asp.

Glenn Lindberg

glenn.lindberg@mag.bonnier.se

20 Jonas Fröberg: Biltillverkare med grav bakfylleångest efter fossil suv-fest

Två bilnyheter slog ner som en bomb i veckan: I måndags meddelade Jaguar att de ska bli renodlat elbilsmärke senast år 2025. På onsdagen meddelade Ford Europa att de ska bli elbilsmärke senast

2030 – men redan 2026 endast sälja elbilar eller laddhybrider.

Ford!? Som varit sist på bollen i elektrifiering och inte haft en enda renodlad elpersonbil förrän nu i dagarna när Ford Mustang Mach-E släpps.

Många fick gnugga sig i ögonen. Vad hade hänt? En plötslig klimatinsikt? Greta Thunberg?

Snarare kan det 20-sidiga EU-dokumentet EC 443/2009 ha något med det att göra. Kortversionen av det: sänk koldioxidutsläppen till 95 gram per kilometer 2021 – eller betala miljardböter.

För bildirektörer som likt Stureplansdandys festat natten lång med att sälja inkomstbringade fossila suvar (och därmed ökat bilarnas koldioxidutsläpp tre år i rad till över 122 gram per kilometer år 2019) utbröt en grav bakfylleångest.

Just Ford missade koldioxidmålet kapitalt och stod inför milljardböter – och tvingades köpa koldioxidkrediter av Volvo (som klarade målet). Volkswagen betalar just nu runt 1 miljard kronor i böter för år 2020 för att de missat målet.

Än mer ångest hos bilföretagens vd:ar torde EU-dokumentet EC 2019/61 framkalla: Där står att utsläppen måste ner med 15 procent ytterligare jämfört med och 2030 med 37,5 procent jämfört med 2021. Dessutom planerar allt fler länder att förbjuda fossila bilar, höjer fossila bilskatter och subventionerar elbilar.

Alt fler viskar: den fossila suv-festen borde ha slutat mycket tidigare.

Aktieägare rent av vrålar: varför gjorde ni inte mer tidigare?

Det senaste året har elbilsbolaget Teslas aktie skjutit iväg som en raket från runt 20 dollar till runt 800 dollar. Samma period gick det kinesiska elbilsbolaget Nios aktie upp från 2 till 60 dollar.

Allt det här kan vara värt att ha i bakhuvudet när pressmeddelanden om elektrifiering regnar ner på oss.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

Gult ljus: Oerhört spännande att följa Apples allt snabbare steg mot bilbranschen. Många gamla tillverkare är nu starkt oroade.

20 Plats för sju och stöd av elektrifiering

Hyundai Santa Fe har sju sittplatser, en elmotor som hjälper till att få ner förbrukningen och ett mer attraktivt utseende än tidigare. Vi reder ut om det räcker för att utmana lyxigare konkurrenter.

Bilmodellen Santa Fe har sålts i Europa sedan 2001. Den första generationen blev en ganska stor försäljningsframgång i Sverige, det fanns faktiskt en Nordic-modell som inte såldes på någon annan marknad.

Den koreanska biltillverkaren Hyundai har gjort en enorm varumärkesförflyttning de senaste tio åren. Det var inte länge sedan de drogs med dåliga lysen, dålig styrning och dålig kvalitetskänsla i de flesta modellerna.

Så är det inte längre, nu när vi är inne på generation 4,5 av den största suv-modellen. Nya Santa Fe är snyggare än många andra bilar och kvalitetskänslan inuti är minst lika bra som hos Volvo. Invändigt märks det fort att Hyundai inte har valt att ta bort knappar till funktioner som stolsvärme och bakrutedefroster, vilket är bra. De bilmärken som städat i sina förarmiljöer har oftast glömt att vissa av de där knapparna faktiskt behövs. Särskilt de som sköter defrostern och stolsvärmen.

Santa Fe kan vara ett alternativ till sjusitsiga Volvo XC90, speciellt tack vare prislappen. Introduktionspriset 494 900 kronor (snart kostar den 534 900 kronor) är drygt 150 000 kronor billigare än Volvo XC90 B5 mildhybrid. Bilen vi kör nu kostar dock 566 700 kronor och har utrustningspaketen Advanced och Luxury, som bland annat innehåller visning av information på vindrutan framför föraren och skinnklädsel.

Nya Santa Fe bygger enligt egen utsago på en ny teknisk grund men det är lite lurigt att upptäcka. Bilen ser i princip likadan ut som som den förra som kom 2018. Viktigast i det nya är att de tyngre delarna har fått en lägre placering vilket ger bättre stabilitet. Det har gjorts mer plats för batterier och elmotorer helt enkelt. I hybriden är batteripaketet placerat under passagerarstolen och i den kommande laddhybriden är det batterier under både förar- och passagerarstolen. Batterierna påverkar alltså vare sig kupé- eller lastutrymmet.

Laddhybriden får vi dock vänta ett tag till på, bilen vi kör nu är en hybrid utan laddsladd, den drivs av en 1,6-liters bensinmotor som stöttas av ett 1,49 kilowattimmar stort batteri och en elmotor på 60 hästkrafter. Den ger totalt 230 hästkrafter och hybridsystemet, vid namn Smartstream, hjälper mest till vid start från stillastående och i lugn stadstrafik. Förbrukningen ligger imponerande nära 0,6 liter per mil vid kortare körning i lågt tempo, men på motorväg går förbrukningen upp, men inte över 0,82 liter per mil.

Tjänstevikten på strax över två ton är inget ovanligt i den här bilklassen, men det är sällan så små motorer som 1,6-liter monteras för att driva dem. Motorn upplevs som lite slö vid acceleration, trots att den får hjälp av elmotorn.

Komfortmässigt finns det inget att klaga på, bilen går mjukt på dåliga vägar. Stolarna ger fint stöd för hela kroppen och via en knapp kan man ”rulla ut” en förlängning av dynan framåt. Den tredje uppfällbara sätesraden passar inte riktigt mina 175 centimeter, men barn får plats. Ljudkomforten är dock det som imponerar mest. Det är riktigt tyst i kupén, man hör inte ens vindbruset i motorvägsfart.

Bilen stöder Apple Carplay och Android Auto, och har även trådlös laddplatta för telefonen. Det finns USB-ladduttag även för baksätespassagerarna.

Sammanfattningsvis kan vi säga att Hyundai har paketerat om Santa Fe på ett sätt som har förbättrat bilen på många punkter, och den kan förmodligen locka till sig köpare som tidigare sneglat på dyrare konkurrenter. Om du ska dra tunga släp så är det dock läge att vänta in laddhybriden som har hjälp av en starkare elmotor.

Marcus Engström

marcus.engstrom@mag.bonnier.se

FAKTA. HYUNDAI SANTA FE 1,6 T-GDI HEV 4WD

Miljö

Koldioxidutsläpp: 168 gram/km vid blandad körning.

Förbrukning: 0,70 liter/mil vid blandad körning.

Ekonomi

Pris: 494 900 kr.

Miljöförmåner: Nej.

Årlig fordonsskatt: 7 046 kronor per år under de tre första åren, därefter 1 394 kronor per år.

Garantier: Nybil 5 år, vagnskada 3 år, rostskydd 12 år, lack 5 år, assistans 1 år.

Teknik

Bensinmotor 1,6 liter. 180 hk, 265 Nm. Elmotor 60 hk. Total effekt 230 hk. Batterikapacitet 1,49 kWh.

Drivning: Fyrhjulsdrift

Växellåda: 6-växlad automatlåda.

Acceleration 0–100 km/tim: 9,1 sekunder.

Toppfart: 187 km/tim.

Digitalt

Pekskärm: Ja. 10,25 tum.

App: Ja. Med Bluelink-appen kan man bl.a. låsa och låsa upp bilen.

Apple CarPlay/Android Auto: Ja/Ja.

OTA (nätuppdatering): Nej.

Mått/vikt

Längd/bredd/höjd: 479/190/169 centimeter.

Bagagevolym: 571 –1 659 liter med bakre ryggstöd uppe/fällda.

Tjänstevikt: 2 022 kg.

Maximal släpvagnsvikt: 1 650 kg.

Betyg del för del:

Köregenskaper 4

Säkerhet 4

Miljö 3

Komfort 5

Ekonomi 3

Totalbetyg = 19 av 25

Plus

Smart dödavinkeln- varnare.

God komfort.

Snål i stadstrafik.

Minus

Lite för klen motor.

Trånga sittplatser längst bak.

Lågt i tak.

21 ”Straffavgift” från SAS kritiseras

Klagomålen mot SAS fortsätter. Konsumentverket har på senare tid fått in flera ärenden gällande att SAS dragit en avgift i samband med återbetalning för inställda flyg.

I januari öppnade Konsumentverket ett tillsynsärende. SAS har getts möjlighet att bättra sig, men Konsumentverket är ännu inte nöjt. På senare tid har också en ny typ av klagomål dykt upp. I anmälningarna märks fler klagomål gällande fall där en flygning ställts in och konsumenten flera månader senare fått en återbetalning, där en ”straffavgift” dragits, skriver Konsumentverket i sitt senaste tillsynsbrev till SAS.

Konsumentverket kräver nu att SAS förklarar sig.

– Vi kommer att svara Konsumentverket när vi gått igenom dessa ärenden. Om SAS ställt in ett flyg har du som kund alltid rätt till full återbetalning av biljettpriset, utan avdrag, säger Freja Annamatz, SAS presschef.

TT

21 Sjön fortsätter att suga – stort intresse att köpa båt

Den stora efterfrågan på båtar under förra året ser inte ut att avta. Båtar säljs fortare än någonsin, både nya och begagnade.

– Det är lika stort intresse som förra året, och det var det bästa året vi hade haft på 15–20 år, säger Mats Eriksson, vd på båtbranschens riksförbund Sweboat.

I fjol ville rekordmånga köpa båt, och intresset verkar inte avta. För nybyggda båtar har beställningarna kommit in ovanligt tidigt, redan i samband med julhelgerna.

– Flera stora företag som är anslutna till oss är fullbokade på välkända båtmärken, och en del har beställningar en bit in på nästa år.

Mats Eriksson på Sweboat säger att marknaden har varit stark de senaste fyra åren, och förklarar det med den ökade klimatmedvetenheten som har gjort att fler väljer att semestra i Sverige.

– Flygskammen och medvetenheten har lett till en beteendeförändring, det gynnar båtbranschen. Vi har nog slagit rekord på både nya båtar och begagnade båtar.

Siffrorna på försäljningen för fjärde kvartalet kommer att dröja till början av mars på grund

av ett tekniskt problem. Mats Eriksson har ringt runt till olika leverantörer och gör bedömningen att försäljningen ökade med 25 procent förra året, och trenden ser ut att fortsätta.

– Eftersom det är många som inte får tag på nya båtar söker sig allt fler till andrahandsmarknaden, och det driver upp priserna på begagnade båtar. Prisgapet mellan nya och begagnade båtar har minskat.

På Blockets fordonssektion har efterfrågan märkts av, särskilt när det kommer till hur snabbt båtarna säljs. Hittills i år har 49 procent av alla båtar sålts inom en vecka, jämfört med 15 procent under samma period förra året.

– Jag tror att det finns tre anledningar till det här. Pandemin gör att folk ägnar mer tid åt att handla på nätet, man väljer att semestra i Sverige och hushållens ekonomi är fortsatt bra, samtidigt som börsen gick uppåt, säger Henrik Littorin, marknadsplatsdirektör på Blocket.

Han tror på en fortsatt uppgång på försäljningen, både i antal och prissättning.

– Det här är direkt korrelerat med det starka intresset. När man är intresserad ser man till att snabbt slå till på objektet, och priset drivs upp.

Störst efterfrågan på båtar finns i storstadsområdena, men ökningen har skett över hela landet, enligt Littorin. På Blockets hemsida ökade medianpriset på segelbåtar med 14,5 procent förra året och motorbåtar steg med 7 procent.

En uppstickare på marknaden är vattenskotrarna. Där ökade utbudet på Blocket med 57 procent i fjol jämfört med tidigare år, samtidigt som medianpriset gick upp. **TT**

Fakta. Båtförsäljning

Antal sålda båtar i Sverige totalt, uppdelat på år:

2014: 15 530 stycken

2015: 13 315

2016: 17 262

2017: 18 765

2018: 20 110

2019: 22 920

2020*: cirka 28 000

*Preliminär siffra utifrån en uppskattning från Sweboat.

Siffror för export/import kommer från SCB och inkluderar begagnade båtar, de visas inte separat.

Källa: SCB och Sweboat/TT

22 Skanska: Höghastighetsjärnvägen kan byggas på bara nio år

Byggkoncernen Skanska bedömer att den 75 mil långa höghastighetsbanan går att anlägga på landbroar av betong med nio års byggtid efter tre års planering – ungefär halva den tid som Trafikverket räknar med.

Företaget bedömer att man med denna metod också kan klara det kostnadstak på 205 miljarder som politikerna diskuterar.

Efter ett års arbete är den projektgrupp som Skanska tillsatt för att studera höghastighetsjärnväg på så kallade brobanor i luften nu färdig.

– Vi har detaljstuderat sträckan Hässleholm–Lund och investeringen ligger i samma storleksordning som i Trafikverkets kalkyl. Den stora vinsten ligger i den kraftigt förkortade byggtiden, säger Skanska Sveriges vd Gunnar Hagman.

Metoden att bygga på brobanor är särskilt vanlig i Kina. Enligt Hagman är slutsatsen att metoden skulle fungera även på den svenska marknaden och bolaget går nu in för att lansera den även offentligt i den heta svenska debatten.

– Vi har mött ett stort intresse från politiker och vi har ett antal möten inbokade de närmaste veckorna, säger Gunnar Hagman.

Frågan om och hur Sverige ska gå vidare med planerna på nya snabba stambanor på sträckorna Stockholm–Göteborg och Stockholm–Malmö närmar sig ett avgörande.

Två argument som kritikerna ofta anför är dels risken för kraftigt ökade kostnader utöver de omkring 230 miljarder som är Trafikverkets senaste kalkyl, dels den mycket långa planerings- och byggtiden. De samhällsekonomiska kalkylerna blir negativa. Infrastrukturminister Tomas Eneroth (S) brukar tala om en färdig bana någon gång år 2040–2045.

När utredningen, kallad Sverigeförhandlingen, kom med sin slutrapport 2017 rekommenderade den att spåren läggs på marken men gjuts i betong, så kallad slab track-teknik. Den är dyrare än den traditionella med rälsen på makadam – grovt grus – men å andra sidan

billigare att underhålla. Att göra som Japan och Kina länge gjort, att bygga banorna på landbroar av betong, bedömdes då som en för Europa alltför oprövad teknik.

När Trafikverket det senaste året haft regeringens uppdrag att se om det går att pressa byggkostnaden till 205 miljarder har myndigheten föreslagit att både sänka farten på stora delar till 250 kilometer i timmen och att lägga rälsen på just makadam.

I förra veckan kunde DN avslöja att Trafikverket ändå kommer att nämna möjligheten att skifta till ”Kina-metoden” med landbroar i den rapport som överlämnas till regeringen den 28 februari, där nya alternativ redovisas för hur spåren kan dras och stationerna placeras.

Parallellt med Trafikverket har alltså Skanska Sverige tagit fram en analys och den landar i att byggkoncernen är intresserad av att gå in med anbud om staten skulle välja att satsa på den i Sverige hittills oprövade modellen.

– Vi har ibland fått frågan om vad vi tycker om hur järnvägar av det här slaget kan byggas men har inte haft någon tillräckligt bra analys. Därför gav vi ett team i uppdrag att titta om det går att göra det med en högre grad av prefabricering och industrialisering för att korta byggtiderna, säger vd Gunnar Hagman.

– Att bygga under 30–40 år, bit för bit, med traditionell teknik där tågen bara kör i upp till 250 kilometer i timmen tror vi inte är rätt.

Hagman säger att de har detaljstuderat de 59 kilometer höghastighetsjärnväg mellan Hässleholm och Lund som Trafikverket just nu planerar för: var banor på betongbro bör läggas, vilka delar som kan gå i tunnel och över

vattendrag samt hur de kan ansluta till stationer.

Skanska har ett samverkansavtal med kinesiska China Rail International Group och man har särskilt studerat den 120 mil långa sträckan Peking–Shanghai, färdigställd på tre och ett halvt år.

– Kina har byggt 3 500 mil höghastighetsbana på tio år och har skaffat sig en enorm erfarenhet, och inte minst tagit fram de specialfordon som krävs, säger Hagman.

Skanska säger att byggnation med omkring 40 meter långa landbroar på betong ger en annan robusthet och flexibilitet än om de tillverkas av stål. I snitt skulle pelarna bli 15 meter höga. Konceptet medger att tågen kör 350–360 kilometer i timmen men Skanska har räknat på 320 kilometer i timmen.

– Själva grejen ekonomiskt är att man måste bygga snabbare för att hämta hem vinsterna, och om tågen bara kör i 250 kilometer i timmen blir det inget alternativ till inrikesflyget. Men här tycker jag att vi kan tala om en gamechanger. När får man tillbaka intäkterna? Vi tror på nio års byggtid plus tre års planering. Där ligger den stora vinsten ekonomiskt.

En kritisk fråga för landbrotekniken är koldioxidpåverkan. Tillverkningen av cement, den centrala beståndsdelen i betong, genererar i dag stora mängder koldioxidutsläpp. Skanskas Gunnar Hagman säger att ”vi tror att det går att uppnå klimatneutralitet i det här projektet”.

Han hänvisar till att jätten på den marknaden, Cementa, planerar för nollutsläpp till år 2030, bland annat byggt på forskning som pågår hos statliga stiftelsen Rise i Borås.

– Utan den planen kan vi inte stå för det här, men vi kan redan i dag ersätta cement med andra bindemedel. Jag tror också att med den här typen av projekt kan det driva på utvecklingen i hela byggbranschen i Sverige mot sänkt koldioxidpåverkan.

Ett annat frågetecken är bullernivåerna.

– Vi tror inte på märkbart högre buller. Tågen skulle med den här modellen köras i en form av tråg eller balja där ljudet till största delen studsar uppåt. Insidan av tråget kan kläs med ljudabsorberande material. Så vår bedömning är att det inte skulle bli sämre än med vanlig järnväg där också godståg kör.

Hagman lyfter fördelen med att landbroar skulle ta enbart 15 procent markyta i anspråk jämfört med traditionell järnväg.

Men samtidigt – med runt 15 meter höga broar bryts också siktlinjer? De skulle synas väl i natur- och kulturmiljön?

– Ja, det kommer helt klart att vara en fråga som måste vägas in. Men det finns andra fördelar med att det inte blir en barriär i naturen.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

FAKTA. BETONGFABRIKER BYGGS LÄNGS BANAN

Skanskas koncept för järnväg på betongbroar, som i snitt skulle ligga på 15 meters höjd över marken, förutsätter att man anlägger tillfälliga fabriker för att gjuta pelare och broar längs med sträckan med kanske ett par mils mellanrum, fabriker som tas bort så fort sträckan är klar.

Själva broelementets höga vikt gör transporterna komplicerade. Särskilda fordon för detta finns, som kör på redan färdig räls och skjuter ut brodelarna pelare för pelare.

Källa: Skanska

22 10

grader varmt väntas det bli i Stockholmsområdet och på den omgivande ostkusten på onsdag eller torsdag. I Skåne kan det klättra ytterligare något högre. ”Det blir varmt i hela södra Sverige på torsdag. Det kan bli elva grader i sydligaste Götaland. Det kan bli till och med tolv om man tittar på södra Skåne”, säger SMHI:s jourhavande meteorolog Gunilla Grafström.

TT

Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

176 **Inrikes DN-artiklar 17-22 februari 2021**

177 Riksdagen och politiska partier

199 Statsrådsberedningen och statsministern

207 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

231 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

354 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

430 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

524 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

698 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

747 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

759 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 779

Socialdepartementet

Socialdepartementet ansvarar för frågor som rör samhällets välfärd. De handlar om att främja människors hälsa och samtidigt se till att sjuka får den vård de behöver. De omfattar försäkringar för att människor ska vara ekonomiskt trygga när de är sjuka, äldre eller när barnen är små. Frågor om individ- och familjeomsorg, stöd till personer med funktionsnedsättning och äldreomsorg ingår också. Dessutom arbetar departementet med rättigheter för personer med funktionsnedsättningar och med frågor om premiepensionssystemet.

Områden

Områden

- **Folkhälsa och sjukvård**
- **Funktionshinder**
- **Socialförsäkringar**
- **Socialtjänst inklusive äldreomsorg**

Om Socialdepartementet

Relaterad navigering

- **Socialdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**
- **Överenskommelser inom sjukvård och omsorg**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Lena Hallengren
Socialminister

Ardalan Shekarabi
Socialförsäkringsminister
Genvägar

Genvägar

- Statens budget
- För äldre, sjuka och vård- och omsorgspersonal med anledning av covid-19
- Åtgärder på socialförsäkringsområdet med anledning av coronaviruset
- Statens överenskommelser med SKR
- Brexit och EUs framtida relation med Storbritannien
- Trygghet och livskvalitet för äldre
- Hållbara pensioner
- Vård i rörelse 2020
- Prenumerera på nyheter från regeringen

Aktuellt från Socialdepartementet

Socialdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/socialdepartementet/

Myndigheter

- **Jämställdhetsmyndigheten**
  21 mars 2018 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för vård- och omsorgsanalys**
  06 februari 2015 från Socialdepartementet

- **Läkemedelsverket (LV)**
  06 februari 2015 från Socialdepartementet

- **Stiftelsen WHO Collaborating Centre for International Drug Monitoring**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Provinsialläkarstiftelsen**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Systembolaget Aktiebolag**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Apotek Produktion & Laboratorier AB (APL)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Statens institutionsstyrelse (SiS)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

  Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)
  19 december 2014 från Socialdepartementet

-
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Pensionsmyndigheten**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för delaktighet**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Försäkringskassan**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Folkhälsomyndigheten**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

E-hälsomyndigheten
19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Barnombudsmannen (BO)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Arvsfonden**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Alkoholsortimentsnämnden**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Inspektionen för vård och omsorg (IVO)**
  18 december 2014 från Socialdepartementet
-

Se också myndigheter under arbetsmarknadsdepartementet med hänsyn till Stenevis arbetsuppgifter

Lena Hallengren

SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

Socialminister
Socialdepartementet
"Vården och omsorgen ska funka, oavsett vem du är eller var i landet du bor. Det ser jag som min viktigaste uppgift de kommande åren. Det är en fråga om trygghet, svenska folket förväntar sig vård och omsorg av den allra högsta kvaliteten. Och det ska vi leverera."

Lena Hallengrens områden

- Folkhälsa och sjukvård
- Funktionshinder
- Socialtjänst inklusive äldreomsorg

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

Ardalan Shekarabi

Socialförsäkringsminister
Socialdepartementet
”De som varit med och byggt landet genom sitt arbete har lagt grunden för vår gemensamma välfärd. De har rätt till en trygg ålderdom. Därför är höjda pensioner min främsta prioritering.”

Ardalan Shekarabis områden

- **Socialförsäkringar**
- **Spelpolitik**

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d) umgänge o d
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.

Från arbetsmaknadsdepartementet

Märta Stenevi

Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Arbetsmarknadsdepartementet

"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde." (Företrädarens förklaring)

Märta Stenevis områden

- Arbete mot segregation
- Barnets rättigheterBostäder och samhällsplanering Demokrati och mänskliga rättigheter
- Jämställdhet
- Nyanländas etablering

- Presskontakter
- Pressbilder
- E-post till registrator
- Kontakt

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

krisinformation.se

Nya skärpta nationella råd

Från och med den 14 december gäller skärpta nationella föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19. Alla i samhället, både individer och verksamhetsansvariga, har en skyldighet att vidta åtgärder för att förhindra smittspridning. Det gäller också vid firande av högtider.

DELA INNEHÅLLET PÅ DENNA SIDA:

Twitter Facebook E-post

Du har ett personligt ansvar för att skydda dig själv och andra mot spridningen av covid-19. Särskilt viktigt är att du skyddar personer i riskgrupper mot smitta. Från och med 14 december är du skyldig att:

Stanna hemma vid symtom

- Har du symtom på covid-19 ska du stanna hemma. Du rekommenderas även att testa dig för pågående infektion.

- Läs mer om hur du ska agera om du eller någon i hushållet har symtom eller blivit smittad av covid-19 här.
-

Begränsa nya nära kontakter

- Samlas aldrig fler än åtta personer samtidigt.
- Umgås bara med personer du normalt träffar, personer du bor med eller några få vänner och närstående utanför hushållet.
- Håll alltid avstånd till andra personer du träffar. Umgås helst utomhus.

Hålla avstånd till andra och undvika platser med trängsel

- Håll alltid avstånd till andra människor. Det gäller både inomhus och utomhus.
- Undvik platser som butiker, köpcentrum och kollektivtrafik om det är trångt.
- Handla ensam och vistas inte i butiker under längre tid än nödvändigt.
-

Resa på ett så smittsäkert sätt som möjligt

- Undvik kollektivtrafik och andra färdmedel där det inte går att köpa platsbiljett.

- Undvik att träffa nya kontakter under resan och på resmålet.
- Säkerställ att du kan isolera dig på ditt resmål eller kan ta dig hem utan att smitta andra om du får symtom på covid-19.
-

Arbeta hemifrån så ofta du kan

- Kom överens med din arbetsgivare om att arbeta hemifrån när detta är möjligt.
- Om du måste åka till arbetet bör du anpassa dina arbetstider så du kan undvika trängsel i kollektivtrafiken och på arbetsplatsen.
-

Hålla en god handhygien

- Tvätta händerna regelbundet och noggrant med tvål och vatten.
- Tvätta alltid händerna före måltid och efter toalettbesök samt när du befunnit dig i offentliga miljöer.
-

Vara försiktig när du besöker personer som är 70+ eller tillhör en riskgrupp

- Var extra noga med att följa alla råd och rekommendationer. Folkhälsomyndigheten har information om hur du kan umgås på ett säkert sätt.
- Besök på äldreboenden ska ske under säkra former. Följ boendets besöksrutiner.

- Om du haft covid-19 under våren är det inte säkert att du fortfarande har en mindre risk att smittas och att smitta andra.
-

Läs mer

- Om ditt personliga ansvar i "Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19".
- Om hur du kan umgås och resa smittsäkert under jul och nyår på Folkhälsomyndighetens webbplats.
- Om hur du kan skydda dig själv och andra på Folkhälsomyndighetens webbplats.

17 Kry ska stoppas från att driva sjukvårdsupplysning

Den blågröna majoriteten i Region Stockholm ger nu besked i fråga om 1177, efter att Kry köpt företaget som driver tjänsten. Ett nytt avtal kommer i praktiken stoppa Kry från att driva tjänsten.

– Sjukvårdsupplysningen ska inte kunna drivas av en enskild vårdgivare, säger Anna Starbrink (L), sjukvårdsregionråd som meddelar att tjänsten ska upphandlas på nytt.

Godkännandet av Krys köp av Medhelp som driver 1177 är fortfarande en öppen fråga, då hälso- och sjukvårdsförvaltningens utredning pågår. Men redan nu vill den blågröna majoriteten i Region Stockholm ge besked, som SvD var först att rapportera om.

På tisdagens möte i hälso- och sjukvårdsnämnden lade den blågröna majoriteten en skrivelse där hälso- och sjukvårdsförvaltningen får i uppdrag att förbereda en ny upphandling av 1177 när nuvarande avtal går ut. Av skrivelsen framgår att upphandlingen, ”utöver ordinarie kvalitetskrav”, ska säkerställa att tjänsten utförs av en leverantör med oberoende ställning. Förvaltningen ska även utreda om sjukvårdsrådgivningen kan drivas i egen regi.

– Det finns en möjlighet att förlänga avtalet, men det vill vi alltså inte göra. Vi vill att förvaltningen förbereder en ny upphandling och som en del av det kommer det att vara viktigt att säkerställa att 1177 telefonrådgivningen ska vara en konkurrensneutral tjänst och att man inte kan vara vårdgivare om man driver den, säger Anna Starbrink till DN.
I praktiken innebär det då att Kry utestängs från att driva 1177?
– Ja, Kry och alla andra vårdgivare. Det är ett besked till alla – vi vill inte riskera konkurrensneutraliteten mellan alla vårdgivare.
Avtalet med Medhelp löper till 2023, med möjlighet till förlängning, men i och med dagens besked är en förlängning inte aktuell, uppger Anna Starbrink.
Beskedet att nätläkarbolaget Kry köpt Medhelp och därmed kan ta över sjukvårdsrådgivningen 1177 har startat en hård debatt, och väckt frågor om otillbörlig konkurrens, och risken att vårdgivaren kan driva patienter till sin egen verksamhet. DN har även avslöjat att 1177 i våras fick direktiv från regionen att hänvisa patienter till Kry.
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen utreder om Krys köp av Medhelp ska godkännas. Frågan väntas tas upp av hälso- och sjukvårdsnämnden den 9 mars.
Finns det ändå en möjlighet att affären godkänns?
– Det är ju en annan process och där inväntar vi förvaltningens utredning. Men det här är en tydlig signal om att även om de godkänner affären så kommer vi inte acceptera vårdgivare som driver verksamheten med våra avtal, så det blir ju en väldigt kort period om det går igenom, säger Anna Starbrink.
Varför är den här frågan så viktig?

– 1177 är otroligt viktigt, det har inte minst visat sig under pandemin. Det är människors väg in i vården och har hög trovärdighet. Den nyckelposition som 1177 har i vårt vårdsystem måste vi verkligen vara rädda om.
Vänsterpartiets talesperson Jonas Lindberg säger att V välkomnar de nya beskeden från majoriteten.
– Det vi önskar är att man hoppar över upphandlingsrundan, och att man i stället bestämmer sig direkt för att driva tjänsten i egen regi, säger Jonas Lindberg.
Oppositionsregionrådet Talla Alkurdi (S) säger att det stockholmarnas engagemang mot friköp av Medhelp har satt press på den blågröna majoriteten.
– Det den politiska ledningen däremot har öppnat för är att 1177 kan drivas i egenregi om flera år. Men vi kommer att fortsätta på att man ställer om för egenregi omedelbart.

DN har sökt Krys Sverigechef Erik Hjelmstedt som avböjer intervju.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

17 Regionen sist i landet med vaccinering

Region Stockholm är sist i landet med att vaccinera befolkningen. Nya siffror visar hur en särskilt prioriterad grupp – äldre med hemtjänst – utmärker sig negativt i vaccinationsgrad och drar ner de totala siffrorna.

– Vi har inte haft tillräckligt med vaccin för att ha full fart, säger vaccinsamordnaren Magnus Thyberg.

I Region Stockholm hade 2,65 procent av befolkningen fått sin första dos vaccin mot covid-19, enligt siffror från Folkhälsomyndigheten som sträcker sig till den 7 februari. Därmed ligger huvudstadsregionen sist i Sverige med vaccineringen, och kan jämföras med Gotland (där 7,43 procent hade fått en första dos vaccin), Blekinge (5,16 procent) och Kalmar (6,81 procent).

Nu framgår också att Region Stockholm ligger efter kraftigt när det gäller vaccinationstäckningen av personer över 65 år som har hemtjänst – vilket är en särskilt prioriterad grupp som ingår i den så kallade fas 1. Folkhälsomyndighetens nya siffror visar att endast 5 procent av denna grupp hade fått sin första spruta per den 10 februari.

Samtliga övriga regioner har högre, eller betydligt högre, andel av hemtjänstgruppen som har fått vaccinet. På Gotland har 75 procent av gruppen fått en första dos vaccin. I Halland är siffran 69 procent, och i Kalmar och Värmland är siffran 62 procent.

Även de andra stora regionerna har lyckats betydligt bättre än Region Stockholm. Västra Götaland har gett 29 procent av personerna över 65 år med hemtjänst vaccinet. I Skåne är det 28 procent, och i Östergötland 43 procent. Näst sämst efter Stockholm är Västerbotten, där 11 procent har fått en första dos.
– Det kan vara upp till sju dagars eftersläpning på siffrorna. Men jag tror inte att det här är en eftersläpningseffekt, säger Magnus Thyberg, ansvarig för samordningen av vaccination i region Stockholm, om uppgifterna från Folkhälsomyndigheten.
Han tar allvarligt på det faktum att vaccinationerna av prioriterade grupper går långsamt i Stockholm. En del av anledningen är effekter till följd av storleken på regionen.
– Vi tilldelas vaccin efter andelen äldre och vi har en ung befolkning i Stockholm vilket ger ett visst utslag. Vi har mindre vaccin att röra oss med, säger han.
Men Folkhälsomyndighetens statistik visar ju relativa tal, alltså en procentandel av befolkningen. Då borde väl siffrorna gå att jämföra med andra regioner?
– Precis så. Men vi har en infrastruktur som bygger på vår andel av Sveriges befolkning. Vi har ganska många vårdcentraler och en ganska stor region och då får det viss påverkan på det här. Om man då fyller på mindre vaccin så är det ändå så att vi har 210 vårdcentraler, säger Magnus Thyberg.
En skillnad mot andra regioner har också att göra med att fas 1 innefattar flera grupper och att Region Stockholm kan ha prioriterat annorlunda än andra regioner, berättar Magnus Thyberg. Han lägger också till att man kommer att vaccinera bredare gällande personerna i fas 1 inom kort.

– Nästa vecka kommer breddinförandet av detta att starta, säger Magnus Thyberg.
Vissa har reagerat på att exempelvis Karolinska sjukhuset har vaccinerat 3 000 anställda, medan det hos äldre fortfarande är ganska låga siffror. Hur ser du på den här skillnaden?
– Här fattade vi ju ett beslut att vi var i ett så allvarligt läge där vi befann oss för ungefär en månad sen med risk för att inte kunna bedriva vård inom regionen. Då gjorde vi allt vi kunde för att den mest kritiska personalen skulle ha ett skydd så att de kunde vara på jobbet. Vi bedömde att det var prioriterat för att kunna ta hand om patienter som kom till sjukhusen, säger Magnus Thyberg.
I kontrast till de i övrigt dystra siffrorna gällande vaccinationen i Region Stockholm lyfter Magnus Thyberg samtidigt fram hur vaccinationerna av personer på särskilda boenden nu nästan är avklarad.
– Dos ett har vi gett till 89 procent i den gruppen nu, säger han.
Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

18 Priset på åkermark ökar – Skåne dyrast

De senaste tio åren har priset på åkermark ökat med 38 procent.
Fastighetsmäklaren Ludvig & Co sammanställer en åkermarksrapport varje år. Medelåldern för den som köper åkermark är 50 år och för den som säljer 65. Det är en mansdominerad marknad, där endast 14 procent av köparna är kvinnor. Dessutom är det väldigt få som ger sig in på marknaden utan att tidigare ha ägt mark. Nykomlingar stod för endast 7 procent av köpen under 2020.
TT

18 Så blev kaffe Nordens mest älskade dryck

När kaffet kom till Sverige från arabvärlden för 300 år sedan var det en exklusiv dryck för högre borgerskap. I dag är det svårt att tänka sig något mer folkligt än en kopp java – tillsammans med Norge och Finland konsumerar Sverige mest kaffe i världen per capita. Men vägen dit har varit långt ifrån självklar: under kaffets kulturhistoria har det slagits larm om negativa effekter på både hälsan och statskassan.
Sverige, tillsammans med våra nordiska grannar Finland och Norge, konsumerar mest

kaffe i världen per capita. Varje dag dricker svenskarna i snitt två till tre koppar om dagen. Varför det blivit så vet man inte säkert. Inte heller Bertil Fredholm, professor emeritus i farmakologi och aktuell med boken ”Kaffeologi – myter och forskning om en älskad dryck”, kan förklara exakt varför kaffetraditionen i Norden är så stark.

Men han nämner några teorier.

– Vi har vårt svenska fika. Våra fikapauser funkar väldigt bra som social gemenskap på arbetsplatser, den sociala aspekten är ovanligt stor. De flesta arbetsgivare står i dag för fikakostnaderna på kontoret, gissar jag på.

– Den andra anledningen som man spekulerat i är att kaffet har en liten, gynnsam effekt mot depression. Vi har vår säsongsdepression som vi lider av nu. Även om det är soligt några dagar är det lätt att trampa ner i mörkret. Vi nordbor dricker lite mer kaffe och det kan vara en självmedicinering mot säsongsdepressionen, men det är inte bevisat, säger han.

Bertil Fredholm har ägnat sig åt forskning om adenosin i drygt 40 år. Adenosin är en molekyl i kroppen som har en dämpande och tröttnande effekt som gör att vi till slut somnar. Men det var aldrig meningen att han skulle tillägna stora delar av sitt yrkesverksamma liv åt molekylen som är koffeinets stora måltavla.

– Det är ett typiskt exempel på vad engelsmännen kallar för serendipity, alltså man hittar något som man inte letar efter, tack vare både slump och kunskap. Så var det för mig. Under min doktorandperiod letade jag efter en substans och då hittade jag adenosin och effekterna av det, säger han.

I boken, som är hans första populärvetenskapliga, går Bertil Fredholm igenom vilka myter som funnits om kaffe och

hur den så älskade drycken introducerades i Norden.
– Det är fascinerande att kaffe som dryck inte är mer än 600 år gammal. Det upptäcktes i det som nu är Jemen eller Iran och sen spred det sig i hela arabvärlden. Snabbt blev kaffe och kaféer populärt i Kairo och Istanbul trots olika försök till förbud.
I början av 1600-talet tog europeiska upptäcktsresande med sig kaffet till Europa och i Sverige fick drycken spridning under 1700-talet.
– Kaffedrickandet spred sig i högre borgerskap, inte minst bland kvinnor. Kaffeförbud infördes i Sverige eftersom det var en vara som behövde importeras. Det kostade pengar och tärde på statskassan. Dessa förbud efterlevdes dock aldrig, inte ens hovets kvinnor följde kungens beslut om kaffeförbudet.
Och på 1800-talet blev det en folklig dryck i Sverige.
– Men det var väldigt dåligt kaffe. Ofta utspätt med andra rostade saker, bland annat vete och andra växter. Men kaffet blev bättre och anständigare med tidens gång och man kokade inte kaffe på samma sump alls lika ofta.
Vilka myter har funnits om kaffe under den här tiden?
– Motståndarna har fått fram väldigt negativa saker. Dels att skulle det hindra fertilitet och -skada barnen, dels framkalla död i hjärtsjukdomar och cancer. Vi hade en stor hälsoprofet i Sverige på 1930-talet, en finländare tog sig namnet Are Waerland. Han var en uttalad kaffehatare och argumenterade väldigt kraftfullt för allt det djävulskap kaffet hade orsakat i det svenska samhället. Kaffet och det rena vita sockret hade förstört svenskheten, skrockar Bertil Fredholm.

– Sen har vi de som har varit positiva i stället. De har hävdat att kaffe undanträngер all melankoli, minskar smärta och att magen skulle fungera bättre. Allt detta har framförts som reklam eller propaganda på väldigt få sakliga grunder.

1976 blev Bertil Fredholm professor i farmakologi vid Karolinska institutet. Under sina verksamma år som forskare har han från nära håll kunnat följa hur bilden av kaffe och koffeinet förändrats över tid. Under 1970- och 80-talet sades det att det fanns en större risk för hjärtkärlsjukdomar och cancer i urinblåsan bland kaffedrickare än de som inte drack kaffe. Och 1991 svärtades kaffets rykte ner ytterligare när Världshälsoorganisationen listade kaffe som ”möjligen cancerframkallande”.

– Synen har förändrats från det sämre till det bättre. Det har att göra med att man i början gav väldigt stora doser en enda gång till försöksdjur och enstaka människor. Gör man det så får man en lista på ganska negativa effekter, men om man gör som i nutida studier – människor som tar rimliga mängder studeras över längre tid – får man en helt annan och mycket mer gynnsam bild.

Bertil Fredholm säger att det mer eller mindre inte finns några påtagligt negativa effekter av en vanlig kaffekonsumtion. I stället menar han att kaffekonsumtionen som den ser ut i dag kan hjälpa till att förhindra diabetes typ 2 och hjärtkärlsjukdomar.

– Alla dessa siffror är lägre hos kaffedrickare. Även vid cancer är det en minskning för de som dricker kaffe regelbundet.

Beror det på själva kaffet eller finns det andra förklaringar?

– En del effekter beror på koffeinet i kaffet, andra effekter vet vi inte exakt vad de beror på. Men de som dricker mycket kaffe dricker nog

inte fullt så mycket läsk och det är bland det bästa man kan göra för sin hälsa, att inte dricka läskedrycker. Det kan finnas en viktig utbyteseffekt, tror jag.

Bertil Fredholm tar i boken även upp hur olika vi reagerar på kaffe, där en del kan bli märkbart påverkade efter en enstaka kopp, med illamående som vanligt symtom, medan andra kan dricka tio koppar kaffe om dagen utan problem

– Den väldigt stora skillnaden från individ till individ gör att man inte kan rekommendera si eller så mycket kaffe för att det ska vara hälsosamt. Det är inte så, utan man känner det väldigt enkelt när man blir hispig och orolig – och då har man druckit för mycket. Hur vi bryter ner koffeinet och hur det verkar skiljer sig mellan oss.

Är det några som bör vara försiktiga med kaffedrickande?

– Det finns några grupper av människor som ska vara försiktiga med kaffe – och det är främst gravida som blir känsliga för koffeinets effekt. Effekterna på det diande barnet tror jag är överbetonade, där finns det ingenting allvarligt att peka på. Även de som är ängsliga och oroliga bör se över sin kaffekonsumtion. Speciellt de som har en ångestdiagnos, säger han.

Hur mycket kaffe dricker du själv?

– Numera när jag är pensionär blir det inte så mycket. Jag tar en rejäl balja morgonkaffe på nymalet och nybryggt kaffe. Sen dricker jag gärna en espresso mitt på dagen. Under dagen dricker jag också kinesiskt grönt te, jag hade nämligen kinesiska forskarstudenter tidigare. Men det är inte alls lika mycket koffein nu som det var förr – under fullt arbete. Då var det upprepade transporter ner till kaffeautomaten och så hade jag även en espressomaskin på arbetsrummet också, säger Bertil Fredholm.

Sebastian Orre
sebastian.orre@dn.se

FAKTA. KAFFE OCH KOFFEIN

Allt kaffe som produceras räcker för att 70-80 procent av världens befolkning ska få minst en kopp kaffe om dagen.

100 miljoner människor livnär sig på kaffe – genom produktion, leverans eller servering.

En kopp bryggkaffe (15 centiliter) innehåller cirka 70 milligram koffein.

Koffein kan förstärka den smärtstillande effekten av många receptfria medel, men kan hämma effekten av många receptbelagda.

Gravida kvinnor rekommenderas att begränsa sitt koffeinintag. Stora mängder koffein, över 300 milligram per dag, tycks kunna öka risken för mycket tidiga missfall.

Men även doser över 200 milligram per dag misstänks kunna ge en liten påverkan på fostrets vikt. Därför bör gravida begränsa intaget av koffein till maximalt 200 milligram per dag. Det motsvarar ungefär två till tre koppar kaffe (beräknat på koppar som är max 15 centiliter) eller fyra koppar te (beräknat på koppar som är max 20 centiliter).

Känsligheten för koffein är genetisk

I studier om tvillingar får personerna ofta svara på frågor om rökning, kaffedrickande och alkoholkonsumtion.

När forskarna tittade närmare på det såg de att det kan finnas genetiska förklaringar till varför en del kan dricka mer kaffe och betydligt senare på dagen än andra.

”Enäggstvillingar svarar mer likt när det gäller kaffe än tvåäggstvillingar gör. Om den ena enäggstvillingen är storkonsument av kaffe är sannolikheten hög att den andra också är det. När det gäller tvåäggstvillingar är sambandet inte alls lika starkt. Det är ett klassiskt -tecken på att våra gener är med i spelet”, säger Patrik

Magnusson, biolog och docent i genetisk - epidemiologi på Karolinska institutet.
Vissa kan dricka mycket mer kaffe och senare på dagen, utan att få sömnproblem. Det ser också ut att vara genetiskt. Det varierar mellan individer hur lång tid det brukar ta för att bryta ner koffeinet och i förlängningen hur känsliga vissa är för koffeinet. Detta gör det svårt att rekommendera en viss dos, menar Patrik Magnusson.
”Om du är väldigt dålig på att bryta ner koffein så kan du efter två koppar kaffe bli darrig och må dåligt. Men då kommer du inte heller vilja dricka kaffe eller drycker med koffein.”

FAKTA. BERTIL FREDHOLM

Född: 1943.
Bor: Stockholm.
Titel: Professor emeritus i farmakologi vid Karolinska institutet.
Aktuell med: Boken ”Kaffeologi – myter och forskning om en älskad dryck”.
Tidigare verk: ”Methylxanthines”.
Uppdrag: Han är ledamot av Kungl. Vetenskapsakademien och deltog länge i Karolinska Institutets Nobelkommitté.

18 ”Kaffe är en mycket komplicerad dryck”

Det är svårt att sammanväga alla de olika studier som finns om kaffe, menar Emma Halldin Ankarberg, toxikolog på Livsmedelsverket. Därför är det svårt att konstatera att kaffe är nyttigt för oss, menar hon.

– Många studier visar att en viss mängd kaffe kan vara ganska nyttigt. Kaffe är en jättekomplicerad dryck rent innehållsmässigt. Det är väldigt många bioaktiva ämnen, bland annat antioxidanter som är nyttigt att få i sig. Antioxidanter skyddar mot fria radikaler, det vill säga sådant som kan orsaka mutationer i generna och påverka cancerrisken. Det finns också studier som visar att det kan vara bra mot olika sjukdomar, som till exempel diabetes och hjärtkärlsjukdomar, säger Emma Halldin Ankarberg.

Samtidigt framhåller hon att vi även får i oss koffein och akrylamid, ett cancerframkallande ämne, när vi dricker kaffe.

I chipslarmen 2002 uppmärksammades det att livsmedel som potatischips, pommes frites och även kaffebönor innehåller skadliga halter av just akrylamid. När livsmedel som innehåller mycket stärkelse hettas upp till över 100 grader bildas akrylamid – och om man får i sig mycket av det ämnet under lång tid kan det öka risken för cancer.

– Akrylamid är något vi ska försöka få i oss så lite som möjligt av. Det som har hänt sedan

chipslarmen är att företagen har jobbat mycket med att försöka få ner halten akrylamid i den här typen av produkter. Problemet är att akrylamid inte är ett ämne som tillsätts i processen, utan det bildas naturligt vid upphettning av viss mat. Det sker vid exempelvis upphettning av potatis eller kaffebönor när man rostar dem.

– Men är man orolig för sitt intag av akrylamid finns det enklare sätt att än att minska sin kaffekonsumtion. Det handlar om att man inte ska rosta sitt bröd för hårt, så att det blir svart. Eller att man inte grillar sina potatisar i ugnen mer än lagom, så att de inte blir mörka och svarta, säger Emma Halldin Ankarberg.

Sebastian Orre
sebastian.orre@dn.se

19 ”Äldreomsorgen behöver 100 miljarder kronor mer”

Coronakrisen har avtäckt decennier av brister inom äldreomsorgen. De politiska partierna, ansvariga myndigheter, beslutsfattare inom regioner och kommuner har känt till bristerna. Behovet av en långsiktig finansiering har påtalats i långtidsutredningar i den så kallade Borgkommissionen och i debatter. Pengarna som avsatts till äldreomsorgen har i stort sett inte hållit jämna steg med det ökade antalet äldre i befolkningen sedan 1990. Andelen 80-plussare som har plats i äldreboende eller har hemtjänst är betydligt lägre nu än på 80-talet då andelen var som högst, enligt Marta Szebehely, professor emeritus i socialt arbete vid Stockholms universitet, som vi intervjuat.
Coronakommissionens krav på förbättringar inom äldreomsorgen beräknas till cirka 7 miljarder kronor per år. Sveriges kommuner och regioner anser att man måste lägga till ytterligare minst 3 miljarder kronor.
Vi som skrivit den här insändaren har deltagit i debatten sedan 2010-talet. Vi skrev två böcker, ”Vi vill inte bli gamla som äldreomsorgen ser ut i dag” och ”Säg ifrån – det händer för litet i äldreomsorgen.” Vi tog initiativ till konferenser och inbjöds till många möten.
Vi och andra trodde att när 40-talisterna blir äldre kommer kraven att ställas högt och

bristerna åtgärdas. Men intresset bland våra generationskamrater har varit svalt och politikerna, där få är gamla, har inte engagerat sig.
Nu tycks i alla fall Kristdemokraterna, enligt en DN Debatt-artikel (25/1), ha bestämt sig för att satsa på äldreomsorgen. Partiet presenterar ett antal reformer, men det är ett långt ifrån heltäckande program. Bland annat saknas frågan om långsiktig finansiering, diskussion om ansvarsfördelning mellan stat, landsting och kommuner samt ställningstagande till krav som redan finns i debatten och som gäller personalpolitik och vårdens innehåll. Man diskuterar inte heller förmodligen nödvändiga finansieringskällor som högre egna avgifter och äldreomsorgsförsäkringar.
Men vi utgår från att bollen från KD fångas upp av övriga partier och att dessa nu presenterar sina reformförslag, konkret och allsidigt.
Regeringen har utlovat 4 miljarder kronor extra per år, men det är bara ett litet steg på väg.
Vi uppmanar våra generationskamrater att i sista stund försöka engagera sig och att uppmuntra sina barn – som börjar närma sig pensionsåldern – att göra detsamma.
När kultursektorn, idrottsrörelsen, restauranger och många andra företag begär stöd i miljardklassen måste vi också högljutt påminna om äldreomsorgen. Den kräver nu samma insatser som barnomsorgen på 1970-talet. Vi kan nu också, som vi kunde en gång, om vi bara vill.
Äldreomsorgen behöver 10 miljarder kronor mer per år, vilket innebär 100 miljarder under de närmaste tio åren.
Berit Rollén, 85 år, Stockholm, och Monika Olin Wikman, 78 år, Simrishamn

19 ”Skicka ut sms till alla om hur munskydd ska användas”

Covid-19. Många professionella och debattörer föreslår eller kräver användning av munskydd vid de flesta tider och i de flesta miljöer. Ser de inte hur felaktigt de används i till exempel bussar och affärer? Då är de inte till nytta, utan kan i stället sprida smitta.
Folkhälsomyndigheten borde skicka ett sms till alla mobiltelefoner med nedanstående information i tydlig och välformulerad text (samt i ett pressmeddelande):
• Vilka skydd som är bra och godkända.
• Vilka skydd som gör att man undviker smitta kontra skydd som ökar risken att smitta andra.
• Vad skillnaden är mellan andningsskydd och munskydd.
• Att det är mycket svårt att själv göra skyddande masker.
• Hur ofta skydden ska bytas ut.
• Att man aldrig ska röra vid framsidan, där smitta kan sitta, och därefter till exempel plocka varor i en affär.
• Hur man tar av och på dem – endast snören ska användas. Rena händer krävs när man sätter på sig dem.
• Att man alltid ska ha en påse med sig för att lägga använda skydd i.
• Att man ska använda plasthandskar när man tar av dem eller tvätta sig med handsprit efter avtagning.
Gunnel Tollmar, Stockholm

20 Stödet till korttidsarbete förlängs

Regeringen förlänger stödet till korttidspermittering. Orsaken är den fortsatta smittspridningen av coronaviruset.
– Det handlar om att rädda jobb och människors försörjning, säger finansmarknadsminister Åsa Lindhagen (MP).
Regeringen remitterade under fredagen ett förslag om att förlänga korttidspermitteringarna med en månad. Det innebär att krisdrabbade företag kan använda sig av korttidsarbete med upp till 80 procent av arbetstiden fram till utgången av april.
– Situationen med smittspridning slår mot människors liv och hälsa men också mot jobben. Korttidspermitteringar är ett av de mest effektiva sätten att rädda jobb, säger Åsa Lindhagen.
Staten kommer att stå för 75 procent av företagens kostnader för arbetstidsminskningen även under april. I ett tidigare beslut planerade regeringen att sänka ersättningen till 50 procent.
– Det handlar om att stötta företagen i en väldigt svår situation och att rädda människors jobb och försörjning. Det här är ett viktigt stöd för att inte behöva säga upp personal, säger Åsa Lindhagen.
Finansmarknadsministern utesluter inte att stödet till korttidspermittering kan behöva förlängas ytterligare efter april.

– Vi följer utvecklingen och kommer inte att tveka att återkomma med ytterligare åtgärder om det bedöms nödvändigt, säger hon.
Nästan 600 000 svenskar har varit korttidspermitterade någon gång under coronakrisen. Enligt den senaste prognosen från finansdepartementet bedöms det genomsnittliga antalet korttidspermitterade vara 100 000 personer per månad under perioden januari–juni 2021.
Statens kostnader för korttidspermitteringar bedöms hittills uppgå till 51 miljarder kronor.
Förlängningen av korttidspermitteringar under april beräknas kosta 1,2 miljarder ytterligare för statskassan. Beslutet bygger på en överenskommelse mellan regeringspartierna samt Centerpartiet och Liberalerna.
Vid en korttidspermittering på 80 procent och med 75 procents subventionsgrad behåller den anställda 88 procent av den ordinarie lönen samtidigt som arbetsgivarens lönekostnad minskar med 72 procent.
Regeringen beslutade också under fredagen att förlänga omställningsstödet till företag under mars och april. Stödet kommer att kunna användas av företag som tappar mer än 30 procent av omsättningen.
Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

20 Vaccin kan förvaras något varmare

Pfizers och Biontechs coronavaccin kan förvaras vid något mildare temperatur än vad som tidigare rekommenderats. Vanliga frysskåp tycks räcka. Hittills har läkemedelsbolagen rekommenderat att vaccinet förvaras djupfryst – vid 60 minusgrader eller kallare – vilket försvårat leveranserna.
Bolagen har studerat hur vaccinet reagerar på att förvaras vid mellan 25 och 15 minusgrader och funnit att det är tillräckligt kallt. Åtminstone i upp till två veckor.
TT

20 Ökad smittspridning oroar i Luleå

Antalet sjuka i covid-19 i Luleå har ökat kraftigt denna vecka jämfört med den förra. Region Norrbotten konstaterar en ”skenande smittspridning” i staden.
Hittills har 264 personer testat positivt för covid-19 i Luleå. Förra veckan var det totala antalet bekräftade fall 159.
– Den här är en mycket allvarlig situation. Nu krävs det krafttag från varenda Luleåbo för att förhindra att fler blir svårt sjuka eller avlider, säger smittskyddsläkare Anders Nystedt i ett pressmeddelande.
Amanda Dahl. amanda.dahl@dn.se

20 Fem nya miljarder till företag i kris

Omställningsstödet till coronakrisande företag förlängs över mars och april. Kostnaden blir cirka fem miljarder kronor.
Om pandemin har sänkt omsättningen med minst 30 procent, ger det befintliga stödet mindre företag (färre än 50 anställda) möjlighet att få 90 procent av sina fasta kostnader täckta. För större företag gäller 70 procent.
– Det blir samma regler under den här förlängningen, säger Rickard Nordin, ekonomiskpolitisk talesperson hos Centerpartiet.

Statens kostnad för stödet beräknades före det nya beskedet till runt 16 miljarder kronor, enligt regeringen.
TT

20 Kraftig prisökning på bostäder i januari

Priserna på villor steg med över 3 procent i januari, jämfört med december och bostadsrätter steg med över 2 procent, enligt företaget Valueguards så kallade Hox-index.
Det genomsnittliga priset på en bostadsrätt i storstäderna steg mest i Stockholm, medan villapriserna steg mest i Göteborg.
Januari brukar vara en stark månad på bostadsmarknaden när den kommer i gång efter det relativa lugnet under jul- och nyårshelgerna. Enligt Valueguard har januari varit den månad som gett årets högsta prishöjningar i 12 av de senaste 15 åren.
I snitt steg priset på en bostadsrätt i Sverige med 2,1 procent i januari jämfört med december. I Stockholm var prisökningen 2,6 procent, i Göteborg 0,6 procent och i Malmö 1,5 procent.
Snittpriset på en villa i Sverige steg med 3,2 procent i januari. I Stockholm stannade prisökningstakten på 1,6 procent, i Göteborg på 3,5 procent och i Malmö steg villapriserna med 2,7 procent.
På årsbasis syns tydligt hur villapriserna dragit ifrån bostadsrätterna. Där snittpriset de senaste tolv månaderna på en bostadsrätt i Sverige har stigit med 5,7 procent har villapriserna stigit med 15 procent – nästan tre gånger snabbare prisökningstakt.

Detta är sannolikt en effekt av pandemin då intresset från köpare har varit att söka sig en större bostad då arbete hemifrån blivit ett måste för många.

I Stockholm har bostadsrättspriserna också stigit med 5,7 procent på årsbasis. I Göteborg stannade prisökningen på 3,2 procent medan de i Malmö steg med 9,9 procent.

Variationerna i prisökningen var mindre när det gäller villapriserna i storstäderna. I Stockholm har snittpriset de senaste tolv månaderna stigit med 14,7 procent, i Göteborg med 15,2 procent och i Malmö med 14,9 procent.

Valueguard har även granskat prisökningarna på bostadsrätter i Stockholm och Göteborg under de två första veckorna i februari. Jämfört med hela januari steg priserna med 1,1 procent i Stockholm och 1,2 procent i Göteborg.

– Det råder högtryck på Stockholms bostadsmarknad. Vi får gå tillbaka fem år i tiden för att hitta en lika skarp uppgång i Hox-index, säger Fredrik Kullman, vd för mäklarfirman Bjurfors i Stockholm, som tror att uppgångarna fortsätter.

– Men räkna inte med lika kraftiga prisökningar som under 2020. Det var ett exceptionellt bostadsår, tillägger han i ett pressmeddelande.

Även besökarna hos mäklarfirman Erik Olsson Fastighetsförmedlings visningsobjekt tror på stigande priser. I firmans bostadsindex (Eobi) är nettot (de som tror på prisökningar, minus de som tror på sänkning) 57 procent.

– Man får gå tillbaka ända till februari 2017 för att hitta lika höga prisförväntningar i Eobi, trots att bostadspriserna redan är högre än någonsin samtidigt som de ekonomiska utsikterna är dystra, skriver Erik Olsson Fastighetsförmedling i sin marknadskommentar.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se

20 30 vaccindoser väntas till skärgårdens sköraste

På måndag kommer vårdcentralerna i Stockholms län att få sina första doser av vaccin som ska fördelas till personer med hemsjukvård och hemtjänst.
– Jag är inte ensam doktor om att undra hur fördelningen gått till, säger Håkan Nordgren, verksamhetsansvarig på Dalarö vårdcentraler.

Av de personer som hittills vaccinerats i länet är vårdpersonal överrepresenterad, och 70-plussarna i minoritet.
På den lilla vårdcentralen på Dalarö råder otålig väntan. En handskriven skylt utanför vittnar om det stora intresset – på måndag ska de allra första vaccindoserna anlända till det lilla skärgårdssamhället.
– Först skulle vi få en vial, säger sjuksköterskan Annika Sörensen, och måttar upp en osynlig vaccinflaska mellan tummen och pekfingret.
Det fick distriktsläkaren Håkan Nordgren att ryta ifrån, och signalerna fortplantades uppåt.
På måndag väntas nu cirka 30 doser som ska räcka till lika många patienter.
Att få ta del av de dyrbara doserna kräver sin procedur. Någon ur personalen ska på måndag bege sig till en så kallad ”hubb”. Vaccinet, från Pfizer-Biontech, fördelas upptinat och ska stoppas i särskilt avsedd kylväska för varsam

transport. Doserna håller sedan i fem dagar, vilket kräver noggrann planering.
– Vi kommer att ge dem till hemsjukvården först.
Håkan Nordgren beskriver de grupper som nu ska komma ifråga, som sköra äldre, varav några inte kan lämna sina hem. För att minimera transporter av vaccinet har anhöriga till personer med hemsjukvård, varav vissa är utspridda på öarna, ombetts att – om möjligt – komma med sina närstående till vårdcentralen.
Håkan Nordgren har funderat en del på fördelningen av doser.
– Bilden i medierna är att ”nu är vaccineringen i full gång”, och det talas om hundratusentals doser från en leverantör, 200 000 doser från en annan. Men som doktor är jag inte ensam om att inte ha fått en enda dos vaccin – vart har de tagit vägen?, säger Håkan Nordgren.

Frustrationen växer i möte med patienterna, varav många är äldre, som tvingats göra inskränkningar i sina vardagsliv.
En av dem som väntar otåligt är 76-årige Göran Rude, visserligen vid god vigör, men som Håkan själv lyfter fram som ett ömmande fall.
Göran Rude sticker inte under stol med att pandemin har tagit hårt på honom. Och då var det kämpigt redan innan. I korta drag berättar han sitt livs historia. Om hur han och hans fru Inger träffades på Vässarö 1965, och levt ett långt liv tillsammans, på Dalarö sedan 1969 där de bott med sina tre barn. Han arbetade inom Kustbevakningen, och hon i Dalarö skola. Men de senaste åren utvecklade hans fru demens och mot slutet av 2019 gick det så långt att hon blev tvungen att flytta till ett demensboende i Brandbergen.
– Det har varit tungt, tung, tungt. Att min fru har alzheimers har jag lärt mig att leva med.

Men så kom coronapandemin och slog undan fötterna på en – när jag tänkte att man skulle ha kunnat ha någon form av kontakt även när hon bodde där, så går inte det, säger Göran Rude och ögonen tåras.
Omständigheterna är nu sådana att frun har fått vaccin, men inte han själv. Korta möten i somras avskilda med en plastvägg fungerade inte riktigt då Görans fru inte förstod varför avstånd måste hållas, och gång på gång gick fram och vidrörde skärmen.
– Nu har hon fått vaccin, men inte jag så jag bör ju inte gå dit. Och även när jag kalkylerar med det: Om jag får första dosen i mars, och andra i april. Man blir alldeles mörkrädd. Vid det laget kanske min fru har försvunnit så mycket att hon inte känner igen mig, säger Göran Rude.
På Dalarö och öarna runt omkring bor en åldrad fastboende befolkning. Håkan Nordgren uppger att cirka 180 tillhör priogrupp ett och 500–600 priogrupp två.
Men hittills har ingen med vare sig hemsjukvård eller hemtjänst, som ingår i den första gruppen kunnat vaccinera sig.
– Det blir lite känsligt på ett sådant här litet ställe. Folk känner en och undrar varför de inte får vaccineras. I Norrtälje har de lyckats vaccinera 5 procent av befolkningen, samtidigt som vi inte har lyckats vaccinera 90-plussare, säger Håkan Nordgren.
Magnus Thyberg, vaccinsamordnare i Region Stockholm, säger att det är vaccinationen på ”bred front”, riktat till personer med hemtjänst och hemsjukvård som sätter i gång på måndag. Totalt ska 9 360 doser fördelas till vårdcentralerna under vecka 8, enligt Region Stockholm. Den prioriterade gruppen med hemsjukvård och hemtjänst uppskattas till 30

000 personer som ska få sin första dos fram till vecka 11.
Att en liten vårdcentral endast får ett fåtal doser är inte konstigt när alla vårdcentraler ska få vaccin, enligt Thyberg.
– Är det en liten vårdcentral så kan det vara så, säger Magnus Thyberg.
Hittills har 7,5 procent av alla med hemtjänst i Region Stockholm, fått den första vaccinationssprutan vilket gör att Stockholm ligger sist i landet med vaccineringen av gruppen, som DN berättat tidigare.
Hur kommer det sig att den här gruppen, som tillhör den högst prioriterade får vänta så länge?
– Vi håller fortfarande på med priogrupp ett. Vi började med dem som bodde på särskilda boenden. Vi såg att vi skulle få mycket vaccin från Astra Zeneca i slutet av januari som vi tänkte skulle passa väldigt bra i den nära vården, stora volymer som var lättare att hantera. Sedan har vi behövt styra om för att börja använda Pfizervaccinet i den nära vården, när vi fick beskedet om Astra Zenecas begränsning och att det bara kunde användas till dem som är yngre än 65 år.
Betyder det att ni har prioriterat efter vaccinet – inte efter behov?
– Nej, vi såg att det fanns ett antal grupper i den första fasen som var högst prioriterade. Det är dem som vi har vaccinerat.
Personal inom akutsjukvården i priogrupp 2 prioriterades upp i Region Stockholm efter att ett par regioner lyft frågan. Samma dag som vaccination inom hemtjänsten påbörjades i ett pilotprojekt i Solna den 12 januari inleddes vaccination av intensivvårdspersonal på Karolinska.
– Det var en prioritering vi gjorde utifrån ett kritiskt läge mitt i pandemin. Vi startade

vaccination på akutsjukhus, geriatrik, och av ambulanspersonal som var de mest kritiska just då.
Men även inom personal i kommunal vård och omsorg har vaccinationen framskridit fortare än i gruppen sköra äldre. Sammantaget har nu 37 000 anställda i omsorg och akutsjukvård, fått minst en dos vaccin, jämfört med 25 100 av de äldre i särskilt boende eller med hemtjänst och hemsjukvård.
Folkhälsomyndighetens siffror visar samtidigt att 70-plussarna är i minoritet bland dem som fått första dosen. I Region Stockholm är 70 procent vaccinerade i åldrarna 18–69 år.
Ni har prioriterat personalen framför de sköra äldre i hemtjänsten?
– Vi har sett att man måste vaccinera alla dessa grupper så fort det bara går. Nu vaccinerar vi inom hemtjänsten och hemsjukvården, säger Magnus Thyberg.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se
FAKTA.
Vaccinationerna mot covid-19 inleddes den 27 december. I prioriteringsgrupp 1 ingår boende i särskilt boende, personer med hemsjukvård och hemtjänst samt personal som arbetar med dessa grupper.
I priogrupp 2 ingår övrig sjukvårdspersonal.
Den 12 januari fattade hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson ett beslut om vaccination av vårdpersonal: personal inom intensivvård, akutsjukvård, infektion och geriatrik vaccinerades därefter parallellt med fas 1.
Antal vaccinerade till och med 18 februari
Kommunal vård och omsorgspersonal 29 000 (41 000 doser)
Akutsjukvårds- och ambulanspersonal 8 000

(15 000 doser)
Äldre i särskilt
boende: 16 400
(31000 doser)
Äldre med hemtjänst
och hemsjukvård: 8 700
(10 900 doser)
Enligt Folkhälsomyndighetens siffror vid samma tidpunkt, var 71 procent av de vaccinerade med en första dos i Region Stockholm i åldrarna 18-69 år.
Antal levererade doser till Region Stockholm
152 690 vaccindoser har kommit till Region Stockholm till och med vecka 7. Av dessa har 137 190 doser gått ut till vårdgivarna.
Fakta: Region Stockholm, Folkhälsomyndigheten

20 Vart tog bajset vägen förr?

Fisig fakta. Från smittsamma sjukdomar till skinande rent porslin ... Här är toalettens något skitiga historia. Text: Josefin Auer Illustration: Johan Wanloo

Alla människor på jorden producerar en miljon ton bajs – varje dag! Föreställ dig 200 000 - elefanter, så anar du hur enormt det stinkande berget skulle kunna bli. Men vi i Sverige märker inte av det. Ett tryck på spolknappen och vips är vårt toabesök som glömt. Annat var det förr. Då skapade avföring stora problem – från stank till sjukdomar och död. Vår moderna toalett i

porslin var rena lyxen en bra bit in på 1900-talet.

Pottor tömdes på gatan

Långt tillbaka i tiden var människors behov inte krångligare än andra djurs. Det var bara att sätta sig ner och göra det som behövdes. Men ju fler människor som bodde på samma plats, desto skitigare blev det. Toaletten som idé är därför inte ny. Redan för 5 000 år sedan fanns enkla toaletter i sten. Senare använde många människor pottor. De kunde tömmas rakt ut på gatan – så det gällde att se upp. På medeltiden kunde borgherrar bajsa ner i vallgraven, för att enkelt få avfallet att ”försvinna”. På gårdar var det vanligt att uträtta behoven intill gödsel-stacken, och använda både djur- och människobajs som gödsel.

Toan har en egen dag

Fortfarande har över 2 miljarder (cirka 25 procent) av människorna i världen inte tillgång till en toalett. Bristen på toaletter i fattiga länder orsakar många dödsfall och sprider smittsamma sjukdomar. För att uppmärksamma och förändra det ordnas Världstoalettdagen den 19 november varje år.

Nattstolen – en riktig kungatron!

På 1700-talet var det en otrolig lyx att äga en nattstol – en jättepotta i form av en stol med hål i sitsen. Det var bara kungligheter och förmögna människor som ägde dessa. Stolarna var ofta vackert snidade i trä och kunde likna kungatroner. Det sägs att kungar kunde ta emot gäster sittande på sin nattstol. Efteråt fick tjänstefolket ta hand om innehållet. Enklare stolar användes även av vanligt folk. Främst nattetid, för att slippa gå ut till dasset i mörkret.

Stank och sjukdom i städerna

På 1800-talet hamnade många människor i skiten. Storstäderna blev alltmer trångbodda. Och därför blev avföringen ett växande

problem. Det luktade och var smutsigt på gatorna. Sjukdomar, som kolera, spreds snabbt. Länge trodde man att stanken orsakade smittan. Rika människor sprejade med parfym för att slippa bli sjuka. Men i mitten av 1800-talet gjorde den brittiska läkaren John Snow en viktig upptäckt. Smitta spreds inte via bajslukt – utan genom smutsigt vatten. Avföringen hamnade i brunnar som människor drack från. Tack vare upptäckten kunde nya avlopp byggas i London. Genom tunnlar och rör leddes kiss och bajs ut ur staden. Det gjorde att koleran minskade snabbt. Städer över hela världen följde i Londons spår.

Ny och smart toa-teknologi

I Japan finns elektroniska toalettstolar i många hem – för största möjliga bekvämlighet. På displayen kan olika val göras. Vad sägs om uppvärmd sits? Trevlig musik som dämpar ljud, och doft som döljer lukt? En vattenstråle som tvättar dig ren efteråt? Självklart slipper du städa efter dig – det sköter toaletten. I framtiden kommer toaletter troligen kunna vara till ännu större nytta. Det forskas för fullt på smarta toaletter, som genom att analysera kiss och bajs, kan berätta hur användaren mår.

Hemligt på dass

Att ha utedass i stället för toalett förekom i Sverige ända in på 1960-talet. Ordet dass kommer från tyskans ”das Haus” som betyder ”huset”. Dassen var oftast egna små hus intill bostäderna. I städer låg dass i långa längor. Många gamla dass hade inte bara ett utan flera sitthål. De små husen var perfekta att gå till med en nära vän för att prata ostört. Därför kallades dassen ibland hemlighus. Inte för att det som skedde var hemligt – utan för det som där blev sagt.

Toa i porslin på 1940-talet

Det första kända försöket att skapa en modern, vattenspolande toalett gjordes i England redan i slutet av 1500-talet. Den var tänkt som en present till drottningen. Först på 1700-talet började toaletterna utvecklas mer. Sverige fick sina allra första vattentoaletter i porslin i slutet av 1800- talet. En av dem var på Kungliga O peran i Stockholm. Även då var toaletterna endast för de rika. Det dröjde in på 1940-talet innan en toalett i skinande porslin var vanlig i de svenska hemmen.
Källor: Svensk filmdatabas: ”Toalettens historia” (1940), ”The big necessity” av Rose George och worldtoiletday.info
Josefin Auer
josefin.auer@dn.se

20
EKG: Hårda med Kalles kan aldrig vara fel

Det var en mycket speciell dag i går: knäckebrödets.
Jag brukar tycka att det är lite fånigt med alla dessa dagar som har ett speciellt namn, men det finns ju undantag. Kanelbullens den 4 oktober hör definitivt dit eftersom jag tycker att kanelbullen är värd att uppmärksamma så gott som varje dag.
Tidigare i veckan var det semlans dag vilket fick semmelfantasterna att köa utanför landets

bagerier. Jag gick inte på de locktonerna eftersom jag redan har betat av årets semla. En semla om året är en lagom dos för mig. Annat är det med knäckebröd. Det kan jag aldrig äta mig mätt på och jag vet att jag inte är ensam om den uppfattningen.
Jag pratade med min kompis Pyttan häromdagen och frågade om hon har någon speciell relation till knäckebröd.
Relation? Klart att jag har. Det har jag älskat sedan jag var barn, sa Pyttan och sedan började vi prata barndomsminnen och favoritpålägg. Det tog en god stund.
Jag erinrade mig vad mormor och min morfars syster Betty brukade kalla detta gudomliga livsmedel: spisbröd. Och på spisbrödet la de inte pålägg utan smörgåsmat, sa jag.
Vilket härligt ord, sa Pyttan. Det låter så fint och smakligt.
Jag kunde inte annat än hålla med och sedan övergick vi till att prata om de hårda mackorna som serverades i matbespisningen vilket fick Pyttan att utbrista: Jag *hatade* dem. De var *vidriga*!
Själv gjorde jag som många av mina klasskamrater – hoppades att det äckliga brödet hade bretts med tillräcklig mängd matfett så att de fastnade när man tryckte upp dem under bordsskivan eftersom de inte gick att äta.
Vi skrattade åt minnet och gick över till att prata om våra favoriter när det gäller smörgåsmat. ”Två hårda med Kalles” har vi tryckt i oss med förtjusning åtskilliga gånger när tiden eller inspirationen inte har räckt till för att laga riktig mat.
Min favorit är nog knäckebröd med kokt färskpotatis i skivor, sa jag.
Eller en med en god, lite stark ost som kliar i gommen, kontrade Pyttan.

Men så kom jag på vad som är min absoluta favorit: den med ljummen, nygriljerad skinka och senap dan före dan.
Svårslaget – inte minst tack vare knäckebrödet.
Eva-Karin Gyllenberg
eva-karin.gyllenberg@dn.se

Jag gick inte på de locktonerna eftersom jag redan har betat av årets semla.

21 Pfizers vaccin minskar risken att dö i covid-19 med 99 procent

Pfizers vaccin mot covid-19 har minskat smittspridningen med nästan 96 procent och risken att avlida med 99 procent bland de som fått båda sprutorna. Det visar en studie gjord av Israels hälsodepartement som publicerades på lördagen.
– Vaccinet minskar tydligt dödligheten, säger generaldirektören för Israels hälsodepartement, Chezy Levy, på lördagen.

De nya siffrorna stärker bilden av att Pfizer-Biontechs vaccin är ett effektivt skydd mot spridningen av covid-19. För mindre än en vecka sedan publicerades resultatet av en studie som omfattade 600 000 personer i Israel som fått båda sprutorna av vaccinet.
Den studien visade att vaccinet mot covid-19 minskade antalet symtomatiskt sjuka med 94 procent. Tidigare i veckan publicerade den israeliska hälsovårdsorganisationen Maccabi siffror från 620 000 personer som då hade fått sin andra dos. Dessa visade att vaccinet hade ett 95-procentigt skydd mot viruset. Bara 608 personer konstaterades smittade.
På lördagen bekräftade Israels hälsodepartement att Pfizers vaccin minskade antalet som smittades av viruset med 95,8 procent bland dem som hade fått båda injektionerna. Detta jämfört med personer som inte vaccinerats alls.
Uppgifterna bygger på ett urval av de 3,5 miljoner personer som fått båda sina doser. Vaccinet är också 98 procent effektivt när det gäller att minska svår sjukdom i samband med coronasmitta, som feber och svårigheter att andas, och 98,9 procent effektivt när det gäller att förhindra att den som insjuknat läggs in på sjukhus eller att personen avlider till följd av smittan, skriver Jerusalem Post.
– Vaccinet minskar tydligt dödligheten och den effekten kan vi se i de data vi har över dödsfall i landet, säger generaldirektören för Israels hälsodepartement, Chezy Levy, till Jerusalem Post.
Israels vaccinationsprogram, som så här långt har nått flest personer i förhållande till befolkningsmängd, har gjort att flera restriktioner nu har kunnat lättas och att myndigheterna åter kommer att öppna skolor

för 1,2 miljoner elever och många affärer, gym
och gallerior i dag, söndag.
Israel inledde vaccineringen den 19 december.
Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Så påverkas pensionen av när du slutar arbeta

Den som väljer att gå före sin riktålder (den rekommenderade pensionsåldern för yngre generationer) får räkna med att pensionen blir betydligt mindre. Omvänt, den som fortsätter efter sin riktålder kan dra in tusenlappar i månaden i extra pension.

Grafik: Elin Lindwall Källa: Skandia

21 Tidig pension kan kosta dig tusenlappar varje månad

Den som väljer att gå tidigt i pension måste räkna med att det kostar – jämfört med den som skjuter upp sin pensionering.
Det är inga småsummor utan tusentals kronor varje månad, enligt en beräkning som försäkringsbolaget Skandia har gjort.
År 2000 var medellivslängden för män i Sverige 77,4 år och för kvinnor 82 år, enligt Statistiska centralbyrån. År 2019, det senaste året som SCB har statistik för, var motsvarande åldrar 81,3 respektive 84,7 år.
Det här får konsekvenser för pensionen. Om vi ska gå i pension senast vid 65, som enkäter visar att de flesta vill, betyder det att pensionen ska räcka till fler månader och år av liv än tidigare. Följden blir att antingen får framtida pensionärer ställa in sig på att få en lägre pension per månad i jämförelse med lön än tidigare generationer, eller så måste pensionsinbetalningarna öka.
Eller, vilket är den väg svenska politiker valt, så ska vi förmås arbeta längre upp i åldrarna.
För ett par år sedan kom Pensionsmyndigheten på uppdrag av regeringen med ett förslag om så kallad riktåldrar. Det är den ålder som en viss åldersgrupp bör arbeta till för att få en pension som motsvarar 70–80 procent av den sista lönen. Det är med andra ord en ålder som kryper uppåt i takt med medellivslängden.

Men vad händer om även framtida pensionärer faktiskt vill sluta arbeta tidigare än sin riktålder? Det har Skandia försökt beräkna i en rapport där de tagit fyra yrkesgrupper från tre olika generationer och räknat fram kostnaden – som är betydande.
Skandia har antagit att personerna vill ha 80 procent av slutlönen i pension.
För en person född på 1970-talet och som vill gå i pension tre år före sin riktålder handlar det om att pensionen blir 19 procent lägre än om den personen jobbat fram till sin riktålder. För en civilingenjör är det 20 procent lägre.
I kronor betyder det mellan 6 200 kronor och 10 400 kronor mindre i pension – per månad.
Om samma person nöjer sig med att gå i pension två år före sin riktålder blir pensionsnivån 13 procent lägre – eller mellan 4 200 och 8 150 kronor i månaden.
Summorna varierar för motsvarande grupper födda på 1980- respektive 90-tal, men i procent blir sänkningen ungefär lika stor.
Kontrasten blir än större när man studerar vad som händer samma typpersoner om de väljer att arbeta kvar två år längre efter riktåldern.
Skandia har utgått från att det första året arbetar personen 75 procent och följande år halvtid.
Pensionen blir i de här fallen 15–16 procent högre per månad, jämfört med om de gått i pension vid sin riktålder.
Mattias Munter, pensionsekonom på Skandia och författare till rapporten menar dock att det inte är givet att alla kommer att kunna jobba längre upp i åldrarna.
– Att jobba längre finns alltid som ett alternativ i teorin, men i praktiken vet man ju inte hur arbetsmarknaden ser ut då. Kommer jag att kunna, orka, få jobba vidare, frågar han sig.

I stället, menar Munter, bör även 30–40-åringar spara till sin pension.
Men det finns andra sätt – till exempel att sänka sina utgifter genom att amortera på eventuella bolån.
– I en väl fungerande privatekonomi ingår amorteringar. Men utsikterna för kommande generationers pensionärer att vara skuldfria – de är borta. De kommer att ha helt andra boendekostnader jämfört med dagens pensionärer, säger Munter.
– Att ha en jämnare inkomst och övergång mellan arbete och pension tror jag att vi kommer att ha behov av, tillägger han.
I pensionsdebatten har det då och då framförts krav på att avsättningarna till pensionssystemet behöver öka, i och med den längre medellivslängden. Det skulle vara ett sätt att se till att framtidens pensioner når upp till de nivåer som förväntas av de blivande pensionärerna.
Men Munter är tveksam även här.
– Det är flera som är på det och det är möjligt, men hur ska det finansieras? Var ska vi ta pengarna ifrån, frågar han sig.
Den politiska linjen är dock rätt klar – vi ska arbeta längre upp i åldrarna. En del är redan genomfört – den ålder när man som tidigast får ta ut sin allmänna pension har höjts från 61 till 62 och den kommer att höjas till 63 år 2023.
Den så kallade las-gränsen, den åldern när lagen om anställningsskydd upphör att gälla, höjdes till 68 i fjol och kommer att höjas till 69 - år 2023.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

21 Solveig, 86, känner sig lurad – vägrar betala gravskötseln

Flera av Svenska kyrkans församlingar i Stockholm tar ut en extraavgift för skötsel i sina gravvalv för urnor. Många betalar – men inte Solveig Strömvall, 86, som menar att det är lurendrejeri.

– Det krävs ju ingen skötsel där förutom av de allmänna ytorna och det ska täckas av begravningsavgiften, säger hon.

Sommaren 2017 fick Solveig Strömvall ett samtal från en väninna som hade förlorat sin make. Väninnan hade blivit kontaktad av Gustaf Vasa församling om att betala knappt 5 500 kronor för gravsättning av sin avlidne man, trots att de hade köpt gravplatsen för 5 000 kronor 2003 och hade full gravrätt.

Avgiften gällde gravskötsel, vilket fick Solveig Strömvall att reagera.

En sådan avgift hade även hon och hennes make krävts på, när deras gravrätter vid Gustaf Vasa kyrkas kolumbarium – ett gravvalv för urnor – skulle förnyas.

Solveig Strömvall överraskades både av - kostnaden och formuleringen på fakturan, som hon upplevde var tvingande.

– Jag fick ett erbjudande som sade att om jag vill behålla platsen i 15 år till så skulle jag betala en administrativ avgift, vilket jag inte motsatte mig. Men utöver det så ville de att jag skulle teckna ett avtal gällande skötsel under samma

period för att över huvud taget få gravsätta, säger Solveig Strömvall.
Alla som är folkbokförda i Sverige betalar en begravningsavgift via skattesedeln. För en person som tjänar 330 000 kronor per år innebär det en årsavgift på 886 kronor.
För det får man bland annat en gravplats under 25 år, kremering och gravsättning av kista, urna eller aska. Gravrättsinnehavaren ansvarar då för att hålla gravplatsen i skick, såvida man inte mot en avgift upplåter skötseln åt begravningsverksamheten.
Begravningsavgiften går till församlingarna i form av ett bidrag från Stockholms stad. Det ska bland annat täcka kostnader för skötsel av allmänna ytor på kyrkogården, enligt begravningslagen.
Flera församlingar, däribland Gustaf Vasa kyrka och Högalidskyrkan, tar samtidigt ut en extraavgift för skötsel av sina gravar och kolumbarier. Solveig Strömvall förstod inte vad kyrkan avsåg med skötsel på den faktura hon fick, eftersom hon anser att en urnplats i ett kolumbarium inte kräver någon skötsel.
– Det finns ju ingen skötsel där förutom av de allmänna ytorna och det ska täckas av begravningsavgiften.
Hon tog då kontakt med de andra församlingarna med kolumbarium i Stockholms stift för att få klarhet i vilka som faktiskt tar ut en skötselavgift.
– Jag tycker inte man ska ta ut dubbla avgifter för samma sak. Man kan inte göra det, det är lurendrejeri rent av. De vill ha betalt för det som ska gå via begravningsavgiften, så det finns ingenting att betala, utan de vill bara ha pengarna och plocka in i sin verksamhet, säger hon.

Församlingen i Hägersten tar inte ut någon extraavgift för gravskötsel och säger till DN att man förvånades när man fick höra talas om det.
– Det är ju så att om man har en begravningsplats som ligger på en vanlig kyrkogård blir gravskötsel en tilläggsservice som man säljer, och det är väldigt lätt att förklara vad den innehåller. Men i ett kolumbarium handlar det bara om städning av en ljusgård eller så. Gravplatsen ska ju garanteras av det generösa bidraget man får av Stockholms stad. Så vi blev väldigt konfunderade, säger Hägerstens kyrkoherde Christofer Wilson.
Högalids församling tar liksom Gustaf Vasa församling ut en så kallad skötselavgift, men tycker inte att man kan jämföra församlingarna då alla har olika förutsättningar.
– I skötselavgiften ingår montering och omstöpning av nischplattan, eftersom hos oss finns en kostnad för att mura plattan på plats. Så vi tar ut en avgift och har valt att lägga oss på samma nivå som Gustaf Vasa församling, säger Tine Asplund, administrativ chef.
Åke Nordström, kyrkoherde i Gustaf Vasa församling, säger att skötselavgiften krävs för omkostnader som inte täcks av bidraget från Stockholms stad.
– Det handlar exempelvis om att vi tillhandahåller en gravvård, hyra för en gravsten, att vi städar, plockar bort vissna blommor, diskar vaser, håller öppet och bemannat. Vi måste ju ha folk där hela tiden.
Åke Nordström säger att man har fullt stöd i lagen för att ta ut en sådan avgift. Avgiften, menar han, är inte på minsta sätt oskälig.
– Tvärtom, vi går med förlust varje år eftersom bidraget från Stockholms stad inte täcker kostnader för att driva kolumbariet.
– Vi har också fog för avgiften eftersom vi har väldigt generösa öppettider då vi måste

bemanna med personal och det täcks inte av begravningsavgiften. Så för mig är det väldigt svårt att förstå att folk inte fattar det här.
Men vad är det för skötsel som krävs i ett kolumbarium som ni anser att gravrättsinnehavaren ska betala för?
– Det är mycket tillsyn hela tiden, vi måste ha folk där som hela tiden går runt och plockar vissna blommor ur vaser och städar, och det är inte på allmänna ytor utan på gravarna.
Han säger att det rör sig om några få personer som motsätter sig den här kostnaden.
– Och det är bara att beklaga.
Eva Årbrandt Johansson, nationell samordnare för begravningsverksamheten i Svenska kyrkan, säger att det kan diskuteras vad som är begravningsverksamhet.
– Jag förstår det som att de som klagar anser att man inte ska behöva betala något. Församlingen menar å sin sida att man plockar bort vissna blommor och städar och att det inte räknas som begravningsverksamhet, utan skötsel, och det är som det är.
Hon menar att församlingar måste kunna få täckning för de kostnader som man anser inte är begravningsverksamhet.
– Däremot är det väl ingen hemlighet för någon i landet att inte alla kan ta fram kanske flera tusen kronor. Och där måste man ha respekt för att många människor tycker att det är mycket pengar med 350 kronor för gravskötsel om året.
Solveig Strömvall säger att hon inte kommer att betala skötselavgiften, men inte heller gå vidare med någon civilprocess.
Vidare säger hon att inte alla har möjlighet att driva frågan som hon har gjort, och enligt henne finns många som har betalat avgiften.
– Och det här är ju inte vilka människor som helst, utan någon som har förlorat nära och

kära. Men vi är inte de enda som protesterar mot det här utan det är många som gör det.
– Och vad gör de människor som inte har de 8 750 kronorna första gången de vill gravsätta sin man eller fru?

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se

FAKTA. KOLUMBARIER I STOCKHOLM
I Stockholm finns åtta kolumbarier varav det som finns beläget under Gustaf Vasa kyrka är Nordens största.
I övrigt finns Kolumbarier i Engelbrektskyrkan, Högalidskyrkan och S:t Görans Kyrka i innerstan.
Utöver dessa finns kolumbarier även i Söderledskyrkan i Hökarängen, på Lidingö kyrkogård, i Uppenbarelsekyrkan i Hägersten och på Norra begravningsplatsen.

21 Björn Wiman: Därför borde vreden växa över sjukvården

Summan av lasterna är – om någon händelsevis glömt det – konstant. Bilparkeringen ute vid skidspåret är bräddfylld redan tidigt på söndagsmorgonen, pandemin har satt i gång en sällan skådad friluftsvåg.
Men sundheten har, som alltid, en svart skuggsida. På den trånga parkeringen blir det snart kaos i slussningen mellan de bilar som

blivit mer instängda än en sluten Facebookgrupp och de som vill ha deras plats. En bild från den svenska coronavintern 2021 – i skärningspunkten mellan en övertänd folkhälsokultur och ett verbalt rallarslagsmål. En röst som jag saknat mer än andra det senaste året tillhörde idéhistorikern Karin Johannisson, som föll ur tiden 2016. Hennes blick hade behövts för att reda ut den härva av vrede och vanföreställningar som är på väg att paralysera vår förmåga att se klart på oss själva efter ett års pandemi. Å ena sidan de som högljutt driver uppfattningen att Anders Tegnell borde ställas inför rätta för folkmord, å den andra de som ser den svenska Folkhälsomyndigheten som ljusets och sanningens oantastliga hemvist på jorden. Mittemellan finns den stora majoritet som försöker förstå världen med förnuftet i behåll. Varför är känslorna så upprörda? Naturligtvis för att många människor har dött och våra liv ställts på ända. Skräck och starka motsättningar har alltid varit en naturlig konsekvens av farliga pandemier. Men antagligen också för att vi saknat en grundläggande diskussion om medicinens mål och möjligheter i samhället. Lika lite som FHM kan lastas för att människor dör i en pandemi kan den frikopplas från sin roll i ett system som har djupa historiska och värderingsbärande rötter. Först när vi frilägger de rötterna kan vi förstå oss själva.
Karin Johannissons specialområde var medicinhistoria, där hon visade att det som anses vara ren biologi också ofta varit en fråga om kultur. Bilden av sjukdom bestäms av vem som betraktar den, men också av samhällets rådande krav och förväntningar på individen. Någon kommer nu att invända att coronaviruset inte är en postmodern konstruktion. Det är en korrekt invändning. Men en grundtanke i Johannissons bok ”Medicinens öga” från 1990

är att den offentliga vården alltid har haft olika motiv, som i sin tur har speglat sin tids syn på individ och samhälle. Och dessa syften har långtifrån alltid utgått från omsorg om den lidande individen, utan tvärtom från mer övergripande samhällsintressen. ”Att medicinens roll är och har varit att lindra mänskligt lidande hör till historiens många tysta antaganden”, skriver hon.

I själva verket har medicinens roll, alltsedan smitta och sjukdomar under 1600-talet blev en offentlig angelägenhet, minst lika ofta gått ut på att förverkliga det som samhället för tillfället bäst har tyckt sig behöva. ”Begreppet folkhälsa är laddat med positiva värden som rättvisa, jämlikhet och faderlig omsorg. Ändå är det någonstans tveeggat. Inte individen själv, utan någon annan vill att hon – betraktad som kollektiv – ska hålla sig frisk”, skriver Johannisson.

Jag tror vi alla skulle tjäna på att förstå det. Den svenska coronahanteringen tål naturligtvis att diskuteras, men också dess mest oförsonliga vedersakare borde besinna det historiska sambandet mellan kollektiv hälsa och ohälsosam kontroll över individen – en kontroll som inte saknat sina människofientliga inslag. Johannisson visar att den föreställning som vi gärna vill tro är den enda möjliga i dag – att all medicinsk verksamhet bedrivs enbart av hänsyn till den enskilda individens väl och ve – i själva verket är en historisk anomali. Oavsett om drivkrafterna varit ekonomiska, paternalistiska eller auktoritära har staten och myndigheterna framför allt haft sina egna mål för ögonen: en hög befolkningstillväxt, en frisk folkstam och riklig tillgång till duglig arbetskraft. Offentlig vård har alltid kunnat kopplas till övervakning, kontroll och normalisering. Detta är inte något unikt för Sverige, vars patriarkaliskt färgade

vårdideologi snarare genom historien har stått emot många av de tendenser till medicinskt polistänkande som präglat många länder på kontinenten.
Det är dessa tankemönster som ligger bakom den myndighetsretorik som i dag stör många som omänsklig och kallhamrad: vi uppmanas att begränsa smittan i första hand för att ”vården” inte ska kollapsa, inte för att rädda individuella liv.
Men vem är ”vården”? Det är naturligtvis hundratusentals duktiga yrkesmänniskor som varje dag förkroppsligar humanitetens och medkänslans princip i mötet med den enskilda patienten. Men det är också en organisation som ser ut som den gör till följd av ideologiskt styrda politiska beslut. Och vars svagheter nu obarmhärtigt avslöjas av pandemin – både genom de många döda inom äldrevården och de hittills måttligt imponerande svenska vaccinationsinsatserna.
Inte heller här saknas medicinhistorisk precedens. Under merkantilismens glansdagar på 1700-talet gjordes oblyga *cost-benefit*-analyser av människovärdet i reda pengar. Återigen. Inte bara i Sverige. I alla länder. En fullvärdigt arbetsför 20-åring i 1700-talets England var exempelvis värd 140 pund, medan ett människovärde i Sverige vid samma tid skattades till 612 daler. En läkare påpekade att döda undersåtar, ur strängt ekonomisk synvinkel, var att föredra framför sjuka undersåtar, vilka bara orsakade kapitalsvinn.
Inget av detta är skrivet för att förringa dem som varje dag lindrar, botar och räddar liv inom den svenska sjukvården. Däremot skulle alla som låst fast sig i dagens uppeldade debatt tjäna på att se hur medicinhistorien i realtid än en gång demaskerar sig; inte heller i dag är det

nödvändigtvis den enskilda individen som står i centrum för folkhälsans intresse. Dagens system inom svensk sjukvård, *new public management*, där varje patient förses med en prislapp, representerar på så sätt en återgång till 1700-talets krasst ekonomiska system som mätte människovärdet i pengar (givetvis i allt mindre måttsatser ju äldre patienten blev).

I dag har den lidande och nödställde patienten i stället blivit ”kund” – invaggad i vanföreställningen att hen har rätt att kräva friskhet av samhället. Men som i alla kommersiella relationer är detta förhållande i slutändan inte till för kunden, utan för att den som tillhandahåller varan eller tjänsten – i detta fall den privatiserade vårdindustrin – ska tjäna pengar.

Kanske är det därför alla är så förbannade. Det är i alla fall därför vi borde vara det.

Björn Wiman bjorn.wiman@dn.se

21 ”Hur kan vi hindra sonen från att röka cannabis?”

De upptäckte nyligen att sonen hade rökt cannabis med en kompis. Sonen lovade att inte göra det igen. Vad ska de göra nu? Förbjuda sonens umgänge med kompisen? Eller försöka lita på honom?

? Fråga:

Jag har nyligen förstått att min 18-åriga son rökt cannabis. En kompis mamma ringde och berättade att de hittat något misstänkt i sonens jacka som då erkände att han och min son testat att röka på.

Jag och hans pappa blev chockade men jag tycker att vi lyckades lägga band på oss och vi försökte ändå att ha ett lugnt samtal med sonen. Han lovar att aldrig göra det igen men samtidigt känns det som att han förminskar det som hänt. Han säger att han bara testat två gånger och att det är vi som överdriver. Det kan förstås vara sant, men jag har svårt att tro på något han säger nu.

Har alltid trott att våra värderingar mot droger varit tydliga och att det var något våra ungdomar höll med om. Jag inser att jag nog låtit mig vaggas in i tron att något sådant här inte skulle hända oss. Han är en smart och utåt-riktad kille, han har många vänner och har alltid varit aktiv även om han aldrig riktigt fastnat för något specifikt intresse. Han verkar inte må dåligt, han säger att det var en kul grej att testa men inget han fastnat för.

Samtidigt så läser jag mellan raderna att han inte ser cannabis som ett problem. Detta provocerar både mig och pappan enormt. Det känns som att han slinker mellan våra fingrar och driver i väg bort från hela familjen. Hur ska vi göra nu? Förbjuda honom att umgås med kompisen? Beställa hem urinprover och testa honom? Kontakta vården? Eller försöka lita på honom och hoppas att han är klok nog att inte göra det igen? Tusen frågor snurrar runt i huvudet.
”Orolig tonårsmamma”
! Svar:
Hej ”Oroliga tonårsmamma”!
Oj, vad många oroliga tonårsmammor jag samtalar med, så du ska veta att du inte är ensam! Jag önskar så att ni kunde få kontakt med varandra så ni inte behöver sitta ensamma och fundera. Det finns många anhörig- och föräldraföreningar runt omkring i Sverige så kolla gärna runt vad det finns där du bor. Jag rekommenderar starkt att söka stöd hos andra med liknande erfarenheter.
Det låter också som att du och pappan verkligen ansträngde er för att inte låta känslorna ta överhanden när ni hade samtal med sonen. Klokt! Som ni redan förstått är det viktigt att inte hamna i argumentation eller anklagande då det troligtvis leder till att personen hamnar i en försvarssituation. Då blir det två parter som bara försöker övertala varandra utan att lyssna. Så er strategi för ett lugnt samtal är den bästa vägen, sedan kanske man inte alltid når fram första gången. Kanske behöver man söka fler öppningar för att samtala om detta.
Att utveckla beroende till någon substans kan hända i vilken ålder som helst men det är vanligare som tonåring och ung vuxen. Ju yngre personen är desto större risker finns det att använda substanser då hjärnan ännu inte är

färdigutvecklad (läs gärna mera på webbplatsen cannabishjälpen.se) så jag håller med er om att det är viktigt att inte sopa detta under mattan utan att försöka stödja honom på alla de sätt det är möjligt. Din son säger att han har testat cannabis två gånger. Ingen av oss kommer veta om det är sant eller inte. Har ni uppmärksammat andra beteendeförändringar hos honom? Exempelvis:

Bytt umgänge?
Har hans skolresultat förändrats?
Har hans sömnvanor alternativ aptit förändrats? (Ökad hunger/aptitlöshet/sug efter sötsaker?)
Förlorat intresse för sådant han tidigare tyckte var kul/intressant?
Försämrade relationer eller större distans till familj och andra viktiga personer?
Svårt att komma i gång, ta initiativ eller försämrat minne?

Om ni lagt märke till några av ovanstående förändringar så kan det tyda på att han inte bara ”testat”, utan att han kanske har utvecklat en relation till cannabis som stör hans utveckling. Då kan det vara viktigt att söka hjälp exempelvis inom kommunens öppenvård eller landstingets/regionens beroendevård för unga. Du beskriver också att han verkar ha en positiv inställning till cannabis. Här har vi ytterligare ett exempel på när det inte brukar vara fruktbart att argumentera för nackdelarna med cannabis då det då förmodligen lockar honom att argumentera för alla fördelar i stället. En person som är positiv till cannabis brukar inte vilja höra om nackdelarna och tvärtom. Så snarare än att hamna i argumentation om hur cannabis påverkar andra människor i världen så fokusera just på det ni uppmärksammar hos er

son. I erat samtal är det honom, hans liv, mående och utveckling som är det viktiga.
Du funderar på om ni ska beställa hem urinprover eller förbjuda umgänget. Tyvärr har vi ju aldrig något facit så det kommer säkert vara lätt om några år att tänka tillbaka på den här tiden och tänka: ”Men vi skulle ju ha gjort så här i stället…” Därför är det också svårt att råda, men jag skriver några tankar om det här och så får ni välja vad ni tycker verkar rimligt för just er.
Fortsätt hålla dialogen öppen med sonen. Försök att utforska vad han själv ser för nackdelar med att använda cannabis.
Undersök gärna vad anledningen är att han valde att testa. Spänning? Nyfikenhet? Socialt? Eller dåligt mående, ångest eller sömnsvårigheter? Det kan ge indikationer på hur man kan hjälpa honom att hitta andra alternativ.
Uppmuntra andra och gemensamma aktiviteter. Ni har identifierat några viktiga saker; han har rökt på med en kompis, han verkar vara en social, smart kille med många olika intresseområden. Hur kan ni som föräldrar stödja honom så att han får utveckla och bygga på sina styrkor och intressen? Ju mer tid han tillbringar med er, desto mindre tid får han till att lägga på annat.
Att ta urinprover hemma kan kännas lätt och smidigt. En nackdel är att det kan påverka relationen negativt då det av många upplevs kränkande att en familjemedlem ska ta övervakat urinprov på personen. Å andra sidan finns det personer som hellre lämnar urinprov till en familjemedlem än går till en beroendemottagning. Ytterligare en nackdel är att det är lätt att manipulera proverna om det

inte är en utbildad person som närvarar vid provtagningen. Detta kan leda till misstänksamhet över resultatet.

Det kan vara viktigt för er som föräldrar att få extra stöd gällande hur man kan uppmuntra och stödja sin ungdom som kanske utvecklat problem med någon substans. Just nu pågår en studie genom Beroendecentrum Stockholm där föräldrar till ungdomar mellan 18 och 24 år erbjuds att delta i stödprogram. Programmet erbjuds via videolänk så man kan bo var som helst i landet. Om det är intressant, läs mera på anhorigstodet.se/minimaria.

Även många kommuner i Sverige erbjuder CRAFT-programmet (Community Reinforcement Approach and Family Training) för anhöriga som vill hjälpa sina närstående till förändring. Det har varit hjälpsamt för många föräldrar. Ring och kolla om det erbjuds i er kommun!

Tack för att du skrev och delade med dig!

Carina Bång

22 Vill du verkligen veta vad du får för skattepengarna ?

En person som säger ”vad får jag för skattepengarna?” vill sällan ha något svar. Det är snarare en markering om att man är missnöjd med skattekvoten, samhällsservicen eller både och, vilket är rimliga ståndpunkter. Hur högt skattetrycket och välfärdsåtagandet ska vara är ideologiska frågor, utan skarpa gränser för rätt eller fel, och offentliga verksamheter ska givetvis hålla viss standard. Vidare är det självklart att slöseri med skattemedel inte bör förekomma.

Samtidigt förtjänar frågan att besvaras. För jag är nog inte ensam om att ofta studsa till när notan för olika tjänster dyker upp.

Eller vad sägs om 95 000 kronor för en långdragen förlossning? Den räkningen damp ner hos en kvinna utan svenskt medborgarskap som födde barn här förra året (Aftonbladet 10/2).

En av enhetscheferna i Region Uppsala förklarar beloppet med att ”varje liten grej kostar ofantliga summor för folk som inte har rätt till subvention”. Därefter tillägger hon: ”Som svensk och folkbokförd tror jag inte man reflekterar över vad det egentligen kostar”.

Det gäller sannolikt inte bara sjukvård, utan även exempelvis utbildning. Ett barn i förskolan går på drygt 150 000 kronor per år. En

grundskoleelev i en kommunal skola snittar på över 110 000. Ersättningen per gymnasieelev är 81 700 kronor på ekonomiprogrammet och 255 600 på naturbruksprogrammet med inriktning trädgård, medan övriga utbildningar befinner sig mitt emellan, enligt riksprislistan.
För övrigt ligger priset för en klassisk tandställning på 25 000 till 40 000 kronor för två käkar.
Ett annat sätt att svara på frågan är att titta på genomsnittet.
Enligt Annika Wallenskog, chefsekonom på Sveriges kommuner och regioner, kostar en person i åldern 0–19 år, grovt räknat, strax under 200 000 kronor per år, vilket förutom sjukvård och utbildning exempelvis inkluderar parkskötsel, socialtjänst, kultur och kollektivtrafik. För 20–74-åringar är siffran cirka 50 000 kronor. Sedan tickar det snabbt uppåt, till 600 000 för de allra äldsta. Och detta är alltså bara kommunala och regionala kostnader – inte statliga åtaganden, som försvar, domstolar och föräldraförsäkring.
Inget av det här är någon ursäkt för att inte använda varje skattekrona på bästa möjliga sätt, att skatten ska vara högre än nödvändigt eller att det inte kan finnas skäl att ifrågasätta såväl - skattetryck som kvalitet på välfärden.
Däremot är det ett svar på frågan ”vad får jag för skattepengarna?” Om det nu var någon som undrade.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se

22 ”Konkret handlingsplan krävs för att klara den tredje vågen”

Den tredje vågen av coronapandemin drar in över Europa. Regeringen måste ta varningssignalerna på större allvar och förbereda Sverige. Vi får inte upprepa misstagen från förra året. Till nästa möte med alla partiledarna på onsdag kräver vi en konkret handlingsplan. Vi presenterar nu här vad vi tycker ska göras, skriver Ulf Kristersson (M) och Elisabeth Svantesson (M).

DN. DEBATT 210222

Under sommaren 2020 dämpades smittspridningen och belastningen i hälso- och sjukvården minskade. Det gav andrum för att förbereda Sverige för en andra våg.
Moderaterna tog upp behovet av sådan beredskap i vår egen budget, men regeringen valde att hoppas på det bästa. Arbetet med en pandemilag påbörjades för sent. Och trots att smittspridningen ökade fattade regeringen beslut som snarare öppnade upp samhället än begränsade smittspridningen. Inga förbättringar i den nationella krisledningsförmågan genomfördes.
Nu kommer många varningssignaler om en tredje våg. Efter att ha vikt ned ökar nu smittspridningen i flera regioner – och det muterade viruset har upptäckts i 20 av 21

regioner. I Region Stockholm har antalet covid-19-fall ökat med 24 procent på en vecka. Allt fler åker kollektivt igen och mobiloperatörer ser ökad rörlighet.

Då räcker det inte med en allvarlig ton på presskonferenser. Regeringen måste omedelbart ta fram en konkret handlingsplan inför en tredje våg. En handlingsplan som gör att vi möter viruset bättre denna gång än tidigare. Där det nationella ledarskapet kliver fram och säkerställer att samarbetet fungerar och att kommuner och regioner får de verktyg som krävs.

Vi vill se en första redovisning av den planen på nästa överläggning med partiledarna, den 24 februari. Minst sju konkreta förändringar är nödvändiga:

1 En nationell krisledning. Regeringen måste utöva tydligare ledning och styrning i pandemin. Det var ett misstag att delegera centrala delar av landets krishantering till enskilda myndigheter när det saknas tydlig evidens att bygga på. När man måste styra i dimma är det bara regeringen som kan ta det ansvaret och de besluten borde utgå från försiktighetsprincipen. Det handlar till exempel om tydligare krav på munskydd. Och entydiga besked om vaccinet. Regeringarna i Danmark, Norge och Finland har alla under coronakrisen agerat så. Även den svenska regeringen borde ta ett samlat grepp och ansvar.

2 Tydligt krav på munskydd. Folkhälsomyndigheten rekommenderar användning av munskydd vid resor i kollektivtrafik på vardagar mellan klockan 7 och 9 samt 16–18 då det förekommer trängsel. Men långt ifrån alla följer rekommendationen och det får inte heller några konsekvenser. Kravet på munskydd bör bli tydligare, genom att regleras i lag, och genom att en tydlig sanktion

införs för den som bryter mot kravet, exempelvis böter.

3 Planera för lov och storhelger. En mer framåtlutad inställning innebär också att regeringen måste ta fram en plan för att snabbt kunna hantera nedstängningar av skidanläggningar och andra platser där mycket folk samlas under sportloven. Det är bra att regelverken för att möjliggöra nedstängningar nu finns på plats eller är på gång, men det är en helt annan sak att ha en konkret plan för hur det ska genomföras i en konkret situation. En sådan plan måste självklart inkludera ersättning till de företag som stängs ner. På motsvarande sätt bör konkreta planer tas fram för alla kommande lov och storhelger under våren.

4 Regler i stället för rekommendationer. Många av de smittbegränsande åtgärderna har utformats som råd och rekommendationer. I vissa fall har åtgärderna formulerats som skarpare regler som kombinerats med en möjlighet att besluta om sanktioner. Det kommer nu rapporter om människor som inte bryr sig om rekommendationerna – bland annat kravet på munskydd i kollektivtrafiken. Vi såg en liknande tendens förra våren, när det blev varmare kom även en viss coronatrötthet. För att hålla i och hålla ut bör en total översyn av samtliga råd och rekommendationer göras i syfte att i stället formulera skarpa regler med sanktionsmöjlighet.

5 Testa-smittspåra-sätt i karantän. Omfattande provtagning och effektiv smittspårning är en grundbult för att hitta och isolera personer som smittats och på så sätt minska samhällsspridningen. Det är helt avgörande för att stoppa muterade virus, som riskerar att slå undan benen för vaccin. Det handlar om ett ökat gemensamt ansvarstagande mellan den nationella och regionala nivån där staten ser till

att det finns god tillgänglighet av labbkapacitet och snabbtester. Danmark har nyligen lagt fram en ny strategi för betydligt fler snabbtester, det borde även Sverige göra. Det handlar också om att få ett effektivt smittspårningsarbete på plats i hela landet där staten tar ansvar för tydligare vägledning och att best practice sprids till fler regioner. Sverige bör dessutom göra som alla EU-länder – utom Bulgarien och Rumänien – och ta fram en smittspårningsapp.

6 Regeringen måste engagera sig i vaccinationsprocessen. De kraftigt försenade leveranserna av vaccin har redan fördröjt den landsomfattande vaccinationen. Till exempel Skåne har bara fått en fjärdedel av planerad leverans. Med överenskommelsen mellan regeringen och SKR är ansvarsförhållandena tydliga: Regionerna ansvarar för den lokala logistiken och för själva vaccinationen. Regeringen ansvarar för att köpa in, fördela och leverera vaccin till regionerna, för kostnaderna, prioriteringsordning och för den viktiga nationella vaccinationskampanjen som behövs för att nå dem som kanske inte vill ta vaccinet. Den informationskampanjen behövs nu, inte sedan.

7 Ekonomiskt stöd. Regeringens bristande intresse för att de ekonomiska krisstöden verkligen når fram leder till fler arbetslösa. Åtskilliga företag har väntat i över ett halvår på klartecken om fortsatt korttidspermitteringsstöd. Det finns företag som lånar i förhoppningen om att de ska få krisstöd, men utan att veta. Vackra ord om att klara krisen tillsammans ekar tomt när företag tvingas säga upp personal eller gå i konkurs. Regeringen måste förbereda ett fungerande ersättningssystem vid en eventuell användning av pandemilagen som täcker alla kostnader – även lönekostnader – för de företag som i

princip får näringsförbud. Moderaterna har också lagt fram ett skarpt förslag i riksdagen om ett garantistöd till kultur och idrott för att dessa näringar ska kunna planera för evenemang senare under året.
Moderaternas förslag till en nationell handlingsplan inför den tredje vågen är inte svåra att genomföra. Men de kräver att regeringen vågar fatta beslut och inte bara vill peka på andra. På onsdag kan regeringen visa att den inte bara hoppas på det bästa, utan också planerar för det värsta.
Ulf Kristersson (M), partiledare
Elisabeth Svantesson (M), förste vice partiordförande och ekonomiskpolitisk talesperson

22 Företagare nedringd av vaccinsugna äldre

Det började i tisdags. Sedan dess har ett 40-tal äldre värmlänningar ringt för att boka tid för covidvaccin – till en it-företagare i Stockholm.
– Jag har blivit nerringd i fyra dagar nu. En del lämnar meddelande. Jag klarar mig, men det är ju mest synd om de äldre som verkligen längtar efter att få vaccinera sig, säger Åke Mårth till Aftonbladet.
Bara en siffra skiljer mellan hans nummer och det till Värmlands vaccinationsbokning.
TT

22 Regionen lovar att klara vaccinationsmål et till 30 juni

Region Stockholm lovar att klara vaccinationsmålet till halvårsskiftet. Enligt en ny plan ska massvaccinationen starta i mitten av april med kapacitet för 250 000 stick i veckan.

– Får vi bara leveranserna så klarar vi målet att vaccinera alla stockholmare till den 30 juni, säger Iréne Svenonius (M), finansregionråd.

I lördags riktade energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman (S) hård kritik mot att regioner redan gett upp målet att vaccinera alla över 18 år som vill till halvårsskiftet. Då hade bland annat Region Stockholms vårdutvecklingsregionråd Désirée Pethrus (KD) i en DN-intervju uppgett att man på grund av försenade leveranser skjutit upp målet att hinna vaccinera alla vuxna till midsommar.

– Några regioner måste helt enkelt steppa upp sitt arbete och se till att vaccinera. Vi ser ju hur Stockholmsregionen tyvärr släpar efter i vaccination. Jag tror att det bara är 5 procent av de äldre i hemtjänsten som blivit vaccinerade, sade Anders Ygeman i Ekots lördagsintervju.

Hälso- och sjukvårdsregionråd Anna Starbrink (L) tillbakavisade i lördags kväll kritiken i SVT och menade att allt handlar om vaccinbrist. Även regionens vaccinsamordnare, Magnus Thyberg, uppger att halvårsmålet ligger fast.

– Vår planering har hela tiden fokuserat på att nå målet vid halvårsskiftet, givet att det finns tillgång till vaccin, skrev Magnus Thyberg i ett mejl till DN i fredags.
Han säger samtidigt att han delar vårdutvecklingsregionrådets frustration över de försenade leveranserna och över vaccinbolagens sena besked om minskade mängder.
Region Stockholm presenterar också en ny vaccinationsplan där man räknar med att kunna vaccinera 250 000 personer i veckan från mitten av april.
– Vi har en plan för att vaccinera hela den vuxna befolkningen för att klara målet till halvårsskiftet, vi har kapacitet att klara det och vaccinationsviljan ser ut att vara stor, säger Anna Starbrink.
Allt hänger dock fortfarande på leveranserna. En stor del av de 655 000 doser som väntas i april är fortfarande inte godkända av EU-myndigheten EMA.
– Det är ett jätteproblem, men vi är fast beslutna att klara detta. Får vi bara leveranserna så klarar vi målet att vaccinera alla stockholmare till den 30 juni, säger Iréne Svenonius (M), finansregionråd.
Basen för vaccinationen ska vara länets 220 vårdcentraler. Vaccinationer kommer även att utföras på Karolinska i Huddinge och Solna. Privata aktörer ingår också, både vaccinationskliniker och apotek som ingår i vårdvalet.
– Vi räknar med att ha 350 platser i länet där man kan vaccinera sig. Vi är också beredda på en omfallsplanering och kan gå upp från att vaccinera fem dagar i veckan till sju dagar i veckan, bara vi får leveranserna, säger Iréne Svenonius.

Det är fortfarande oklart vilket datum som allmänheten kan börja boka vaccination. Men bokningen ska kunna göras både på internet, i exempelvis appen Alltid öppet, och på ett särskilt telefonnummer för den som saknar bank-id.

– Arbete pågår nu med ett bokningssystem där alla aktörer ska in. Det är för att säkra att vi följer prioriteringarna, säger Iréne Svenonius.

Regionen räknar med att fas 2, för alla över 65 år, startar först i mitten på mars. Alla prioriterade i fas 3 kommer därför inte att vara avklarade när massvaccineringen för allmänheten startar i april och kan då hamna efter personer i fas 4.

Enligt regionen beror det på vaccinförseningar och att Astra Zenecas vaccin inte ska ges till 65-plussare, enligt Folkhälsomyndighetens rekommendation.

– Om vi får stora leveranser av Astra Zenecas vaccin ska vi ju inte lägga dem i lager och säga att de får ligga och vänta för att vi inte är färdiga med alla prioriteringsgrupper ännu. Vi måste ju börja använda vaccinet så fort som möjligt, säger Iréne Svenonius.

Regionen kommer inte heller i bokningen att följa Folkhälsomyndighetens prioriteringsordning som rekommenderar att man tar hänsyn till socioekonomi.

– Vi har ju inga register för låg utbildning till exempel. Börjar man att för mycket dela upp människor i mindre grupper försvårar man vaccination. När vi öppnar kranarna vill vi att alla ska ha samma möjlighet att vaccinera sig, inte att man ska fundera över vilken inkomst man har, säger Anna Starbrink (L), hälso- och sjukvårdsregionråd.

Så ni prioriterar inte de socioekonomiskt utsatta?

– Vi måste prioritera de som har sämst hälsa och det gör vi genom att ha bra tillgänglighet i områden där hälsan är sämre. Det kommer att finnas vaccinationsbussar i Rinkeby och Tensta till exempel. Om vi ska dela in i grupper redan när man ska boka sig kommer vi att få problem och det kommer att gå för långsamt, säger Anna Starbrink.

Hur ska ni förhindra kaos – och besvikelse hos de som blir sist i kön?

– Det är ett jättebekymmer och jag förstår att många är besvikna på att det dröjer. Jag känner verkligen med alla äldre som uppoffrat sig så mycket under pandemin och nu väntar på vaccin. Det enda vi kan göra är att vara öppna och ärliga med att vi har så lite vaccin. Det är inte så att någon är bortglömd och vi väljer inte bort några. Vi har en plan och så fort vaccinet kommer så ska det ske i högt tempo, i bra ordning och smittsäkert.

Vad händer med övrig vård på vårdcentralerna under vaccinationen?

– Eftersom vi ska vaccinera två miljoner invånare kommer det inte att gå vården obemärkt förbi. Men det är högsta prioritet. Det krävs mycket planeringsarbete för att få övrig vård att löpa på. Vissa vårdcentraler kommer att ha vaccination under vissa perioder och andra besök under andra perioder och försöka lägga ett bra schema, säger Anna Starbrink.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se

FAKTA. VACCINATIONENS PRIORITETSORDNING

Fas 1

Personer på särskilda boenden eller som har hemtjänst. Personal inom äldreomsorg och hälso- och sjukvård samt vuxna som lever med någon som har hemtjänst.

Fas 2

Personer som är 65 år och äldre, varav de äldsta vaccineras först. Personer som organtransplanterats eller har dialysbehandling och deras anhöriga. Personer över 18 som år lss-stöd eller assistans samt omsorgspersonal inom lss.

Fas 3

Personer över 60 år samt personer som har en sjukdom som innebär en riskökning, till exempel kronisk hjärt- och kärlsjukdom, kol, svår astma, diabetes eller Downs syndrom, samt även andra som har svårt att följa rekommendationer om smittskydd, exempelvis personer i socialt utsatta situationer.

Fas 4

All övrig befolkning över 18 år. Om brist på vaccin skulle uppstå bör prioritering ske utifrån ålder och socioekonomi.

Källa: Folkhälsomyndigheten

22 Pampiga festsalen blev vaccinationscen tral

När festerna uteblir får Blå hallen i Stockholms stadshus agera vaccinationscentral. När Stadshuset på söndagen för andra gången slog upp portarna för vaccinering av vårdpersonal mot covid-19 stod 800 personer på tur.

Det är Stockholms stad som under den första fasen av vaccineringen har upplåtit Blå hallen som lokal. Trots att många fått kallelse hade kön på förmiddagen ännu inte hunnit växa sig lång. De som vaccinerades under söndagen fick antingen sin första eller sin andra dos.

Rebeca Arredondo, 41 år, arbetar inom hemtjänsten:
– Efter första dosen kände jag mig lite rädd, visste inte om det skulle bli biverkningar, och om jag fortfarande kunde smitta andra. Men nu känner jag mig säker och lugn, säger Rebeca Arredondo.
TT

22 Fler i Stockholm har antikroppar

Antalet personer med skydd mot covid-19 i Stockholm ökar gradvis. I december i fjol hade 15 procent av stockholmarna antikroppar mot covid-19. Det visar en ny studie, rapporterar Sveriges Radio Ekot.
I studien har forskarna analyserat blodprover från mars till december 2020 från blodgivare och gravida i Stockholm, en grupp som anses vara representativa för den vuxna befolkningen. Forskarna har där kunnat se att andelen personer med antikroppar har stigit från 7 procent i början av sommaren till 15 procent i december.

– Den uppenbara slutsatsen är att andelen personer som fått antikroppar har gått upp gradvis under 2020 och det är förväntat eftersom vi har haft en kontinuerlig smittspridning, säger Gunilla Karlsson Hedestam, professor i vaccinimmunologi vid KI och en av forskarna bakom studien, till radion. Den successiva ökningen gör att hon bedömer att runt 20 procent kan ha antikroppar i Stockholm nu.

TT

22 Killgissningar om sex. Allt och ingenting om hur de gjorde det förr

Jonathan Lindström
”Alla tiders sex. Kärlek, våld och religion under 14 000 år”
Norstedts, 341 sidor
Hur gjorde folk förr?

Historiens mest spännande fråga har ett lika kort som banalt svar: ungefär som vi, förstås. Den som vill roa sig med att få saken mer utbroderad kan med fördel gå till en ny bok av författaren och arkeologen Jonathan Lindström med den kittlande titeln ”Alla tiders sex”.
För roande är den. Lindström är arkeolog och författare och har i en rad böcker visat att grundliga akademiska kunskaper går att förena med en medryckande och underhållande stil. Tidigare har han bland annat (nästan) löst ett bronsåldersmord och gjort utgrävningen av en gammal gravplats till en rafflande djupdykning i en hel tidsepok.
Här har han bytt växel och drar med sjumilakliv genom 14 000 års sexhistoria i en munter och tillbakalutad diskussion med läsaren om allt man kan veta – fast oftare, ärligt talat: inte alls veta – om forna tiders sexvanor och om hur människor med och utan makt sett på sådant som kärlek och erotik, otrohet och avvikelser från påbjudna normer.
Att förfädernas intresse för sexualiteten var minst lika uppdrivet som vårt framgår redan av bronsålderns hällristningar. På bohusländska klippor är samlagsbilder ett vanligt motiv, och redan där finns också ett slags svar på den stora Frågan: med något enstaka undantag är det nämligen den klassiska, heterosexuella missionärsställningen ansikte mot ansikte som avbildas.
Inte desto mindre vill Lindström gärna tänka sig att det första samlaget på nordisk mark i själva verket var homosexuellt: när de första istidsjägarna följde de smältande isarna norrut var det sannolikt grupper av män som jagade och låg ute tillsammans under långa tider.
Och vad skulle de göra med sina lustar där i tältvärmen?

Det är också så han gör, Lindström, när han inte riktigt vet killgissar han gärna. Och det är ofta kul, det blixtrar till i huvudet – för visst kan det ha varit så.

Men i längden är det en metod som vållar problem också. För medan författaren glatt rör sig hit och dit mellan seklerna och blandar fakta, kuriosa och spekulationer kring spännande ämnen som kärleksgudinnor och sexdrycker, tidelag och sexualupplysning, så börjar man allt oftare undra över den egentliga halten i det han säger.

Som järnåldern i Norden. För då, får man veta, tog sig rika och mäktiga män rader av fruar och konkubiner, vilket skapade ett plågsamt underskott av kvinnor – och, omvänt, ett motsvarande överskott av riktigt arga incelmän. Och det, i sin tur, var själva drivkraften i den brutala våldtäktskultur som vi kallar vikingatid: det nordmännen mer än något annat jagade världen runt efter var nämligen kvinnor att röva bort för att sedan utnyttja och sälja som slavar. Vikingatiden som direkt följd av sexhunger och omfattande, systematisk polygami i Norden? Ett rätt radikalt förslag, särskilt som gårdagens sanning ju tvärtom var att kvinnans ställning i Norden var ovanligt stark.

Så har han rätt? Ja inte vet jag och möjligen inte Lindström heller, han pekar på några bestickande indicier och skyndar sedan raskt vidare mot nya spännande frågor.

Och efterhand stiger irritationen, kanske inte över vad han påstår så mycket som över det där sättet att prata på ungefär som om alltihop vore en trevlig men lite yvig och oförbindlig bordskonversation. Det är en stil som passar alltför väl in i den nya, talträngda tid där podden blivit alltings mått; där tråkighet är en synd, friska idéer trumfar sega belägg och orden

rinner fram i en glad, bred ström och man till sist fått veta – allt och ingenting.
Det bådar inte riktigt gott för fackbokens framtid.
En dos avspänd lättsamhet är aldrig fel, Jonathan Lindström är också en lysande populärvetenskaplig författare när han rör sig inom de områden där han bottnar och har verklig kunskap; främst arkeologin.
Men han får gärna sila snacket lite.
Lars Linder

22 Så kan du hjälpa kroppen att hantera baksmällan

Illamående, ångest och huvudvärk. Efter pangkvällen följer baksmällan som får många att lova att aldrig dricka alkohol igen.
Men vad händer i kroppen när man är bakfull? Och kan man lindra det? DN har pratat med två experter på området.
Alkoholen frisläpper hormonerna dopamin och endorfin som ger lyckokänslor och minskar oro. Det är kortsiktiga belöningar som byts ut när baksmällan anländer. Alla organ påverkas när

man är bakfull, till och med hjärnaktiviteten kan minska.
Men det är inte alkoholen i sig som gör att man mår dåligt – det är det alkoholen bryts ner till. Leverns funktion är att rena kroppen från ämnen som inte hör hemma där. Ett sådant ämne är alkohol och när det når levern bryts den ner till nya substanser. En produkt som uppkommer är acetaldehyd – ett nervgift som orsakar både skador och eufori. Det är acetaldehyden som har en söt lukt som kan kännas i andedräkten hos någon som druckit alkohol. Långsiktigt kan acetaldehyd ge nervskador och kortsiktigt resulterar det i baksmälla. Alkoholen i sig kan ge huvudvärk, men de andra symtomen av baksmälla som stress, ångest och illamående beror till stor del på acetaldehyden.
En annan sak som händer i kroppen är att alkoholen hämmar hormonet vasopressin. Följden blir att urin inte koncentreras som vanligt i njurarna vilket gör att man kissar mer. I sin tur gör det att man riskerar att bli uttorkad och må ännu sämre.
– Det är alkoholen, acetaldehyden den bryts ner till och uttorkningen i kroppen som gör att man känner sig risig, säger Holger Theobald, docent och specialistläkare i allmänmedicin vid Karolinska institutet.
Det finns en bestämd mängd enzym i levern som kan bryta ner gifter. Det gör att hastigheten för nedbrytningen av alkohol är konstant och inte kan påskyndas.
– Nedbrytningen kan inte snabbas på, däremot kan den saktas ner om alkoholen kombineras med andra mediciner och tabletter som också går genom levern. Om de bryts ner med samma enzym så kan de krocka där och sakta ner varandra, säger Holger Theobald.

Hur snabbt alkoholen bryts ner varierar mycket mellan personer. Det är inte helt säkert vad hastigheten beror på, men en sak som kan leda till nedsatt hastighet är till exempel tidigare leverskador.

– Individuell genetik gör att vissa klarar av mer gift än andra innan de mår tjyvens, säger Holger Theobald.

Toppen för alkoholens koncentration i kroppen spelar stor roll för måendet dagen efter, förklarar Peter Eriksson, docent i folkhälsovetenskap vid Helsingfors universitet. Det betyder att den högsta promillehalten man har i kroppen någon gång under kvällen korrelerar väldigt nära med hur baksmällan känns dagen efter. Ju högre topp av alkoholkoncentrationen, desto värre baksmälla. Han beskriver några bidragande faktorer som gör att vissa mår sämre än andra av att dricka alkohol.

– Män har högre vätskenivåer i kroppen än kvinnor. Alkohol är vattenlösligt och kvinnors lägre vätskenivåer tillsammans med den lägre kroppsvikten gör att deras alkoholkoncentration stiger snabbare. Om kvinnor dricker i samma takt som män får de ungefär 25 procent högre alkoholkoncentration i kroppen. I sin tur leder detta till värre baksmälla, säger Peter Eriksson.

En vanlig upplevelse är att baksmällan förvärras när man blir äldre. Peter Eriksson menar att det finns två anledningar till detta.

– I regel dricker unga mer, de är ute på diskotek mycket och bygger upp en tolerans som gör att de blir mindre bakfulla. När de blir äldre och dricker mindre har toleransen försvunnit och de mår sämre de enstaka gånger de dricker. Den andra anledningen är att vattenbalansen i kroppen förändras med åldern, man blir lite torrare med åren vilket gör att

alkoholkoncentrationen i kroppen blir högre, - säger han.
Det finns särskilda genvarianter som producerar enzymer i levern som gör att nivåerna av acetaldehyd i kroppen blir högre än hos dem som inte har genvarianterna.
– Gener med höga acetaldehydnivåer finns hos människor över hela världen, men är allra vanligast i Östasien. Har man generna känner man av baksmällan mer och tidigare, ofta redan på kvällen när man dricker. Vissa av de genvarianterna som ger de allra högsta acetaldehydnivåerna gör att man inte kan dricka alkohol alls. Det är som ett inbyggt försvar mot alkoholism, säger Peter Eriksson.
Även vilken sorts alkohol man dricker kan påverka måendet. Speciellt mörk sprit innehåller, förutom alkohol, andra biprodukter som ger smak, men som kan få en att må extra dåligt. Drycker med högre alkoholhalt kan också ge mer vätskebrist än drycker med lägre alkoholhalt som öl exempelvis. Däremot påverkar inte blandandet av olika drycker baksmällan.
– Många tror att baksmällan blir värre av att blanda drycker, men det är bara en fråga om mängden och att det är svårt att hålla koll på hur mycket man får i sig om man blandar olika drycker. Att mixandet ska leda till värre baksmälla har blivit en urban legend, säger Peter Eriksson.
Även om man vet mycket om människors genetiska förutsättningar att bryta ner alkohol så går det inte att förutspå med säkerhet hur olika personer kommer må med baksmälla. Folk som tycks ha samma kroppsliga förutsättningar och som dricker samma drycker i samma takt kan reagera helt olika.
– Människor är helt enkelt olika i grunden. Vissa kan dricka underligt mycket och inte

känna av någon baksmälla alls, till exempel jag, säger Peter Eriksson.
Om man inte är som Peter utan mår dåligt på morgonen är det i regel en kombination av att känna av alkoholens nedbrytning och att man är uttorkad. Holger Theobald berättar om det är möjligt att lindra.
– Nedbrytningen av alkohol i kroppen går inte att snabba på. Däremot kan man lindra huvudvärk genom att bota uttorkningen och återställa vätskebalansen. Men undvik återställare och drick vatten eller annat utan alkohol på morgonen. Man kan också äta något lättsmält för att ersätta mineraler som har gått förlorade. Till exempel en banan, säger Holger Theobald.
Det enda helt säkra sättet att slippa baksmälla är att undvika att dricka alkohol.
– Om man ändå ska dricka alkohol är det bra att varva med alkoholfria drycker under kvällen också. Det gör att man kan dricka samma volymer, men totalt få i sig mindre alkohol. Varannan vatten helt enkelt, säger Holger Theobald.

Frida Blomstedt Lidén
frida.b.liden@dn.se

Fakta. Experternas tips mot baksmälla

1 Varannan vatten. Det enda sättet att undvika att må dåligt av alkohol är att inte dricka alkohol. Ett sätt att dricka mindre alkohol är att varva med andra drycker under tiden.
2 Undvik att dricka alkohol om du äter mediciner som går genom levern. Medicinerna och alkoholen krockar i ned brytningen och det saktar ner alkoholens metabolism.
3 Återställ vätskebalansen. Uttorkning är en följd av alkoholintag, men drick vatten eller

annan alkoholfri dryck för att ersätta förlorad vätska.
4 Ta ingen återställare. Det tar inte bort dåligt mående utan skjuter bara på det.
5 Vänta ut baksmällan. Det går inte att snabba på alkoholens nedbrytning.

22 Blodprov visar att vi dricker mer än vi vill erkänna

Det enklaste sättet att få veta hur mycket någon dricker är att fråga. Problemet är att vi tenderar att inte svarar ärligt på frågan.
Alkohol är en vanlig orsak till fysiska och psykiska problem. Ibland leder stor alkoholkonsumtion till sjukdom och död. I sjukvården är det relevant att hitta orsaker bakom hälsoproblem och att få reda på om alkohol finns med i bilden.

Det finns två sätt att få en uppfattning av hur mycket någon dricker. Det ena är att fråga personen, det andra är att mäta. Anders Isaksson är docent i klinisk kemi och farmakologi vid Lunds universitet och jobbar med utvecklingen av objektiva mätmetoder som komplement till frågan som riskerar att få subjektiva svar.

– Det är inte ovanligt att personer med ett kraftigt missbruk blånekar till att de dricker något alls, säger Anders Isaksson.

I vissa sammanhang är det tabubelagt att berätta hur mycket man dricker. Andra gånger underskattar man sin konsumtion av misstag.

– Det är svårt för alla att svara på hur mycket de dricker. Man kommer helt enkelt inte ihåg. Även om man inte medvetet försöker föra någon bakom ljuset så underskattar vissa kraftigt sitt alkoholintag, säger Anders.

Alkoholmarkörer är biokemiska tester som används som komplement till frågor och svar för att undersöka alkoholbruk. Det har använts i drygt 40 år och över tid har de utvecklats från att ha varit osäkra och bara ge utslag på kraftig alkoholkonsumtion till att i dag visa om man har druckit och hur mycket man har druckit. Vissa alkoholmarkörer mäts i urin, den metod Anders Isaksson använder mäts i blodprov.

– Tidigare har man bara kunnat mäta alkoholen som för tillfället finns i blodet och det syns bara i några timmar efter att man har druckit. Den markören jag jobbar med nu ligger kvar länge i blodet och har en halveringstid på en vecka, säger han.

Det finns många alkoholmarkörer, den som Anders Isaksson jobbar med heter B-PEth. Metoden är spridd över hela världen och används både inom vården och som forskningsinstrument. I Sverige, och i andra

länder, har studier gjorts där deltagarna får fylla i enkäter och uppskatta hur mycket de dricker. Enkäterna följs upp med blodprover för att se hur bra värdena överensstämmer med självskattningen.

– Om man ska sammanfatta studierna så rapporterar man själv mycket mindre än vad blodproven visar. Gemene man underskattar kanske till hälften vad de dricker, säger Anders Isaksson.

Frida Blomstedt Lidén
frida.b.liden@dn.se

FAKTA. VANLIGA ALKOHOLMARKÖRER

PEth

En grupp fosfolipider där ett förhöjt värde bara kan komma av alkohol. PEth reagerar på lägre alkoholkonsumtion än andra alkoholmarkörer. Metoden som omskrivs i artikeln är en variant av detta som heter B-PEth.

CDT

Står för kolhydratfattigt transferrin. Förhöjda värden kommer från hög och regelbunden alkoholkonsumtion. CDT kan visa falskt negativt, men inte falskt positivt resultat – förhöjda värden pekar med 95 procent säkerhet på högt alkoholintag.

GT

Ett leverenzym där förhöjda värden visar påverkan på leverns funktion. GT-värdet stiger ofta vid alkoholkonsumtion, men även leversjukdomar kan ge utslag på mätningen.

22
Alien: ”Kräks han ofta?” frågar jag inte föräldern

Efter ett halvår har jag lärt mig att det är klokast att undvika allt för påträngande frågor om hjärtegrynets härstamning. Den hundägare som är synnerligen stolt över sitt rasrena exemplar kommer ändå att säga något i förbigående som gör att man förstår precis vilken dyrgrip man har framför sig.

Att småprata med andra hundägare har visat sig vara en av de största utmaningarna sedan att vi skaffat hund. Här gäller nämligen helt egna konversationsregler.

Till exempel får man gärna fråga vilket kön den andra hunden har. Detta kom som en överraskning för mig. Att fråga vilket kön det overallbeklädda busfröet i lekparkens rutschkana har skulle antagligen inte landa väl. Men för hundar anses det alltså vara helt okej, ja rent av trevligt. Detta trots att hundar sällan bär overall, så att det ofta är lätt att själv se vilken typ av utrustning djuret i fråga har.

Att diskutera kroppsvätskor går också bra, även om man inte känt varandra i mer än trettio sekunder. ”Kräks han ofta?” och ”kissar han inomhus?” har visat sig vara helt rimliga frågor i hundsammanhang.

Samtidigt är det skönt att man kan tala öppet om vaccinfrågan. Ännu har jag inte stött på

någon hundägare som avstått vare sig valpsjukevaccin eller rabiesdito ”av rädsla för biverkningar”.
Däremot har jag ännu inte vant mig vid att man gärna ska säga något fördelaktigt om utseendet på hundar man möter. Att säga ”vilka fina former din dotter har” eller ”vilken vacker hy Sture har” till en förälder i lekparken skulle nog uppfattas som lite gränsöverskridande. På sin höjd kan man låta undslippa sig ”Är Pelle nyklippt? Vad snyggt det blev.”
För hundar gäller precis det motsatta. Kroppsbyggnad, teckning, temperament – allt kan (ja, rentav bör) berömmas. Trots att jag av princip alltid tycker att min egen hund är finast. Ofta inser jag först på vägen tillbaka att jag borde sagt några entusiastiska ord om någon extra fin detalj hos hunden vi nyss mött.
Det innebär dock en risk. Senaste gången jag lyckades klämma ur mig något uppskattande antydde den andra hundägaren att hon sökte ett lämpligt avelsexemplar till sin tik. Det har aldrig hänt i lekparken.

Elin Peters
elin.peters@dn.se

Till exempel får man gärna fråga vilket kön den andra hunden har.

22 Det som öppnas skall…

En sen kväll 1992 när jag tog sista rundan med mina tre taxar på Gärdet och svängde in på Smedsbacksgatan sprang det upp en katt alldeles framför dem, och de stämde upp i ett trestämmigt skall. I samma ögonblick hör jag att dörrplopparna på en parkerad bil intill går upp.
Ingen människa syntes till i närheten, så efter en stund kände jag på bildörrarna. Olåsta.
Nästa morgon gick jag förbi bilen och kände på dörrarna, fortfarande olåsta.
Tidigare hade jag varit med om hur en hund som satt i en bil och skällde på mina hundar när jag passerade fick larmet att gå i gång, så varför inte billås också. Jag funderade vidare på vilka problem ägaren skulle få med försäkringen om bilen blev stulen eftersom den var olåst, så jag ringde en motorjournalist på Aftonbladet och berättade om händelsen. Han skickade dit en fotograf för att ta en bild på mig och hundarna på min gata.
När artikeln kom ut i tidningen löd rubriken ”Taxarna skällde upp bildörren.”

Kerstin Norberg, Lidingö

Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

Övergripande delar av kulturministerns demokrati och kultur läggs i området för riksdag m m

176 **Inrikes DN-artiklar 17-22 februari 2021**

177 Riksdagen och politiska partier

199 Statsrådsberedningen och statsministern

207 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

231 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

354 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

430 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

524 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

698 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

747 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

759 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 779

Utbildnings-departementet

Utbildningsdepartementet ansvarar för regeringens utbildnings- och forskningspolitik. Departementet arbetar med frågor som exempelvis handlar om skolresultat, lärarnas villkor och studiefinansiering.

Områden

Områden

- Barn- och ungdomsutbildning
- Folkbildning
- Högskola och forskning
- Studiefinansiering
- Vuxenutbildning

Om Utbildningsdepartementet

Relaterad navigering

- Utbildningsdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Anna Ekström
Utbildningsminister

Matilda Ernkrans
Minister för högre utbildning och forskning

Genvägar

Genvägar

- Arbete inom utbildningsområdet med anledning av nya coronaviruset

Aktuellt från Utbildningsdepartementet

Utbildningsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utbildningsdepartementet/

Myndigheter

- **Etikprövningsmyndigheten**
  24 januari 2019 från Utbildningsdepartementet
- **Karlstads universitet**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Skövde**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Halmstad**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Borås**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan Dalarna**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Göteborgs universitet**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Försvarshögskolan**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Centrala studiestödsnämnden (CSN)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Blekinge tekniska högskola (BTH)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Överklagandenämnden för högskolan**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Örebro universitet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Vetenskapsrådet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Uppsala universitet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Universitetskanslersämbetet (UKÄ)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Universitets- och högskolerådet (UHR)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Södertörns högskola**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Stockholms universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Stockholms konstnärliga högskola (SKH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Statens skolverk**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Statens skolinspektion**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Skolforskningsinstitutet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Sameskolstyrelsen**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Rymdstyrelsen**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Polarforskningssekretariatet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Mälardalens högskola (MDH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Mittuniversitetet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Malmö universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Lunds universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Luleå tekniska universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Linnéuniversitetet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Linköpings universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. Tekniska högskolan (KTH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (KMH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. Konsthögskolan**
  13 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. biblioteket (KB)**
  13 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Konstfack**
  12 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Karolinska institutet (KI)**
  12 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Institutet för rymdfysik**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Högskolan Väst**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Högskolan i Kristianstad (HKR)**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Umeå universitet**
  05 februari 2015 från Utbildningsdepartementet

- **Skolväsendets överklagandenämnd**
  05 februari 2015 från Utbildningsdepartementet

Anna Ekström

SW . 7957 Undervisning o d.

Utbildningsminister
Utbildningsdepartementet
"Vi har haft ett av de mest högpresterande och jämlika skolsystemen i världen. Dit ska vi igen. Då krävs ordning och studiero, kunskap och bildning. Vi ska skapa en skola där varje elevs ansträngning avgör hur långt hon kan nå i sina studier – inte vilka föräldrar hon råkar ha eller vilken skola hon valt."

Anna Ekströms områden

- Barn- och ungdomsutbildning
- Folkbildning
- Vuxenutbildning

Matilda Ernkrans

Minister för högre utbildning och forskning
Utbildningsdepartementet
”Oavsett var du bor i vårt land ska det finnas goda möjligheter att studera vidare. Vi ska se till att Sveriges studenter får bra förutsättningar och en trygg studietid. Vi investerar i utbildning och forskning för att bygga ett starkare samhälle.”

Matilda Ernkrans områden

- **Högskola och forskning**
- **Studiefinansiering**

SW . 7957 Undervisning o d. Forskning

Kulturdepartementet

Kulturdepartementet ansvarar för frågor som rör kultur, demokrati, medier, de nationella minoriteterna och det samiska folkets språk och kultur. Departementet ansvarar också för idrott och ungdomspolitik samt för frågor som rör det civila samhället, trossamfund och begravningsverksamhet.

Områden

Områden

- Civila samhället och idrott
- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Kultur
- Medier
- Ungdomspolitik

Om Kulturdepartementet

Relaterad navigering

- Kulturdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Organisation
- Kontakt

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna

Genvägar

Genvägar

- Amanda Linds möten angående nya coronavirusets effekter
- Regeringens strategi för romsk inkludering
- Demokratin 100 år
- Kulturrådsbloggen

Aktuellt från Kulturdepartementet

Kulturdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/kulturdepartementet/

Myndigheter

- **Nationalmuseum**
  02 januari 2018 från Kulturdepartementet
- **Delegationen mot segregation**
  02 januari 2018 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för stöd till trossamfund**
  01 juli 2017 från Kulturdepartementet
- **Sveriges Fängelsemuseum**
  02 januari 2017 från Kulturdepartementet
- **Nämnden för hemslöjdsfrågor**
  21 november 2016 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för press, radio och tv**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för tillgängliga medier**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Statens musikverk**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Statens konstråd**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Statens försvarshistoriska museer**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
-
- **Riksantikvarieämbetet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Naturhistoriska riksmuseet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för kulturanalys**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Moderna museet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Konstnärsnämnden**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Institutet för språk och folkminnen**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Forum för levande historia**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Svenska Artisters och Musikers Intresseförening (SAMI)**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Dansmuseifonden**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Radio**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Nordicom**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Riksteatern**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Valmyndigheten**
  05 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Zornsamlingarna**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Thielska galleriet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Tekniska museet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Strindbergsmuseet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Skansen**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Nordiska museet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Carl och Olga Milles Lidingöhem**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Arbetets museum**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Riksförbundet Sveriges museer**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Nobelmuseet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Judiska museet i Stockholm**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Áttje, Svenskt fjäll- och samemuseum**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Voksenåsen AS**
  21 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Drottningholms Slottsteater**
  21 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Kungliga Operan AB (Operan)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Föreningen Svensk Form**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Diskrimineringsombudsmannen, DO**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Utbildningsradion**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Television**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges författarfond**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Svenska Filminstitutet**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Dansens Hus**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens museer för världskultur**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens medieråd**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens maritima museer**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens kulturråd**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens historiska museer**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Statens centrum för arkitektur och design**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sametinget**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Röhsska museet i Göteborg**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Riksarkivet**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Nämnden mot diskriminering**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Kungliga Dramatiska teatern AB (Dramaten)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Bildkonst Upphovsrätt i Sveriges (BUS)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Författarförbund**
  11 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Bildmuseet i Umeå**
  11 december 2014 från Kulturdepartementet

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna
Kulturdepartementet
”Vår demokrati ska främjas, journalister och konstnärers frihet skyddas och oavsett om du bor i storstad eller på landsbygden ska du ha tillgång till att utöva och uppleva kultur och idrott.”

Amanda Linds områden

- Civila samhället och idrott
  - Demokrati och mänskliga rättigheter
- Kultur
- Medier
- Ungdomspolitik

SW 70 Allmänt om konst o kultur.
SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)
SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.
SW 796/799 Sport, idrott o d.
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od. SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW 32 Statsvetenskap.

Ny rapport: Så ska konsten få sin procent när det byggs nytt

Statens konstråd släpper ny rapport i syfte att öka tillämpningen av enprocentsregeln vid nya byggprojekt. En viktig del i arbetet är att tidigt integrera konsten i nya byggprocesser.

Efter ett regeringsbeslut 2018 fick Statens konstråd i uppdrag att utarbeta en plan för ökad tillämpning av den så kallade enprocentsregeln – bestämmelsen som anger att en procent av offentliga byggkostnader ska öronmärkas för konst.

Uppdraget resulterade i en rapport som släpptes i slutet av januari. Denna låg till grund när kulturminister Amanda Lind (MP) och infrastrukturminister Tomas Eneroth (S) under måndagen höll samtal med representanter för statliga fastighetsförvaltare samt ansvariga myndigheter inom konstnärlig gestaltning. Syftet med mötet var att diskutera rapportens slutsatser och möjliga vägar framåt.

– Vi har mer att göra när det gäller tillämpningen av enprocentsmålet, säger Amanda Lind. Med den nya rapporten har Statens konstråd utvecklat tydliga metodstöd för att arbetet mot målet ska ske mer strategiskt och systematiskt. En viktig punkt är exempelvis att konsten integreras i ett tidigt skede under byggprocessen.

Infrastrukturminister Tomas Eneroth nämner Kronotopia, Västlänkens övergripande konstprogram, som ett gott exempel på hur konsten tidigt inkorporerats under bygg-projektet i centrala Göteborg.

– Det är väldigt komplexa processer och då är det viktigt att samordna resurserna. All konst som produceras inom Västlänken tar avstamp i Kronotopia. Då blir det inte spridda konstverk eller tillfälligheter som styr utan det blir en systematik i det samhälle vi bygger, säger Tomas Eneroth.

Under måndagens möte medverkade bland annat representanter från Boverket, Statens fastighetsverk, Jernhusen, Akademiska hus och Arkdes. Både Lind och Eneroth är nöjda med de samtal som fördes.

– Framför allt kunde alla vittna om väldigt bra samråd med Statens konstråd. Hur man faktiskt utarbetat stöd och hjälp i allt från upphandlingsskedet till att hitta systematik i arbetet. Det är ett led i utvecklingen av samarbetet mellan konstrådet och de statliga myndigheterna och bolagen. Tittar man på landets kommuner och regioner är det i dag ungefär hälften som systematiskt arbetar mot enprocentsmålet. För att förbättra den siffran är det viktigt att staten agerar förebild, säger Tomas Eneroth.

Amanda Lind tillägger att ett ökat fokus på att uppnå enprocentsmålet även är viktigt för att stärka arbetsmarknaden för konstnärer under pandemin.

– Vi har redan avsatt 50 miljoner till Moderna museet och Statens konstråd i år för inköp av offentlig konst. Men arbetet mot

enprocentsmålet är också ett sätt att stärka konstnärerna samtidigt som vi skapar bättre livsmiljöer för oss alla, säger hon.

Mohamed Yussuf

mohamed.yussuf@dn.se

17 Salad Hilowle har sökt efter konsthistoriens afrosvenskar

Konstnären Salad Hilowle vill synliggöra afrosvenskars närvaro i den svenska konsthistorien. Nu öppnar hans utställning ”Vanus labor” på Konstakademin.

Idén till konstutställningen har sitt ursprung på Gävle länsmuseum, där Salad Hilowle upptäckte ”Vanus labor”. En tavla som gett namn till projektet och som på latin betyder ”fåfängans möda”.

– Jag hade börjat intressera mig för konsthistoria; vad finns i den som jag kan känna igen mig i? Finns min kropp representerad i den svenska konsthistorien? inleder Salad Hilowle och fortsätter:

– När jag såg målningen på länsmuseet stannade jag till, blev helt golvad och tänkte ”vad fan är det här?” När jag har tittat på hur morianer avbildas brukar jag säga att det är utifrån en idé av hur en sådan person skulle kunna se ut. Kulören är väldigt svart med röda läppar.

– På ”Vanus labor” fann jag dock någonting helt annat: ett subjekt. Ett barn som blir omhändertaget på ett vördnadsfullt sätt, som om det vore en grekisk gud.

Verket är målat av konstnären David Klöcker Ehrenstrahl under sent 1600-tal och föreställer sex vita barn som tvättar ett svart barn. Det är en beställning från drottning Ulrika Eleonora, som ”hade hört att ett svart gossebarn fötts i Stockholm”.

– Jag blev jättefascinerad av tavlan och tänkte att ”vänta nu, det här ju är ett dokument”. Ett bevis på att den afrosvenska kroppen är en del av minneskulturen. Efter det började jag titta tillbaka på vad bland annat Carl Larsson och Anders Zorn gjort. Men jag fann inte det här förhöjda som ”Vanus labor” visar.

Salad Hilowle har under projektets gång studerat gamla målningar och skulpturer av mörkhyade människor. Det har mynnat ut i konstutställningen, där han med film och fotografi synliggör och fördjupar afrosvenskars existens i konsthistorien.

Till detta har curatorer som Maria Lind, Ulrika Flink, Fredrik Svensk och konsthistorikern Martin Snickare bidragit med texter i den tillhörande katalogen.

– För alla oss som har varit inblandade i utställningen har mantrat varit att det här ska synliggöras. Att det här ska bli en historieskrivning, understryker Salad Hilowle.

– Jag tycker utställningen är väldigt vacker och hoppingivande. Så jag hoppas att betraktarna kommer ta med sig det, säger han.

”Vanus labor” pågår till den 14 mars.

Saga Malm

saga.malm@dn.se

OM SALAD HILOWLE

Salad Hilowle föddes 1986 i Gävle. Han har studerat vid Konstfack, Linköpings universitet och Glendale Community College i Los Angeles.

Våren 2020 tog han sin masterexamen i fri konst vid Kungliga konsthögskolan i Stockholm.

Han tilldelades Bernadottestipendiet 2020 för sitt arbete med ”att synligöra människor med afrikanskt ursprung i svensk konsthistoria”.

17 Interna förslaget på - Konstfack: Byt namn på ”Vita havet” till ”Havet”

Utställningslokalen ”Vita havet” på Konstfack borde inledningsvis byta namn till ”Havet”. I samarbete med konstnärskollektivet Brown Island bör också en bronsplakett till minne av namnbytesprocessen sättas upp i lokalen.

Det är några av förslagen som just nu - behandlas av lärosätets ledning, visar dokument som DN tagit del av.

Arbetet för att motverka strukturell rasism på Konstfack har utmynnat i en kulturdebatt, främst i DN, de senaste veckorna. Internt har frågorna diskuterats betydligt längre än så, sedan de förts upp på agendan av det separatistiska konstnärskollektivet Brown Island.

Rektor Maria Lantz tillsatte 2019 en arbetsgrupp med syfte att arbetet skulle konkretiseras, däribland kring hur lärosätet skulle ställa sig till kravet på ett namnbyte på utställningslokalen ”Vita havet”. I slutet av 2020 lämnade arbetsgruppen in sina förslag, som nu behandlas av ledningen på Konstfack.

DN har tagit del av rapporten från arbetsgruppen, som kallats för ”Our spaces/våra rum” (OSVR). Dokumentet är 13 sidor långt och skrivet på engelska. Förslagen berör fyra olika delar av arbetet på Konstfack: de demokratiska strukturerna, namnet på ”Vita havet”, hur offentliga utrymmen ska utformas, samt det pedagogiska arbetet.

I frågan om ”Vita havet” föreslår arbetsgruppen OSVR att namnet på utställningslokalen inledningsvis ändras till ”Havet”. Det är ett namn man menar redan har fått fäste inne på lärosätet, ”i korridorerna och rummen på Konstfack, i våra mejltrådar och på affischerna till studenters utställningar”.

”Havet”, skriver man, föreslås inte vara ett namn ”hugget i sten”, utan man öppnar för att det ska kunna ändras många gånger igen i framtiden. Att byta namn ska enligt gruppen ses som ett startskott för en förändringsprocess ”mot en betydligt bredare och essentiell nyorientering av Konstfack i stort”.

I samband med namnbytet bör man enligt arbetsgruppen vara kritiska till hur det medför att man ”suddar ut benämningen av vithet”. Därför borde det uppmärksammas i en ceremoni att namnbytet har skett:

”Till minne av processen föreslår vi att en permanent bronsplakett designas och placeras inom ’Havet’. Processen bör utföras i samarbete med Brown Island. Vi föreslår att ett rituellt evenemang äger rum för att inviga denna plakett. Det här borde också planeras i samarbete med Brown Island”, skriver arbetsgruppen, som föreslår att kompensation ska utgå till de inblandade.

DN har sökt rektor Maria Lantz för frågor kring förslaget, men hon tackar nej till en intervju genom kommunikationsavdelningen:

”På en statlig myndighet maler kvarnarna lite långsamt men i en korrekt, demokratisk ordning så Marias personliga åsikt blir ointressant. Vissa av förslagen är dock sedan länge påbörjade med bland annat bättre orienteringssystem, ommöblering och kunskapsspridning”, skriver biträdande kommunikationschefen Susanne Helgeson i ett mejl.

I en text på Konstfacks hemsida skriver Maria Lantz att man inte längre skickar ut meddelanden av typen ”Välkommen till Konstfack på upprop, vi ses i Vita havet kl 9”. Hon fortsätter: ”För vem förstår vad det är för slags plats – om hen inte känner till Konstfack? Vi säger istället ’…vi ses på Konstfack i utställningsrummet Vita havet…’.”

Även i minnesanteckningarna från ledningsgruppens möten på Konstfack har man markerat mot namnet ”Vita havet”, visar handlingar som DN tagit del av. I anteckningarna efter möten under 2019 finns ordet ”vita” förvisso med i namnet men är i flera dokument överstruket.

Enligt Susanne Helgeson har man ”ibland har experimenterat med namnet på olika sätt”. Hon tillägger: ”Det överstrukna vita var ett slags konstnärlig gestaltning av en fråga. Ett sätt att i minnesanteckningarna citera en fråga som kom upp från en grupp studenter som skrev just så för att visa och pröva namnet. Ett konstnärligt experiment, en lek med ord, bild och rubrik.”

Arbetsgruppen OSVR har inte haft någon ordförande. Konstfacks ledning beskriver den som en grupp där deltagarna varierat från termin till termin, och att den förutom lärare, studenter och doktorander också inkluderat medlemmar från studentkåren samt en representant från Brown Island.

En av lärarna som återkommande deltog i gruppens arbete var Tor Lindstrand, som är lektor i inredningsarkitektur och möbeldesign. Han menar att arbetet varit betydligt bredare än att diskutera namnfrågan kring ”Vita havet” och att man även tagit avstamp i den undersökning kring arbetsmiljön som studenter svarade på under 2019.

– Namnfrågan var inte en central punkt för oss. Det har offentligt blivit en förenklad debatt som jag inte känner igen mig i. Som jag förstår det var Brown Islands förslag till namnändring en konstnärlig aktion, som syftade till att väcka diskussion och debatt, säger Tor Lindstrand och fortsätter:

– ”Vita havet” blev en symbol i det konstnärliga arbetet med att uppmärksamma frågan om snedrekryteringen till Konstfack och andra konstnärliga utbildningar. Havet av vita medelklassmänniskor med föräldrar som har akademisk bakgrund. Det är frågor man har pratat om länge men som inte har lett till förändring.

Han betonar att arbetsgruppen OSVR inte har något mandat att fatta beslut, utan att det är upp till ledningen att bestämma vilka åtgärder som ska genomföras.

– Allt det här handlar egentligen om komplexa frågor, bland annat kring att konstskolor i väldigt liten utsträckning representerar hur

befolkningen ser ut, och vad detta betyder för vilken konst som produceras. I detta sammanhang är diskussioner om huruvida färgen vit är rasistisk i sig ointressant, i stället för viktiga reformer blir det plakatpolitik, säger Tor Lindstrand.

Läs mer om konflikten på Konstfack på *dn.se/kultur*.

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

DE INTERNA FÖRSLAGEN FRÅN ARBETSGRUPPEN PÅ KONSTFACK.

Demokratiska strukturer: Man rekommenderar att arbetet mot strukturell rasism blir ”en permanent del av de demokratiska strukturerna i Konstfacks nämnder”, samt att lärosätet anställer en person med avancerad kunskap om strukturell rasism och hur man ska arbeta för ”förändring och läkande”.

Namnet på ”Vita havet”: Man föreslår att namnet på utställningslokalen inledningsvis ändras till ”Havet”, som redan fått fäste på skolan. Det ska dock inte ses som ett namn hugget i sten utan kan komma att ändras flera gånger framöver.

Offentliga utrymmen: Ändringar föreslås i lokalerna på skolan för att skapa en bättre arbets- och studerandemiljö för lärare, elever och besökare. Här ingår förslag om fysiska förändringar i entréhallen, bibliotekskorridoren samt inrättandet av en ny utställningslokal.

Pedagogiska verktyg: Beskrivs som den viktigaste punkten av arbetsgruppen. En plan för att stärka arbetet mot diskriminering och strukturell rasism, och inkluderar förslag på två

årliga seminariedagar på lärosätet, en för personalen och en för hela skolan:

”All personal måste engageras i en dialog kring institutionell rasism och fördomsstyrd rekrytering på Konstfack genom att använda en dekolonial, intersektionell lins; introducera arbetet från Våra rum-Our spaces, dela Brown Islands text och andra studenters röster, aktivera det pedagogiska verktyget och utveckla hur personal kan bidra till att dekolonialisera institutionen”, står det i förslaget till en seminariedag för personalen. (DN:s översättning)

17 Hedengrens tvingas flytta

Nu flyttar Hedengrens bokhandel – efter 120 år på Stureplan. Ombyggnationer är anledningen till beslutet, säger ägaren till DN.

Den anrika bokhandeln har funnits sedan tidigt 1900-tal och är en av Sveriges äldsta.

– Det här känns inget vidare efter 120 år på Stureplan. Jag har varit med sedan 1982, säger Nicklas Björkholm, som tillsammans med sin fru äger Hedengrens.

Vad förväntar du dig för reaktioner från era kunder?

– Jag tror att de kommer att bli bedrövade, men vi ska inte flytta så långt. Vi dyker upp på andra sidan, på Grev Turegatan.

Den första april öppnar de i den nya lokalen.

– Bokhandeln kommer att bli något mindre. Men det är en fin lokal, så det kommer att gå att göra någonting kul av den, försäkrar Nicklas Björkholm.

En lagerrensning för att få plats i den nya lokalen är nu i full gång. Den 23 februari påbörjas därmed ”århundradets flyttrea”, skriver Hedengrens bokhandel på deras Facebooksida.

– I dagsläget har vi över 4 800 titlar som ska gallras – och det kan bli mer. Vi är inte klara än, säger han.

Saga Malm saga.malm@dn.se

17 Vi lever i en tid som kräver goda läsare

De sociala medierna lämpar sig sällan för en eftertänksam, reflekterande läsning. Men om vi menar allvar med talet om att värna förnuftet måste vi också uppvärdera mötet med texten, skriver idéhistorikern Sven-Eric Liedman.

Anne-Marie Körling, den erfarna läraren som häromåret var Sveriges läsambassadör, slår kontinuerligt larm på sin blogg om många barns sjunkande läskunnighet. När de unga väl avslöjat bokstävernas hemlighet tror många att saken är klar. De kan läsa. I en klass var det

bara en liten minoritet som verkligen kunde läsa och inte bara stava sig fram.

Ingen tror att ett barn som tagit sina första steg inte behöver gå mer. Men det är tydligen en föreställning som man kan få när det gäller läsning.

Barnen som Anne-Marie Körling talar om har inte invandrarföräldrar. De är svensk medelklass. De har väl förspänt. Men de flesta kan inte läsa ordentligt.

Läsningen håller på att hamna på undantag. Det finns ju ljudböcker. Det finns tv och Youtube. Tekniken gör det möjligt att tala in en text och få den prydligt utskriven.

Men att kunna läsa är nödvändigt för ett reflekterat liv i ett modernt samhälle. Vi måste komma ihåg att skriften inte som talet följt mänskligheten under hela dess utveckling. Det är en senkomling, en nödvändig beståndsdel i högkulturerna.

Med skriften får man ett verbalt minne utanför hjärnan, ett minne som alla läskunniga kan ta del av. Matematikens symboler är en del av detta skriftspråk.

Läsning är en färdighet som kan och bör odlas livet igenom. Fler och fler arbetar framför datorn. Där finns också bilder – men det som binder samman, förklarar och ger sammanhang är text.

Texten är ett nödvändigt redskap för att utveckla det kritiska sinnet. Bara genom att resonera om texter, jämföra texter med andra texter och pröva deras påståenden mot verkligheten kan vi säga något om deras trovärdighet.

I skolans grunddokument hyllas det kritiska sinnet. Men hur ska detta kunna utvecklas om man inte kan tillgodogöra sig en någorlunda komplex text? Läsningen är en nödvändig betingelse för en rimligt förnuftig verklighetsuppfattning.

Men bara nödvändig, inte tillräcklig! Läskunnigheten var god i Tyskland på 1930-talet, men det hindrade inte människor från att anamma en ideologi som inte bara var omänsklig utan också djupt irrationell. Många av dem som i januari stormade Kapitolium hade en mångårig utbildning. Det räcker inte med god läskunnighet, det krävs också en moralisk standard som inte lämnar fältet fritt för våra vidrigaste impulser. För detta krävs ett någorlunda harmoniskt samhälle, ansvarsfulla uppfostrare och en skola som inte bara anställer prov och delar ut betyg utan också får tid att ge sina elever rimliga måttstockar för ett såväl hyggligt som reflekterat liv.

I denna senare uppgift kan läsningen spela en positiv roll. Inte för att man automatiskt blir god av den utan att man fått tillfälle att samtala om det som berättelserna eller faktatexterna öppnar av problem och möjligheter. Det är det eftertänksamma, respektfulla samtalet som kanske är viktigast. Man byter reflektioner med varandra.

Men vem har tid till samtal i dag? Vem har tålamod?

Tidens puls finns snarare i de sociala medierna. Där kan det gå fort. Där kan man skriva utan att tänka efter. Nej, alla gör inte det; men möjligheten finns alltid. Många utnyttjar dem.

Det finns redan en stor litteratur om de sociala medierna. De är verkligen ett samtidsfenomen –

först i vårt årtusende tog de form. De första studierna är hoppfulla. Ett redskap för demokratin. Ett sätt för människor att komma närmare varandra trots avstånd.

Men strax förändras bilden. Man börjar tala om ”det mörka nätet”. Skumma typer söker upp offer, mest unga kvinnor, som bokstavligen eller bildligen blottat sig på nätet. Hat- och lögnpropaganda sprids främst av högerextrema grupper. Från 2016 får företeelsen ett namn: Donald Trump. I Sverige dominerar Sverigedemokraterna de sociala medierna.

Det krävs en minimal läs- och skrivkunnighet för att röra sig på nätet, men knappast ett kritiskt sinne. Nätet har blivit en tummelplats för de mest bisarra lögner och myter. QAnon i USA tar priset och visar att steget från galen myt på nätet till våld kan vara kort. Men också andra förvrängda uppfattningar dansar runt, även i Sverige och där främst i SD-kretsar.

Sällan blir det fråga om verkliga åsiktsutbyten där motstridiga uppfattningar får mötas och om inte ta färg varandra så åtminstone preciseras och göras begripliga även för motståndaren.

För egen del har jag erfarenhet av Twitter. Det finns fördelar: nyheter sprids blixtsnabbt, intressanta människor sänder små meddelanden, och man får tillfälle till existentiella suckar. Men Twitter är inte en arena för samtal. Avståndet till aggressioner är alldeles för litet. Det är en av de stora nackdelarna med de sociala medierna, att det inte krävs någon eftertanke. Ovett ligger en knapptryckning bort. Ingen redaktör kommer emellan.

Inte kan jag svära mig fri från egna försyndelser. Men för det mesta försöker jag vara min egen redaktör. Andras aggressioner kan man däremot inte undgå. Ett exempel:

Ivar Arpi, den ivrige högerdebattören, uttryckte på Twitter sitt missnöje över att alla enats om att kalla stormningen av Kapitolium för ett kuppförsök. Jag genmälde att det kanske hellre skulle kallas en putsch, ett fint 1800-talsord om hur några få eggar en massa att gå till attack. Arpi svarade inte på detta utan skrev bara: ”Undrar hur mycket dummare jag blev av att ha dina böcker som kurslitteratur en gång i tiden.”

Adrenalin! Också min produktion gick igång, men jag lade band på mig. Inget fanns att svara. Men andra överöste Arpi med sin ilska. Allt blev ett exempel på hur känslorna så ofta löper snabbare än tankarna på sociala medier.

Twitter lämpar sig sällan för en eftertänksam, reflekterande läsning. Därför är det så mycket viktigare att värna om den på andra, långsammare arenor. Den är inte bara viktig för den intellektuella nivån i samhället utan för det fördjupade meningsutbytet.

Det är viktigt att både kunna läsa begrundande långsamt men också snabbt för att finna något viktigt som man söker. Båda färdigheterna kräver en behärskning av textmediet. Man kan både zooma in den minsta detalj och zooma ut så att stora helheter framträder. Det behövs ingen lång och krävande utbildning för detta. Men det krävs en ständigt uppövad läsförmåga.

Med viss förtjusning tog jag häromdagen del av en lång intervju med Magdalena Andersson, finansministern, i februarinumret av tidningen Vi. Det visade sig att hon inte bara hade tid för ekonomiska kalkyler utan också för romaner.

Hon kunde också resonera sakkunnigt och välavvägt om det hon läst.

Men en dystrare tanke smög sin in i min glädje: Hur mycket får hon användning för sitt breda register i den politiska debatten? Det är som om perspektivet snävades in så snart det kommer till politiken. Medierna, i synnerhet tv, gör sitt till för att torrlägga åsiktsutbytena. Man stängs inne i sina talepunkter. Rättvisa! ropar den ene. Valfrihet! den andra.

Den lyssnare som inte redan har sina sympatier klara blir inte mycket klokare. De stympade budskapen kan knappast locka den oinvigde till fördjupning.

Olof Palme berättade någon gång att det som bidrog till hans beslut att trots hans bakgrund bli socialdemokrat var de stora publika debatterna mellan Ernst Wigforss och Herbert Tingsten. Det var två män som verkligen kunde argumentera för sin sak – och som fick tid och möjlighet att göra det.

Nu bör man inte ägna sig åt nostalgi utan blicka framåt i stället. Det är tydligt att skolan inte lyckas få tillräckligt många elever att inse hur avgörande den ständiga övade läsningen är för deras utveckling och möjligheter.

Men också medierna, inklusive de sociala, lämnar i synnerhet unga människor utan hjälp att gå vidare på den väg som kan göra en människa till en medveten, aktiv medborgare och därtill ge henne ett intressantare liv.

Att kunna bokstäverna är inte detsamma som att kunna läsa.

Sven-Eric Liedman

17 Replik. Kritiken leder till missförstånd om konstinköpen, - skriver Gitte Ørskou

Vi bjuder gärna in till debatt om och står till svars för inköpen av svensk konst. Men låt oss åtminstone vänta till projektet är igång, skriver Moderna museets överintendent Gitte Ørskou i sin replik till DN:s Dan Jönsson.

Moderna museet har tillsammans med Statens konstråd fått 50 miljoner av regeringen för att köpa svensk konst och stödja ett konstliv över hela landet som drabbats av coronakrisen. Vi ser mycket fram emot denna uppgift som vi tar oss an med stor entusiasm, noggrannhet och ödmjukhet.

25 miljoner ger en fantastisk möjlighet att bredda representationen av den svenska konsten på ett sätt som aldrig tidigare varit möjligt. Tidigare årsbudgetar har varit runt 2,1 miljoner. För att genomföra detta extraordinära uppdrag så kommer vi säkerställa att vi har ett systematiskt och metodiskt informationsinhämtande där vi engagerar lokal kunskap från samtliga regioner. Vi kommer också öppna upp särskilda kanaler till museet där konstnärer och gallerister själva kan lämna sina förslag.

I en krönika i DN (8/2) vädrade konstkritikern Dan Jönsson reservationer angående Moderna museets arbete med att förvärva svensk konst. Jönsson menade att museet ignorerar svensk konst utanför huvudstaden.

Kritiken om vilka kommersiella gallerier som museet gjort inköp på under de senaste åren stämmer till eftertanke och är något vi tar till oss. Men den kan lätt leda till missförstånd gällande den övergripande representationen av svensk konst på museet.

2019 förvärvade vi exempelvis konst av 18 svenska konstnärer varav 6 var bosatta i Stockholm. Av de verk av levande svenska konstnärer som nu visas i samlingen är 5 av 15 gjorda av konstnärer baserade Stockholm, resterande är verksamma i Umeå, Jonstorp, Berlin, Jokkmokk, Kristinehamn, Forslöv, New York, Oslo, Malmö och Övre Soppero.

Nu har vi fått i uppdrag att tillsammans med Statens konstråd förvärva svensk konst för 50 miljoner. Våra institutioner har på regeringens uppdrag olika uppgifter. Konstrådets inköp är till för att placeras på statliga myndigheters kontor och lokaler. Av naturliga skäl tas hänsyn till verks storlek, material, hållbarhet, och placerbarhet vid dessa förvärv. Statens konstråd har också statens särskilda uppdrag att stärka den nationella infrastrukturen för professionella konstaktörer, skapa och stötta nätverk på regional nivå. Det vill säga ett särskilt ansvar för att främja samtidskonstens utveckling i hela landet.

Moderna museet är ett internationellt, historiskt och samtida konstmuseum. Förutom verk av levande svenska konstnärer förvärvar museet historiska verk och verk av konstnärer från hela världen. Moderna museet arbetar även

på ett konsthistoriskt uppdrag att vårda och bevara konsten för obestämd tid.

De båda statliga institutionerna kompletterar alltså varandra och relaterar till olika delar av den svenska konstvärlden. Klokt nog fördelade regeringen pengarna mellan oss vilket ger satsningen möjlighet att komma en större del av Konstsverige till dels.

Vi bjuder gärna in till debatt om och står till svars för detta projekt. Men låt oss åtminstone vänta till projektet är igång.

Läs Dan Jönssons text på *dn.se/kultur*.

Gitte Ørskou

Överintendent på Moderna museet

18 Regeringen öppnar för publik

På onsdagens gick ett förslag från regeringen ut på remiss som kan göra det möjligt att anordna större tävlingar och släppa in mer publik på arrangemangen.

Det nya förslaget innebär att den som anordnar en allmän sammankomst eller tillställning ska begränsa antalet deltagare till vad som är säkert ur smittskyddssynpunkt.

Deltagarbegränsningarna kommer vara baserade utifrån om arrangemanget sker utomhus eller inomhus.

Vidare föreslås en särskild reglering för motionslopp, längdskidor och orientering som hålls utomhus.

Förslaget går nu ut på remiss till den 26 februari. Idrottsminister Amanda Lind (MP)kunde på onsdagen inte ange några siffror för hur många personer som kan komma att tillåtas utan meddelade att Folkhälsomyndigheten ska konsulteras först.

DN

18 Nya regler kan öppna museerna

Regeringen förslår att museer och konsthallar ska ha samma regler för besökare som butiker och gym har. Dessutom föreslås mer situationsanpassade publikregler.

Under onsdagen presenterade socialminister Lena Hallengren (S) och kulturminister Amanda Lind (MP) förslag på en ny förordning inom pandemilagen. Regeringen lade fram förslag för fem områden som nu ska på remiss, bland dem anpassningar i begränsningarna som

i dag gäller för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar.

Dessutom så föreslås att museer och konsthallar ska omfattas av den så kallade ”begränsningsförordningen”. Det innebär att de verksamheterna skulle verka under samma regler som i dag gäller för till exempelvis butiker och gym.

– De här verksamheterna kan nu hålla öppet på ett mer kontrollerat sätt med smittskyddsregler som liknar dem som i dag gäller butiker, säger Amanda Lind och fortsätter:

– Nu föreslår vi att alla, båda privata och offentliga konsthallar och museer ska gälla under den här förordningen.

Förändringarna för museer och konsthallar kan träda i kraft från den 11 mars.

Jeanette Gustafsdotter, generalsekreterare på Sveriges museer, är mycket positiv till förslaget.

– Att göra smittsäkra platser går absolut först, äntligen så ser vi nu ett förslag med en mer träffsäker reglering. Det har varit väldigt paradoxalt att butiker som har mycket mindre yta än museer har kunnat ta emot besökare, säger hon.

Om förslaget blir verklighet så kommer det enligt Jeanette Gustafsdotter betyda mycket för de verksamheter som kan öppna igen.

– Men det betyder också mycket för besökarna. Vi kan se att det har varit ett hårt tryck av digitala besökare. När vissa museer höll öppet en kortare period under pandemiåret vittnade många besökare om att det var tryggt och att det var viktigt för dem att komma till en trygg plats under en så orolig tid.

Många av landets museer har försatts i ekonomisk kris av restriktionerna till följd av pandemin.

– Man har tappat mellan 50 och 96 procent av besökarna.

Vad gäller publikbegränsningarna så föreslår regeringen att de ska anpassas efter till exempel om aktiviteten äger rum inomhus med publik utan anvisade platser, sittande publik med anvisade platser eller utomhus.

– De här verksamheterna kommer att behöva vara reglerade, men begränsningarna ska vara proportionerliga, säger Amanda Lind.

Regeringen presenterade inget förslag för hur begränsningarna ska anpassas i praktiken utan lämnar till Folkhälsomyndigheten att yttra sig om till exempel antal för olika publikaktiviteter. Något datum för när det anpassade reglerna för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar har regeringen inte presenterat utan hänvisar till att de först kan bli aktuella när smittskyddsläget har förbättrats.

– Det finns en påtaglig risk för en tredje våg av smittspridning, säger Lena Hallengren.

Stefan Forsberg, chef för Konserthuset i Stockholm välkomnar förslagen.

– Vi har ju länge talar om behovet av att få mer anpassade möjligheter efter hur lokalerna ser ut och efter stående eller sittande publik. Vi välkomnar det och har efterfrågat det länge, säger han.

Han hoppas även på att regeringen tittar närmare på scenarior för framtiden, med hänsyn till smittläget men också till vaccinationsprogrammet. Konserthuset har fortsatt med sin verksamhet i digitalform under

pandemin och Stefan Forsberg säger att man är beredda att slå upp dörrarna så snart det finns ett klart datum.

Branschorganisationen Svensk Lives verksamhetschef Joppe Pihlgren säger att förslagen ligger i linje med det som länge efterfrågats från musiklivet.

– Tidigare kunde folk stå som packade sillar på köpcentrum samtidigt som de förbjöds att gå på konserter med social distansering. Någonstans där urholkas förtroendet för restriktionerna. Så jag tror att man tjänar på att gå denna väg.

Vad betyder det här för sommarens festivaler?

– Det öppnar upp för att det kommer att gå att genomföra konserter och festivaler redan till sommaren. Det är fortfarande tidigt och mycket kan hända men om förutsättningarna blir tydligare så blir det plötsligt möjligt att börja planera evenemang på ett bättre sätt.

Friluftsmuseet Skansen som är stängt sedan den 27 november omfattas också av de förslag som nu ska ut på remiss. Vd John Brattmyhr är försiktigt positiv efter presskonferensen.

– Socialminister Lena Hallengren talade om möjligheten att stänga delar av samhället och kulturminister Amanda Lind om möjligheten att öppna museer med stöd i pandemilagen. Det är inte helt lätt att tolka regeringen men jag väljer att vara hoppfull.

Så hur planerar Skansen för den kommande våren?

– Vi planerar att öppna utomhusdelen och Baltic sea science center den 1 april, utifrån regeln om att varje gäst ska ha tio kvadratmeter. Vi kommer inte att öppna för besök i våra hus

och gårdar som är relativt små och där det inte är enkelt att följa restriktionerna men vi hoppas kunna öppna dem senare under säsongen, säger John Brattmyhr.

Mohamed Yussuf

mohamed.yussuf@dn.se

Agnes Laurell

agnes.laurell@dn.se

Josef Svenberg

josef.svenberg@dn.se

REGERINGENS FÖRSLAG.

Regeringen föreslår flera ändringar inom pandemilagen som omfattar olika områden, till exempel finns förslag för museer och konsthallar, situationsanpassade publikbegränsningar samt nöjesparker, djurparker och liknande anläggningar. Förslagen ska nu på remissrunda fram till den 26 februari.

Konsthallar och museer: Ska omfattas av den så kallade begränsningsförordningen som i dag gäller bland annat gym och butiker. Det innebär att de blir obligatoriskt att beräkna antalet som får vistas i lokalerna samtidigt, maxantalet ska dokumenteras och får inte överskridas. Regeringen föreslår att det ska träda i kraft den 11 mars.

Publikbegränsningar: Ska anpassas efter vad det är för typ av aktivitet och vilka smittskyddsåtgärder som finns i kraft. Till exempel kan publikbegränsningarna göras mer generösa för sittande publik med anvisade platser inomhus och än mer generöst utomhus. Regeringen lämnar till Folkhälsomyndigheten

att yttra sig om hur de anpassningarna kan göras i praktiken. Regeringen föreslår att ändringarna ska träda i kraft ”så snart smittläget tillåter”.

Nöjesparker, djurparker och liknande anläggningar: Ska verka under samma villkor. I dag omfattas till exempel inte djurparker av begränsningarna för offentliga tillställningar medan nöjesparker eller likande som bedriver ”tivolinöjen” gör det.

18 Hedengrens böcker kan komma till krogen

Hedengrens bokhandel tvingas flytta från sin nuvarande adress på Stureplan den 1 april. I framtiden kan butiken komma att inrymmas i restaurangen Sturehofs lokaler. Det säger krögaren PG Nilsson till DN.

På dagen: bokhandel.

På kvällen: matsal för middagsgäster som vill äta fisk och skaldjur bland sakprosa och skönlitteratur.

Finns det en risk att böckerna kommer att dofta hummergrädde på morgonen?

– Skulle det vara en risk?

PG Nilsson, krögaren bakom bland annat Sturehof, skrattar.

– Köket ligger väl avskilt, så den möjligheten framstår som minimal.

Nicklas Björkholm, ägare av Hedengrens, säger till DN:

– En såsspilld bok är en såld bok.

Enligt PG Nilsson är han och Hedengrens överens. Lokalen på Stureplan som skulle kunna rymma framtidens Hedengrens ligger intill Sturehofs nuvarande matsal. Den renoveras just nu. Bygget ska stå klart 2022, säger PG Nilsson.

Motivet är ekonomiskt: Hedengrens och Sturehof skulle dela på lokalhyran. Men för Nilsson, en boksynt krögare med nära band till många författare, skådespelare och konstnärer, skulle den delade lokalen också manifestera ”samhörigheten” mellan kultur och krogliv.

– Den kopplingen finns på alla restauranger, inte bara våra, säger Nilsson.

Hedengrens och Sturehof har legat på sina nuvarande adresser på Stureplan sedan 1897. På grund av en omfattande ombyggnation av Sturegallerian kommer Hedengrens att tvingas flytta.

Bokhandlare Nicklas Björkholm kallar den delade lokalen ”för en rolig idé”. Även om han inte vet när den kommer att förverkligas.

– Vad som händer i vår bokhandel på kvällen spelar ju egentligen ingen roll för våra kunder, säger han om att dela utrymme med en krog.

– Böckerna ska ju inte vara i köket. De får skaffa bra ventilation.

Är det en hållbar affärsmodell för en bokhandel att bli krog på kvällen?

– Det är inte av ondo i alla fall. Det kan ju bli något roligt. Och jag utgår från att lokalen blir förbaskat trevlig. Lite som (bokhandeln) Hatchards i London.

Lokalen som skulle rymma Hedengrens är omkring 300 kvadratmeter stor plus kök – fyra fem rum som förvandlas till ”privata matsalar” på kvällen, i PG Nilssons vision. Hedengrens skulle ligga en trappa upp men ”aviseras” på gatuplan, där Stockholms matmarknad (Sturehofs deli) kommer att ligga.

– Bokborden, där storsäljande titlar ligger, blir matbord på kvällen, säger Nilsson. Vi lägger på en skiva på borden när vi dukar. Det kommer att bli väldigt fint. Och förutom att böckerna blir fin inredning så uppstår även möjligheten att servera kaffe och ett glas vin på dagen, vilket skulle lyfta bokhandeln.

Hedengrens ekonomiska problem har förvärrats under pandemin. Försäljningen har halverats. I höstas fick Hedengrens 400 000 kronor i kulturbidrag från Kulturrådet vilket täckte åtta procent av försäljningstappet, enligt Nicklas Björkholm.

I oktober sade fastighetsägaren upp kontraktet med Hedengrens, som en del i ombyggnationen av Sturegallerian, driven av fastighetsägaren Abu Dhabi Investment Authority.

Från första april ska Hedengrens tillfälligt ligga inhyst på Grev Turegatan 13, i bakvagnen av Sturegallerian. Där kan Hedengrens stanna i tre år och nio månader. Den lokalen är ungefär hälften så stor som den nuvarande bokhandeln (även om väggarna är högre på Grev Turegatan 13 än i den nuvarande butiken).

Årets bokrea blir den sista på Hedengrens klassiska adress. När butiken berättade om den ofrivilliga flytten i tisdags eftermiddag sörjde stammisar och bokförlag beskedet. PG Nilsson tänker att visionen om en Hedengrens inhyst hos Sturehof kan stimulera bokköpare redan nu.Finns det inte en risk att böckerna reduceras till accessoarer för direktörer som vill smörja kråset i en sofistikerad restaurangmiljö?

– Den risken framstår som lika liten som att böckerna skulle dofta hummergrädde på morgonen, säger Nilsson. Jag tror att en bokhandlare mår bra av att sälja böcker. Och detta skulle förbättra Hedengrens möjligheter att göra just det.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

18 ”Man blir tårögd.”

Antirasistiska tidskriften Expo avslöjar att en programledare på den högerpopulistiska webb-tv-sajten Exakt24 under flera år ska ha hyllat nazismen, förnekat Förintelsen och spridit antisemitisk propaganda via ett anonymt konto. Programledarens tårkanaler ska även ha aktiverats av Hitlers talekonst.

18 Det litterära arvet efter Lars Norén. Gabriel Itkes-Sznap - läser en författare som ville lägga sig så nära livet som möjligt

”Jag skulle skriva dikter som äter upp mitt ansikte”

Raden finns att läsa på första sidan av Lars Noréns ”En dramatikers dagbok 2005–2012”. Jag har ofta tänkt på den som en kompass, eftersom den, på en gång mardrömslikt och hoppfullt, säger något avgörande om poesin.

Inte bara om Noréns egen, de oerhörda dikter han skrev, utan om poesin överlag.

När jag nu, ett par veckor efter Noréns död, slår upp dagbokens andra del på nytt, lägger jag märke till något som gått mig förbi tidigare: raden avslutar en kort reflektion om åldrandet. Norén beskriver att han har börjat besväras av sina vardagsbestyr. Saker som gått fort förr har börjat ta längre tid. Framför allt har närvaron av döden blivit mer konkret och akut. Med udden lätt riktad mot sitt yngre jag konstaterar han att det är med livet som med teatern: ”den verkliga förståelsen och beröringen kan bara ske genom själva föreställningen, hur väl man än har, eller tror sig ha, förstått texten.”

Det brukar sägas att Noréns skrivande är ägnat ”utplåningen” och ”försvinnandet”. Ulf Olsson skriver i sin nekrolog att hela författarskapet kan läsas ”som en enda lång dikt på väg mot ett ingenting” (Expressen 31/1). Men det är inte tillräckligt. Man måste säga mer. Visserligen gör Norén själv ideligen bruk av abstraktioner som dessa, men hos honom finns också ett söndrande av det abstrakta. Han kan utbrista: ”En definitiv del av Guds väsen eller existens är att Gud inte finns” – för att i nästa ögonblick tillstå att han ”avskyr” den meningen och ”allt som är lätt att säga”.

Vad han såg är det vi alla ser: att vi går vägen mot utplåning och försvinnande, mot ”ingenting”, tillsammans. Att vi på det mest vardagliga plan och med de mest vardagliga ord förenas i det. Att om ett ”vi” över huvud taget finns, är det i ljuset av denna definitiva och icke förbikomliga ändstation.

Därför vänder han på det. Han insisterar på att döden inte bara är slutet, utan ”utgångpunkten” och ”begynnelsen”. Inte bara det vi en dag når

fram till, utan det vi ständigt orienterar oss utifrån. Döden är konkret, sinnlig, intim, närvarande. Och mer än så: nuets själva skärpa. Den är vad som hos Norén ger livet dess akuta karaktär, oskiljaktig från den förgörande känslighet med vilken han uppfattar tingen.

När Norén talar om att skriva dikter som äter upp hans ansikte är det vad det handlar om. Det gäller att komma livet så nära som möjligt. Att vardagligt och enkelt möta sig själv i sitt åldrande. Och att därför vara så sinnlig och konkret det bara går. Så till den grad att ens personliga särdrag tycks lösas upp och verkligheten framför en förtäras. Nu blir den korn, grums och stoft. Nu blir den ett flöde av bilder.

Här vill man ta Noréns yngre jag i försvar mot det äldre. Om det är någonting han sysselsatte sig med under sina sextio skrivande år var det ett hejdlöst bildskapande. Som mest märkbart i dikterna, men oumbärligt även i dramerna. Han visade att en poetisk bild är mer än bara det yttre uttrycket för ett inre tillstånd, eller omvänt den inre speglingen av en yttervärld. Han tydliggjorde att bilder är vad som uppstår just när man försöker komma livet – sitt och andras, människors och tings – så nära som möjligt. Att de skapas i precis de ögonblick då skillnaden mellan ”inre” och ”yttre” slutar spela roll. Att det är vad de berättar om: en närhet så övermannande att hela världen plötsligt och paradoxalt nog ter sig vidöppen och okänd.

Vad är arvet efter Norén? Många saker förstås, men bland annat detta: angelägenheten med vilken han skriver, det akuta i hans språk. I höstas publicerade författaren Måns Wadensjö en artikel om att det råder ”en angelägenhetskris” i samtidslitteraturen och att

den har att göra med att författarna i ”den nya offentligheten” blivit ”konkurrensutsatta” (SvD 21/11). Noréns skrivande är inte undantaget som bekräftar regeln, utan snarare en stark vittnesbörd om att det finns en annan angelägenhet än den byråkratiska marknadslogikens, som Wadensjö omedvetet slog ett slag för.

Denna andra angelägenhet går inte ut på att sälja eller vara mest populär, och den handlar inte heller om att bli upphöjd till ”geni”. Dess innebörd finns i etymologin: ordet kommer från tyskans *anliegen*, som betyder att ”ligga nära intill”. Den består kort sagt i det som Noréns texter själva nästan alltid gör: Att de lägger sig så nära det de talar om. Att de blir kvar, framhärdar, insisterar, dröjer, återvänder. Att de av det skälet förlorar sig själva; blir vilda, otyglade, skyddslösa. Att de också beskriver vad närhet betyder, hur den blir till och bevaras under de mest förtvivlade förhållanden. Först som sist handlar det nog om dödens närhet – och därför om kärlekens:

De döda, osläckta

lever bredvid mig, som ett

fodergräs, simmar och

viskar: Hur leva, hur

älska, hur fördela och

förgöra mörkret.

Ibland gråter de

som tidlöst

ktoniska djur, hängande

på min arm

som ett nyfött barn.

(Ur ”Kung Mej och andra dikter”, 1973)

Fotnot: I dag kl 16 inleder Kulturhuset Stadsteatern en digital programserie om Lars Norén på *kulturhusetstadsteatern.se*.

Gabriel Itkes-Sznap

18 Vad sägs om en medborgardeal om konstinköpen, Moderna museet?

Syftet med min artikel var att belysa hur Moderna museet med sin inköpspolitik cementerar den geografiska obalansen i det svenska konstlivet (DN 8/2). Ingen har alltså påstått att museet enbart köper konst av konstnärer födda eller bosatta i Stockholm; det som intresserade mig var att se var pengarna spenderas.

Med sina statistiska piruetter bekräftar i stället museet just det missförhållande som jag försökte lyfta fram (DN 16/2). Nämligen att

konstnärer, var de än bor och verkar, i stort sett inte kommer ifråga för Modernas inköpsnämnd om de inte representeras av ett galleri i Stockholm. (Eller New York eller Berlin, förstås.)

Vad detta får för följder för den konstnärliga infrastrukturen i landet har länge varit uppenbart. Konstnärer som verkar utanför huvudstadens galleriscen ses som ”regionala”, alltså inte av riksintresse, och kvalitetsgallerier utanför Stockholm har att välja mellan att antingen flytta hela verksamheten dit eller verka i offentlighetens skugga. Samtidigt uppstår en osund symbios mellan ett fåtal gallerier och institutionella aktörer som i praktiken sätter den konstnärliga agendan.

Jag har svårt att se vem som skulle kunna motverka och bryta denna kvävande ordning, om inte en offentlig myndighet som Moderna museet. De 25 pandemimiljonerna är ett lysande tillfälle för museet att faktiskt leva upp till sitt nationella uppdrag – men då krävs förstås för det första att man vill förstå problemet, och för det andra att man verkligen bestämmer sig.

Så vad säger ni, Moderna: ska vi göra en medborgardeal? Från och med i år, och framgent, lovar ni att göra hälften av era svenska inköp utanför Stockholm?

Som ett minimum.

Och som en början.

I gengäld lovar jag att älska er för evigt.

Läs tidigare delar i debatten om Moderna museets konstinköp på *dn.se/kultur*.

Dan Jönsson kultur@dn.se

18 Skakande konst om den romska Förintelsen

Ceija Stojka överlevde naziregimens koncentrationsläger och började måla och skriva om sina upplevelser 40 år senare. Malmö konsthalls utställning är oförglömlig, skriver Birgitta Rubin.

En vacker vårdag i Paris 2018 sprang jag på konst av den för mig helt okända Ceija Stojka, en romsk kvinna från Österrike som överlevt tre av nazisternas koncentrationsläger. Efter två timmar på Maison Rouge vacklade jag ut från utställningen, drabbad i själ och hjärta av hennes hudlösa vittnesbörd om den romska Förintelsen. Och avslutade min recension i DN med förhoppningen att Stojkas gripande konst skulle visas i Sverige.

Nu har jag blivit bönhörd. Malmö konsthall har tagit över den vandringsutställning som visats på fyra ställen i Europa, men också byggt ut den med fler verk och mer text. Det är både citat av Stojka själv och romernas europeiska historia, skriven i dialog med Romskt informations- och kunskapscenter i Malmö. Det är den skandinaviska stad som lär ha störst mångfald av romska grupper, som bara här talar sex olika varianter av romani chib.

Utställningen, programverksamheten och ett skolprojekt har som delmål är att sprida kunskap om nazisternas mindre kända folkmord på nära en kvarts miljon romer. Och

dessutom belysa såväl diskrimineringen som den romska kulturen i Sverige.

Så nog är det extra sorgligt att konsthallen på grund av den höga regionala smittspridningen ännu inte fått öppna. Men på hemsidan finns nu en informativ introduktionsfilm om Ceija Stojka och även en längre, mer personlig berättarvisning är på gång.

Dock hoppas jag att många snart får chansen att se Stojkas säregna konst i verkligheten – den har en sådan stark direkthet, intensitet i färgerna och en detaljrikedom som digitala visningar aldrig kan ge rättvisa.

Ceija Stojka (1933–2013) hade bara några månaders skolgång och var som konstnär helt oskolad när hon i 50-årsåldern stapplande började skriva, teckna och snart även måla – uppmuntrad av dokumentärfilmaren Karin Berger att berätta om sitt liv och bearbeta sina fasansfulla minnen. Av Stojkas storfamilj om 200 lovariromer överlevde endast sex Förintelsen, och texter och bilder rann ur henne av inre nödvändighet, i en eruption som varade under återstoden av hennes liv.

Stojka skrev inledningsvis fonetiskt och målade stående vid köksbordet, ofta med fingrarna, och gömde sina expressiva akrylmålningar i skåpen. Hon försörjde sig länge genom att sälja mattor på marknader men fick under sina sista år både priser och publik erkänsla i Österrike – för sin konst, sina självbiografiska böcker, sina sånger och sin aktivism mot rasism. Hon efterlämnade över 1 000 verk, varav 140 visas i Malmö.

Precis som i Paris är utställningen tematiskt uppbyggd, med tre sektioner; livet före, under och efter Förintelsen. Men lokalerna i Malmö är större och ljusare, så innerväggar har rests och

betraktaren leds in i allt mörkare utrymmen och berättelser.

Men det börjar med motsatsen, romantiska hågkomster av barndomens fria nomadliv. Stojkas familj tillhörde en släkt med kringresande hästhandlare och hon målar upp ett enkelt liv nära naturen. Här syns idylliska skogsgläntor, böljande solrosfält, brinnande solnedgångar, glittrande stjärnhimlar och ridning, fiske, musik, dans – med Jungfru Maria som skyddshelgon.

Men efter hand dyker det upp olycksbådande tecken; svarta korpar, ovädersmoln och nazistiska flaggor, följt av soldater som omringar deras läger. Stojka skrev också kommentarer på dukarna, ibland på båda sidorna. Stilen är naivistisk och har barnets perspektiv.

Ceija Stojka var bara åtta år när fadern arresterades, nio när han mördades, tio när hon med mor och tre syskon deporterades till Auschwitz-Birkenau, elva vid flytten till Ravensbrück och tolv vid befrielsen av Bergen-Belsen.

Mest omskakande är förstås minnesbilderna från deportationen och inifrån lägren. I denna sektion finns flera av Stojkas konstnärligt starkaste målningar. Vagnen med det nazistiska hakkorset, märkt med Wien-Auschwitz på baksidan. Det blodsprängda, uppspärrade ögat, med synfältet fullt av taggtråd, en flaxande kråkfågel, döskalle och möjligen en skyddande, gudomlig hand. Och det svarta tomrummet med en rödbrun underarm tatuerad med ”Z6399”, som på konstnären själv, sträckt mot en strimma ljus.

Vissa bildelement upprepas men i olika konstellationer; olyckskorpar, taggtrådsstängsel, bolmande skorstenar, hakkors och soldater med gläfsande hundar och gevär, som skriker kommandon och gör utfall mot uppställningar med hoptryckta fångar. Deras färger försvinner efter ankomsten till Auschwitz, skelettartade gestalter tunnas ut till skugg- och andeväsen, och i några målningar syns högar av lik.

Här finns upprepningar av ordet ”varför” och infogade texter om ”Rädslan är Vårt dagliga Bröd” och ”döden som inte lämnar själarna någon ro”, liksom beskrivningar av den svåra stanken och tjocka röken från krematorierna.

Återigen grips jag av det skakande innehållet, men också av hur Ceija Stojka kämpar med att gestalta sina smärtsamma upplevelser. Hur hon experimenterar och successivt erövrar ett eget, uttrycksfullt språk – som utan ett enda museibesök närmar sig de tyska expressionisterna. Efter hand blir också hennes tuschteckningar allt mer raffinerade och abstraherade, varav en med svarta bläckstänk är helt abstrakt, titulerad ”Tot”.

Men så kommer befrielsen, där döden är på flykt och skugglika varelser kramar varandra. I många motiv från lägren finns också detaljer som uttrycker hopp, som små blommor, kvistar och grönt gräs. I konsthallens centrum hörs dessutom Ceija Stojka sjunga en egenkomponerad sång.

Utställningen avslutas i ljuset, med naturlyriska vyer, montrar med foton, Stojkas böcker och en Mariastaty på ett podium. Denna är rikligt smyckad, omgärdad av kanariegula väggar och ett fång konstgjorda solrosor. Vän av sparsmakad svensk stil får nog dåndimpen, jag

också först – men som en av Ceija Stojkas käraste ägodelar känns Mariafiguren helt rätt.

På slutet visas även ett 20 minuter långt utdrag från en film av Karin Berger, där Ceija Stojka berättar om Bergen-Belsen. Hon är så färgstark och levande, trots skräckinjagande minnesbilder av hur hon sökte tröst hos de döda och värmde sig i likhögarna, hur de svalt och tvingades äta gräs, jord och garnbollar. Och det är en ren fröjd att se hur Stojka smaskar på med färger och lustfyllt målar med händerna.

Malmö konsthall lyckas spegla hela hennes livsverk. Nazisterna utplånade omkring 90 procent av Tredje rikets romer och i Österrike fanns högst 1 500 överlevande efter 1945. Ceija Stojka blev den första kvinnan som på allvar bröt tystnaden om den romska Förintelsen. Hon uttryckte sin rädsla för att Europa skulle glömma sin historia, att ”Auschwitz bara sover” – vilket hon även skrev på baksidan av ett verk.

Själv är jag övertygad om att den som har sett och förstått hennes vittnesmål aldrig glömmer.

Birgitta Rubin

birgitta.rubin@dn.se

Ceija Stojkas liv och verk.

Född 1933 i en kringresande romsk familj i det österrikiska alpområdet Steiermark. Efter nazisterna maktövertagande 1938 deporterades familjemedlemmar till olika koncentrationsläger, Ceija till Auschwitz-Birkenau, Ravensbrück och Bergen-Belsen.

Efter befrielsen återförenades hon och modern mirakulöst med fyra av hennes syskon. Ceija

Stojka fick sitt första barn som 16-åring och började i 50-årsåldern bearbeta sina minnen i text och bild, stöttad av dokumentärfilmaren Karin Berger som gjorde två filmer om hennes liv.

Stojkas självbiografiska bok ”Vi lever i det fördolda” utkom 1988 och hon skrev sammanlagt fyra böcker, spelade in skivor och efterlämnade vid sin död 2013 över tusen målningar och teckningar.

Utställningen på Malmö konsthall är gjord i samarbete med Ceija Stojka International Fund och Romskt informations- och kunskapscenter i Malmö (RIKC). Den ingår i Malmö stads pågående projekt mot rasism, ”Öppna Malmö”.

Utställningen innehåller 140 verk från 1990-2012, har en egen katalog och ett häfte med bilder och citat av konstnären. För tillfället kan utställningen bara upplevas digitalt men har planerad öppning 31/3 (tidigare om smittspridningen minskar), och är förlängd till den 23/5. Mer info på konsthall.malmo.se.

18 Framtida stjärnor. Ung svensk form ställer saker till rätta

”Ung Svensk Form 2021”

Galleri 3, Kulturhuset, Stockholm. Tillfälligt stängd, på plats t o m 14/3, därefter Ikea Museum i Älmhult, Umeå, Göteborg med flera platser i landet. Digital visning på www.2021.ungsvenskform.se/

Pixlade kökshanddukar i lappteknik, betongelement av musselskal, flexibla sportkläder och en gynekologmottagning formgiven med empati. Det är några inslag i ”Ung Svensk Form 2021”.

Ung Svensk Form är en årlig utmärkelse, som anordnats i över tjugo år. Deltagarna skickar själva in sina bidrag, med det enda kravet att man är en oetablerad formutövare under 35 år. I år fick en tolvmannajury bedöma rekordmånga projekt, över 450. Totalt tjugosex av dem kom med i utställningen, just nu bakom lyckta dörrar på Kulturhuset i Stockholm men tillgänglig digitalt med en kort introduktionsfilm och bildspel (pandemiläget avgör om och när publik kan släppas in).

Enligt katalogen är ”Ung Svensk Form 2021” platsen för ”framtidens stjärnor” och flera av dem som deltagit genom åren har också blivit

stora i branschen. Ändå brukar det vara blandningen av stort och smått som drar; vilda idéer samsas med produktionsfärdiga förslag. Här finns inga funktionskrav eller estetiska begränsningar, arrangörerna talar hellre om att Ung Svensk Form återspeglar tendenser i tiden.

Så vilka är de efter detta pandemiår? Utställningen är proper, proffsig och luftigt exponerad men mindre lekfull än tidigare år. Här syns inget omvärldsinspirerat, inga globala utblickar men ett intresse för återbruk, energisparande samt en önskan att förena traditionellt hantverk med modern teknik.

Som till exempel hos Emma K Gudmundson. Hon har med hjälp av en stickmaskin för hemmabruk utvecklat ”Floats”, en stickteknik utan spill som ger intressanta mönster med stark taktil ytverkan. Och Vasily Sitnikovs koncept ”Ice Formwork” handlar om byggelement i betong tillverkade med en energisparande blandteknik som förorsakar mindre koldioxidutsläpp.

Mirjam Hemström står för utställningens största verk, en trasväv som fyller flera kubikmeter. Gå sakta runt den, upptäck strukturer och detaljer! Alexandra Fribergs möbelserie ”Braid Collection” utgår från svensk furu och naturgarvat läder som hon flätat på olika sätt. Hon vill ”påvisa egenskaperna i de naturliga materialen och hedra deras olika karaktär”. Nog lyckas hon.

I all sin enkelhet är det ändå Anton Kreüs stol ”Chair Marie” som framkallar mest känslor hos mig. Stommen är gjord av ask, sitsen av återvunnen plast som plockats upp ur havet utanför Västkusten. Miljöhoten riskerar att förlama men Anton Kreü visar att det också finns möjligheter att ställa saker till rätta.

Årets snackis är dock en gigantisk fåtölj av gamla lastpallar. Berättigad design? ”Pallet thief” är fantasieggande men egentligen helt omöjlig, väger flera hundra kilo. Med den frågar Anton Brunberg både sig själv och oss hur en formgivare ska agera när alla resurser är begränsade. I sin presentation uppger han att det cirkulerar runt sex biljoner lastpallar av trä i världen, varav minst en procent kasseras varje år. Och motiverar sin produkt så här: ”Genom att utnyttja detta industriella globala utbud har jag en konstant lokal naturresurs, utan att känna skuld”. Då så.

Lotta Jonson

18 Rädda Möbeldesignmuseums mötesplats

Möbeldesignmuseum i Frihamnen innehåller över 800 möbler av alla slag. Men det privata initiativet hotas nu av stängning och en rad tunga namn inom svensk design vädjar om ökat ekonomiskt stöd.

Glädjen var stor när Möbeldesignmuseum 2017 öppnade i luftiga lokaler i Frihamnen. Stockholm hade fått en arena där både 1900-talets och den nutida möbelformgivningen

kunde belysas, liksom viktiga samtidsfrågor om hållbarhet och en cirkulär ekonomi. Museet fyllde ett vakuum som funnits alltför länge. Det är därför med stor oro vi nu hör att det kan tvingas stänga redan till sommaren.

Möbeldesignmuseum är ett privat initiativ, grundat och finansierat av två inredningsarkitekter och möbelformgivare, Lars Bülow och Kersti Sandin-Bülow. Samlingen är deras privata och har kommit till under flera decenniers målmedvetet insamlingsarbete. Nu finns här över 800 möbler av alla slag från slutet av 1800-talet fram till i dag och även nutida studentarbeten.

Museet bygger på idén om det ”öppna magasinet” och på övertygelsen om vikten att visa autentiska föremål. Möblerna är fritt och luftigt exponerade, väl belysta och presenterade med fakta. Besökarna kan studera dem från flera håll, även nära.

I dag digitaliseras alltfler museisamlingar. Det gör emellertid mötena med autentiska föremål ännu viktigare. Digitala bilder kan inte ersätta umgänget med fysiska föremål. Endast då kan de taktila kvalitéerna, de verkliga måtten, proportionerna och uttrycken bedömas. ”Att studera möbler och se vad som fungerar är inte en googling bort”, som två studenter förklarar behovet av Möbeldesignmuseum.

Möbelbransch, möbelsnickare och formgivare behöver kunna studera konstruktioner och sammanfogningar i detalj. Genom att se hur möbler slitits och eventuellt skadas får formgivare kunskaper om hur de kan skapa hållbara och reparerbara möbler – viktigt för vår framtid.

Studiebesöken på museet har varit många. Studenter från i stort sett alla designutbildningar i landet och flera internationella har kommit hit, liksom alltfler möbel- och inredningsintresserade, ofta turister från andra länder. Sedan 2017 har det arrangerats en rad specialutställningar, föreläsningar, seminarier och diskussionskvällar, som bidragit med kunskap och stimulerat till fortsatta diskussioner. Här byggs nätverk för kreativa möten mellan olika aktörer i möbel- och inredningsvärlden, till stor nytta för utvecklingen av vår framtida svenska möbelkultur.

Museet har utvecklats till en viktig arena för kontakter mellan forskning, utbildning och industri, mellan unga nya och äldre etablerade formgivare och möbeltillverkare.

Med sin imponerande samling, sina specialutställningar, möten och workshops fyller Möbeldesignmuseet ett stort behov.

Problemet är den framtida finansieringen. Hyran till Stockholms hamnar (Stockholms stad) är tung och ökande, trots pandemin. Vi anser att Möbeldesignmuseum fyller en viktig kulturell och pedagogisk uppgift i Stockholm och måste ges möjlighet att överleva. Därför uppmanar vi Regionens och Stockholms kulturförvaltningar att skyndsamt bidra med en ekonomisk lösning så att verksamheten kan fortsätta.

Se fler undertecknare på dn.se/kultur.

Kerstin Wickman

Professor emerita i design- och konsthantverkshistoria.

Dan Gordan

Inredningsskribent och författare

18 Befria ungkulturen från vinstdrivna algoritmer, skriver Unga Klaras ledartrio

Kulturpolitiken har de senaste åren lyft barnperspektivet och därmed främjat barn och ungas rätt till konst. Kulturgarantier, som exempelvis säkerställer barns tillgång till minst en teaterföreställning per år, har diskuterats av flera politiska partier på såväl kommunal som statlig nivå. Men sanningen är att barns tillgång till kultur sedan snart ett år tillbaka är på en absolut miniminivå. Vi riskerar nu en hel generation barn och unga som inte ges rätt till kultur och konstnärlig frihet.

Kulturaktörernas försök till dialog med publiken under pandemin har satt fokus på digital kultur och infrastruktur. Digitaliseringen av konsten har varit nödvändig i en tid präglad av nedstängningar, restriktioner och social distansering. Men det offentliga samtalets grundläggande uppbyggnad – med öppna kulturhus, skolbesök på konsthallar, ambulerande teaterverksamheter och samtalsserier på bibliotek – har samtidigt på mycket kort tid förskjutits till vinstdrivande plattformar och individualistiska algoritmer.

Det är dags att kulturpolitiken utvecklar förutsättningarna för digitala offentliga platser, lika fria från kapitaliserande syften som ett

kommunalt folkbibliotek. Annars kommer vi att se kraftigt ökade kulturella klassklyftor. För så länge kulturen och det offentliga samtalet filtreras genom sociala medier kan vi vara mycket säkra på att vi är långt ifrån att uppfylla det tidigare uppsatta kulturpolitiska målet ”motverka kommersialismens negativa verkningar”.

Den positiva och framåtskjutande kraft som uppstår när människor kommer samman, utvecklar idéer och formulerar alternativ till rådande situationer, fullgörs inte genom enbart de digitala alternativen. Inte minst eftersom kollektivet varken syns och hörs på samma sätt som vid en fysisk offentlig samling. Demokrati, yttrandefrihet och konstnärlig frihet förutsätter en aktiv praktik av konstnärer, media och andra utövande där konsten och publiken gemensamt reflekterar, analyserar och opponerar mot samhället. Detta faktum gäller inte minst barn och unga, vars röster och uttryck riskerar att tystas när verksamheter och offentliga platser nu är stängda och begränsade.

Parallellt med nedstängningen av det offentliga samtalet visar nyligen släppta rapporter att barn och ungas psykosociala hälsa försämrats av isolering och avsaknad av stimuli. Just nu riskerar vi såväl i Sverige som i världen att en hel generation unga blir utan den levande kulturen, samt att en mycket stor grupp barn missar sitt första möte med scenkonsten. Barns samtal med vuxna utanför den egna familjen och skolan är dessutom kraftigt begränsade. Möjligheten att möta en alternativ vuxen, det vill säga en vuxen som varken är förälder, lärare eller övervakare, är för närvarande nästintill omöjlig.

Skolan är ett av de starkaste verktygen vi har för att tillgängliggöra kultur för alla – oavsett bakgrund. Eleverna får i konsten möjlighet att utveckla värderingar, samspela med andra och förstå sig själva och sina medmänniskor. Alla vuxna som arbetar med kultur för barn – ansvariga politiker, tjänstemän, skolpersonal och konstnärer – måste nu kraftsamla för att möjliggöra smittsäkra konstupplevelser och samtal för och med barn och unga, även under en fortsatt pandemi. Då behövs icke-kommersiella digitala verktyg och plattformar.

Vi föreslår därför att Myndigheten för kulturanalys och Skolverket gemensamt initierar forskning på denna helt unika och globala händelse, där i stort sett hela jordens befolkning fråntas de levande konstformerna. Forskningen bör dels undersöka vad frånvaron av konst gör med skolan, samhället och den enskilde medborgaren, och dels initiera digitala kontaktytor som precis som våra icke-vinstdrivande offentliga platser kan verka lika öppet och tillgängligt på nätet – för att på detta sätt fortsätta och vidareutveckla det offentliga samtalet.

Oavsett hur och när publikrestriktionerna hävs, kommer salongerna behöva öppnas upp stegvis. Detta innebär i realiteten att barn och ungas tillgång till levande konst framöver kommer att tillgodoses på ett allt för långsamt och odemokratiskt sätt. Kulturskulden tickar för varje inställt kulturevenemang. Vi måste satsa på en rejäl kulturinjektion för barn och unga.

Stefan Hansen

Vd, Unga Klara

Farnaz Arbabi och Gustav Deinoff

Konstnärliga ledare, Unga Klara

19 Eleverna ska inte betraktas som ”kunder” i skolan

Det finns en kritik gentemot det svenska skolsystemet som går ut på att det är ett problem när elever och deras föräldrar börjar betrakta sig som kunder. En skämtteckning som cirkulerade bland lärare för några år sedan sätter fingret på detta.

Teckningen visar två identiska scenarion över en lärare, en elev och en förälder. Ett före friskolereformen, där föräldern vänder sig till eleven och säger: ”Hur förklarar du de här dåliga betygen?”, och ett i nutid, där föräldern i stället vänder sig till läraren: ”Hur förklarar du de här dåliga betygen?”

Det ligger ju dessvärre något i detta. Märkligt nog anser dock somliga att kundidentiteten inte är en olycklig bieffekt, utan tvärtom något värdefullt och bra.

Häromveckan illustrerades saken så övertydligt att det mest av allt liknade satir, när ett kommunalråd i Örebro lanserade en ny kampanj för Liberalernas politik: ”Eleverna! Några av våra absolut viktigaste kunder!”

Efter att folk ifrågasatt vad hon egentligen menade med det där, ändrade hon i stället budskapet till: ”Barn är framtidens viktigaste kravställare!” Vilket ju inte är bättre, ärligt talat.

I en intervju med Skolvärlden (10/2) förklarar kommunalrådet den bakomliggande tanken

med ett soligt: ”För mig är kund det bästa som finns.” Men det borde det inte vara.

Skolan kan aldrig bli en marknad som andra. Inte bara för att den drivs av skattemedel, utan också för att det inte är önskvärt att barn ska vara ”kunder”, först och främst, eller ”kravställare” för den delen.

För vad gör det lärarna till? Försäljare, vars jobb det är att serva dessa kunder. Det skapar hos skolorna också känslan av att de måste göra sig populära, i bemärkelsen att kunderna måste hållas på gott humör. Entré betygsinflation, tävlingar om biobiljetter, löften om gratis godis, splitternya datorer till alla och en massa annat ytligt fluff som har negativ påverkan på kärnverksamheten: en bra och rejäl utbildning.

Det är i grunden positivt att det finns friskolor, i synnerhet då de små friskolorna och de kooperativt drivna byskolorna – allt det där som friskolereformen ursprungligen syftade till, och som skapar mångfald på riktigt. För det var aldrig tänkt att skolsystemet skulle innefatta den sorts stora koncerner som ser lärandet som ren business.

Att applådera den glidningen, och att yvas över hur härligt det är att barn blivit ”kunder”, är direkt enfaldigt. Barns primära identitet i förhållande till skolan ska vara elever. Och skolan ska ägna sig åt att ge eleverna kunskap – inte svassa för dem.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

10 Löfven vill straffa de som hotar

Statsminister Stefan Löfven (S) reagerar nu på uppgifterna om hot och hat mot myndighetspersoner och journalister.

– Det är fullständigt oacceptabelt. Jag hoppas att det här får rättsliga efterverkningar.

I går, torsdag, blev det känt att personal på Folkhälsomyndigheten tvingats ha polisskydd sedan de mottagit hot kopplade till pandemihanteringen. Samtidigt vittnade DN:s vetenskapsredaktör Maria Gunther i SVT och Sveriges Radio om den våg av hat och hot som hon mött efter sin coronarapportering.

Statsminister Stefan Löfven reagerar hårt på uppgifterna.

– Vi kan inte ha någon annan hållning än att det här är oacceptabelt, säger han.

– Vi behöver ett samhällsklimat som stärker demokratin och då är hot och hat oacceptabelt. Exakt vad det skulle kunna innebära är för tidigt att säga, men vi har skyldighet som företrädare för demokratin att säkerställa att så många som möjligt kan delta i debatten, fortsätter han.

Statsministern understryker att det är viktigt att försöka identifiera vilka som står bakom hoten och att det leder till rättsliga efterverkningar. Han utesluter inte att det kan krävas straffskärpningar.

– Det finns anledning att se vad vi behöver göra, säger Stefan Löfven.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se/

19 DN skärper policyn mot fossilannonser

Klimatkrisen har i flera år varit ett av Dagens Nyheters högst prioriterade redaktionella bevakningsområden. Nu har tidningen också gjort en översyn av annonspolicyn och skärpt hållningen gentemot annonsering som inte präglas av hållbarhet.

I fjol väckte det stor uppmärksamhet när DN bjöd in klimataktivisten Greta Thunberg att för en dag vara gästande chefredaktör för tidningen. Ett grepp som har använts av många internationella tidskrifter och tidningar inom

olika områden, men ett ovanligt beslut för svenska medier. Satsningen, som publicerades den 6 december, väckte enorm uppmärksamhet och slog flera läsarrekord. Bland tidningens läsare var mottagandet översvallande positivt.

Detta var dock ingen engångssatsning, utan byggde på tidigare satsningar och har efter det lett till både nyrekryteringar av klimatreportrar och en utökad bevakning.

DN:s tillträdande redaktionschef Anna Åberg har klarlagt att klimat, vetenskap och teknik är områden där tidningen kommer att utöka bevakningen:

– Klimatkrisen är vår tids kanske viktigaste fråga, och i den blir också vetenskap och den tekniska utvecklingen central. Vi kommer inom kort att berätta om fler satsningar på det området, säger Anna Åberg

Men parallellt med detta har det under en tid pågått en debatt om annonsering inom klimatområdet. Tidningar som The Guardian har infört hårdare riktlinjer mot fossil-annonsering och nu gör även DN detta.

– Engagemanget i klimatfrågan är väldigt högt bland DN:s läsare. En av de vanligaste reaktioner vi fått de senaste åren har handlat om att läsarna vill att vi ska bevaka klimatkrisen mer och att vi inte ska ha annonsinnehåll som går i motsatt riktning. Nu vidtar vi åtgärder på båda de områdena, säger Dagens Nyheters chefredaktör Peter Wolodarski.

Utvecklingen bland DN:s stora annonsörer har de senaste åren starkt gått i riktning mot mer fokus på hållbarhet:

– Många av våra absolut största annonsörer har uttalade mål att vara fossilfria inom ett

decennium, det visar att vi som branschledare behöver ta vårt gemensamma ansvar tillsammans med våra annonsörer för att driva dessa viktiga frågor, säger Paul Brandenfeldt, annonschef för DN.

– En av våra absolut bästa söndagar under andra halvåret var temautgåvan med Greta Thunberg den 6 december, det visar att våra annonsörer vill ha en trovärdig och nyanserad kontext för sin annonsering, fortsätter han.

Martin Jönsson

martin.jonsson@dn.se

BAKGRUND. DEN NYA POLICYN

Den nya policyn kring klimat och hållbarhet, som nyligen presenterades för DN:s styrelse, gäller från 1 mars på DN:s plattformar. Så här lyder den i sin helhet:

Dagens Nyheter har traditionsenligt en liberal inställning till annonser. DN har varit och är ett öppet torg för annonsering från olika aktörer med olika typer av inriktning och vi välkomnar och tillåter annonser och annonsörer som vill marknadsföra sig i en seriös och trovärdig miljö. Men vi ställer också krav på vissa typer av annonser av etiska skäl; till exempel har vi egna regler kring spelannonser som inte tillåts locka med falska löften om stora och lättåtkomliga vinster och vi har egna riktlinjer kring alkohol-annonser som inte får vara för dominerande i tidningen och på sajten.

På samma sätt inför vi nu ett antal regler för annonsering kring klimat och hållbarhet. Vi välkomnar annonser i dessa ämnen och vill vara den ledande plattformen kring annonsering i hållbarhetsfrågan, så länge nedanstående kriterier uppfylls:

Annonser om klimat och hållbarhet ska generellt sett vara seriösa, trovärdiga, faktabaserade, balanserade, ej hårdvinklade eller överdrivna.

Annonser om klimat och hållbarhet ska vara strikt korrekta när det gäller fakta. Påståenden ska beläggas, källhänvisning till seriöst faktaunderlag kan krävas.

Påståenden om klimatnytta från en annonsör/ ett bolag ska vara balanserade och förankrade i verkligheten – överdrifter ska ej förekomma.

På våra premiumformat (stora annonser på förstasidan, ”takeovers” på sajten etc) publicerar vi inte annonser från aktörer som har huvuddelen av sina inkomster från fossilindustrin.

På premiumannonsplatserna förordar vi klimatannonsering som präglas av hållbarhet – och inte exempelvis marknadsföring av bensinbilar och långa flygresor.

Vi förbehåller oss rätten att avvisa annonser som inte lever upp till ovanstående krav.

19 Lyckad landning på Mars – nu börjar jakten på liv

Rymden. Strax före klockan 22 på torsdagskvällen landade amerikanska Perseverance på Mars, efter en resa på 470 miljoner kilometer som tagit sju månader.

Men landningen var ingen barnlek. Rymdsonden kom farande i över 20 000 kilometer i timmen och måste bromsa så att den nästan kom ned till gånghastighet innan den i fallskärm seglade ned mot planetytan. Nasas ingenjörer kallade halvt på skämt den sista delen av resen för ”sju minuters terror”, uppger BBC.

När sonden befann sig 20 meter över planetytan släppte den ned en rover i vajrar som nu ska leta efter spår av forntida liv på ”den röda planeten”.

Enligt Nasa har en Marsfarkost aldrig tidigare landat på en så komplicerad plats.

DN

19 Skärgården lockade allt fler under 2020

Betydligt fler besökte Stockholms skärgård under 2020 än tidigare år. Det visar en ny undersökning från Skärgårdsstiftelsen. Nästan dubbelt så många besökte stiftelsens områden under förra året jämfört med tidigare. Ökningen syns framför allt på fastlandet där Björnö toppar med en ökning på omkring 60 procent jämfört med 2019. Även på turisttäta Gålö som är stiftelsens mest välbesökta halvö har besöksantalet växt med cirka 30 procent.

Undersökningen genomfördes för första gången med analys av mobil positioneringsdata, vilket har gett en mer exakt siffra på hur många som besöker skärgården. Tidigare år har man använt passagerar- och övernattningsstatistik.

Hamilton Steiner

hamilton.steiner@dn.se

19 Miljonsmäll för flera Stockholmsskolor efter sena it-tjänster

43 miljoner kronor blev notan för Stockholms skolor på grund av försenade it-tjänster. Men stadens kompensation, som i sin tur krävts från två it-jättar, täcker inte hela kostnaden.

DN har tidigare rapporterat om hur skolor i Stockholms stad hotades av extrakostnader i mångmiljonklassen, på grund av att byte av it-leverantör drog ut på tiden. Innan den nya var på plats tvingades skolorna fortsätta med det äldre, dyrare avtalet – kostnader de inte hade budgeterat för.

Skolor varnade för att de skulle tvingas införa vikariestopp. På en skola föreslogs att servicepersonal skulle täcka upp för lärare som är sjuka.

Under hösten 2019 uppmanade utbildningsförvaltningen i Stockholms stad kommunens skolor att redovisa vilka eventuella merkostnader förseningen hade lett till. Sammanställningen klassades länge som arbetsmaterial och gick därmed inte att ta del av.

Nu står det dock klart att varningarna från hösten 2019 visade sig stämma: En mängd skolor redovisar hundratusentals kronor i extra kostnader. Flera uppger att förseningen har

kostat dem långt över en miljon kronor. Mälarhöjdens skola uppger 1,4 miljoner, Spånga gymnasium nästan 1,5 miljoner.

Sammanlagt rör det sig om över 43 miljoner kronor. Grundskolor står för den största delen, 37 miljoner kronor.

Fredrik Stolpe är administrativ chef på Vinsta grundskola. Han säger att det var svårt att ta reda på exakt vad förseningen kostade, men att skolan har redovisat över en miljon i extrakostnader och att dessa ledde till ekonomiska åtstramningar – framför allt under 2019.

– Vi fick införa inköpsstopp av material i slutet av året. Papper och pennor behövde vi, men inga större inköp fick ske. Och så fick vi ett minusresultat.

I december 2020 betalade Stockholms stad ut en sammanlagd kompensation om 27 miljoner kronor till skolorna, utdelat proportionerligt utifrån antal elever. Den summan kommer i sin tur från leverantören Fujitsu efter en förhandling med staden. Utöver detta har staden också fått en ersättning på 17 miljoner kronor från leverantören HLC, men detta för fakturor som staden inte ansåg var korrekta.

Vinsta grundskola fick en ersättning från staden på drygt 219 000 kronor, mindre än en femtedel av den redovisade extrakostnaden.

Enligt Malin Eriksson, avdelningschef på utbildningsförvaltningen, så är det troligt att flera skolor rapporterat in även summan för de felaktiga fakturorna som merkostnader. Detta gäller dock inte för Vinsta grundskola, enligt Fredrik Stolpe.

Malin Eriksson medger att ersättningen till skolorna antagligen inte helt täckt upp för merkostnaderna.

”Det är troligt att de totala kostnaderna för GSIT 2-förseningen för skolornas del överstiger den kompensation Utbildningsförvaltningen fått via staden från Fujitsu och HCL”, skriver Malin Eriksson i ett mejl.

Britt-Marie Selin är vice ordförande för Lärarnas riksförbund i Stockholm och tycker att skolorna borde bli kompenserade för hela extrakostnaden.

– Skolor ska naturligtvis inte drabbas ekonomiskt när man, utan egen förskyllan, råkar ut för något sådant här, säger hon.

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

Linus Larsson linus.larsson@dn.se

19 Pandemiåret rekordår för svenska bokförsäljningen

Bokbranschen har under 2020 haft ett rekordår med ökade försäljningssiffror både i kronor och i volym. Lyssning på ljudböcker på abonnemangstjänster gick om den tryckta boken.

– Under det här året har man haft väldigt mycket fritid och väldigt lite konkurrens från annan kultur, säger Erik Wikberg på Handelshögskolan.

Under förra året ökade försäljningen av böcker med 21,5 procent i antalet exemplar och med 8,7 procent i kronor, enligt Svenska Bokhandlareföreningens och Svenska Förläggareföreningens årliga statistik. Totalt såldes nästan 63 miljoner böcker och situationen jämförs med ökningen efter att bokmomsen sänktes 2002.

– Det har varit väldigt bra total försäljning, vilket var väldigt positiv med tanke på det här - speciella året med stor osäkerhet för alla branscher. Det är styrkebesked för bokens status att den varit så populär, säger Erik Wikberg, ekonomie doktor vid Handelshögskolan, som ligger bakom sammanställningen.

Samtidigt har det funnits naturliga förklaringar till den ökade konsumtionen av böcker.

– Under det här året har man haft väldigt mycket fritid och väldigt lite konkurrens från annan kultur, vi har inte varit på konserter, teatrar eller utställningar.

Erik Wikberg tror också att fler har vänt sig till litteraturen för att fly undan vardagen och för att söka svar på existentiella frågor som väckts under året.

– Boken håller sig relevant, det är en slags fördjupade konsumtion som jag tycker det är glädjande att man sett en sådan stor ökning av.

Kommer uppgången bestå?

– Jag tror inte att det är sannolikt att vi får en lika stor ökning under 2021. Däremot tror jag väldigt många har fått tillbaka läsvanan.

För första gången går också ljudböcker via abonnemangstjänster om antalet fysiska böcker som svenskarna konsumerat.

– Det är fler lyssningar än det är sålda tryckta böcker.

Varje lyssning på en bok räknas i mängden lyssnad tid. Om en bok till exempel är fyra timmar lång så räknas det som en lyssning om en person lyssnar på en timme och någon annan lyssnat tre timmar. Samtidigt är ersättningen för en lyssnad ljudbok ungefär en fjärdedel av en inbunden bok och hälften av en pocketbok.

– En tryckt bok kan du läsa en gång eller ingen gång men du betalar bara en gång, en ljudbok kan du lyssna på flera gånger och varje gång räknas.

Finns det något problem med att likställa de här två sätten att mäta?

– Det finns inget bättre sätt att mäta det på men man ska vara medveten att det finns en skillnad där förstås.

Antalet sålda tryckta böcker ökade förra året med 0,5 procent och med 4,1 procent i kronor.

– Om man har en helhetsblick på det så är det ju att omsättningen går upp i kronor och den går upp i volym än mer. Om bara priserna gick upp och att det var färre som läste hade det ju varit väldigt oroande för branschen.

En av de långsiktiga trender som syns i siffrorna är att konsumtionen av barnböcker har ökat under en längre period.

– Vilket jag personligen tycker är väldigt glädjande eftersom det är den kategorin som har otroligt stor betydelse för barn och ungas läsförmåga och språkutveckling.

Under 2020 ökade försäljningen via internetbokhandlar kraftigt medan det var ett stort tapp för handeln i fysiska bokhandlar. - Något som också det förklaras med pandemin.

– Bokhandlarna är jätteviktiga för att man ska ha en levande mötesplats där man kan diskutera litteratur, ha författarsamtal, personalen är otroligt välutbildad och ger tips. Så det är jätteviktigt att man har en infrastruktur för bokförsäljning även efter krisen.

När Amazon lanserades i Sverige förra året kom det varningar om att e-handelsjätten intåg på marknaden skulle kunna få ödesdigra konsekvenser för den svenska bokbranschen. Amazons försäljningssiffror finns inte med i rapporten men trots det tror Erik Wikberg att företaget ännu inte tagit speciellt stora andelar på den svenska marknaden.

– Amazon lämnar inte själva ut några siffror, så man ska inte uttala sig för mycket. Hela deras försäljning är ytterligare en ökning som inte syns i våra siffror. Amazon har lanserats ganska nyligen och hur framtiden blir återstår att se. Det är stor skillnad på att lansera sig i dag när det är en helt annan digital mognad, det är svårare att ta en stor marknadsandel i Sverige 2021 än det var när internetbokhandeln först kom.

Agnes Laurell

agnes.laurell@dn.se

BOKFÖRSÄLJNING UNDER 2020.

Antalet sålda böcker totalt i alla format

2020: 62 968 000

2019: 51 824 000

Ökning: 21,5 procent

Summa sålda böcker totalt i alla format

2020: 4 798 164 000 kronor

2019: 4 414 628 000 kronor

Ökning: 8,7 procent

Antalet sålda tryckta böcker

2020: 23 462 000

2019: 23 356 000

Ökning: 0,5 procent

Summa sålda tryckta böcker

2020: 2 984 435 000 kronor

2019: 2 867 628 000 kronor

Ökning: 4,1 procent

Antalet sålda digitala böcker

2020: 28 927 000

2019: 21 327 000

Ökning: 35,6 procent

Summa digitala böcker

2020: 1 013 991 000 kronor

2019: 826 645 000 kronor

Ökning: 22,7 procent

Källa: Rapporten ”Bokförsäljningsstatistiken Helåret 2020”

19 Facebook stoppar nyheter i Australien

Facebookanvändare i Australien hade på torsdagen inga nyhetsflöden på sajten. Sociala medier-jättens dramatiska tilltag är det senaste i en långvarig konflikt om krav på att traditionella medier ska få ersättning för den trafik Facebook får från nyheterna.

Facebooks beslut att stoppa nyhetsflöden i Australien är ”lika arrogant som det är en besvikelse”, skriver premiärminister Scott Morrison på sin Facebooksida. Han säger att agerandet absolut inte kommer att avskräcka landet från att rösta igenom den så kallade News Media Bargaining Code, en obligatorisk uppförandekod om att Google och Facebook ska ersätta nyhetsförmedlare för den trafik dessa lockar till sociala medier.

Facebook och Google har i flera år haft enad front i striden mot regleringen, bland annat med hot om att helt ta bort sina tjänster från Australien. Den senaste tiden har dock Google ingått enskilda avtal med bland andra Rupert Murdochs internationella jättekoncern News Corp.

Facebook skrev inför sitt beslut på onsdagen att den nya lagen ”fundamentalt missuppfattar förhållandet mellan vår plattform och publicister som använder den för att dela sitt nyhetsinnehåll”. Techjätten hävdar att trafiken från nyhetsinnehållet bara motsvarar 4 procent av vad användare gör på sajten och att det

därmed är oskäligt att betala stora summor för det.

Av flera universitetsstudier framgår att australiska medborgares mediekonsumtion i mycket stor utsträckning tar avstamp i sociala medier, inte minst Facebook vars beslut nu även blockerar andras innehåll. Bland annat var offentligfinansierade public service-bolaget ABC:s Facebooksida tom på torsdagen – ett nav för viktiga meddelanden till allmänheten – men också flera myndigheters sidor var helt blanka, inklusive sådana som förmedlar nyheter om pandemin och olika naturkatastrofer.

Facebooks agerande bekräftar, enligt Scott Morrison, många länders oro om att de stora techbolagen tror sig stå över suveräna staters lagar och regler. ”De må förändra världen, men det betyder inte att de styr den”, skriver premiärministern.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

19 Sverige får officiell - filmstatistik

FILM. Sverige får nu officiell statistik inom film, och det är Myndigheten för kulturanalys som blir ansvarig. Där påbörjades utvecklingsarbetet förra året. Som en första aktivitet förbereds statistik om film på bio, men på sikt kommer även annan statistik om film att ingå.

Statistikområdet blir nytt – det finns inte någon tidigare officiell statistik inom film, även om viss statistik redovisas av bland andra Svenska Filminstitutet och på Nordic Statistics webbplats**. TT**

19 Lars Linder: Tomrummet i kulturen måste fyllas av levande möten och kritiska blickar igen

En dörr på glänt. En regel ändrades, eller tolkades om, och kanske är det snart möjligt att gå på museum igen. Eller på teater. Åtminstone inte mer otänkbart än att handla på ICA.

Det var ju en märklig och rätt stötande ordning som råkade uppstå när pandemin slog in. Sverige skulle hålla avstånd men ändå, i princip, öppet. Utom det där som inte var alldeles nödvändigt, då: museer, teatrar, biografer, konsertlokaler.

Det var nog inte ens riktigt meningen, än mindre genomtänkt, men det var så det fick bli.

Men nu, sent omsider, blev det alltså dags att tänka om, kanske för att frågan om vad som egentligen är nödvändigt har trängt sig på.

Det är en fråga som också ställs med viss skärpa i antologin ”Trettiofem röster om covid-19 och kulturen” (red Karin Brygger och David Karlsson, Bokförlaget Korpen). Den är på många sätt ett tidsdokument där skribenter som Mikael van Reis och Leif Zern, Pernilla Glaser och Helga Krook under intryck av pandemins första våg försöker samla tankarna kring detta nya som då, plötsligt, tog över livet.

Några återvänder till Albert Camus och Daniel Defoes böcker om pesten för att hitta fotfäste i historien. Andra skriver om det nya i att leva i isolering, om drömmar i mörka tider eller om den katastrofalt bristande beredskap som plötsligt uppenbarades.

Det är sympatiskt trevande texter som drar åt vitt skilda håll – men när jag läser dem slås jag också av hur snabbt det där första stämningsläget förändrades. Hur mycket av den inledande oron och uppjagade förvirringen som nu har förbytts i en utdragen, dov stämning av tristess och obehag.

Döden har blivit vardag och ingen sjunger längre för vårdpersonalen.

Desto tydligare har det blivit vad coronan berövat oss. Inte toapapper och mat som vi då befarade, varor finns i överflöd. Alltför många har förstås förlorat både jobb, inkomster och anhöriga – men vad vi alla dagligen går miste om är levande möten och levande kultur.

Med andra ord en god del av meningen med alltihop. Det känns i luften och på folks humör (och på den skärande, tvärsäkra tonen i debatten).

Snart, den 11 mars, är det ett år sedan det första svenska dödsfallet i covid-19. 365 dagar. Ur bokhyllan tar jag fram en skildring av Leningrads belägring. Den pågick i 900 dagar under ofattbara umbäranden. Uppåt en miljon civila dog, många av ren svält. Men folk gick på konsert. I utkylda lokaler och i skenet av stearinljus satt huttrande och hungrande människor och lyssnade. Teatrarna höll öppet och folk samlades till poesiuppläsningar.

För dem var det den sista livlinan. För oss var det bland det första som klipptes av med covid-19.

Där har funnits ett alltmer ekande tomrum, och det är nog därför bidragen i boken som gör det djupaste intrycket är de som har direkt bäring på vad konsten i årtusenden haft att säga i kristider. Altartavlor som skildrar sorg och lidande. Kantater med klingande böner om nåd inför pesten. Den klassiska tragedin där det oväntade alltid inträffar och krossar de mest helgarderade livsplaner.

Det är reflexioner kring kulturens betydelse för människors existens som nu känns närmast profetiska. Det var där den verkliga bristen i pandemin visade sig uppstå.

Vi trodde att vi hade koll på livet. Döden var något som kom sedan, efteråt. Men det oväntade hände, ett virus demonstrerade brutalt att lidandet och döden aldrig kan stängas ute, bara infogas som en del i livskalkylen. En insikt som människor i alla tider har kunnat möta i de levande konsterna. Men just när vi behövde dem som bäst låg scenerna plötsligt nedstängda och öde.

Nu kan de få göra oss levande igen. Kanske. Om vi håller avståndet.

Lars Linder

19 Det extrema näthatet ökar och måste tyvärr tas på allvar, skriver Ola Larsmo

Vi har sett det komma stegvis: klimatet där hot och hat stänger samhället. Forskare lägger ned medicinska studier. Universitet höjer säkerheten.

Myndigheten för press, radio och tv är nu de senaste som fått en organiserad mobb på halsen: där sociala medier hänger ut ”anställdas privatliv bortom myndighetens beslut, bland annat information om sexuell läggning, gymnasiebetyg och tidigare politiska uttalanden” (DN Kultur 18/2). Utredningar från Journalistförbundet och SKR visar hur hotbilden för dem som verkar i offentligheten stadigt tilltar.

Men var kommer det ifrån?

För en tid sedan hamnade jag i en ovanligt obehaglig twittertråd, vilket inte vill säga lite. Till sist frågade jag en äldre man, som verkade skriva i eget namn, varför han vevade på som han gjorde och fick svaret ”jag lägger all min tid på att motarbeta Socialdemokraterna på Twitter.” Byt för all del ut partinamnet. Men denne herre trodde att han faktiskt uträttade något genom att pumpa ut förolämpningar. Hade han rätt eller fel?

Man kan tala om algoritmer, hur sociala medier-teknik förstärker beteenden och klumpar ihop människor i alltmer osunda och kvava gemenskaper. Man ska inte heller glömma att ”främmande makt” spelar en roll. Det är utmärkt psykologisk krigföring att elda på motsättningar av alla de slag. För några år sedan talade jag med David Patrikarakos, författare till boken ”War in 140 characters”, som intervjuat en ung man som arbetat på en ”trollfabrik” i Sankt Petersburg med att försöka hetsa upp stämningen på amerikanska Twitter. Själv skulle han låtsas vara ett helt gäng vänsteraktivister. En trappa upp satt ”Women for Trump”.

Vad är då problemet med att bittra människor avreagerar sig? I sin bok ”The harm in hate speech” skriver Harvardjuristen Jeremy Waldron att hatspråk har ett bestämt syfte: att stöta ut hela grupper ur samhället. Det handlar alltid om att beröva människor ”dignity”, värdighet. Det är det begrepp Waldron, som en gång Martin Luther King, använder för att beteckna rätten att delta i samhällslivet på lika villkor. Hatspråkets syfte är att säga upp vår delaktighet, att vi olikheter till trots rör oss i samma rum och måste trivas med det. Det är därför jag ledsnat på de skribenter som nu vill avvisa jämförelser mellan nuet och trettiotalets framväxt av hatpropaganda. Historien upprepar sig inte, men hatpropagandans mekanismer fungerar lika oklanderligt i dag.

Som framgått av såväl forskning som reportage kommer hot och hatpropaganda i dag framför allt från högerextremt håll. Hade sociala medier existerat på sjuttiotalet hade vi sett motsvarande hatvåg från vänster. Men den som i dag låtsas att det existerar någon sorts

symmetri i kålsuparmörkret har fakta emot sig. (Det finns också en tydlig IS-anhängarnärvaro på nätet, som dock inte formulerar sig lika mycket på svenska.)

Naturligtvis ser vi också hur såväl riksdagsledamöter som ledarskribenter försöker surfa på denna hatvåg, och som alla surfare kommer de nog till sist att hamna i böljan. Det är nämligen så att ord och handling hänger ihop. Alla sentida terrorister, från Breivik till Akilov och Brenton Harrison Tarrant, har suttit på nätforum och hatat upp sig. Sedan mördade de människor de aldrig träffat.

Den som går ut på sociala medier och spyr ur sig lite hat ska ha klart för sig att det är sådant man hjälper till med. Till syvende och sist är du dina ord.

Ola Larsmo kultur@dn.se

19 Välkommen till Malmö

SVT-succén ”Tunna blå linjen” har satt det relativt ”ofilmade” Malmö på den svenska seriekartan. *Per Svensson* - porträtterar en ung och fulsnygg stad som söker sin nya roll som - inspelningsplats och minns klassiker från ”Kvarteret Korpen” till ”Bron”.

Slackergänget som går på lina i det andra avsnittet skapade akut igenkänning. Lindansarna finns ju, eller fanns i alla fall för ett par år sedan. Jag brukade jogga förbi dem i Slottsparken.

Och mycket riktigt, när jag ringer Cilla Jackert, manusförfattaren bakom ”Tunna blå linjen”,

bekräftar hon att de finns, även utanför tv-fiktionen. Hon har också sett dem. Men inte i en park i Malmö utan i Vanadislunden i Stockholm, i närheten av de kvarter hon själv bor i.

Det är väl med hemstäder som med den tids-epok som är ens egen. Man tenderar att överdriva det unika. Men Malmö är verkligen en på många sätt unik stad. En storstad i miniformat. En kosmopolitisk smältdegel (här bor människor med rötter i över 180 olika länder) som samtidigt är världens svenskaste stad.

Tydligare och eftertryckligare än alla andra städer i landet speglar Malmö Sveriges moderna historia: industrialiseringen, arbetarrörelsens framväxt, samförståndskulturen, amerikaniseringen, historielösheten (riv det gamla, bygg det nya så snabbt, stort och högt som möjligt), den socialdemokratiska hegemonin och det i betong gjutna välfärdssamhället, invandringen, industridöden (textilfabrikerna, varven) och så den mirakulösa återuppståndelsen, en helt annan stad (i ett land som också det bytt skepnad): mångsysslande, mångfasetterad, mångkulturell, djupt och ärligt övertygad om sin egen förträfflighet.

Och nu har vi fått en tv-serie som i avsnitt efter avsnitt upprepar hiphopgruppen Advance Patrols, i alla fall lokalt, klassiska välkomsthälsning: ”Välkommen till Malmö.”

– Det är det som är så spännande med ”Tunna blå linjen”. Det är verkligen Malmö. Introt! Man bara känner igen sig, säger Ann Körling, strategisk filmutvecklare på kulturförvaltningen i Malmö.

För en stad finns det två skäl att aspirera på att bli inspelnings- och spelplats för filmer och tv-serier. Det ena är näringspolitiskt: produktionerna kan direkt och indirekt skapa arbetstillfällen och generera inkomster i olika led och i skilda branscher.

Det andra skälet grundas i en urgammal, kanske evig mänsklig önskan: Berätta om oss! Tala om för världen att vi finns! Låt oss se oss själva som i en spegel, och då gärna lite snyggare och mer spännande än vi kanske egentligen är.

– Det handlar om möjligheten att få se sin stad skildrad. Och där har ”Tunna blå linjen” varit viktig, säger Ann Körling.

Inte minst har serieskaparna förstått att en stad inte bara är sina miljöer utan också, ja framför allt, sina människor. Runt 1 500 statister medverkar i serien, 400 personer har repliker. Det är tv som klassisk kollektivroman.

”Grattis till oss”, skrev Maria G Francke, kulturskribent i Sydsvenskan, i en krönika i anslutning till att ”Tunna blå linjen” haft premiär. Också hon vittnade om hur det malmöitiska känslocentrumet aktiveras av ”introt”, människorna och miljöerna som glider förbi i vinjetten: ”I signaturen får vi tydliga vyer: Sibyllakiosken på Möllevångstorget, värmekraftverket på Heleneholm, skejtparken i Västra hamnen och soldäcket vid Scaniaparken. Detta medan Irya Gmeyners och Martin Hederos ljudspår förstärker intrycket och får staden att dofta, flämta, kvida och spricka ut i ett stort leende.”

Och, som nybliven före detta Malmöbo inser jag, när jag kör vinjetten på repeat i datorn, att Advance Patrol har helt rätt i sin hårda dom:

”Fuck alla som flyttar från Malmö stad.” Till och med utsikten över bangården i vinjetten framkallar nostalgi.

Malmö är annars inte känt för att vara ”vackert”. Den intensiva lokalpatriotismen i stan har snarast hämtat sin näring i den motsatta självbilden. Bo Widerberg, som inte bara förevigat hemstaden på film utan också i romaner, utfärdade i en av de sistnämnda, ”Erotikon” från 1957 en summarisk dom över Malmö, en stad ”som var så ful att man måste älska den”.

Och fortfarande kan det vara svårt att tänka sig Malmö i en skönhetstävling. Stockholm är de rena linjernas stad, välputsad i sina jordfärger. Malmö är stökigt, skrovligt, en stad i betonggrått, tegelrött och smutsgult (tegel där också, väldigt mycket tegel). Men det är också en stad i blått.

– Himlen, ljuset och havet. Vi ville visa att Malmö också kan vara vackert, säger Martin Persson, producent för ”Tunna blå linjen”.

– Det var några saker jag var angelägen om: att vi skulle arbeta med mycket himmel, den blå himlen, få fram hur stort och öppet Malmö är uppåt. Och så havet. Ribersborgsstranden.

Det var berättelserna på Södermalmspolisens Twitterkonto som gav Cilla Jackert idén till serien om vanliga vardagspolisers vanliga vardag. Men det var produktionsbolaget Anagram i Lund och Martin Persson som insisterade på att serien borde förläggas till ett realistiskt, igenkännbart Malmö, inte som tanken var från början till Söder i Stockholm eller, som tanken var ett tag, till en namnlös modellstad, staden Staden.

Varför Malmö?

– Flera skäl. Det är en kompakt stad. Det är lätt att förflytta sig mellan olika inspelningsplatser. Och sedan är Malmö ganska ofilmat, svarar Martin Persson.

Många olika miljöer sammanpackade på en liten yta. Många miljöer som inte slitits ut av kameror. Båda dessa saker har liksom de, med undantag för Gizem Erdogan, förhållandevis nya ansiktena i de tunga rollerna bidragit till den realistiska, ibland nästan dokumentära ramen kring porträtten av polisernas professionella och privata relationer och problem.

– Hela serien utspelar sig på gatan. Jag har aldrig förr gjort en serie med så många olika inspelningsplatser. När vi var klara fick vi en karta av skådespelarna med 100 inspelningsplatser inprickade, över hela Malmö, berättar Martin Persson.

Man ser en fasad, ett gathörn, och känner igen sig. Killarna som hoppar från utkiksplattformen i Västra hamnen? Yes, det gjorde min son och hans kompisar alltför ofta när de var i den åldern? Parkbänken där några A-lagare slänger käft med poliserna Jesse och Leah? Jo då, det är Kungsgatan i Rörsjöstan, strax intill kvarteret där jag bott i tre olika lägenheter.

Magnus Paulsson ansvarade för ”platsavdelningen” under inspelningen av ”Tunna blå linjen”. Uppdraget är både att hitta inspelningsplatser och förhandla med lägenhetsinnehavare och butiksägare om lån av deras rum och lokaler.

– Sedan ska man också helst hitta en grann-lägenhet där teamet kan hålla till medan de väntar och hitta en lunchrestaurang i närheten där alla kan äta och p-plats för 50 till 80 meter bilar. Det är rätt komplext.

Själv bor Paulsson i kvarteren mittemot Ribban, Malmös långa sandstrand, en av de återkommande miljöerna i serien.

– För mig personligen, som annars mest jobbat på andra ställen i världen, har det varit extra roligt att för första gången få visa upp min hemstad, säger han och poängterar att ambitionen har varit att ge en så autentisk bild av staden som möjligt. Den väg poliserna tar från en plats till en annan ska, exempelvis, vara realistisk och logisk.

Det är kanske i det avseendet, realismen, det är rimligt att beteckna Malmö som tidigare ”ganska ofilmat”. Bo Widerberg visade fram det då moderna Malmö i debutfilmen ”Barnvagnen” från 1963 (Jan Troell svarade för fotot) och skrev in sig själv och arbetarstaden Malmö i filmhistorien med ”Kvarteret Korpen” samma år.

Men sedan har Malmö förekommit förhållandevis sparsamt i film och tv-fiktion, i alla fall i rollen som sig själv. På senare år har Malmö å andra sidan förhållandevis frekvent gjort tjänst som inspelningsplats.

En sen höstkväll, kanske snarast natt, för ett par år sedan lämnade ett festklätt gäng huset jag då bodde i, ett av de stora funkispalatsen vid Ribban. De hade varit nyårsfest i en grannlägenhet. En av scenerna i tv-serien ”Tsunami” hade spelats in. Den utspelade sig dock i Stockholm, inte i Malmö. Samma sak med upprorsmyset i ”Systrar 68”. Där fick jag se mina gamla hemkvarter vid Kungsgatan i Malmö bli utgångspunkt för ett demonstrationståg i Stockholm.

– Och nyligen flyttade en inspelning för Viaplay till Malmö, en serie som heter ”Threesome” och utspelar sig i London, berättar Joakim Rang

Strand, produktionschef vid den regionala utfilmfonden Film i Skåne.

Malmö har också ganska nyligen agerat stand-in för Berlin, i tv-versionen av Thomas Engströms thriller, ”Väster om friheten”, producerad av bland andra Anagram. Men stadens bro ut i den stora tv-världen började byggas betydligt tidigare än så.

– Det stora var ”Bron”, säger Joakim Rang Strand, men tillägger sedan att man kan ta ytterligare ett steg tillbaka i tiden.

– Det startade med ”Wallander”; 32 filmer på svenska, 12 på engelska. Det var verkligen industriell produktion. Och till det fyra säsonger av ”Bron”. De här två stora projekten har varit avgörande, säger han. Avgörande i den meningen att de skapade förutsättningar för fortsatt film- och tv-industriell verksamhet.

Eller som Ann Körling uttrycker det:

– Det byggdes upp en bransch här.

Men även om Malmö till och från varit både inspelningsort och spelplats är Wallanderfilmernas riktiga hem ändå Ystad. Inte bara för att det är där Kurt Wallander bor och verkar, utan för att filmerna till stor del spelats in i studiohangarena på det gamla luftvärnsregementet LV4:s område. ”Bron” däremot har inte bara spelats in i Malmö utan utger sig också för att utspela sig i en stad som heter ”Malmö” och i en annan som heter ”Köpenhamn”.

Men som alla jag talar med poängterar: Malmö i ”Bron” är, liksom Köpenhamn i ”Bron” en hårt stiliserad och estetiserad artefakt, en ren fiktionsprodukt, vilket också varit avsikten. Malmö i ”Tunna blå linjen” är något helt annat.

Cilla Jackert skrev för några år sedan manus till långfilmen ”Känn ingen sorg”, som utgick från Håkan Hellströms låtar.

– Och då kände jag att jag måste göra Göteborg till en av karaktärerna. Det var lite samma sak med Malmö. Jag kände att jag måste behandla Malmö som en person.

Hur ser den personen ut? Cilla Jackert, själv väldigt mycket från Stockholm, säger att man får en ”ung känsla” i Malmö, hälften av alla som bor där är under 35 år. Och medan Stockholm är en stad för arbete och karriär framstår Malmö som mer ”tillbakalutad”.

– Det är mer semester, säger hon.

Och precis detsamma konstaterade Karl Ove Knausgård när han i andra delen av ”Min kamp” summerade den första tiden i den stad han då nyligen flyttat till: ”Malmö var öppet, himlen över stan var hög, havet låg alldeles i närheten, det fanns en lång strand bara några minuter utanför centrum. Köpenhamn låg fyrtio minuter bort, och hela stämningen i stan var avslappnad, semesteraktig, totalt annorlunda än Stockholms stränga, hårda, karriärinriktade utstrålning.”

Japp. Välkommen till Malmö!

Men gängkriminaliteten, då? Skjutningarna? Fattigdomen? Utanförskapet? Hopplösheten? Allt detta finns, ingen Malmöbo förnekar det. Men en stad är en mosaik, inte en monolit. Och som Cilla Jackert påpekar:

– Om Malmö vore så förfärligt som många påstår, då skulle ingen bo där.

En andra säsong av ”Tunna blå linjen” är på gång.

Ska man ta det som ännu ett tecken på att Malmö på allvar skulle kunna ta upp konkurrensen med Stockholm, Göteborg och Trollhättan (Sveriges Hollywood) som film- och tv-stad. Ann Körling jobbar på saken. Det gör också Joakim Rang Strand, men han vill ändå framhålla att systerfonden på västkusten, Film i Väst, sitter på ”mycket mer pengar, fyra fem gånger så mycket”.

Film och tv görs där pengarna och produktionsapparaten finns, slår Mattias Nohrborg fast, och då kommer Malmö alltid att vara lillebror. Stor slår mindre. Störst slår stor. Så är det överallt. Han tar Frankrike som exempel. Paris dominerar. Sedan filmas det en del i Marseille. Och ibland något i Bordeaux. Tripp, trapp, trull. Stockholm, Göteborg, Malmö.

Själv har han ändå nyligen spelat in i Malmö. Mattias Nohrborg är en veteran filmbranschen. Han var länge drivande kraft i Triangelfilm. Nu driver han Triart Film, är verksam i produktionsbolaget B-reel Films och är en av producenterna bakom ”Jag är Zlatan”, den kommande spelfilmen baserad på stjärnans självbiografi.

– Och Zlatanfilmen kan man inte göra om man inte åker till Malmö. Vi har spelat in 80 procent av filmen där, i runt 30 olika miljöer. Rosengård, Pildammarna, Södertull, Borgarskolan.

Mattias Nohrborg kan Malmö. Han kom dit som barn, från Sollentuna, och blev kvar i 35 år, innan han flyttade till filmhuvudstaden Stockholm. Vi låter honom få sista ordet. Malmö?

– Det är en ganska spännande stad. Fulsnygg.

Per Svensson

per.svensson@dn.se

3 MALMÖKLASSIKER.

"Kvarteret Korpen"

Själva kvarteret, mitt i Malmö, revs i slutet av 60-talet. Men Bo Widerbergs film från 1963 är oanfrätt av tiden. Keve Hjelm som fadern, Emy Storm som mamman och Thommy Berggren som sonen som försöker bryta sig loss från de alkoholmättade livslögnerna och halvmisären i 30-talets fattig-Malmö. Av många sedd som en av de bästa svenska filmerna genom tiderna.

"NP Möller, fastighetsskötare"

Malmöitisk ädelbuskis. En av manusförfattarna var poeten Jacques Werup. Titelrollen gjordes av den skånska revystjärnan och skådespelaren Nisse Ahlroth (som också gått till filmhistorien som den förnedrade arrendatorn ”Månsson” i Hans Alfredsons ”Den enfaldige mördaren”).

"Bron"

Sveriges genom tiderna mest framgångsrika exportserie var, skulle man kunna säga, den gamla drömmen om ”Örestad” omsatt i dystopisk kriminalfiktion. Dansk-svensk samproduktion. Malmö och Köpenhamn sammanfogade till ett hyperscenograferat post-urbant landskap. Fyra säsonger 2011–2018. Turister i Malmö vill nu gå i Saga Noréns (Sofia Helin) fotspår.

19 Sehers jobb är att spegla Sverige

Seher Yilmaz drivs av att skapa jämlikhet och mångfald. Sedan två år tillbaka ansvarar hon för SVT:s Sverigespegling, vars syfte är att fler ska känna igen sig i programutbudet.

Det är tidig morgon i början av februari och trots att Seher Yilmaz inte är en morgonmänniska, svarar hon på första signalen med pigg röst. En orsak är den treåriga dottern som gärna kliver upp tidigt och inte tillåter att mamma ligger och drar sig. En annan är jobbet, som hon tycker är oerhört viktigt.

Vad betyder ”Sverigespegling”?

– Det är ett jäkla svårt ord, men kort beskrivet innebär det att jag ansvarar för att skapa processer, strukturer och förutsättningar av olika slag för att SVT som arbetsplats ska vara så likabehandlande som möjligt gentemot medarbetarna.

Arbetet sker metodiskt med hjälp av insamling av fakta, oavsett om det handlar om att titta på hur de 2 100 anställda bemöter varandra, om allas olikheter tillåts att få komma fram på mötena eller hur man kan skapa trygghet för varje medarbetare.

– Likabehandling är mycket känslor och upplevelser – då är det så lätt att man utformar verksamheten utifrån känslan. Men om man utgår från data går det att bryta ned svaren och se vad de beror på och förstå vad man kan göra.

Men också se om åtgärderna ger effekt. Det är ett sätt att hushålla med resurser.

Andra delar i arbetet kan vara rekryteringsprocessen och undersöka om organisationen har tappat personal inom vissa åldrar, om det finns en snedvridning mellan låg- och högutbildade, män och kvinnor eller mellan stad och landsbygd.

– På SVT är den geografiska spridningen en jättestor fråga. Men även internt behöver vi reflektera över olikheterna. Vi som bor i Stockholm – vad har vi för bild av resten av landet? Andra olikheter kan vara erfarenhet av att ha varit på flykt, av att ha växt upp på en liten ort eller av att ha varit utbränd.

– Alla erfarenheter ryms. Frågan är bara hur vi kan omsätta dem i jobbet så att vi blir bättre på att berätta om det och vara till för alla.

Vilken fråga skulle du säga är mest aktuell nu?

– I organisationen är det inkludering av personer med utländsk bakgrund. Det behöver vi arbeta vidare med. Titta på vilka hinder som finns här för att de ska söka sig till oss. Men med det sagt måste kompetens och hantverk alltid finnas med i grunden.

Vad kan vi tv-tittare få ut av ditt arbete?

– Förhoppningen är att fler ska känna igen sig. Det kan vara i en åsikt, ett perspektiv, en berättelse eller en känsla av att ”det här är för mig”. Kanske inte i varje program. Men det måste finnas något för alla.

Redan som tioåring hade Seher Yilmaz ett engagemang i frågor mot orättvisor och diskriminering, men också en stark lust att vara med och påverka. Delvis tror hon att det kommer hemifrån.

Sehers pappa var aktivist i Turkiet och kämpade för kurdernas rättigheter. För det fängslades han, men lyckades sedan till slut fly till Sverige. En tid senare kom också Sehers mamma.

– Min pappa stred för att få vara sig själv och för det straffades han oerhört hårt. I hela mitt liv har jag fått höra hur viktigt det är att kämpa för det man tror på, så det är klart att det sätter sig i en.

Själv är hon född i Kristianstad och uppvuxen i ett miljonprogramsområde i Lund. Tidigt insåg hon vikten av att utbilda sig och hon har en examen i statsvetenskap. Under åren har hon varit ordförande för Sveriges elevkårer, ledamot i Historiska museets insynsråd, jobbat på pr-byrån Prime och på fackförbundet Unionen.

År 2014 tog hon över ordförandeskapet för Rättviseförmedlingen vars främsta syfte var att verka för ökad jämlikhet och mångfald i samhället.

– Jag har ett starkt inre driv, men jag är inte särskilt målmedveten. För mig har det mer varit: ”Det här verkar kul, det jobbet vill jag söka.” Utåt kan det verka strukturerat och målmedvetet, men det är snarare väldigt lustdrivet.

– Det jag tycker har förändrats i samhället sedan jag började arbeta med frågor om mångfald, om hur vi hanterar olikheter och rasism, är att det pratas mer nu. Samtalet finns överallt och det sker mer med nyfikenhet än med rädsla. Det tycker jag är bra.

Lena Wreede TT

Seher Yilmaz

Gratuleras till: Fyller 35 år den 20 februari.

Gör: Jobbar med jämställdhet, mångfald och inkludering på Sveriges Television.

Bor: I Stockholm.

Familj: Maken Johan och dottern Maud, 3 år.

Aktuell: Släpper en fackbok om rasism på förlaget Natur & Kultur till hösten.

Om att fylla 35: ”Det känns bra, jag gillar att bli äldre – än så länge.”

Så firar hon födelsedagen: ”Det blir något enkelt hemma med familjen, allt annat känns lite oansvarigt just nu.”

Ligger på nattduksbordet: ”Jorden de ärvde” av Björn af Kleen. ”Den handlar om den markägande adeln, en del av Sverige som jag inte har utforskat.”

20 Förödd forskarutbildning leder inte till något svenskt forskningsunder

Läkare lotsas igenom forskarutbildningen. Och studier på svårt sjuka stuvas undan. Karolinska institutet har en del att förklara.

I början av 2000-talet talades med stolthet om ”det svenska musikundret”. Inte sällan förklarades framgångarna med den kommunala musikskolan.

Det finns säkert fler faktorer som borde nämnas. Som Abbas framgångar, till exempel. Men visst. Utan instrument, utan möjligheter att få pröva sig fram och öva, utan duktiga lärare som förmår lära ut hantverket – skulle sannolikt färre ha tagit sig lika långt.

Doktorandutbildningen har vissa likheter med den kommunala musikskolan. Också här handlar det om att lära sig att spela på nya strängar under överinseende av någon som redan kan.

Doktorander förväntas i första hand inte presentera rafflande forskningsresultat, utan lära sig det vetenskapliga hantverket. En doktorsexamen ska ses som ett slags gesällbrev. Ett bevis på att man behärskar det vetenskapliga skrädderiet. Att man kan sy i knappar, fålla en kjol och skära till slagen i en kavaj.

Arvid Sjölander är statistiker och docent på institutionen för medicinsk epidemiologi och biostatistik på Karolinska institutet. Han berättar att vissa av statistikerna på KI fungerar som personliga assistenter, snarare än handledande experter, åt läkare på forskarprogrammet. Många av doktoranderna kan inte hantverket och använder heller inte utbildningen till att lära sig det. De flyter igenom utbildningen genom att statistikerna gör jobbet åt dem.

Högskoleförordningen är glasklar: doktorand är man på 100 procent eller på lägst 50 av en heltid. Högskolepoängen motsvarar dock alltid fyra års heltidsstudier.

Förordningen rimmar illa med läkarpraktiken. Och här är paradoxen: Vid de stora universitetssjukhusen är det (nästan) omöjligt att komma vidare i sin ”läkarkarriär” utan att ha

disputerat. Samtidigt som unga läkare också förväntas visa framfötterna i den dagliga sjukhusverksamheten. Många har långt längre arbetsdagar än de schemalagda åtta timmarna. Forskningsledigt hela eller halva veckor är inte att tänka på. Den exklusiva forskarutbildningen blir något som man får syssla med någon strödag här och där och kanske några sena kvällar.

Arvid Sjölander är noga med att påpeka att det inte är individerna det är fel på, utan incitament och kultur. Han menar att systemet är korrupt och att vi producerar en kader disputerade läkare som inte behärskar forskningens elementa:

”Läkare säger: ’Jag har svårt med statistik’. Men det de menar är att de har svårt med vetenskaplig metodologi.”

Robert Harris är professor och vicerektor för forskarutbildningen vid KI. Han ser inga skäl att oroa sig över nuvarande ordning:

”Vi har inte sett något jätteproblem med prestationerna. Vissa är helt enkelt snabbare än andra.”

Betygsnämnden är en nyckelspelare i disputationsakten. Men i dag blir i princip alla godkända. Nämnden ska, enligt KI:s hemsida, sörja för att arbetet håller ”en vetenskaplig standard som kan förväntas vid ett internationellt framstående universitet och ha ett omfång som motsvarar fyra års forskar-utbildning på heltid”.

Vilket den alltså sällan gör i denna grupp.

Olof Akre, adjungerad professor vid KI och verksamhetchef vid Tema Cancer på Karolinska Universitetssjukhuset, tycker att

examinatorerna ibland väljs för att passa till doktorandens grunda kunskaper:

”Man väljer ju opponent till en disputation. Det lämnar öppet för att nivån på examinationen anpassas när doktoranden har begränsade kunskaper.”

Men det slår fel även på sjukhusen:

”Kravet på doktorsexamen för en överläkartjänst skapar också fel drivkrafter. Som verksamhetschef på Karolinska anställer jag hellre lite färre men skickligare forskare som överläkare. Alla behöver inte ha disputerat, man kan tänka sig en kortare vetenskaplig skolning för vissa. Det tror jag skulle ge bättre forskning till samma eller lägre kostnad.”

Prislappen för en doktorand brukar anges till 5 miljoner kronor. Det är mycket pengar för en utbildning där vissa, efter avslutade studier, inte ens förstår vad som krävs för att kunna besvara en forskningsfråga eller att redovisa ett pålitligt resultat. Och där alltför många inte heller förstår skyldigheten att redovisa resultat efter studier på människor.

Nyligen presenterade Transparimed siffror som visade att resultat från 277 läkemedelsstudier på svenska patienter, vissa döende i cancer, inte offentliggjorts. KI toppade listan över den oetiska och faktiskt olagliga bristen på redovisning (även om man ska tillägga att KI är en stor forskningsaktör).

Man kan vara kritiska av formella skäl. Till att det odlats fram en kultur där forskande läkare systematiskt bryter mot lagar som finns för att säkra utbildningsnivån och för att skydda försökspersoner. Men man kan också vara kritisk till resultatet. Till ett system där bristande hantverkskunnande fortplantas i

systemet. Där nya doktorander, som inte kan det vetenskapliga hantverket, handleds av docenter och professorer – som inte heller kan det.

Och där människor som – inte utan risker – lånar ut sina kroppar till forskningen behandlas som förbrukningsartiklar.

Det är knappast någon bra mylla för ett svenskt forskningsunder.

Hanne Kjöller

hanne.kjoller@outlook.com

20 ”Fusket i studieförbunden långt värre än befarat”

De senaste åren har skandaler och fusk kantat studieförbundens verksamhet. Nya uppgifter visar att situationen är långt värre än vad vi befarat. Det nuvarande systemet är bortom räddning – det måste göras om i grunden. Alla studieförbund skulle behöva genomgå ett rejält stålbad, skriver Magnus Ranstorp, Peder Hyllengren och Aje Carlbom.

DN. DEBATT 210220

I år fyller den svenska demokratin 100 år och under dess framväxt har folkbildning spelat en viktig roll. Den anses fortfarande så viktig att varje år fördelar riksdagen cirka två miljarder kronor till tio studieförbund genom Folkbildningsrådet. De senaste åren har dock skandaler och fusk kantat studieförbundens verksamhet.

Det omfattande fusket, framför allt på Järva i Stockholm, medförde att Folkbildningsrådet begärde in ”utökade kontroller” från studieförbunden under januari månad. Självkontrollerna ger sken av att fusket är på en begränsad nivå, men de är både vilseledande och ger långt ifrån en riktig bild av fuskets omfattning (till exempel olika mätmetoder och gränsvärden för fusk i olika studieförbund och inte minst kreativ statistik som får fusket att se mer begränsat ut än vad det egentligen är).

Men vi kan nu presentera nya uppgifter som visar att situationen är långt värre än vad vi befarat och tidigare beräknat. Detta då vi blivit kontaktade av fler djupt bekymrade ”insiders” från olika studieförbund som redogjort öppet och i detalj om fuskets omfattning och tillvägagångssätt. Den överskuggande bilden är att folkbildningen är ett bygge som verkligen inbjuder till bedräglig hantering av skattemedel.

En individ med lång bakgrund inom studieförbunden bedömer att omkring 60 procent av studieförbundens totala verksamhet är fusk. En annan studieförbundsveteran uppskattar samma siffra till omkring 70 procent av verksamheten. Vi uppfattar dessa individer som mycket insatta och trovärdiga och deras uppgifter skulle medföra att fusket inom studieförbunden överstiger en miljard skattekronor per år.

Ett av de allvarligaste problemen är den djupgående korruptionskultur där jakten på volymer – och därmed pengar – överskuggar allt. Ett systemfel består i en outtalad målsättning för studieförbunden att växa med 7–10 procent per år. Därmed blir volymjakten avgörande och alla i kedjan gynnas. Alla spelar med i spelet.

Studieförbunden behöver betala ut pengar för att få volym, vilket liknas vid att de köper verksamhet. Nästa del i volymkedjan är verksamhetsutvecklaren som måste ha ett visst antal timmar för att uppnå sina mål, därefter ska mellanchefen kunna få ihop sin budget för att bedriva verksamhet. Kedjan når hela vägen upp till riksnivå där det tas procent av varje avdelnings statsbidrag, dvs riksnivån är också betjänt av uppblåsta volymer. Att stryka verksamhet blir närmast omöjligt. Alla arbetar för att maximera volymen och både riksförbund och förbundsstyrelser har drivit på ökningar i decennier.

Den närmast totala bristen på regler vid utbetalningar är slående, vilket illustreras väl i samband med flera av de uppmärksammade skandalerna. En av de vi pratat med konstaterar lakoniskt att nästan inget av de felaktigt utbetalda medlen bröt mot reglerna, eftersom de är så ”elastiska” att de kan användas efter eget gottfinnande. Det är allmänt känt i studieförbundsvärlden att höga volymer är en riskfaktor, men ingen vill åtgärda det enligt våra källor, ingen frågar sig vad som är trovärdigt och rimligt i rapporteringen. Det normala är i stället att det finns en halleluja-attityd i form av ”åh vad bra!” när absurt stora volymer bortom rimlighetens gränser återkommande inrapporterats.

Folkbildningsrådet försöker göra gällande att felaktigheterna huvudsakligen består av ”administrativa misstag, rapporteringsfel, okunskap och brister i verksamheten”. Men det är brister i anordnarskap (studieförbundens förpliktelser för uppföljning) som är huvudproblemet.

Ett annat systemfel är att studieförbunden inte tar ansvar för den egna verksamheten enligt bidragsvillkoren och undlåter att göra rimlighetsbedömningar på grund av att de vill ha in stora volymer timmar och deltagare. Det går alltså inte att trovärdigt hävda att de ”blivit drabbade” när en grupp med samma efternamn som bor på samma adress haft cirkel tre dagar i veckan 45 veckor per år i flera år och får ut stora utbetalningar. Eller när en förening har åtta cirklar parallellt året runt med samma personer. Då handlar det snarare om att studieförbunden accepterar att bli lurade för att få upp volymerna: det blir en win–win-situation mellan två bedragare. Inbyggt i detta finns även jävsförhållanden då många av deltagarna i arrangemang samtidigt är anställda av studieförbunden.

I den samkörning av studieförbundens system som Folkbildningsrådet lyft upp som en kraftfull åtgärd för att motverka fusk poängterar källor att en sak är kartläggning – en helt annan sak är vilka åtgärder som vidtas. Finns det gemensamma regler mellan studieförbunden för att stryka felaktiga studietimmar? Hanteras denna bedräglighet på samma sätt i alla studieförbund? Våra källor hävdar uppgivet att bedrägeriet får fortsätta och verksamheten fortgå i brist på regler. När studieförbunden själva får avgöra om de stryker uppenbart

bedräglig verksamhet kan ingen rimligen påstå att den självförvaltande modellen fungerar.

Folkbildningsrådet påstår nu att man tar ”krafttag” för att åtgärda problemet med fusket. En åtgärd har varit att införa en gräns på högst 480 studietimmar per individ per år. Även detta är en extremt hög nivå. En mer rimlig övre gräns borde i stället handla om cirka 100 timmar per år, vilket även det bedöms att bara ett fåtal har en verklig närvaro i närheten av (riktigt omfattande kurser inom studieförbund upptar cirka 50 timmar över en termin).

Folkbildningsrådet tycks tro att lösningen är att anställa ett flertal kontrollanter men det blir sannolikt ett slag i luften. Dessa kommer inte att kunna kontrollera verksamheten då studieförbunden själva kontrollerar uppgifterna och eftersom rapporteringssystemet Gustav ligger på branschorganisationen Studieförbunden i samverkan. Inte ens studieförbundens revisorer och statistiker upptäcker felaktigheter då de varken vet vad de ska leta efter eller gör den rimlighetsanalys eller högupplösta granskning som skulle behövas.

Den samlade bilden av ”folkbildningsfamiljen” är att det handlar om en ekonomiskt korrumperad verksamhet där ingen längre har kontroll över hur skattemedlen används. Det nuvarande systemet är bortom räddning – det måste göras om i grunden.

Alla studieförbund skulle behöva genomgå ett rejält stålbad för att få ner volymhets. Sannolikt borde cirka 60 procent av verksamheten strykas. Vidare behöver utbetalningssystemet begränsas. Därför bör endast studieförbundens egna lokaler användas vid olika arrangemang när det är möjligt. Även samlokalisering av studieförbunden i samma lokaler skulle

effektivisera kontrollfunktioner och anordnarskap samt spara samhällsresurser. Rapporteringssystemet Gustav borde därtill ligga på Folkbildningsrådet och inte Studieförbunden i samverkan.

Men den främsta åtgärd som krävs är tillsättning av en djupgående extern granskning. Riksdagspolitiker måste skyndsamt besluta om detta. Granskningen behöver genomföras utan förvarning och att de som utför granskningen kan systemet så att de vet vad de ska leta efter. Först då kan studieförbunden komma bort från fuskbygget och visa upp riktiga siffror. Miljardrullningen till folkbildningen har pågått i decennier utan trovärdig granskning. Det räcker nu.

Den 1 februari i år uttryckte utbildningsminister Anna Ekström i riksdagen att ”felaktigt redovisad verksamhet som beror på slarv, medvetet fusk eller bedrägerier måste få ett slut”. Är det inte dags att täppa till slukhålet och visa att detta inte bara var tomma ord?

Magnus Ranstorp, docent i statsvetenskap vid Försvarshögskolan samt särskild rådgivare vid EU:s radicalisation awareness network, ett nätverk med över 7 000 praktiker som arbetar mot våldsbejakande extremism

Peder Hyllengren, analytiker vid Försvarshögskolan

Aje Carlbom, biträdande professor med socialantropologisk inriktning vid Malmö universitet

20 Omstridd skola anmäls för falsk marknadsföring

I höstas startade Dibber international i Sollentuna undervisning i engelska utan att ha tillstånd. Nu har skolan skickat ut ett reklamblad om att den erbjuder utbildning enligt det internationella programmet IB – trots att skolan inte är auktoriserad för det.

– Jag trodde knappt det var sant, säger föräldern Jonas Sandberg som har anmält skolan för vilseledande marknadsföring.

Dibber international i Sollentuna skapade stora rubriker i höstas när skolan drog i gång undervisning på engelska utan att ha tillstånd för det.

En grupp föräldrar vittnade om hur det fick deras barn att må dåligt och anmälde den fristående grundskolan till Skolinspektionen.

Skolan fick senare avslag på sin ansökan om att få starta undervisning på engelska. Skolchefen Sara Lundberg sade att man hade gjort en ”jättemiss” och att ledningen hade tagit till sig av den kritik som kom från Skolinspektionen om att man lyft fram den internationella inriktningen i alltför stor utsträckning.

Det var i slutet av december förra året. Nu marknadsförs skolan återigen som en internationell skola med IB-inriktning.

”Vi erbjuder en svensk grundskoleutbildning och en utbildning enligt IB-programmet”, står det i reklambladet som delats ut i området Norrviken i Sollentuna där skolan ligger.

Men skolan har inte hunnit genomgå den process som krävs för att den ska bli en auktoriserad så kallad International Baccalaureate-skola (IB).

Det betyder att de elever som eventuellt söker till hösten inte kommer att kunna få någon sådan internationell examen.

Jonas Sandberg är en av de föräldrar som har barn på skolan och som tidigare anmälde ledningen till Skolinspektionen.

Han blev förvånad när han fick den nya reklamlappen i brevlådan.

– Min första tanke var ”herregud, kan det vara möjligt att de kör samma sak igen”. Det känns nästan overkligt.

Jonas Sandberg är kritisk till att den nuvarande skolledningen kan fortsätta att driva skola eftersom han menar att den gång på gång har visat sig vara beredd att kringgå lagar och regler.

Han kontaktade Skolinspektionen. Men eftersom det den här gången handlar om marknadsföringen så hänvisades han till Konsumentverket där han i onsdags lämnade in en anmälan om falsk marknadsföring.

Sara Lundberg, som är skolchef för Dibber i Sverige, tycker inte att skolan skickar ut missvisande information.

Är det inte fel att locka föräldrar och elever under förespeglingar att ni erbjuder en utbildning enligt IB-programmet när ni inte är auktoriserade?

– Nej, det är inte fel eftersom vi arbetar enligt IB:s riktlinjer och har tillstånd från IB att vara en kandidatskola, säger Sara Lundberg.

Men eftersom ni ännu inte är auktoriserade kommer ju inte eleverna att kunna få någon godkänd IB-examen?

– Inte i dagsläget, nej.

När skolan under hösten ansökte om att få undervisa på engelska och uppgav att den samtidigt skulle följa IB-läroplanen fick den avslag av Skolinspektionen.

Det fanns det en otydlighet i skolans beskrivning av hur den planerade undervisningen skulle gå till, och en risk att skolan skulle blanda olika läroplaner på ett felaktigt vis, enligt Skolinspektionen.

Adna Jetis är jurist vid Konsumentverket. Hon kan inte kommentera den anmälan som lämnats in, men säger att det kan strida mot god marknadsföringssed om en skola marknadsför verksamhet som den inte har tillstånd för.

– Det kan leda till att skolan förbjuds göra marknadsföring genom ett förbudsföreläggande som ofta kombineras med vite.

Peter Letmark

peter.letmark@dn.se

Bakgrund. Lärarna pratade bara engelska

Efter sommarlovet rivstartade friskolan Dibber international school i Sollentuna med lärare i mellanstadiet som bara pratade engelska.

Skolan hette tidigare Norrvikens skola men köptes för två år sedan upp av den norska friskolekoncernen Dibber som ville skapa en internationell profil och döpte om skolan till Dibber international Sollentuna.

Det plötsliga språkbytet resulterade i att elever mådde dåligt och att en grupp föräldrar anmälde skolan till Skolinspektionen som fattade beslutet att skolan inte får undervisa på engelska. Bland annat skrev Skolinspektionen i sitt beslut att skolans ledning blandar två läroplaner i undervisningen, läroplanen för den svenska grundskolan, och den som kallas IB (international baccalaureate), på ett felaktigt sätt.

Eftersom skolans primära målgrupp är elever som är permanent bosatta i Sverige så är den nationella läroplanen bindande och kan inte ersättas av andra läroplaner.

Utbildningen i svensk skola ”ska genomföras på svenska utifrån den nationellt fastställda läroplanen”, skriver Skolinspektionen.

20 Akademibokhandeln till börsen

Volatis styrelse har fattat beslut om att utvärdera en eventuell utdelning av affärsområdet Akademibokhandeln till sina ägare i kombination med en börsnotering, meddelar Volati.

I verksamheten ingår även nätbokhandeln Bokus.

”Syftet är att ge Akademibokhandeln och Bokus bästa möjliga förutsättningar att öka tillväxttakten i sina digitala kanaler”, skriver Volati i ett pressmeddelande.

Målet är att slutföra utvärderingen under våren 2021 och återkomma till aktieägarna med mer information inför Volatis årsstämma den 28 april 2021.

TT

20 Jens Lapidus. ”Jag har velat utforska vad mod är”

Deckarförfattaren Jens Lapidus är tillbaka med nya ”Paradis city”. En bladvändare som den här gången utspelar sig i en dystopisk framtid. Eller som författaren själv uttrycker det:

– Boken är ett skräckexempel på ett extremt Sverige där vi har övergivit folkhemstanken totalt.

Jens Lapidus hade slutat som advokat och flyttat till Mallorca. Där, ofta vid Caixa café vid Plaza Weiler i Palma de Mallorca, omgärdad av ”eleganta mallorkinska damer”, inledde han skrivandet 2018.

Nu har han återvänt till Stockholm efter tre år utomlands – med en färdigskriven bok om 380 sidor.

– Jag betraktade Sverige lite på avstånd från en ö i Medelhavet och tog del av hemlandet genom tidningarnas rubriker. Det var nog en faktor till varför jag skrev den, förklarar han för DN.

Vi träffas i pressrummet på Albert Bonniers förlag i Stockholm. Den forna brottmålsadvokaten och juristen sitter med ena benet slängt över det andra, klädd i en jeansskjorta från Ralph Lauren och med grova kängor på fötterna.

– Efter att jag slutade som advokat och jurist har jag fortsatt att tänka på de lagar vi stiftar för att lösa ett problem. Hur kan de användas om de hamnar i ett annat samhällsklimat? Eller om man drar dem till sin spets – vad kan då hända? tänker han högt.

– Ett tydligt exempel som jag har debatterat flitigt är avlyssning. Polisen behöver det för att kunna stävja kriminaliteten, men metoden kan ju också användas för att avlyssna samhällskritiker och dissidenter i ett totalitärt system, säger han om en del av inspirationen till verket.

Boken utspelar sig i ett framtida Sverige som på många sätt skiljer sig från dagens. Det är hett av klimatuppvärmningen, det dricks vin på svenska druvor, bilarna är självstyrande och samhällsklimatet har hårdnat. Rejält.

Lapidus börjar direkt på bokens första sidor med att redogöra för handlingens begrepp ”Särområdeslag (2025:1252)”. En lag som reglerar särområden: stadsdelar med hög arbetslöshet, invandring och brottslighet, med ombyggda murar för att förhindra att invånare tar sig ut.

Polisen står samtidigt maktlös inför uppploppen, raseriet och de extremistiska rörelserna.

Handlingen förs framåt när en kvinnlig politiker blir kidnappad under ett tal i ett påhittat särområde.

Han har velat konstruera en värld som är Sverige – men framåt i tiden.

– Det är ingen science fiction, men ändå ganska nära verkligheten, där man använder lagstiftningen på ett demokratiskt sätt. Men ändå har det orsakat ett system som man inte

vill ha, men som kändes behövligt när det instiftades, förklarar han.

Hur var det att skriva en bok om en fiktiv framtida verklighet?

– Jag tänker att det tillfört ett extra lager och en extra nivå i mitt skrivande. Kanske också mer politiskt, även om det inte är min avsikt att skriva politiska kampskrifter, svarar han.

– I mina tidigare böcker har jag öst väldigt mycket ur här och nu. Upplevelser från mitt liv som advokat och saker jag sett med egna ögon, hört talas om, läst i polisutredningar eller som klienter har berättat.

Jens Lapidus tycker att han har kunnat vara ännu friare i ”Paradis city” eftersom han inte har behövt förhålla sig till någon verklighet eller autenticitet. Men den friheten har också varit svår eftersom trovärdigheten har varit viktig.

Den nya romanen har tagit längst tid av alla hans böcker att skriva. En utmaning, medger Lapidus.

– Att skriva den har varit roligt, men också jävligt svårt. Det har tagit lång tid och jag har kämpat länge. Jag tror det beror på att jag har slutat som advokat också. Jag fick oerhört mycket inspiration därifrån.

För trogna läsare av Jens Lapidus högenergiska böcker är det lätt att känna igen karaktären Emir. Författaren beskriver honom som ”en före detta kriminell man som själv är ett våldspaket, men som ändå tagit några steg tillbaka och försöker passa in”.

– Emir är en karaktär som jag har älskat att skriva om. Jag har en hatkärlek till den typen av personer och de återkommer jag till väldigt ofta i mitt skrivande.

Utöver Emir finns också Nova och Fredrika i handlingen. Två totalt olika karaktärer – en kommersiell influerare utan ideal, en polis med sträng moral.

– I början av skrivandet famlade jag ganska mycket, framför allt kring poliskaraktären Fredrika. Jag kände att jag ville ha en stel, lag- och regelföljande människa, men samtidigt en person med ett djup, förklarar Lapidus och fortsätter:

– Jag har velat utforska frågan vad mod är. Mod kanske är att våga stå upp för en viss princip när det blåser hårt. Men också att bryta mot något du tror på i något sammanhang.

I ”Paradis city” har våldet ökat. Men, menar Lapidus, med influeraren Nova, som säljer ut hela sitt privatliv inför sina följare, vill han skildra ett annat samhällsproblem.

– Kanske är de mer extrema rörelserna i samhällets yttre kanter ett svar på den totala tomheten som den vanliga medelklassmänniskan känner i dag. Där blir influerare en så tydlig bild av den fullkomligt vidriga meningslösheten i allt det här som denna ytliga livsstil handlar om, säger han.

– Jag tror verkligen inte på den.

I verket har han velat förstärka nuvarande samhällstrender och ”dragit på dem av bara helvete”.

– Den här boken är ett skräckexempel på ett ganska extremt Sverige där vi har övergivit folkhemstanken totalt. Vi tycker att vi har haft så mycket problem att vi har beslutat oss för att de som har orsakat flest problem inte ska få vara med längre, sammanfattar han.

Karaktären Emir får exempelvis inte ta del av välfärden eftersom han har klassats som en ”särskild gängrelaterad individ (SGI)”.

Han är svårt sjuk, men måste betala vården med egna pengar – pengar han inte har.

– De som klassats som SGI får klara sig själva, de har sabbat för mycket. Jag kan någonstans förstå den tanken; jag försöker hela tiden ge de dåliga krafterna det bästa argumentet. Det blir ointressant litteratur om man ska ge det negativa förkastliga argument.

Det är nu femton år sedan Jens Jacob Lapidus debuterade med braksuccén ”Snabba cash”. På dessa år har samhället förändrat på många olika sätt, menar han.

– Jag vill inte vara alarmist, kriminaliteten består av en massa olika typer av brottslighet. Vissa har gått ned, vissa har gått upp. Pratar du med kriminologer så säger de att det inte är säkert att den totala kriminaliteten i Sverige alls har ökat. Vi får inte tro att vi lever i ett laglöst land, för så är det inte, betonar han och fortsätter:

– En viss typ av kriminalitet har gått upp. Det är de här sprängningarna, skjutningarna och den väldigt hänsynslösa brottsligheten som inte riktar sig mot någon, utan struntar helt i att det finns människor omkring.

Hur tänker du kring den samhällsutvecklingen?

– Den är olycklig och beror på mängder med faktorer. Jag önskar att man kunde säga att det här handlar om bara bostadspolitik eller invandring, men det är inte så enkelt, säger han.

– Det är en cocktail av bostadspolitik, segregation, för hög invandring på för kort tid som Sverige inte har förmått att integrera in i

samhället, privatiseringar, skolan, jobb, politik, arbetsmarknadspolitik ... *You name it*.

Lapidus tillägger snabbt att ”Paradis city” inte är en ”grundad prognos” om framtiden. Däremot tror han att de samhällsproblem han precis nämnt inte heller kommer vara lösta i framtiden:

– Herregud, ett samhälle kommer aldrig till rätta med allting. Vi slipar hela tiden på systemet.

Vad vill du skriva om härnäst?

– Om kriminalitet, tror jag. Jag skulle tycka det var spännande att, efter att ha behandlat samtidens Sverige i flera böcker och även några år framåt, gå bakåt. Titta på hur det blev så här, kanske skriva om 1980–90-talen med lite mer episkt berättande.

Saga Malm

saga.malm@dn.se

JENS LAPIDUS.

Född 1974 och bosatt i Stockholm tillsammans med sin familj. Slog igenom som deckarförfattare 2006 med deckaren ”Snabba cash”. De senaste åren har han även författat barnböcker.

”Paradis city” utkommer den 24 februari på Albert Bonnier förlag.

Läser just nu: ”Hundparken”. ”En berättelse om ukrainska kvinnor och handeln med deras kroppar.”

Tittar på just nu: ”Tunna blå linjen”. ”Fantastisk, känns vederhäftig och ett nytt format som vi inte sett tidigare i Sverige.”

20 Lotta Olsson läser tre ungdomspocket

Patrik Lundberg

”Berättelsen om Sverige - en bok om demokrati”

Rabén & Sjögren

Det finns fler anledningar att lära sig läsa bra än att man utvecklar sitt språk och sin studieförmåga. Det bästa skälet är att kunskap är makt, och oändligt mycket kunskap finns i böckerna. I ”Berättelsen om Sverige” går Patrik Lundberg igenom hur Sverige ser ut i dag och hur makten är organiserad. Det handlar långtifrån bara om politisk makt, det finns många nivåer och även enskilda personer kan få fram sina idéer och genomdriva förändringar. Grundläggande demokratikunskap, och efter läsning bör man sätta den i händerna på sina föräldrar.

Morton Rhue

”Vågen”

Övers. Annika Bladh, En bok för alla

Hur går det egentligen till när ett totalitärt styre tar över, som det gjorde i Tyskland under nazismen? En lärare i Kalifornien bestämde sig 1967 för att göra ett experiment med sina elever, eftersom de bestämt hävdade att det inte skulle kunna hända i USA på sextiotalet. Utvecklingen blev... intressant, och gled snabbt läraren ur händerna. Boken är inte någon större litterär upplevelse, men förklarar hur snabbt en nära

Jag fattar inte.

Älskar de mig inte längre?

Kan det vara så?

gemenskap kan ta över och slå ut såväl förstånd som moral. Och det verkar faktiskt vara en sann historia.

Jacqueline Woodson

”brun flicka drömmer”

Övers. Athena Farrokhzad, Natur och Kultur

Ett av få lyriska verk för ungdomar, i begåvad översättning av poeten Athena Farrokhzad. Amerikanska Almapristagaren Jacqueline Woodson berättar inte bara sin egen uppväxthistoria genom starka, vackra ögonblicksbilder, utan också om den moderna amerikanska medborgarrättsrörelsen, från morföräldrarnas segregerade sydstater och barnens friare New York under sjuttio- och åttiotalet, till ett modernt USA där lagarna har blivit mer jämlika men de gamla fördomarna ändå lever kvar. Det handlar inte om identitetspolitik, det handlar om jämlikhet.

Lotta Olsson

lotta.olsson@dn.se

20 Förändringens stora känslotombola

Kattens liv är lugnt och lyckligt. Tills familjen plötsligt bestämmer sig för att skaffa… en hund! Spanska Marta Altés berättar allmänmänskligt och med humor om hur svårt det är med omvälvande förändringar.

Marta Altés

”Kattbossen”

Övers. Karin Nilsson, från 3 år. Bonnier Carlsen.

Förändring är svårt. Vare sig man är stor, liten – har päls eller klor, är det utmanande när livet och vardagen i det ändras. Och livet per se är ju fullt av förändringar som väcker känslor, ibland flera olika sorters på en och samma gång. Rädsla, ilska, avundsjuka, sorg, kanske till och med lättnad är bara några av beståndsdelarna i den känslotombola som en betydande förändring kan trigga – och det vet spanska Marta Altés.

Som bilderboksskapare har Altés visat att hon har ett särskilt öga för att gestalta de mest allmängiltiga och allmänmänskliga konflikterna i sina moderna fabler. Ofta med humor och alltid med en inbjudande färgpalett som i kombination med hennes rundade, fogliga linjer

stundtals lurar en att tro att hon stryker sina läsare medhårs.

Det gör hon nämligen inte alls. För bakom den tilldragande estetiken i hennes hemtama bildvärldar döljer sig – om inte ett bråddjup – så åtminstone en pågående diskussion om vad det faktiskt innebär att leva (och växa) i dag. ”Kattbossen” handlar inte om någonting mindre än så. Redan den inledande illustrationen på insidan av bokens pärm antyder att fallet för den orangea huskatten kommer att bli hårt. Väggarna i hemmet är fullkomligt tapetserade med bilder på familjens mjuka älskling, som nöjt och ostört ligger och sover i sin alldeles egen *hall of fame*. Så hur kommer det egentligen att gå när familjen skaffar en… hund? En hund som dessutom spiller, grisar, fjäskar och inte förstår någonting alls om regler och ordning?

Altés bilder fullkomligt dryper av fart och fläkt i sin gestaltning av den oordning som den nya arten frambringar i hemmets tidigare lugna vrår. Liksom av kattens stigande desperation.

Det är en rolig, charmig bok om att bli fler i familjen.

Och om att hitta sin plats i den nya konstellationen.

För ju fler, desto roligare är det ju. Trots allt.

Alexandra Sundqvist

alexandra.sundqvist@dn.se

21 Ledare: Det viktiga är att barn läser böcker, inte vad de läser

Häromdagen var det bokhyllans dag, och sociala medier svämmade över av bilder på svällande samlingar. Det underförstådda budskapet var förstås: Se så många böcker jag har, se så bildad jag är. Jo, boken har blivit ett statusföremål. Och det är synd. För nog ska man ha vördnad för böcker. Men problemet med det vördade är att det är så svårt att närma sig, och är det något vi inte har råd med, så är det ett avstånd mellan oss och vår arts samlade anteckningar.

De vuxna behöver man inte oroa sig särskilt mycket för. Deras läsande har ökat sedan 2015. Även ljudbokskonsumtionen går uppåt – i fjol med hela 44 procent, visar en färsk rapport från Svenska Förläggareföreningen och Svenska Bokhandlareföreningen.

Detta är mycket goda nyheter, särskilt i ljuset av att pandemin höll oss borta från bokaffärer och inte minst biblioteken, som tidvis höll stängt. Ändå ersattes inte läsandet med andra aktiviteter. I stället laddade folk ned ljudböcker och kunde därmed, för en billig peng, fortsätta försjunka i det långa berättande som är en bok.

Med dagens barn och unga är det sämre bevänt. Visst läser de, men inte böcker, och inte på

papper. Deras läsande sker främst via mobilen, paddan och datorn.

Spelar då detta någon roll? Ja. För på skärmen skummar man, och texterna är kortare. Därigenom blir läsandet flyktigt, snuttifierat. Den långa, sammanhållande koncentrationen uteblir, och därmed det där totala uppslukande som hänger samman med bokläsning, då man för en lång stund lämnar sig själv och uppgår helt i någon annans värld. En rad studier har dessutom visat att text är lättare att ta till sig på papper än på en skärm. Neurovetaren Maryanne Wolf talar i en ny intervju med Dagens Nyheter om detta som att papperstext möjliggör djupläsning.

”Djupläsningen ger en väldigt viktig, sofistikerad förmåga till kritisk analys. Och vår förmåga att anta andras perspektiv, empati. Och när man drar samman de två sakerna, kritisk analys och empati, så har man förmågan att värdera vad som är sant”, konstaterar hon (20/2).

Det betyder inte att skärmar är värdelösa. Tvärtom. Den nya tekniken är underbar för snabb informationssökning, nyhetsinhämtning och sociala kontakter. Men denna typ av läsande bör ses som ett komplement till boken – inte en ersättare.

Forna tiders bekymrade debatt om vad för böcker folk läser är mindre intressant, och föraktet mot den ”dåliga litteraturen” – barns flick- och pojkäventyrsböcker, ungdomars - fantasy och vuxnas deckare – är missriktat. Det viktiga är inte att vi läser god och uppbygglig litteratur, utan att vi läser böcker över huvud taget.

Om vi vill säkra bokens ställning hos det uppväxande släktet borde vi i stället kanske hantera den som den praktiska kunskapen matlagning. Det börjar med att man lär barnen att göra chokladbollar, sedan går man vidare till pizza, varpå man sticker ett recept på köttfärssås i deras hand. För många stannar det vid förmågan att laga vanliga vardagsrätter, och det räcker gott. Med hjälp av detta kan de få i sig näring på ett njutbart sätt livet ut.

Likadant är det med bokläsandet. Det duger inte att bara säga att barn måste börja läsa. Man måste väcka en lust till läsningen, och därur skapa en vana. Kanske vissa som nyblivna vuxna sedan lägger böckerna på hyllan. Men någonstans därinunder ligger vanan och pockar, och rätt vad det är återupptar de den. För detta är i slutänden boken: inte en statuspryl, utan ett bruksföremål. **DN 21/2 2021.**

21
Språkkrönika: Vad skiljer grönt från blått?

Är triangeln i målningen vi tittar på grön eller blå? Jag säger grön, mitt sällskap säger blå. Konstnären själv sa vit, eller *Bærtlingvit* som den lite mjölkiga turkosa färgen har kommit att kallas. Färgen var resultatet av Olle Bærtlings (1911–1981) jakt på en nyans som inte återfinns i naturen.

Färger är ett av de mest tacksamma områdena för att undersöka triangeldramat mellan verkligheten, våra opålitliga sinnen och det godtyckliga språket. I senaste numret av Språktidningen får vi lära oss att hur vi benämner färger har sin egen evolutionsteori. I alla fall är det så antropologen Brent Berlin och lingvisten Paul Kay formulerade saken i standardverket ”Basic color terms” från 1969. Teorin har med viss modifikation stått sig genom åren.

Vissa språk, som dani som talas i Papua Nya Guinea, bryr sig bara om att skilja på ljust och mörkt. Men om det ska till en tredje färg i ett språk så är det alltid rött, som i tiv som används i Nigeria och Kamerun. Förutom att jag kan tänka mig att det har underlättat överlevnadschanserna att kunna benämna blodets färg, så är svart, vitt och rött också en färgkombination som visat sig extremt effektiv inom grafisk kommunikation.Det går verkligen att förstå dem som nöjer sig med de färgerna.

Först efter det ljus-mörk-röda dyker ord för färger som gult och grönt upp. Till min lättnad lär jag mig att blått och grönt i många språk sorteras in under samma term, i alla fall halvvägs in genom färgevolutionen.

Med fler termer får vi fler färggränser att tvista om, och olika språk sätter också ner sina gränspålar på olika platser i färgspektrumet. Därför är det ofta svårt att översätta färger rakt av mellan olika språk. Ryskan skiljer på ljusblått och mörkblått, och japanskan använder sitt ord för blått – *ao* – även där många svensktalande skulle säga grönt, till exempel för trafikljus, omogna frukter och nybörjare. Något som kommer sig av att ordet ao var det ord som i japanskan tidigare stod för både blått och grönt.

Jag undrar vad Olle Bærtling hade sagt om det.

Jonas Mattsson Redaktör på Språktidningen

21 ”Tänk inte att andra är dumma i huvudet”

Nyfikenheten ledde henne till filosofin. I dag menar Åsa Wikforss att förståelsen för begrepp som ”sanning” och ”kunskap” är avgörande för att rädda demokratin. Kultursöndag möter Sveriges mest synliga filosof i ett samtal om behovet av bildning och optimism.

Det hann bli några månader i Svenska Akademien innan pandemin slog till. Det var tur, säger hon, liksom det var tur att de var fyra kvinnor som valdes in samtidigt, Ellen Mattson, Anne Swärd, Tua Forsström och hon själv, Åsa Wikforss.

Institutionen är märklig nog som det är, med sina ritualstyrda sammanträden och middagar. När det inte längre gick att hålla fysiska möten blev det något av en utmaning.

– Teknikkompetensen är ju lite ... blandad.

Under våren utvecklade de former för digitala sammankomster, men först då alla fått uppkopplingar som förmådde skydda Akademiens hemliga diskussioner. Den har under året delat ut avsevärda extra medel till coronadrabbade författare och forskare.

– Det är väldigt spännande att vara med. Det finns mycket kulturhistoria i väggarna. För mig är detta också roligt och lite av ett nytt kapitel,

efter att ha varit inom universitetsvärlden så länge, och nu när barnen är utflugna.

Hon ser fram emot att återuppta de vanliga rutinerna, när det går, inte minst det sociala, som middagarna på Gyldene Freden där samtalen blir mindre formella.

Åsa Wikforss valdes in i Svenska Akademien 2019 på stol nummer sju, där den tidigare ständiga sekreteraren Sara Danius satt, och en gång långt före dem, Selma Lagerlöf. Hon är också ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien. År 2008 blev hon professor i teoretisk filosofi. Ingen kvinna hade haft den titeln i Sverige innan dess. Åsa Wikforss och kollegan Kathrin Glüer var först.

I fjol belönades Åsa Wikforss med utmärkelsen Årets folkbildare, och 65 000 gymnasie-ungdomar har fått hennes bok ”Alternativa fakta” från 2017 skickad till sig. Det finns fog för att kalla henne Sveriges mest synliga filosof. Hon undervisar, forskar, föreläser, skriver, läser, deltar i den offentliga debatten. Hon tycker att alla delar är roliga. Då och då går hon ut med hunden också, han är liten och vit.

Just nu leder Åsa Wikforss ett tvärvetenskapligt forskningsprogram om kunskapsmotstånd, finansierat av Riksbankens jubileumsfond, samtidigt som hon slutför arbetet med boken ”Därför demokrati” (Fri Tanke). I den knyts desinformation, förtroendekollaps och demokrati ihop, med stormningen av Kapitolium som ett exempel på vad det kan leda till. Boken har växt fram i dialog med hennes bror, Mårten Wikforss, som bidrar med reflektioner.

Hon har använt begrepp som sanningskris. Det finns andra, liknande, som ”sanningens

förruttnelse”, som hon citerar ur den amerikanska tankesmedjan Rand corporations årliga forskningsrapport.

– Man kan identifiera några komponenter som brukar finnas med i sanningskriser. Det här har ju hänt förr, säger Åsa Wikforss, och jag anar vanan att föreläsa i hennes sätt att tala.

Sanningskriser gör demokratiska samhällen sårbara, förklarar hon. I sådana tider märks ofta en uppluckrad gräns mellan åsikter och fakta. Det läggs ett större fokus på den egna upplevelsen, i kombination med en sjunkande tillit till etablerade kunskapskällor, som forskare och traditionella medier: det man inte själv har varit med om, tror man inte på.

Oenigheten ökar, meningsmotståndare börjar uppfattas som rena fiender. Utvecklingen förstärks nästan alltid av nya sätt att kommunicera.

– I USA definierar Rand fyra sanningskriser under det senaste seklet: i samband med att dagstidningarna slog igenom brett på 1890--talet. De var ofta opålitliga. Sedan på 1920-talet, 1970-talet, och så nu. Radio och tv har båda kunnat användas för att manipulera människor. Nu har vi internet och sociala medier.

När människors förtroende och tillit till kunskapskällor slås sönder går det utför. Nedbrytningen av människors förtroende och tillit till kunskapskällor kommer smygande, så sakta att vi kanske inte märker vad som hänt förrän det är försent. När demokratin är död går folk fortfarande och röstar.

– Glöm inte det! utbrister hon. Det är därför vi måste prata om varför vi ska ha demokrati. Hela tiden!

Åsa Wikforss drar sitt strå till stacken. Mer än stränghet finns något drivet och bestämt i hennes röst, och blick, även när man kommunicerar digitalt. Det går inte att ses, det finns riskgruppspersoner i närheten.

Det var länge sedan hon bodde i Göteborg, men intonationen avslöjar genast var rötterna finns. Föräldrarna Wikforss flyttade till Högsbohöjd från Skåne, strax innan dottern föddes, 1961.

– Nej, något akademikerhem var det ju inte, svarar hon på en fråga om familjens bakgrund.

– Men det var ett hem där det fanns böcker. Alla läste. Båda mina föräldrar gjorde det, hela tiden. Pappa var intresserad av historia. Och mamma studerade på universitetet när hon var lite äldre, när min bror och jag var små.

Åsa Wikforss morfar kom ur en facklig utbildningstradition, och hade varit engagerad i bildningsrörelsen inom Sjöfolksförbundet. Han såg till att sjömännen fick bibliotek, hade tillgång till litteratur.

– Min familj åkte till biblioteket varje söndag och lånade böcker. Det var fint. Jag minns doften där väldigt tydligt.

Hon läste klassiker, nämner Jack London, Jules Verne, senare var det Pär Lagerkvist som gällde, i synnerhet hans poesi.

– Och jag hittade tidigt till Selma Lagerlöf, det är ju lite roligt.

Böckerna ledde henne till litteraturvetenskapen, som hon studerade samtidigt som hon jobbade

halvtid som lärare, eftersom hon inte hade bestämt sig för vad hon ville bli.

Ett tag trodde hon skådespelare, men hon sprack i provet till scenskolan. Helt rätt, tycker hon i efterhand, men det dröjde innan hon insåg att hon nog aldrig varit särskilt intresserad av teater.

– Jag tycker om att prata inför folk, men kan inte gestalta. Det är ju något helt annat.

På litteraturkurserna drogs hon åt de filosofiska frågor som uppstod kring vad det innebär att tolka en text. Efter ett par terminer insåg hon att hon borde pröva filosofi som ämne, och försöka gå till botten med det mest grundläggande.

– Mina föräldrar hade inga synpunkter på vad jag läste, så länge det var på universitetet. Det var viktigt för mamma. Jag sneglade ett tag på en folkhögskola, men det gillade inte hon.

Det blev Oxford. I samband med en konferens i Stockholm började hon prata med en engelsk professor, med Wittgenstein som specialitet, som bjöd henne till det anrika universitetet.

Där öppnades världen, och där träffade hon amerikanen Adam, som läste juridik. En tid senare ledde ett Fulbrightstipendium till Manhattan. När hon doktorerade vid Columbia hade, såvitt hon vet, ingen svensk kvinna tidigare disputerat i teoretisk filosofi.

Åsa Wikforss och Adam blev kvar i tolv år, och var tvåbarnsföräldrar när de återvände till Stockholm.

– Det var ett väldigt mansdominerat ämne när jag blev doktorand. Jag hade inte en enda kvinnlig lärare. Institutionen hade inga

anställda kvinnor. Men vet du, det bekom mig inte så mycket. Jag har haft ett stort självförtroende, inte tvivlat, utom det tvivel som alltid finns när man ägnar sig åt akademiska frågor. Och jag hade tur, det fanns bra män vid institutionen, män som uppmuntrade de kvinnliga studenterna.

Hon återkommer till turens roll – en livsvisdom, kallar hon insikten om den. Man tror att man är skicklig för allt man åstadkommit, när mycket är tillfälligheter. Två personer har helt säkert spelat en avgörande roll: kollegan Kathrin, som tidigt också blev en nära vän. De har stöttat varandra under åren, i allt.

Och så pappa:

– Jag har tänkt mycket på min pappa och hans hundraprocentiga, okritiska förtroende för mig. Han gick bort för tidigt, när hon var 33, och när Åsa Wikforss berättar om honom i vårt distanserade videomöte syns det blanka i blicken på min skärm.

– Jag får ju tårar i ögonen bara jag tänker på honom, säger hon och skrattar nästan lite förläget.

När hon ser tillbaka på åren i Högsbohöjd och den syn på arbete och bildning hon växte upp med kopplar hon ihop erfarenheten med hur den svenska demokratin växte fram:

– Oavsett bakgrund berikas människor av böcker. De ger oss dessutom det vi behöver för att på bästa sätt kunna utnyttja den makt som demokratin lägger i våra händer, för att förstå samhället, dess historia och dess framtid.

Nu har hon varit i universitetsvärlden i decennier, med undervisning som en del av

professorstjänsten. I flera år har hon i artiklar och böcker riktat skarp kritik mot svensk skola, och när jag frågar om vad hon möter i dag säger hon kort: studenterna kan inte skriva.

– Jag ägnar 90 procent av min handledningstid på kandidatkursen åt att rätta rena språkfel, stavning, meningsbyggnad. Det är absurt.

Hon poängterar att det inte handlar om studenter med icke-svensk eller socioekonomiskt utsatt bakgrund, eller om läs- och skrivsvårigheter.

– Jag har emellanåt pensionärer på mina kurser. De har vitt skiftande bakgrundskunskaper, men alla kan skriva. Bland de yngre har även begåvade studenter svårt att sätta ihop en mening utan meningsbyggnadsfel. Det blir ett oerhört handikapp.

Hon är rasande på skolan:

– Det tycks finnas någon teori om att man kväser kreativitet om man rättar de ungas språk, men det är precis tvärtom. Hur ska man kunna bli kreativ utan ett språk?

På motsvarande sätt hoppas hon att skolan väljer bort de senaste läroplanernas fokus på ”kreativt tänkande” och egen faktainsamling till förmån för kunskapsgnugg. Med tydligt syfte.

”Krigets första offer är sanningen”, är ett citat som tillskrivs den amerikanske senatorn Hiram Johnson från 1917, men också den grekiske dramatikern Aischylos. När jag frågar hur hon ser på sambanden mellan sanning och demokrati säger Åsa Wikforss att bara den som har kunskap har möjlighet att fatta grundade beslut – som vilket parti man ska rösta på för

att få det samhälle man vill ha. Och hon trycker på hur farlig desinformation kan vara.

– Det finns två sätt för en styrande att få folk att göra som man vill. Det ena är att tvinga dem, sätta pistolen mot tinningen. Det andra är att få dem att agera självmant, att få dem att vilja göra det – det är lättare, särskilt om det handlar om många miljoner människor. Då handlar det om att styra deras övertygelser.

Inträdestalet till Svenska Akademien, som hölls i december 2019, avslutade Åsa Wikforss med: ”Vi har alla att förvalta den samlade erfarenhet som erbjuds oss av det samhälle vi föds i, att vårda den och föra den vidare. Det är så vi håller mörkret stången och bevarar det väsentligen mänskliga hos oss.”

Hon säger att det syftar på betydelsen av bildning, i bemärkelsen ”veta tillsammans”. Jag vill veta hur hon ser på en människas ansvar som medborgare att hålla sig korrekt informerad.

– Vi behöver en någorlunda gemensam verklighetsbild: en gemensam förståelse för vad vi är och var vi kommer ifrån. Idéhistorikern Sverker Sörlin har formulerat det fint i sin bok ”Till bildningens försvar”. Han skriver att ”om vi ska leva tillsammans måste vi veta tillsammans”. Det där tror jag på.

Jag säger att jag har träffat många amerikaner som tar avstånd från etablerad kunskap. En majoritet av republikanska väljare tror på allvar att presidentvalet vanns av Donald Trump. Vad har man för ansvar som medborgare att ta reda på hur saker förhåller sig?

– Se på Tara Westover, som skrev ”Allt jag fått lära mig”. Hon tog sig ur erbarmliga

förhållanden, isolerad i en mormonfamilj i Idaho, förvägrad skola. Hon tog sitt ansvar och utbildade sig. Men kan man kräva att folk riskerar liv och lem? Många av de som röstar på Trump har ju vetat om att han har ljugit, men valt att ändå tro på honom. I de fallen kan man tycka att man bör ta reda på hur motargumenten ser ut, hur det förhåller sig.

Kunskapsmotstånd handlar inte om att människor är okunniga, fortsätter hon. I så fall skulle det räcka med att upplysa dem.

– Det handlar om känslor och attityder, snarare än om okunnighet. Så man måste skapa en situation av respekt och tillit. Det är lättare sagt än gjort, jag satt en gång på en middag bredvid en kille som visade sig vara klimatförnekare. Jag blev irriterad, jag visste att inget av vad jag sa skulle ha någon som helst effekt och mycket riktigt blev han jättearg. Det slutade med att jag spillde vin på honom.

Hon säger muntert att ja, det *är* svårt, men att man måste försöka visa folk respekt: tänk inte att de är dumma i huvudet.

Middagar – med vänner – och umgänge hör annars till det hon saknar mest. Att göra sig fin, slippa mjukiskläderna. Inte behöva oroa sig för sin mor, som är 92 och lever ett isolerat liv i Ystad. Svärföräldrarna är på andra sidan Atlanten. Dem oroar sig Åsa Wikforss och Adam också för.

Döttrarna längtar ständigt till USA. De åker minst en gång om året, men har inte varit där sedan sommaren 2019. Klart att det känns. Och så utvecklingen där, som de känner stor sorg över, med ett samhälle så delat att det knappt håller ihop.

Nu tillbringar de dagarna ensamma i lägenheten i Vasastan, hon och maken, som är delägare i en av Sveriges största affärsjuridiska advokatbyråer. De arbetar i var sitt rum, ses i köket över en fika. Det är ganska trevligt, tycker hon. De jobbar hårt och nästan hela tiden.

– För tio år sedan hade det aldrig gått. Nu är det möjligt – och jag är snart 60 och känner att jag kanske har några år då jag tycker att jag har något viktigt att bidra med.

När jag frågar Åsa Wikforss vad hon gör när hon inte jobbar följs det av den längsta tystnaden i våra samtal. Den varar flera sekunder. Sedan börjar hon skratta och säger:

– Läser?

Hon följer nära den politiska debatten i USA, säger att det finns stora skillnader mellan länderna men att det inte hindrar att Sverige är sårbart, på sitt sätt.

– När jag skrev min första bok pratade jag mycket om hoten mot kunskapen, men sa inte så mycket om varför kunskapen är viktig för demokratin. Det var naturligt att ta den frågan vidare.

Nu ser hon det som en brandkårsuppgift, och vi är tillbaka där vi började.

– Vi måste fortsätta tjata om detta. Vi måste vara uppmärksamma på demokratins värden. Ibland hör man fadda saker som ”tja, det är väl bra att alla får vara med och bestämma, även om det blir lite rörigt”. Men nej! Det är mer än så! Demokrati är *mycket* bättre än allt annat! Inga folkmord, ingen massvält, högre folkhälsa och större livstillfredsställelse och så vidare. Varför pratar vi inte om det? Låt oss klargöra

varför vi vill ha demokratin, och på vilket sätt den är sårbar. Den ligger i våra händer. I Sverige krävs det bara två riksdagsbeslut med enkel majoritet och ett extraval emellan för att nedmontera demokratin.

Det är ganska dystra saker vi har talat om, men du brukar kalla dig optimist – hur kan det komma sig?

– Det är kanske ett personlighetsfel jag har, en läggning. Det är förstås inte särskilt rationellt, men jag tror alltid att det fixar sig, både i det privata och i det offentliga. Däremot är jag inte så optimistisk att jag tror att det fixar sig utan att man gör någonting.

Sanna Torén Björling

Åsa Wikforss.

Född: den 25 juli 1961 i Göteborg.

Bor: i Vasastan med make och hund. Två vuxna döttrar.

Professor i teoretisk filosofi vid Stockholms - universitet.

Utbildad i Stockholm, Oxford och med en doktorsexamen från Columbia University, New York.

Ledamot i Svenska Akademien och Kungliga Vetenskapsakademien.

Tilldelats flera priser, bland annat Natur & Kulturs populärvetenskapliga pris. Utsågs till Årets folkbildare 2020.

Hennes bok ”Alternativa fakta” från 2017 skickades 2017 till 65 000 gymnasieungdomar.

”Därför demokrati” utkommer i maj (Fri Tanke).

Åsa Wikforss tipsar om tre viktiga böcker.

”Fascismens metoder” av Jason Stanley

”Filosofen Jason Stanley tar avstamp i sin judiska familjs historia och deras flykt från Nazityskland. Han urskiljer tio centrala teser som kännetecknar fascistisk politik och lär oss vara uppmärksamma på varningssignalerna.”

”Sverigevänner” av Jonathan Lundberg

”Lundberg gör en journalistisk djupdykning i hur Sverigedemokraterna kommit att dominera sociala medier och reder ut deras relation till alternativa medier. Han beskriver nätkrigets regler och hur bilden av Sverige blivit en del i det globala kulturkriget.”

”Att överleva envälde” av Masha Gessen

”Gessen har tidigare skrivit om hur Ryssland återigen blivit en totalitär stat och i den här boken beskriver hon utvecklingen i USA under de senaste fyra åren och dess katastrofala konsekvenser för demokratin.”

21 Koloristen som målade ett Göteborg som inte finns kvar

Genom utsikten från mammas lägenhet fångade Åke Göransson kvarter som senare revs till marken. Lagom till Göteborgs 400-årsjubileum bad vi - författaren *Lydia Sandgren* skriva om en konstnär som målat stadens historia. Här berättar hon om den isolerade koloristens liv och verk.

Hanna Göransson i Landala hade kökssoffan full av oljemålningar. Det var hennes son Åke som hade gjort dem och hon ville inte göra sig av med dem så länge han levde. Han var visserligen ännu ung, men han hade tuberkulos. Och så satt han på Lillhagen för schizofreni.

De senaste åren hade Åke inte gjort mycket annat än att måla. Han hade knappt lämnat hemmet. Fästmön och dottern träffade han sällan, kamraterna hade han glidit ifrån. Det var länge sedan han klarat av arbetet som frisör. Inte heller konstnärsdrömmarna hade det blivit något med, trots att han gått på Valands målarskola.

1940 gjorde Åkes gamla vän Arne Stubelius ett besök hos Hanna i Landala för att förhöra sig om hur det gått för honom. Åke var inlagd sedan flera år, men Arne fick se de där målningarna. Han förstod genast att det var ett stort fynd och såg till att ta hand om verken.

Upptäckten i kökssoffan skapade sedermera sensationsrubriker. Två stora separatutställningar ordnades i Stockholm och Göteborg. Det blev succé: lovorden haglade, tavlorna sålde, mamma Hanna fotograferades vid den berömda möbeln.

Konstnären själv var emellertid omedveten om sin plötsliga framgång. Vid det här laget var han djupt inne i sin egen sjukdomsvärld. Han målade inte ens längre, i skissblocken blev det mest klotter. När han besökte sin stora utställning på Konsthallen var det första gången han lämnade sjukhuset. Han kände i alla fall igen sina målningar. ”Den där Åke Göransson var visst en rätt bra målare”, ska han ha sagt efteråt, ”men vart tog han vägen?”

Första gången jag kom i kontakt med Åke Göransson var på en konstvandring med jobbet. De där Göteborgskoloristerna hade jag hört talas om men förpassat till ett dammigt arkiv långt bak i hjärnan, för just då var jag sysselsatt med min påhittade Gustav Becker och hans hyperrealism. Men nu fick jag alltså betrakta de tavlor som förevisades. Där hängde bland annat ”Modern sovande” och ”Gatan i ljusa färger”. Jag minns känslan av att få en stöt, att något vaknar till.

Sedan glömde jag bort alltsammans. Det var först när min roman var ute i världen och tankarna lämnades fria för annat som jag mindes tavlorna av Landalakonstnären som hamnade på Lillhagen. Vi bor ju bara några hundra meter från varandra, jag och Åke, men med ett sekel emellan.

I dag ligger Landala mitt i stan, men räknades fram till 1883 som en förstad. Under Åke Göranssons tid var det utpräglade arbetarkvarter. Bebyggelsen bestod till större

delen av de för Göteborg så typiska landshövdingehusen, vilka uppfördes en masse runt förra sekelskiftet. Staden med sina stora industrier expanderade och bostadsbristen sköt i höjden bland arbetarna. Efter flera förödande eldsvådor var det förbjudet att bygga trähus på mer än två våningar, men i och med landshövdingehusens listiga lösning med en nedervåning i sten kunde man uppföra fastigheter med fler lägenheter. Bostäderna var enkla, funktionella och ofta överbefolkade – hade man ett extra rum kunde det ju hyras ut till inneboende.

I ett sådant hus hade Hanna Göransson och hennes fyra söner en etta på 32 kvadrat. Lägenheten låg på Höjdgatan 10, en adress som Åke skulle förbli knuten till livet ut.

Pojken Åke blev tidigt faderlös. Han var duktig på att rita och tecknade så fort han kom åt. Han beskrivs som en vänlig, ljus själ. Han var tidigt begiven på kaffe och cigaretter; vid elva års ålder var han tobaksberoende. Tretton år gammal slutade han folkskolan och började som lärling på en raksalong. Arbetsdagarna var uppåt tolv timmar. Efter hand avancerade han till barberare och blev av allt att döma en skicklig sådan.

Redan i tonåren var han djupt upptagen av sin konstnärliga förkovran: han tog korrespondenskurser i teckning och studerade konstteori på egen hand. Siktet var inställt på Valands målarskola. Där kom han också in år 1924. Tor Bjurström var lärare, och bland hans elever fanns de som, jämte Åke Göransson, skulle komma att kallas Göteborgskoloristerna.

Den unge Valandstudenten hade lektion till halv fyra, och från fyra och framåt jobbade han på rakstugan. Tiden var knapp och arbetsbördan

hög, men utifrån sett tycks livet ha rullat på ganska väl fram till 1927. Då föddes Åkes första och enda barn. Detta verkar ha försatt den tjugofemårige konstnären in spe i en kris som han inte förmådde hantera på något konstruktivt sätt.

Han hade varit förlovad med Inga Andersson i flera år, och graviditeten kan knappast ha kommit som en överraskning. Nu ställdes Åke inför familjeförsörjarens ansvar. Inga lät honom förstå att hon föredrog en frisör med inkomst framför en konstnär utan. Medan Inga väntade barn mönstrade Åke på en Amerikabåt, eventuellt för att tjäna pengar, fick ett sammanbrott i New York och återvände hem. När dottern föddes hade han inte ordnat någon lägenhet till sin lilla familj. Inte heller ville han ha dem boende på Höjdgatan. Till slut flyttade Inga hem till sin pappa i Dals-Ed, sexton mil norr om Göteborg.

Under de kommande åren gjorde Åke några försök att leva tillsammans med Inga och dottern, men han var alltför psykiskt skör för att klara av det under någon längre tid.

Höstterminen 1928 blev Åkes sista på konstskolan. Därefter fjärmade han sig gradvis från vännerna och yrkeslivet. Från 1930 förskansade han sig i hemmet. (Vid den här tiden bodde sex personer i den lilla ettan.) Han hade vanföreställningar och vägrade tidvis att gå ut. Ibland låg han letargisk till sängs, ibland var han full av målarlust.

Motiven från hans isolerade sjukdomsår är ofta knutna till hemmet: interiörer, stilleben, självporträtt. Modern figurerar ofta. Ett antal målningar föreställer gatan utanför fönstret.

Här är färgerna ibland lugna, ljusa och harmoniska, ibland intensiva och oroliga. Stundom verkar han i sitt måleri ha lämnat den självvalda isoleringen för att rikta blicken mot yttervärlden. Rödhåriga Inga dyker upp i flera porträtt, men vid ett av hennes sällsynta Göteborgsbesök vägrade Åke känna igen henne. I stället anklagade han sin bror för att ha försökt lura honom att en ”vilt främmande flicka” var Inga. Bland de sena målningarna finns också en föreställande Skansen Kronan i vibrerande blått och undergångsrött, som om byggnaden stod i brand.

1937 togs han in på det nyöppnade mentalsjukhuset Lillhagen.

Åke Göranssons utsikt från Höjdgatan 10 finns inte kvar. På sextiotalet köpte fastighetsbolaget Göta Lejon upp husen och lät dem förfalla tills de kunde rivas. På några år utplånades större delen av Landala. I stället byggde man miljonprogramskolosser i räta rader, som i dag inte lider av någon överdriven popularitet.

Landshövdingekvarter över hela staden gick samma öde till mötes under 1970- och 80-talet. Sedan rivningsivern härjade har de gamla trähusens status emellertid stigit rejält: i dag är de älskade, omhuldade och högt värderade på bostadsmarknaden.

När Höjdgatan jämnades med marken var Åke Göransson död sedan länge. Besöket på hans egen separatutställning kom att bli sista gången han lämnade sjukhuset. Hösten 1942 dog han av tbc, bara 40 år gammal. Han är begravd på Kvibergs kyrkogård.

Lydia Sandgren

Åke Göransson.

Född: 1902 i Veddige, död 1942 i Göteborg.

Uppväxt: i Landala, med sin mor och tre bröder.

Kom in på Valands målarskola år 1924, och skulle senare räknas till en av Göteborgskoloristerna.

Isolerade sig senare i hemmet, där han fortsatte att måla. Lades därefter in för schizofreni på Lillhagsparkens sjukhus. Dog 1942 i tbc.

Återupptäcktes 1940, med stora separatutställningar i Stockholm och Göteborg.

21 De banaliserar en antirasistisk kamp

De som har reagerat på förslaget om namnbyte av utställningslokalen ”Vita havet” på Konstfack har avsiktligt missförstått frågan. Mest liknar de reaktionära pennfäktare med symboliska vapen, skriver universitetsläraren och curatorn Erik Berggren.

Den mediala diskussionen om Vita Havet, Brown Island och Konstfack visar mest av allt hur slapp den professionella kulturdebatten ibland kan vara.

Sara Kristoffersson gick ut i DN (1/2) och kritiserade studenter på den skola där hon själv jobbar, studenter som lyft frågor om inkludering, mångfald och skillnad genom ett symboliskt, prövande, tankelekande användande av skolans centrala rum, Vita Havet. Ett namn och en symbol som anspelar på konstvärldens förment neutrala och färglösa ideal. Studenterna gjorde det för att lyfta frågor om inkludering i dialog med sin skola, internt, för att sätta ljuset på de dolda normer som konstens vita kub, skolans rena väggar, dess utvalda studenter och höga ideal kan tänkas härbärgera. Men de har inte ”krävt” namnbyte. De reste frågan om namnbyte för att, som de själva medger, lyfta andra frågor.

Hynek Pallas (Expressen 17/2), Per Svensson (DN 15/2), Therese Bohman (Expressen 17/2) och många andra hoppar in i debatten utan att ha gjort den mest elementära efterforskningen om vad detta handlar om. Ingen av dem har orkat läsa den text som delvis lagt grunden för diskussionen, Brown Islands ”Floating in the white sea”. Men de vevar ändå de stora starka orden: ”galet”, ”absurt”, ”sekteristiskt grupptänkande”, ”förföljelse”, ”häxjakt”. Man undrar varför de var så redo, så i startgroparna för att läsa så och tolka så?

Om man till skillnad från dessa reaktionära pennfäktare läser Brown Islands text ser man direkt att Sara Kristoffersson verkligen försöker förminska deras ärende genom att framställa det som ett absurt och simpelt argument om att färgen, ordet och namnet ”Vita Havet” är rasistiskt för att sedan koppla detta på ett utstuderat sätt till… ja just det, ”identitetspolitik”.

Det är i sig förvånande med en lärare som i öppen press polemiserar mot sina studenter och deras initiativ på skolan, i en pågående dialog, med ett inlägg som banaliserar, förvränger och utelämnar detaljer för att ro hem en enkel poäng på studenternas bekostnad. Motsatsen, studenter som protesterar öppet mot en skollednings initiativ, planer och handlingar, är mindre konstigt. Det handlar om maktförhållanden.

Men vad säger man om en professor på Konstfack som i ett samtal om inkludering, rasism och mångfald dessutom tar till denna ständigt missbrukade högerklyscha, ”identitetspolitik”? Ett ord som frammanar ett spöke och egentligen inte vill annat än att underkänna motståndaren samtidigt som det

numera inte säger någonting alls. (För en insiktsfull påminnelse om bruket och missbruket av ordet se Henriks Arnstads diskussion i Aftonbladet 29/8, 2019) Fast jo, en sak visar uttrycket tydligt och det är att den som tar till det för att avfärda initiativ för att raljera och misstänkligöra antirasistisk kamp eller för att håna krav på rättvisa är förutom att vara lat och historiskt omedveten också troligtvis lite rädd för förändring och skillnad. Kristoffersson har försökt snygga till sitt ärende genom att sent omsider påstå att Brown Islands inspel skymmer andra viktiga perspektiv, som klass. Det är så genomskinligt att det nästan är komiskt, om det inte vore för hennes så intellektuellt ohederliga försök att raljera kring sina studenters initiativ. Jag undrar hur hon ska reparera det förstörda förtroendet.

Självklart måste vem som helst kunna motsätta sig idén om namnbyte. Men frågan är väl nu mer kanske hur och var man gör det. Brown Islands text lyfter alltså namnet på detta rum som en symbolisk gest, ja rent av som en performance: vad skulle det kunna medföra att byta namn? frågar de. Det är väl egentligen själva aktionen, att resa frågan. De visar att det är helt på det klara med att ett namnbyte inte löser problemet de egentligen vill ta upp. Men frågan om namnbyte har uppenbarligen varit en (effektiv) farkost för deras viktigare frågor. Så här skriver de mot slutet av sin text, i min översättning:

”I början av vår undersökning var vår avsikt att skriva en artikel som skulle argumentera för att ändra namnet på Vita Havet. Vi ansåg att dess språkliga symbolik inte borde tas för lätt, eftersom namnet i någon mån sätter ramarna

för vad som händer i detta hav. Namnet erbjuder möjligheter och en plattform för kritik. Detta är viktigt som en metod som fokuserar otillräckligheter, brister och luckor, men även som en möjlig öppning för att omförhandla etablerade praktiker. Att byta namn kan vara en sådan praktik, eftersom det direkt skulle engagera en process som ifrågasätter institutionella procedurer och värderingar, avslöjar vem som har en röst, vilka positioner som har makt, och synliggör representationens politik och möjligheter. Men enbart detta kommer inte i sig själv lösa de frågor som vi har diskuterat. Vi måste också uppmärksamma vad som ligger bortom namnet, i de synliga strukturer som upprätthåller den institutionella status quo och de historier och röster som har utelämnats.”

Deras text är rakt igenom nyanserad, resonerande, rolig och läser in konstrummet Vita Havet i den modernistiska traditionen, kopplar den till den förmenta neutraliteten i den ”vita kubens” estetiska ideal och kopplar sedan upp den historien och de associationer den frammanar mot villkoren för olika människor, med olika bakgrund, kön, sexualitet och etnicitet, att verka i konstvärlden och på konstutbildningar. De kräver inte namnbyte, de reser frågan, en passant, om ett sådant beslut skulle kunna stimulera till en diskussion som leder till en ökad förståelse för de institutionella mekanismerna av inkludering och uteslutning i konstens rum. De avslutar i en lika öppen prövande ton med frågor om hur en konstinstitution kan bli mer inkluderande och låta en ”mångfald av röster ... existera sida vid sida.”

Men om man som Kristoffersson, Pallas, Svensson och Bohman – och alla svansarna – vägrar se till nyanser av det slag som tydligt syns och känns i texten, vägrar förstå symboliska gester och performativa utspel och vägrar lyssna, utan i stället använder sin medialt privilegierade röst till att banalisera vad Brown Island faktiskt skriver, för att sedan vid mothugg, eskalera och dra på sig offerkoftan och börja tala om häxjakt (eller som DN Kultur i nyhetstext referera till gruppen som det ”separatistiska konstnärskollektivet”), ja, då kanske de symboliska vapnen till slut blir de enda riktiga vapnen man har att tillgå. Frågan om namnet får då en vikt och ett allvar som först inte var grejen. Så, ja, till slut finns ingen annan väg än att döpa om och måla om den där jävla entrén! Och kanske behövs det, om vi ska lära oss något.

Men troligen har Kristoffersson ofrivilligt faktiskt gjort Brown Island en tjänst, genom att lyfta ut detta i DN. Då har det blivit tydligt att hennes begränsade perspektiv och oschysta tilltag inte delas av så många på skolan, och deras viktiga ärende har fått ett långt större genomslag. Men än viktigare är förstås deras lekfulla provocerande fråga, att byta namn på skolans centrala vita konstrum… Namnbytet är deras välta staty. Kanske räknade de kallt med att någon kommer läsa deras fråga bokstavligt och skriva en närsynt och raljerande krönika i DN om saken. Om det var deras strategi, lyfter jag på hatten!

Erik Berggren

Erik Berggren är lärare på Linköpings universitet samt curator på Tegen2 och Museet för glömska.

22 Ny upphovsrättslag ska ta kampen mot nätjättarna

En ny upphovsrättslag för den digitala marknaden är under utredning i Sverige. Lagändringen var ursprungligen tänkt att träda i kraft redan nu i sommar, men förseningar i processen kan komma att sätta stopp för det.

Upphovsrättsdirektivet framtogs av EU 2019 och har sedan dess varit under utredning i Sverige. DN har tidigare berättat om de starka reaktioner som uppstod i samband med direktivet, från nätjättar som Google men också delar av allmänheten. Farhågan då var att det allvarligt skulle skada friheten på nätet.

Direktivet, som trots protesterna antogs av EU, är tänkt att tydliggöra bestämmelserna kring vem som äger upphovsrätten på nätet. Sökmotorer som Google och sociala medier som Facebook har fram till nu kunnat dela länkar eller innehåll, och på så sätt tjänat pengar genom annonsintäkter, utan att behöva ersätta upphovsrättsinnehavaren.

Men det ska det nu bli ändring på. I Frankrike, som var först i EU med implementeringen av direktiven, har exempelvis Google tvingats skriva ersättningsavtal med franska nyhetsmedier om det journalistiska innehåll som sökmotorn plockar upp.

DN har även tidigare rapporterat om en liknande lag som den som nu är aktuell i Australien, och som nätjätten Facebook starkt motsatt sig till. Där kom det sociala mediet så sent som i onsdags med beskedet att de stänger all form av nyhetsdelning i landet som följd.

Huruvida det blir fallet även här i Sverige återstår att se. Enligt Patrik Sundberg, kansliråd på justitiedepartementet, går det ännu inte att sia om.

– Exakt hur enskilda aktörer väljer att agera är svårt att kommentera, och det är också svårt att spekulera i det här skedet vilka effekter det kan få för svensk del.

Sundberg berättar att justitiedepartementet i sin arbetsprocess har inkluderat aktörer från olika branscher, för att ta del av deras synpunkter och förslag. Bland annat bjöds nätjättarna Google och Facebook in, men också rättighetsinnehavare som Stim, Dramatikerförbundet och användarorganisationer som Wikimedia.

För nyhetsmedier innebär direktivet en rättighet till sina publikationer på nätet, som tidigare inte varit lika tydlig. En som ställer sig positiv till det är Thomas Mattsson, tillförordnad vd för branschorganisationen Tidningsutgivarna (TU).

– TU välkomnar att upphovsrättsdirektivet blir svensk lag och att det kommer att sättas ett värde på vår journalistik som ju engagerar miljoner svenska användare av sociala medier. De globala techjättarna kapitaliserar på tidningarnas nyhetsförmedling och opinionsbildning och det är rimligt att det därför utgår en ersättning, säger Mattsson i en skriftlig kommentar till DN.

Hur eventuella licensavtal mellan nyhetsmedierna och nätjättarna kommer att se ut i Sverige återstår att se. Mattsson berättar att blickarna nu riktas ut mot Europa, för att på så sätt dra lärdomar från utvecklingen där.

– I Frankrike har branschorganisationen för dagstidningar förhandlat med Google om ersättning för att bland annat exponera journalistik i Showcase, en nyhetstjänst från Google som ännu inte lanserats i Sverige. TU följer utvecklingen, särskilt som tjänsten Facebook News lär lanseras här med.

Enligt Patrik Sundberg återstår fortfarande en hel del i processen innan direktivet träder i kraft. För tillfället jobbar justitiedepartementet med att färdigställa ett förslag till hur allt ska genomföras i Sverige, men då EU-kommissionen ännu inte lämnat slutgiltiga riktlinjer gällande direktivets artikel 17, som var en av de artiklar som orsakade protesterna 2019, tar processen längre tid än väntat.

– Men vår förhoppning är att vi så fort som möjligt, efter att kommissionen har presenterat sina riktlinjer, ska kunna publicera vårt förslag.

De nya direktiven var ursprungligen tänkta att träda i kraft den 7 juli i år, något Sundberg menar kan bli svårt att klara.

Joakim Hulterström

joakim.hulterstrom@dn.se

22 Därför klarar svenska barnstjärnor steget till vuxensuccé

Drogberoende, mentala kollapser och en förstörd barndom – det har otaliga amerikanska före detta barnstjärnor vittnat om. Men varför klarar sig de svenska stjärnorna oftast bättre?

Den amerikanska underhållningsbranschen äter upp och spottar ut barn. Orden kommer från Paul Petersen som inledde sin offentliga karriär 1955 när han som nioåring knep en plats i första upplagan av den berömda tv-showen ”Mickey Mouse club”.

Rattfyllor och rehab, familjeproblem, mentala sammanbrott och tragiskt nog självmord har genom decennierna omgärdat många unga inom branschen. Macaulay Culkin från ”Ensam hemma” och Lindsay Lohan från ”Föräldra-fällan” var 10 respektive 12 år gamla när filmerna gick raka vägen upp på biotoppen. Bådas liv har sedan dess kantats av allvarliga problem. Jämngamla Britney Spears gick från ”Mickey Mouse club” till popikon och är nu aktuell i en dokumentär om händelserna som ledde fram till hennes omyndigförklarande.

Även i Sverige finns förstås exempel på unga som tagit skada av ett liv i strålkastarljusen. Gabriel Odenhammar har på senare tid vittnat om alkoholproblem och depression till följd av

att han som åttaåring slog igenom som Håkan--Bråkan i tv-serien om tjejtjusaren Sune.

De positiva exemplen är dock desto fler. Till exempel Robyn, Zara Larsson och Benjamin Ingrosso har alla karriärer som vuxit stadigt i takt med deras ålder.

Somliga svenska barnstjärnor har till och med bytt inriktning inom branschen. Ulrik Munther vann Lilla Melodifestivalen och släppte flera skivor innan han för några år sedan debuterade som skådespelare i nattsvarta dramafilmen ”Efterskalv”, för vilken han nominerades till en Guldbagge.

Amy Deasismont skrotade artistefternamnet Diamond och spelade 2015 huvudrollen i Susanna Lenkens internationellt belönade ”Min lilla syster”. Även Deasismont nominerades till en Guldbagge för sina insatser. Till våren är hon dessutom aktuell med tv-serien ”Thunder in my heart” som hon både skrivit och spelar huvudrollen i. Den handlar om unga vuxna som tampas med vuxenlivets oväntade krav.

– Vanligtvis brukar de presenterade projekten vara i utvecklingsstadiet, men Amy pitchade en helt färdigskriven serie, säger Filippa Wallestam, innehållschef på Viaplays ägarbolag. Hon hade tänkt på allt: konceptet, musiken, vilka hon ville se i motrollerna. Alla blev otroligt imponerade. Den enda serie vi tagit in som är jämförbar är Josephine Bornebuschs ”Älska mig”. Vi hoppas på att Amy blir nästa Josephine.

Trots riskerna även här hemma är det uppenbart att svenska barnstjärnor växer upp i en miljö som skiljer sig markant från den amerikanska.

Det är tidig förmiddag hos Paul Petersen i Los Angeles och rummet han befinner sig i släpper in mängder med dagsljus. Han berättar i ett videosamtal att han nyligen vaccinerades mot covid-19 och känner av lätta biverkningar efter sprutan.

Petersen är i dag 75 år gammal och kan blicka tillbaka på en lång karriär. Efter ”Mickey Mouse club” landade han som tolvåring en roll i den -romantiska komedin ”Houseboat”. Motspelarna var Hollywoodstjärnorna Cary Grant och Sophia Loren. Kort därefter spelade han tonåringen Jeff i komediserien ”Donna Reed show” som sändes på nationell tv fram till 1966.

– Jag gjorde 276 avsnitt och var 20 år när serien slutade. Hela min tonårstid tillbringades framför kameran. Det var väldigt annorlunda. Människor kom fram hela tiden och ville prata. Jag reste mycket och mötte folk från hela världen. Som tur var älskade jag snabba bilar och heta kvinnor. Allt det där hade jag tillgång till vid ung ålder. Som du kan förstå hade det en väldigt dramatisk effekt på mitt liv.

Inte långt efteråt minskade jobbanbuden och plötsligt tystnade telefonen. Paul Petersen var inte ens 25 år fyllda men kände att Hollywood såg honom som förbrukad, vilket tog otroligt hårt. I dag liknar han barnstjärnans roll inom -industrin med stoppade korvar på fabriks-banden. Ett ständigt flöde av konturlösa objekt som rullar förbi.

Han kom tillbaka, tog en examen i litteratur och skrev ett stort antal ungdomsböcker samt en självbiografi. Under kommande decennier gick det upp för Paul Petersen att många likt honom påverkats negativt av åren som unga stjärnor. Och när vännen Rusty Hamer, känd barnskådespelare under 50- och 60-talen, -

begick självmord bestämde sig Paul Petersen för att göra något.

– Jag vill nästan hävda att hela underhållningsindustrin är antihuman. Alltför många unga far illa. När jag hittade boken ”Hollywoods children” av Diana Serra Cary som var en av USA:s första barnstjärnor förstod jag att problemen alltid funnits där. Exploatering, sexualisering, stulna barndomar, arvoden som spenderas av föräldrar och svårigheterna att hantera berömmelse. Det går hela vägen tillbaka till början av 1900-talet. Det är en hundraårig historia av problem.

År 1990 grundade han organisationen A Minor Consideration som sedan dess stöttat hundratals barnskådespelare både under och efter deras karriärer.

– Vi följer branschen noga, har en viss makt och kan ställa vissa krav. Vi ingår bland annat i olika kommittéer där vi arbetar förebyggande. Vi blir också ofta kontaktade av föräldrar eller producenter som oroar sig för en ung skådespelare. Då försöker vi på ett diskret sätt erbjuda våra tips och bolla erfarenheter. För de vars karriärer planat ut, vissa av dem bara tonåringar, diskuterar vi framtiden. Ett av våra bästa tips är att man bör lämna industrin och använda pengarna till college. Man kan komma tillbaka efteråt. Det verkar vara det som funkar bäst.

Petersens organisation arbetar även för att stärka de ungas legala rättigheter. Genom decennierna har det införts lagar för att skydda barn inom industrin, bland annat en kalifornisk lag som fastställer att 15 procent av barnets intjänade pengar måste föras över till ett låst

bankkonto. Enligt Paul Petersen finns det dock fortfarande mycket kvar att göra.

– För inte länge sedan brukade Hollywoodchefer gå på förlossningsavdelningar och dela ut visitkort till mammor. Du ser ju den moraliska nivån. En annan viktig fråga rör långa arbetsdagar, där resan till och från studion måste räknas in. Ett stort ansvar ligger på föräldrarna. Men i det här landet ses barn som egendom och dåliga föräldrar gör att barnen hamnar i en enorm risk.

Mardrömshistorierna från andra sidan Atlanten känns avlägsna i en svensk kontext. En tydlig förklaring är att den svenska underhållningsbranschen, som årligen omsätter småpengar i förhållande till den amerikanska miljardindustrin, är en tryggare miljö för unga människor.

Tittar man på Hollywood är svensk filmindustri att jämföra med en fluglort, säger Malena Janson, föreståndare för Centrum för barnkulturforskning på Stockholms universitet.

– Inom svensk film finns det inga större pengar att tjäna för ett barn. Detsamma gäller andra delar av nöjeslivet. Det ger mindre incitament för exploatering. Det finns heller inga heltidsarbetande barn och skådespeleriet är en fritidssysselsättning. En filminspelning är något man fyller sommarlovet med, säger hon.

Även de grundläggande olikheterna mellan ländernas kulturella föreställningar om barn och barndom har stor betydelse, enligt Malena Janson. Den svenska linjen sträcker sig tillbaka till 1900 års ”Barnets århundrade” av författaren, reformpedagogen och kvinnosaksideologen Ellen Key. Boken lyfter samhällets ansvar gentemot barnet och var under 1900-

talet tongivande i arbetet för stärkta rättigheter för unga.

– Det fortsatte med Alva Myrdal, Astrid Lindgren och Olof Palme som ofta pratade om samhällets gemensamma ansvar för alla ungar. ”Alla barn, varenda tjatting” som Palme sa i sitt berömda tal 1975. De här kollektivistiska idéerna, i jämförelse med USA:s individualistiska samhälle, har legat till grund för Sveriges långa historia av omsorg för barn. Att barn har rätt till respekt och ett liv utan fysiska eller psykiska kränkningar som de får vara med och styra över själva.

Uppfattningarna har dessutom förstärkts av den barnkultur som skapats. Självständiga Pippi Långstrump är ett tydligt exempel.

– När svenska barn tar del av den här kulturen reproduceras idéerna och det blir en positiv spiraleffekt. De får hela tiden höra att de är starka och har rättigheter. Vuxna är ingen självklar auktoritet som man inte får säga emot. De fostras till en sund olydnad och ett sunt ifrågasättande av auktoriteter.

Det råder i dag ingen direkt oenighet kring den svenska synen på barn. Men hur fungerar den vad gäller barnstjärnor och de samtida risker som uppstår på exempelvis sociala medier?

– Det där är klurigt. Barn har rätt till sin yttrandefrihet. Å andra sidan har de också rätt att skyddas från potentiella faror från vuxen-världen. Det är en väldigt svår balansgång även för föräldrar utan kända barn. Men ett generellt svar är att också barnstjärnor måste få finnas och uttrycka sig som alla andra. Men ju högre risker desto större krav på närstående vuxna som engagerar sig och beter sig ansvarsfullt.

Mohamed Yussuf

mohamed.yussuf@dn.se

FRAMGÅNGSRIKA SVENSKAR SOM BÖRJAT SOM BARNSTJÄRNOR.

Inger Nilsson, född 1959.

Blev under 70-talet Pippi Långstrump med hela svenska folket och varvade därefter skådespeleri med ett jobb som läkarsekreterare. Har under 00-talet medverkat i ett par tv-serier samt långfilmer som ”Efterskalv” (2015) och ”Dröm vidare” (2017). Aktuell i tv-serien ”Jägarna 2” som har premiär 8 mars på C More.

Grete Havnesköld, född 1986.

Slog igenom som femåring i ”Lotta på Bråkmakargatan” (1992). Läste teater/scenkonstprogram på gymnasiet och har i dag en masterexamen i statsvetenskap. Driver teaterprojektet ”Livet Bitch!” Som fokuserar på jämställdhetsfrågor. Spelade 2010 en roll i en Wallanderfilmen ”Dödsängeln”.

Zara Larsson, född 1997.

Startade sin karriär genom att som tioåring vinna TV4-tävlingen ”Talang” med Whitney Houstons ”My heart will go on”. Kontrakterades av skivbolag och släppte fem år senare sin debut-ep som innehöll hitsingeln ”Uncover”. Har sedan dess givit ut två studioalbum och tilldelats en mängd priser. Vann så sent som 2017 en Grammis som årets artist.

Robyn, född 1979.

Var 12 år gammal när hon sjöng in signaturmelodin till ”Lilla Sportspegeln”. Hoppade av gymnasiet för att fokusera på musiken och slog igenom stort 1995 med hitlåten ”Do you really want me”. Har under

decennierna vuxit ut till en av landets internationellt mest framgångsrika artister.

Amy Deasismont, född 1992.

Slog igenom tolv år gammal med ”What’s in it for me” som blev en skandinavisk hitlåt. Har givit ut fem studioalbum och spelat roller i flera tv-serier, bland annat Lukas Moodyssons ”Gösta” från 2019. Spelade även huvudrollen i Sanna Lenkens ”Min lilla syster”. Är nu aktuell som skapare och huvudrollsinnehavare i Viaplayserien ”Thunder in my heart” med premiär våren 2021.

Ulrik Munther, född 1994.

Även han vann ”Lilla Melodifestivalen” och sajnade kontrakt med skivbolag. Släppte 2011 det självbetitlade debutalbumet som innehöll en cover på Lady Gagas ”Born this way”. Efter tre studioalbum och två års medverkan i Melodifestivalen spelade han 2015 huvudrollen i dramafilmen ”Efterskalv”. Nominerades för sina insatser till en Guldbagge i kategorin bästa manliga huvudroll.

Benjamin Ingrosso, född 1997.

Vann 2006 Lilla Melodifestivalen och spelade året därpå in en singel med sin morbror Linus Wahlgren samt medverkade i ”Allsång på Skansen” med sin mor Pernilla Wahlgren. Tävlade i Melodifestivalen 2017 med ”Good lovin’” och vann tävlingen året efter med ”Dance you off”. Slutade på en sjunde plats i Eurovision i Lissabon.

Maria Johansson, född 1956.

Spelade på 60-talet rollen som Tjorven i tv-serien ”Saltkråkan”. Gick vidare till teater och regisserade ett tag på Göteborgsoperan. Är i dag professor i skådespeleri på Stockholms konstnärliga högskola.

22 Välkommen till jordens undergång

I tjugotvå avsnitt skärskådar poeten Fredrik Nyberg världens sönderfall i diktboken ”Ruiner”. Och utan att titta bort eller ens flacka med blicken. Det är ovanligt och stort. Mest av allt älskar jag när dikterna blir sångbara, skriver Athena Farrokhzad.

Fredrik Nyberg

”Ruiner. Första häftet I-XXII”

Norstedts, 137 sidor

Det är många som besjungit sönderfallets nödvändighet för pånyttfödelsen. Den amerikanska poeten Rosemari Waldrop skriver till exempel att njutningen i förstörelsen är ett sätt att göra världen till sin och den spanska syndikalisten Buenaventura Durruti hävdade att borgarklassen lika gärna kunde spränga världen till ruiner innan de lämnade historiens scen.

I Fredrik Nybergs nya dikter återfinns många element från hans tidigare böcker. Också här trängs lupiner och mammor med Carl von Linné och Friederike Mayröcker. Men framför allt utvecklas den vittrande nedåtgående rörelse som gett namn åt samlingen. Redan på första sidan i ”Ruiner” framträder bilden av en hukande mänsklighet och veden i källaren som väntar på att förtära världen.

I tjugotvå avsnitt som antar olika former – och som ska åtföljas av fler i Nybergs kommande

böcker – skärskådas sedan undergången som längtan, fullbordat faktum och ofrånkomlig framtid. Det är dikt som börjar i vissheten om ändlighet, där förödelsen inte längre kan bana väg för en ny början. Det som hotar att ta slut här är nämligen själva förutsättningen för liv.

Bokens jag fantiserar, som så ofta hos Nyberg, om sin egen stundande utplåning: ”Snart blir det kanske vår tur att bo bland råttorna”, ”När kommer vi som plundrat boet själva plundras” och ”Nu är naturens tålamod slutligen över.” I den förra samlingen ”Offerzonerna” från 2018 fanns en längtan efter en räkenskapens dag där de sista skulle bli de första: ”Tänk om allt gick sönder och blev rättvist.” Nu skrivs sönderfallet fram som en hämnd, snarare än som förutsättning för omfördelning.

Insprängt bland dikterna finns tre längre prosasviter. Två av dem, den ena om botanikern Linnés vedermödor och den andra om föreningen Underjorden (ytterligare ett namn för Forum/Klubben) är så referenstäta och mättade med mening att de blir tungrodda och inåtvända, nästan omöjliga att vistas i. Den tredje är en allegorisk berättelse om en familj som hemsöks av några mystiska besökare. Varje gång tar de med sig något – först bordsduken och tvättlinan, sedan fåren och fadern – tills ingenting längre återstår och världen som helhet är utarmad. Det är en häpnadsväckande modern myt, olik allt annat jag läst av Nyberg, som på nio sidor gör honom till en enastående prosaist.

”Ruiner” är något så ovanligt och välkommet som en bok som ingående skildrar världens förfall på dess egna premisser, utan att titta bort eller ens flacka med blicken. Undergången här fungerar inte som projektionsyta för egna begär,

som språngbräda i en utvecklingsresa. Ruinerna är verkliga ruiner, inte symboler ämnade att bereda plats åt jagets trauman.

I en bok där alla katastrofer existerar samtidigt och skildras genom likartade grepp framträder kulturvärldens källarpatriarkat i samma ljus som nationalstatens språktestkrav och fossilkapitalismens globala ödeläggelse. Det som blir synligt i dikterna är framför allt systemet, snarare än erfarenheter av systemet. Den som skildrar är inte oberörd, men inte heller försatt i det akut livshotande tillstånd som fordrar förändring.

Enklare uttryckt: Det är en dikt som iakttar den strypta syretillförseln, snarare än en dikt som inte kan andas, och som därför måste avlägsna kniven/snaran/kängan från sin strupe. Därför finns något resignerat över den, ett slags determinism, som vore undergången ödesbestämd. En klimataktivist skulle nog hävda att föreställningen om historien som omöjlig att intervenera i är en del av problembilden. Nyberg skulle kanske åberopa en annan möjlig agens: ”Jag går min ruin till mötes”.

Mest av allt älskar jag när dikterna i ”Ruiner” blir sångbara. När de uppgår i den ljudburna lättheten, snubblar fram genom upprepningar och förskjutningar som på samma gång är humoristiska och brutala. Jag vet ingen annan som kan skriva så. Med en undran så genuin att den gränsar till det banala, samtidigt som den trycker på mänsklighetens smärtpunkt.

När jag pratar med några kollegor vars kärlek till Nybergs dikter fått dem att bilda ett informellt litterärt sällskap beskriver dem det som ”en säregen formmässig logik som överraskar i sådan utsträckning att man halkar

och tappar fotfästet, bara för att plötsligt landa i att man inte bara förstår, utan fullt ut erfar diktens resonans i själen”. Ja, precis så stort är det faktiskt:

Kan lupiner lida

Min stora längtan och Min stora

saknad

liksom Stiger och sjunker

Likt Begäret efter vatten

Som att först vinna och sedan

förlora

Att känna fruktan är mycket enkelt

Och Avgrunden ställer så svåra

frågor

En skriftlärd som snubblat utanför

guldtemplets portar

fortsätter att blunda för Skräpet

och röken

Och för Havet som fortsätter att

stiga

i instabila bildningar

Faller oliverna i olivlunden likt

äpplen till marken

Faller dadlarna i dadellunden likt

äpplen till marken

Fruktpyramiderna i källaren ligger

i ruiner Athena Farrokhzad

22 Killgissningar om sex. Allt och ingenting om hur de gjorde det förr

Jonathan Lindström

”Alla tiders sex. Kärlek, våld och religion under 14 000 år”

Norstedts, 341 sidor

Hur gjorde folk förr?

Historiens mest spännande fråga har ett lika kort som banalt svar: ungefär som vi, förstås. Den som vill roa sig med att få saken mer utbroderad kan med fördel gå till en ny bok av författaren och arkeologen Jonathan Lindström med den kittlande titeln ”Alla tiders sex”.

För roande är den. Lindström är arkeolog och författare och har i en rad böcker visat att grundliga akademiska kunskaper går att förena med en medryckande och underhållande stil. Tidigare har han bland annat (nästan) löst ett bronsåldersmord och gjort utgrävningen av en gammal gravplats till en rafflande djupdykning i en hel tidsepok.

Här har han bytt växel och drar med sjumilakliv genom 14 000 års sexhistoria i en munter och tillbakalutad diskussion med läsaren om allt man kan veta – fast oftare, ärligt talat: inte alls veta – om forna tiders sexvanor och om hur

människor med och utan makt sett på sådant som kärlek och erotik, otrohet och avvikelser från påbjudna normer.

Att förfädernas intresse för sexualiteten var minst lika uppdrivet som vårt framgår redan av bronsålderns hällristningar. På bohusländska klippor är samlagsbilder ett vanligt motiv, och redan där finns också ett slags svar på den stora Frågan: med något enstaka undantag är det nämligen den klassiska, heterosexuella missionärsställningen ansikte mot ansikte som avbildas.

Inte desto mindre vill Lindström gärna tänka sig att det första samlaget på nordisk mark i själva verket var homosexuellt: när de första istidsjägarna följde de smältande isarna norrut var det sannolikt grupper av män som jagade och låg ute tillsammans under långa tider.

Och vad skulle de göra med sina lustar där i tältvärmen?

Det är också så han gör, Lindström, när han inte riktigt vet killgissar han gärna. Och det är ofta kul, det blixtrar till i huvudet – för visst kan det ha varit så.

Men i längden är det en metod som vållar problem också. För medan författaren glatt rör sig hit och dit mellan seklerna och blandar fakta, kuriosa och spekulationer kring spännande ämnen som kärleksgudinnor och sexdrycker, tidelag och sexualupplysning, så börjar man allt oftare undra över den egentliga halten i det han säger.

Som järnåldern i Norden. För då, får man veta, tog sig rika och mäktiga män rader av fruar och konkubiner, vilket skapade ett plågsamt underskott av kvinnor – och, omvänt, ett

motsvarande överskott av riktigt arga incelmän. Och det, i sin tur, var själva drivkraften i den brutala våldtäktskultur som vi kallar vikingatid: det nordmännen mer än något annat jagade världen runt efter var nämligen kvinnor att röva bort för att sedan utnyttja och sälja som slavar.

Vikingatiden som direkt följd av sexhunger och omfattande, systematisk polygami i Norden? Ett rätt radikalt förslag, särskilt som gårdagens sanning ju tvärtom var att kvinnans ställning i Norden var ovanligt stark.

Så har han rätt? Ja inte vet jag och möjligen inte Lindström heller, han pekar på några bestickande indicier och skyndar sedan raskt vidare mot nya spännande frågor.

Och efterhand stiger irritationen, kanske inte över vad han påstår så mycket som över det där sättet att prata på ungefär som om alltihop vore en trevlig men lite yvig och oförbindlig bordskonversation. Det är en stil som passar alltför väl in i den nya, talträngda tid där podden blivit alltings mått; där tråkighet är en synd, friska idéer trumfar sega belägg och orden rinner fram i en glad, bred ström och man till sist fått veta – allt och ingenting.

Det bådar inte riktigt gott för fackbokens framtid.

En dos avspänd lättsamhet är aldrig fel, Jonathan Lindström är också en lysande populärvetenskaplig författare när han rör sig inom de områden där han bottnar och har verklig kunskap; främst arkeologin.

Men han får gärna sila snacket lite.

Lars Linder

22 Det är rena skämtet att ljudboksförlagen devalverar bokens värde, skriver Författarförbundet

Förlag och författare har alltid gått hand i hand. När bokförlagen ökar sina intäkter jublar författarna. Men plötsligt befinner vi oss i en situation där den ena gör vinster på bekostnad av de andra. Och där innehållet bestäms av formatet, inte av upphovspersonen.

Vi håller självklart med om att den nya tidens digitala utveckling är spännande. Men villkoren för hur inkomster och ansvaret för marknadsföringen fördelas måste vara rimliga.

Att Jonas Tellander, grundare av ljudboksförlaget Storytel, i SVT:s Ekonomibyrån jublar över att Norden är den stora föregångaren för ljudboken är inte så konstigt. Alla jublar inte lika mycket. Vi i Författarförbundet jublar mindre. Vi har under lång tid tagit emot upprörda mejl från våra nordiska grannländer. Ingen av författarförbunden ser på utvecklingen med glädje.

För att det ska kunna ske behöver varje nytt format innebära skäligt betalt för författaren. Det betyder att man betalar för användarrättigheter initialt och att varje nyttjande ger en skälig inkomst. Att man kan läsa en pappersbok flera gånger är inte ett skäl som avspeglar den rådande verkligheten.

Faktum är att ett fåtal ljudböcker kommer upp i de inkomster försäljningen av pappersböcker ger. Om ljudboken helt ersatte pappersboken skulle författarnas inkomster rasa

Gärna ljud, men på en sund bokmarknad där man tar ansvar för både läsare och författare innan man ger sig på att bli världsledande. Storytel kan gå med förlust för att man vill expandera, men konsekvenserna av det är inte något som författarna ska bära. Författaren ska ha betalt för boken.

Att vara författare och översättare är yrken som innebär lång utbildning och dagligt gediget arbete. Det är ett skämt att man devalverar bokens värde och tillåter nyttjande som ger under en krona i betalning. I en annons i DN (16/2) likställer Bookbeat kostnaden för världslitteraturen och två semlor. Då är något sjukt i själva systemet, i förståelsen för det litterära arbetets värde.

Vi föreslår regleringar som tar höjd för skälig betalning till yrkesverksamma författare och översättare, för fysisk bokhandel och för minskad monopolisering av förlagsbranschen. Om ordet och litteraturen fortsatt ska gälla som en förutsättning för demokrati och yttrandefrihet måste det finnas en jordmån som gör det möjligt.

Grethe Rottböll

Ordförande Sveriges Författarförbund

Jörgen Gassilewski

Vice ordförande Sveriges Författarförbund

22 Sofia Nyblom: Hjälp, är det här verkligen en satsning på operakultur, SVT?

Det är för mycket Castafiores juveler över SVT:s nya operareality ”Hjälp, jag ska gå på opera!” tycker Sofia Nyblom, som undrar om den fyller sitt syfte. Och önskar i stället en satsning på en egen tv-kanal för kulturen.

Tintinserien där divan Castafiore spräcker kristallkronor med sångrösten var länge en schablon för den mossiga operakonsten. Jag trodde den var död och begraven. Men SVT:s nya realityserie ”Hjälp, jag ska gå på opera!” gör den till seriens premiss, och motverkar sitt eget syfte.

Tenoren och programledaren Richard Söderberg vill frälsa fem halvkändisar till operans värld, och visa att den skrikande tanten är ett minne blott. Under resans gång kör han rally med Tina Thörner, spelar fotboll med Malmö FF:s tränare Daniel Nannskog och lirar dragspel med Kicki Danielsson. I utbyte får hans adepter sånglektioner och röstmassage, kladda på en operadekor, och Tina Thörner

jämför kartläsningen under ett race med sufflösens arbete bakom kulissen.

Finalen i varje avsnitt är ett operabesök med popcorn och champagne, redovisat som en sönderklippt trailer av ”Figaro” eller ”Orfeus i underjorden” – men utan att vi får se och höra lidandet, glädjen eller den musikaliska finessen i en enda, obruten scen.

Ska den skeptiske vilja komma tillbaka? Trumvirvel, spänningen är olidlig, tårar har fällts – ja, självklart tackar halvkändisen ja inför kameran. I stället är det jag som är skeptisk till det förenklade, populistiska greppet. Och börjar längta så jag vill gråta efter en riktig operaupplevelse.

Sången utan reklamavbrott, det existentiella mötet när hundratals människor omsluts av klang och röst i samma rum, de grå amanuenserna i publikhavet. Allt det som Söderberg prisar, men seriens producenter inte lyckas gestalta.

Jag tänker att resurserna kunde användas annorlunda. ”Hjälp, jag ska gå på opera!” skulle kunna vara rubriken på nedsläckningen av kulturlivet. Ska vi över huvud taget våga gå på opera igen? Gårdagens presskonferens med Amanda Lind fick många att börja hoppas – med vetskapen att restriktionerna fortsatt kommer att skapa hinder för kulturlivets öppnande. Visst är det paradoxalt att medan teatrarna hållit stängt så ger statsråd och myndigheter sina föreställningar dagligen på en egen, livesänd tv-kanal.

Jag skrev i en tidigare krönika att fransk tv öppnat en egen kulturkanal under pandemin. Krisstöd i all ära – i rättvisans namn borde

nedstängningen i Sverige också kvittas med en pandemikanal som sprider glädje, Kulturplay.

En kurerad plattform som samlar soffvisningar, filosofiska panelsamtal, opera och hela baletten; som arvoderar de medverkande, utvecklar presentationstekniken, ärligt undersöker och fångar upp det som håller på att gå i kras. Där berättandet utvecklas och de konstnärliga bubblorna löses upp och ingår nya konstellationer. Det är den reality jag skulle vilja se i SVT.

Sofia Nyblom

Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknads-departementet och näringsdepartementet

176 **Inrikes DN-artiklar 17-22 februari 2021**

177 Riksdagen och politiska partier

199 Statsrådsberedningen och statsministern

207 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

231 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

354 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

430 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

524 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

698 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

747 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

759 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 779

Arbetsmarknads-departementet

Arbetsmarknadsdepartementet ansvarar för frågor och ärenden som rör arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö. Departementet ansvarar också för arbetet för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män och mänskliga rättigheter på nationell nivå. Dessutom ansvarar departementet för arbetet för integration, mot segregation, rasism och diskriminering samt för att stärka hbtq-personers och barns rättigheter.

Områden

Områden

- **Arbete mot segregation**
- **Arbetsmarknad**
- **Arbetsrätt och arbetsmiljö**
- **Barnets rättigheter**
- **Demokrati och mänskliga rättigheter**
- **Jämställdhet**
- **Nyanländas etablering**

Om Arbetsmarknadsdepartementet

Relaterad navigering

- **Arbetsmarknadsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Eva Nordmark
Arbetsmarknadsminister

Märta Stenevi
Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Genvägar

- Reformering av Arbetsförmedlingen
- Ordning och reda på arbetsmarknaden
- En arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet 2016-2020
- Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck
- Hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter
- Samlat grepp mot rasism och hatbrott
- Följ Arbetsmarknadsdepartementet på Twitter
- Prenumerera på nyhetsbrev om regeringens arbetsmarknadspolitik

Aktuellt från Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsmarknadsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/arbetsmarknadsdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för arbetsmiljökunskap**
  16 augusti 2018 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Arbetsmiljöverket**
  07 mars 2016 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, SNAU**
  15 oktober 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Arbetsdomstolen**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Svenska ILO-kommittén**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Svenska ESF-rådet, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Nämnden för styrelserepresentationsfrågor**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, IAF**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Arbetsförmedlingen**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Medlingsinstitutet**
  03 december 2014 från Arbetsmarknadsdepartementet

Eva Nordmark

Arbetsmarknadsminister
Arbetsmarknadsdepartementet
"Alla som kan arbeta ska arbeta. Det är grunden för vår gemensamma välfärd. När arbetslivet förändras gör vi en nystart i arbetsmarknadspolitiken. Regeringen fortsätter föra en politik för fler jobb och nya satsningar på kompetensutveckling. Vi bygger ett tryggare arbetsliv med goda utvecklingsmöjligheter. Så möter vi framtiden tillsammans."

Eva Nordmarks områden

- **Arbetsmarknad**
- **Arbetsrätt och arbetsmiljö**
- **Nyanländas etablering**

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Märta Stenevi

Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Arbetsmarknadsdepartementet

"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde." (Företrädarens förklaring)

Märta Stenevis områden

- Arbete mot segregation
- Barnets rättigheterBostäder och samhällsplanering Demokrati och mänskliga rättigheter
- Jämställdhet
- Nyanländas etablering

- Presskontakter
- Pressbilder
- E-post till registrator
- Kontakt

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

Har också placerats in under socialdepartementet

Näringsdepartementet

Näringsdepartementet har ansvar för frågor som rör bolag med statligt ägande, näringsliv, innovation, landsbygd, livsmedel och regional utveckling.
Områden

Områden

- Bolag med statligt ägande
- Innovation
- Landsbygd, livsmedel och areella näringar
- Näringspolitik
- Regional utveckling

Om Näringsdepartementet

Relaterad navigering

- Näringsdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Ibrahim Baylan
Näringsminister

Jennie Nilsson
Landsbygdsminister

Genvägar

Genvägar

- Information in English from the Ministry of Enterprise and Innovation
- Regeringens strategiska samverkansprogram
- En livsmedelsstrategi för jobb och hållbar tillväxt i hela landet
- Ett nationellt skogsprogram för Sverige

Aktuellt från Näringsdepartementet

Näringsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/naringsdepartementet/

Myndigheter

- **Teracom Group AB (Teracom)**
  22 november 2017 från Näringsdepartementet
- **European company for the financing of railroad rolling stock (EUROFIMA)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Stiftelsen Norrlandsfonden (Norrlandsfonden)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Stiftelsen Industrifonden (Industrifonden)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Centrala djurförsöksetiska nämnden**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Skogsstyrelsen**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Livsmedelsverket (SLV)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens jordbruksverk (SJV)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Lernia AB (Lernia)**
  05 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Orio AB (Orio)**
  05 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Verket för innovationssystem (Vinnova)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Vattenfall AB (Vattenfall)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Vasallen AB (Vasallen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **V.S. VisitSweden AB (VisitSweden)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Transportstyrelsen**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Trafikverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Trafikanalys**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Tillväxtverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
-
- **TeliaSonera Aktiebolag (TeliaSonera)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svevia AB (publ) (Svevia)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveriges geologiska undersökning (SGU)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB (Svedab)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svenska skeppshypotekskassan (Svenska Skeppshypotek)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svenska rymdaktiebolaget (SSC)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedfund International AB (Swedfund)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedesurvey Aktiebolag (Swedesurvey)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedavia AB (Swedavia)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveaskog AB (Sveaskog)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
-
- **Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens Bostadsomvandling AB (Sbo)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Specialfastigheter Sverige Aktiebolag (Specialfastigheter)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SOS Alarm Sverige AB (SOS Alarm)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sjöfartsverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SJ AB (SJ)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SBAB Bank AB (publ) (SBAB)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SAS AB (SAS)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Samhall Aktiebolag (Samhall)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **PostNord AB (PostNord)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Post- och telestyrelsen (PTS)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Patentombudsnämnden**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Patent- och registreringsverket (PRV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Myndigheten för tillväxtpolitiska analyser och utvärderingar (Tillväxtanalys)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Metria AB (Metria)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (LKAB)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Luftfartsverket (LFV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Konkurrensverket (KKV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Jernhusen AB (Jernhusen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Inlandsinnovation AB (Inlandsinnovation)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Infranord AB (Infranord)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Green Cargo AB (Green Cargo)**
  04 februari 2015 från

- **Fouriertransform Aktiebolag (Fouriertransform)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Bolagsverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Arlandabanan Infrastructure AB (Arlandabanan)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Apoteksgruppen i Sverige Holding AB (Apoteksgruppen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Apoteket AB (Apoteket)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **ALMI Företagspartner AB (ALMI)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
-
- **Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Aktiebolaget Svensk Bilprovning**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Aktiebolaget Bostadsgaranti (AB Bostadsgaranti)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Akademiska Hus Aktiebolag (Akademiska Hus)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **AB Svenska Spel (Svenska spel)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **AB Göta kanalbolag (Götakanal)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Styrelsen för samefonden**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

- **Lantmäteriet**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

- **Boverket**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

Ibrahim Baylan

Näringsminister
Näringsdepartementet

Ibrahim Baylans områden

- Bolag med statligt ägande
- Innovation
- Näringspolitik

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

Jennie Nilsson

Landsbygdsminister
Näringsdepartementet

Jennie Nilssons områden

- Landsbygd, livsmedel och areella näringar
- Regional tillväxtSW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

17 Utvisas för misstag hans ex-chefer gjort

Lagen om arbetskraftsinvandring kom till för att sätta dit oseriösa arbetsgivare som utnyttjar billig arbetskraft från utlandet.

Men samma lag används för att utvisa högkvalificerade it-specialister som svenska företag säger sig behöva för sin överlevnad. En av dem är Rameez Hussain från Indien.

Hösten 2010 landade Rameez Hussain på Umeå flygplats för att ta en mastersexamen i datavetenskap vid Umeå universitet. Först hade han tänkt välja Australien eller Tyskland.

– Men eftersom jag är en nyfiken person ville jag välja ett land som jag aldrig hade upplevt.

Fyra år senare var han klar, fick arbetstillstånd och började arbeta på två mindre it-företag, så kallade startup-företag.

I januari 2016 fick han jobb på Dynamo, ett medelstort företag specialiserat på apputveckling och som har ett 30-tal anställda i Stockholm.

I augusti 2017 blev han utvisad från Sverige. Orsaken var att de första arbetsgivarna hade gjort fel när de tecknade hans försäkringar, bland annat hade de registrerat honom som arbetare i stället för tjänsteman vilket gjorde att han inte hade något giltigt försäkringsskydd.

– De mådde jättedåligt för att de hade gjort fel och frågade om de kunde göra något i efterhand, men det gick inte, säger Rameez Hussain som i dag arbetar på Dynamo som systemingenjör.

Rameez åkte tillbaka till Bangalore men efter åtta månader, i maj 2018, var han tillbaka på Dynamo med ett nytt arbetstillstånd.

Det var en optimistisk Rameez Hussain som i mars förra året återigen ansökte om permanent uppehållstillstånd eftersom han nu hade hunnit arbeta i mer än fyra år på Dynamo. Men i november 2020 får han beskedet från Migrationsverket att han återigen ska utvisas.

Myndigheten har återigen slagit ned på de misstag som hans tidigare arbetsgivare gjort – för mellan fem och åtta år sedan.

– Vi menar att Migrationsverket gör fel som slår ned på misstag som finns så långt bakåt i tiden och som har gjorts av tidigare arbetsgivare, säger Alexandra Loyd, jurist vid organisationen Centrum för rättvisa och den som bistår Rameez Hussain i hans överklagande till Migrationsdomstolen.

Alexandra Loyd har sett liknande fall börja dyka upp och gör bedömningen att de kommer att bli fler.

– Det gör att vi väljer att driva Rameez ärende till högre instans, för att få ett prejudikat som slår fast att Migrationsverket inte ska göra på det här viset. Det här kommer att bli nästa strid i kompetensutvisningsfrågan, säger Alexandra Loyd.

De stränga reglerna kom till för att sätta dit oseriösa arbetsgivare som utnyttjar billig arbetskraft.

– Vi menar att Migrationsverket måste göra en helhetsbedömning, och bli bättre på att skilja på fusk och misstag, säger Alexandra Loyd.

Migrationsverket delar inte uppfattningen om att det rör sig om mindre misstag.

– Vi förstår att det är ett tungt beslut för Rameez. Men han har varit i Sverige med uppehålls- och arbetstillstånd i 65 månader men bara haft heltäckande försäkringsskydd under 31 av dessa månader. Det gör att vi inte kan se det som mindre misstag, säger Robert Haecks, presskommunikatör vid Migrationsverket.

Linda Fondén, vd på Dynamo, uppskattar att omkring hälften av hennes 30-tal anställda är arbetskraftsinvandrare. Hon menar att de är nödvändiga för att företaget ska kunna växa och leverera rätt kompetens till kunderna.

– Så det kom som en chock när vi fick veta att Rameez blivit utvisad, säger Linda Fondén och berättar hur svårt det är att hitta personer i Sverige med den kompetens som Rameez Hussain besitter.

Ångrar du att du inte valde Tyskland eller Australien i stället?

– Det är svårt att säga eftersom jag har varit här så länge. Det är här jag har mitt liv, min flickvän och mina vänner, säger Rameez Hussain.

Peter Letmark

peter.letmark@dn.se

Fakta. Yrkesgrupper som fick arbetstillstånd 2019

De största yrkesgrupperna som beviljades arbetstillstånd förra året. Gäller förstagångsansökningar avseende arbetstillstånd för arbetstagare utanför EU/EES.

Bärplockare och plantörer: 6 162

It-arkitekter, systemutvecklare och testledare: 4 347

Snabbmatspersonal, köks- och restaurangbiträden: 1 141

Kockar och kallskänkor: 1 045

Civilingenjörsyrken: 1 003

Ingenjörer och tekniker: 921

Städare och hemservicepersonal: 734

Snickare, murare och anläggningsarbetare: 699

Skogsarbetare: 531

Drift-, support- och nätverkstekniker: 509

Övriga: 4 858

Totalt: 21 950

De fem länder varifrån flest arbetskraftsinvandrare kom från:: Thailand, Indien, Ukraina, Kina och Irak.

Källa: Migrationsverket

Fakta. Politiskt beslut dröjer

Förra veckan överlämnades ett delbetänkande från utredningen om arbetskraftsinvandringen till regeringen. Där föreslås en rad åtgärder för att ”utvisningar som sker på grund av försumbara och ursäktliga brister ska upphöra”.

Men utredningens slutbetänkande presenteras inte förrän i höst och det kan dröja ett år eller två innan en ny lagstiftning är på plats.

18 Scandics vd tror på återhämtning 2021

Hotellkedjan Scandic redovisar en brakförlust för fjärde kvartalet 2020, präglat av tomma hotell i den andra smittvågen. Men chefen hoppas på återhämtning under 2021.

– När andra vågen kom, jag tror ingen var riktigt beredd på den, att det skulle bli så mycket nedstängningar, säger Jens Mathiesen, vd på Scandic, till TT.

Resultatet före skatt i fjärde kvartalet blev en förlust på 638 miljoner kronor. Motsvarande kvartal 2019 blev det en vinst på 164 miljoner kronor.

Nettoomsättningen rasade 71 procent till 1,4 miljarder kronor, från 4,8 miljarder kronor ett år tidigare.

För hela 2020 summeras förlusten till drygt sex miljarder kronor, mot vinsten på 902 miljoner 2019.

TT

18 Så kan du tänka när ett jobb strider mot dina värderingar

Du behöver ett jobb, men erbjudandet du har fått känns inte bra i magen. Dina arbetsuppgifter skulle innebära att du går emot en av dina mest grundläggande värderingar. Så ska du ta jobbet eller inte?

Inom etikforskningen finns ett klassiskt dilemma. En person överväger att ta ett jobb på en vapenfabrik, men är emot massförstörelsevapen. Om vederbörande tar jobbet kan personen å andra sidan försörja sin familj, och det är dessutom sannolikt att någon annan tar jobbet vid ett nej. Så ska personen ta jobbet?

Det beskrivna exemplet är bra för att det visar hur svårt det kan vara att avgöra vad som är rätt och fel, menar Jonas Olson, professor i praktisk filosofi vid Stockholms universitet.

– En vanlig tanke om vad som avgör om en handling är rätt är dess konsekvenser, men ofta är de väldigt svåra att uppskatta, säger han.

Det är helt enkelt inte rimligt att en fabriksarbetare eller vapenutvecklare ska kunna förutse olika länders militära strategier, politiska spänningar och konsekvenserna av dem. En del filosofer har därför landat i att det

bättre att ha vissa principer som får sätta ramen för hur man bör agera.

– Det handlar om att fråga sig vad man kan leva med, vad man kan finna sig i, säger Jonas Olson.

– Om jag går lite utanför mitt område och spekulerar psykologiskt tror jag att folk tenderar att underskatta vikten av integritet och vara trogen sina värderingar. Man kanske tittar i första hand på lönekuvertet, men jag tror att värderingar tenderar att göra sig påminda förr eller senare i livet.

Maria Klingemo, karriärcoach på fackförbundet DIK, möter ibland personer som vill ha råd om hur de ska tänka kring att ta uppdrag som strider mot deras värderingar. Det kan både handla om att de behöver en inkomst eller om att de ser en möjlighet att utvecklas som är positiv för deras karriär.

– Vi råder varken till det ena eller andra, utan det är upp till var och en att fundera på vad det betyder för dem, säger hon.

I stället ställer hon motfrågor. Vilka är för- och nackdelarna med att tacka ja till jobbet? Hur förklarar du varför du tog jobbet för din nästa arbetsgivare? Och finns det fler alternativ än bara ja och nej? Går tjänsten att anpassa?

– Man kan alltid ställa frågan och se vad man får för svar. Det är så himla viktigt att det känns rätt hela vägen när man går in i en anställning, säger Maria Klingemo.

Enligt Susanne Wigorts Yngvesson, professor i etik på Enskilda Högskolan i Stockholm, fyller värderingar en oerhört viktig funktion både i

samhället i stort, i mindre grupper och på individnivå.

Etikprofessorn har själv skrivit en bok om samvetsfrihet, ett begrepp som blev högaktuellt i samband med debatten om barnmorskan som inte ville utföra aborter. Ett annat exempel som Wigorts Yngvesson för fram är en polis som inte vill delta i tvångsutvisningen av en barnfamilj. Trots att människor ofta delar grundläggande värderingar kan vi ha väldigt skilda uppfattningar om vad det innebär i praktiken, sammanfattar hon.

– När man ska tolka vad rättvisa och godhet betyder så uppstår olika konflikter där värderingar bryts mot varandra. Individen behöver inte vara överens med resten av samhället om vad som är det rätta och det goda. Hon tycker att det är klokt att vara öppen för att ompröva sin ståndpunkt, men om man verkligen gör det och står fast vid den så mår man inte bra av att köra över den inre kompassen.

– När vi kör över våra värderingar kan det leda till att vi rent psykiskt, fysiskt och själsligt kommer må väldigt dåligt.

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

Frågor att ställa sig själv.

Ta reda på vad arbetet faktiskt innebär. Sök rätt på all information du kommer över, intervjua gärna en anställd som kan berätta mer om

vilken makt de har att säga nej om något känns fel. Fundera över följande frågor:

1. Vilka är fördelarna med att tacka ja?

2. Vilka är nackdelarna?

3. Hur motiverar du att du tog jobbet för din nästa arbetsgivare?

4. Finns fler alternativ än bara ja och nej? Går tjänsten att anpassa?

Källa: Maria Klingemo, karriärcoach på fackförbundet DIK

18 ”Sätt upp kameror och bygg glasväggar på äggfabriker”

Äggproduktion. Fågelinfluensa har brutit ut hos landets största äggfabrik och mer än en miljon - hönor har dödats. Det beror på den miserabla livsmiljön.

I dag hålls cirka 10 miljoner hönor fångna inom den svenska äggindustrin. De har avlats fram för att lägga så många ägg som möjligt, runt 300 ägg per år. En vild höna lägger ungefär 15 ägg per år.

Den extrema aveln orsakar oerhört mycket lidande och tidig död. Många drabbas av äggledarinflammation och benskörhet.

Ungefär en halv miljon hönor i Sverige lever hela sina liv i små burar med gallergolv och får aldrig vistas ute. Burarna kan ha upp till 16 hönor och är så trånga att fåglarna inte ens kan sträcka ut sina vingar. Ytan per höna är mindre än ett A4-ark. ”Frigående” hönor går i stora hangarer, men trängs med tiotusentals andra hönor, vilket är mycket stressande för dem.

När hönan är 1,5 år minskar äggproduktionen och därmed lönsamheten. Hon gasas därför ihjäl eller får halsen avskuren. I det fria kan hon leva upp till tio år.

Vi tror att om äggindustrin får glasväggar så slutar folk köpa ägg. Vi kräver därför total insyn med kameraövervakade äggfabriker, nu!

Martina Vedin och Linda Lindström, föreningen Total insyn

18 ”SD har blivit ett ’skötebarn’ bland missnöjda jobbare”

Väljarströmmar. Svar till Ragnvald Nilsson (16/2): Sverigedemokraterna har inte framfötts ur en gryende högerextremism, utan har snarare vaggats fram som ett ”skötebarn” bland missnöjda jobbare.

Riksdagen har varit relativt förskonad från missnöjespartier. Under 1900-talet, med undantag för ett par mandatperioder med Ny Demokrati, höll de etablerade politikerna dessa krafter utanför.

SD får anses vara ett klassiskt missnöjesparti med inslag av patriotism och skepsis till migrationspolitiken. Det är ett beprövat recept, anammat av bland annat Ian Wachtmeister och Bert Karlsson, som sedan inte klarade hålla grytan kokande.

Missnöjespartiernas framväxt korrelerar i Norden och i Europa med Socialdemokratins tillbakagång. Så även i Sverige. De cirka 20 procent av väljarna som röstar på Jimmie Åkesson är inte i första hand professorer, börs-vd:ar, bankirer, företagare eller kulturpersonligheter. Nej, det är jobbaren som stiger upp på morgonen, går till jobbet var dag, skyndar hem och går och lägger sig efter Aktuellt.

Vill vi mota dessa krafter och hålla SD utanför riksdagen ankommer det på de etablerade partierna att ta de vanliga arbetarna på allvar igen.

Staffan Eriksson, Ingarö

18 Flera anställda vid myndighet pressade av - högerextrema medier

Ett flertal anställda vid Myndigheten för press, radio och tv har under vintern fått namn och bild publicerade av högerpopulistiska och högerextrema medier. Nu vittnar handläggare om oro över situationen, och om bristande stöd från myndighetens ledning.

– Det är obehagligt att behöva stänga sina Facebookkonton, att vara i skottgluggen för detta, säger en anställd till DN.

Myndigheten för press, radio och tv, MPRT, ansvarar bland annat för att fördela ekonomiskt stöd till nyhetsmedier. Förra året infördes det nya redaktionsstödet, som söktes av 217 medier. När myndigheten i december fattade beslut om stödet fick 159 av dessa dela på 500 miljoner kronor. Ytterligare 58 medier som också sökt stöd blev utan, bland dem konspirationssajten Newsvoice och den högerextrema sajten Nya Dagbladet.

Sedan dess har de nekade medierna skrivit en mängd kritiska artiklar mot myndigheten, med budskapet att avslagen av stöden varit politiskt motiverade. I flera artiklar från de två nekade publicerar medierna även namn och bild på

enskilda medarbetare, detta trots att myndighetens beslut tas av det fristående beslutsorganet Mediestödsnämnden snarare än av handläggare.

Artiklarna fokuserar i flera fall även på anställdas privatliv bortom myndighetens beslut, bland annat information om sexuell läggning, gymnasiebetyg och tidigare politiska uttalanden.

Flerahandläggare vid myndigheten vittnar för DN om oro över situationen. En del avböjer att medverka i DN av rädsla för vidare kritik, medan andra medverkar under löfte om anonymitet.

– Jag tror inte riktigt man kan förstå hur obehagligt det är förrän man faktiskt ser sitt eget namn skrivet. Hur otroligt läskigt det är att man hämtar bilder från sociala medier på en, säger en handläggare till DN.

– Jag tänker ju på att jag pratar med dig och är orolig över hur det ska ta skruv i extremmedierna. Det känns ju lite som en risk för mig, också.

Situationen har lett till att flera anställda känt sig tvingade att begränsa sina konton i sociala medier och ta bort privata kontaktuppgifter från internet.

– Det är klart att det är olustigt när man själv blir i ett sånt fokus, jag är inte van vid det. Jag tror ingen handläggare är van vid det, för vi är ju varken beslutsfattare eller makthavare på något sätt, säger ytterligare en av myndighetens handläggare till DN.

Situationen omnämns i MPRT:s risk- och sårbarhetsanalys som lämnades till

kulturdepartementet i början av januari. Där konstaterar man att:

”Under de senaste åren har myndigheten och några av myndighetens medarbetare samt ledamöter i myndighetens nämnder utsatts för negativ uppmärksamhet på internet och i sociala medier. De utsatta har upplevt obehag och rädsla vilket har påverkat deras privatliv.”

Man konstaterar även att den negativa uppmärksamheten har ökat kraftigt under hösten 2020, i samband med besluten om mediestöd.

Men en del av de anställda som hängts ut säger till DN att de upplever ett bristande stöd från myndighetens sida.

– Jag skulle säga att mina närmaste chefer, de har varit ett stöd. Det kanske är lite högre upp som man inte riktigt förstår vad det här är. Väldigt länge kallade man det här för en granskning, det blir lite svårt för oss att se det så när folk hängs ut som inkompetenta och kriminella, att se det som en granskning, säger en av handläggarna.

– Vi handläggare har inte informerats om att det här skulle kunna bli en grej. Det har det inte pratats om, inte vad jag kan komma ihåg.

Tycker du att man tar det på tillräckligt stort allvar?

– Vad ska man säga? För mig är det en ganska stor grej att alla som kommer att googla mig nu kommer att kunna hitta detta. Är man väldigt högt uppsatt är det kanske negativ publicitet, men det här är ju mer mitt liv.

Enligt uppgifter till DN håller myndigheten möten om situationen under måndagen och tisdagen. Mötena välkomnas av handläggare DN

pratat med, men en av dem upplever att man agerar senfärdigt.

– Det är väl möten om hur det här ska hanteras, som de kör nu. Tre månader senare. Att mötena kommer först i nästa vecka känns lite sent, säger en handläggare veckan innan mötena ska äga rum.

Charlotte Ingvar-Nilsson, generaldirektör för Myndigheten för press, radio och tv, beklagar medarbetarnas upplevelse av bristande stöd.

– Det tycker jag är tråkigt att höra, det är inte något jag känner igen. Jag tycker vi gjort mycket och att vi gör mycket på det här. Vi har utbildningar, vi har möjlighet till diskussioner, vi har diskuterat det här innan och utbildat våra medarbetare i det här innan de sätts att arbeta med de här frågorna, säger hon till DN.

– Samtidigt så förstår jag att man blir ledsen, man blir kränkt, säger Charlotte Ingvar-Nilsson.

Hon säger att myndigheten välkomnar granskning, att man är van vid och hade förväntat sig kritik i samband med det nya redaktionsstödet, men att det som följt varit i en ny omfattning.

– Vi har ju tidigare blivit utpekade som mörkblå aktivister och nu är vi utpekade som vänsterradikala, det varierar lite beroende på vilka som inte gillar våra beslut. Men vi har inte haft den här omfattningen tidigare, under min tid.

– Det här är väldigt tråkigt för oss alla, för myndigheten men framför allt för de som hängts ut. Vi ska tåla granskning men att enskilda medarbetare hängts ut, det är inte roligt helt enkelt.

Och att det nu finns anställda som tycker att stödetfrån ledningen inte varit vad de hoppats på, vad säger du om det?

– Jag tycker som sagt var att det är väldigt tråkigt att höra och det här är någonting som vi får hantera internt, och vi hanterar det internt. Det här är en fråga som är uppe på dagordningen kontinuerligt nu helt enkelt, säger Charlotte Ingvar-Nilsson.

Kan stödet ha kommit för sent?

– Vi har haft de här diskussionerna tidigare och utbildningar tidigare. Men vi kan naturligtvis alltid göra mer, man kan alltid i efterhand säga att man kunde gjort mer men det är inte så att vi är nyvakna och har tagits på sängen.

Charlotte Ingvar-Nilsson säger att man ännu inte upplevt den publicerade kritiken som varken hat eller hot och att det inte funnits något att polisanmäla, men tycker att artiklarna är missriktade.

– Som vi påpekat ett antal gånger, det är inte så att det är handläggarna som beslutar utan det är Mediestödsnämnden, säger hon.

– Mina medarbetare har gjort ett fantastiskt arbete med att snabbt få ut de här stödpengarna som var så viktiga och som skulle gå ut under en väldigt kort tid. Normalt sett fördelas ungefär 700 miljoner i mediestöd och presstöd, men förra året var det 1,4 miljarder, alltså den dubbla summan.

Ola Sigvardsson, Allmänhetens Medieombudsman har tagit del av innehåll från Newsvoice och Nya Dagbladet. I en kommentar till DN skriver han:”Newsvoice är sedan i oktober 2020 medlem av det medieetiska systemet. Jag vill därför inte yttra mig specifikt

om en publicering som kan komma att hamna på mitt bord. Rent generellt kan jag säga att exponera enskilda tjänstemän utan ledande ställning i en del tidigare ärenden har lett till fällning.”

DN har sökt de ansvariga för Newsvoice. Nya Dagbladet avböjer att kommentera.

Josef Svenberg

josef.svenberg@dn.se

19 Omfattande virusutbrott på byggen oroar facket

På kort tid har omfattande coronautbrott inträffat på Northvolts och Microsofts svenska byggen. Fackförbundet Byggnads oroar sig för att händelserna är regel snarare än undantag.

– Jag skulle inte bli överraskad om vi ser fler utbrott av den här typen, säger ordförande Johan Lindholm.

Fackförbundet Byggnads bedömer det som troligt att utbrott av typen som inträffat på

Northvolt och Microsoft kommer att fortsätta ske. Ordförande Johan Lindholm säger att händelserna är ett resultat av företag som använder underentreprenörer som står utanför kollektivavtalen och arbetare som saknar anställning i Sverige.

– Då finns det ju ingen ekonomisk trygghet heller om du är sjuk och de har all press på sig att komma tillbaka i arbetet så snabbt som möjligt. Så jag skulle inte bli förvånad om vi får se fler smittkluster på fler byggen faktiskt.

Johan Lindholm säger att insynen på byggena ofta varit mycket begränsad och menar att de rapporter som skyddsombuden har gett, tyder på att arbetarnas villkor är eftersatta.

– Deras situation på arbetsplatsen sätts i sista rummet och det är det jag tycker att man ser konsekvenser av nu. Vi har ju exempel på till exempel utebliven sjuklön och det är klart att det inte håller. Incitamentet att isolera sig vid symtom blir ju då lika med noll.

Northvolt uppger att man nåddes av Byggnads kritik redan förra veckan och att man förvånades.

– Att det ska finnas någon övergripande press att komma tillbaka till jobbet från vår sida är icke-existerande. Vi vill skapa en säker arbetsplats, det är vår prio nummer ett. Vi har noterat den åsikten och får givetvis titta på om det ligger något i detta och det kommer vi att göra. Jag tror dock man ska vara väldigt försiktig med att dra några slutsatser om vad grunden till smittspridningen är baserat på, det tycker jag man ska överlåta till en smittskyddsläkare, säger företagets presschef Jesper Wigart.

I ett mejl svarar Microsofts pr- och kommunikationschef Andreas Wingren att man tar situationen på största allvar.

”Vår främsta prioritering är att arbeta tillsammans med våra anställda och entreprenörer för att fortsätta säkerställa att de har en säker och trygg arbetsmiljö som följer alla riktlinjer och rekommendationer från Folkhälsomyndigheten, Region Gävleborg och andra ledande experter. Vi kommer fortsätta att följa situationen noggrant på våra byggarbetsplatser och vidta ytterligare åtgärder vid behov.”

Arbetsgivaren är själv skyldig att skyndsamt anmäla smittspridningen som ett olycksfall, precis som en vanlig arbetsskada. Enligt en granskning som Svenska Dagbladet har gjort dröjde Northvolt med sin anmälning och vid fördröjning av anmälan gör Arbetsmiljöverket en bedömning om en åtalsanmälan ska göras.

– Har arbetsgivaren brustit i deras arbetsmiljöansvar kan det leda till inspektion samt i värsta fall en åtalsanmälan i efterhand, säger Anders Ringqvist, sektionschef på Arbetsmiljöverket region mitt, som ännu inte vet om Microsoft skickat in en anmälan.

Anders Ringqvist betonar att ansvaret för arbetsmiljön ligger på arbetsgivaren, oavsett om Arbetsmiljöverket har tillsyn eller inte.

– Och här finns det många nationaliteter som rör sig över ett stort geografiskt område samtidigt som de i arbetet vistas på ett litet utrymme. Då måste man fråga sig vad man kan göra som arbetsgivare för att förhindra smitta och vilka åtgärder som ska göras om smittan uppstår. Arbetsmiljöarbetet ska ske

systematiskt, riskbedömning, ta fram en handlingsplan, vidta åtgärder och följa upp, oavsett om det handlar smitta eller någon - annan risk, säger han

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

BAKGRUND. MÅNGA SMITTADE AV DEN BRITTISKA VARIANTEN

Sedan smittan fick fäste på batteritillverkaren Northvolts bygge i Skellefteå vid årsskiftet har minst 150 medarbetare bekräftats vara smittade. Många av den brittiska virusvarianten, och enligt regionens smittskydd rör det sig troligtvis om det största klustret av varianten i landet.

Hittills har en person med koppling till bygget avlidit i sviterna av covid-19, efter dennes hemkomst till Polen.

Under måndagen rapporterade P4 Gävleborg att Microsofts datacenterbygge har drabbats av ett klusterutbrott.

Enligt företaget handlar det om ett 20-tal medarbetare som bekräftats vara smittade på byggarbetsplatserna i Gävle och Sandviken, många även där av den brittiska varianten.

19 Friskis & Svettis hotar att stämma - företagets grundare

Friskis & Svettis grundare Johan Holmsäter kan stämmas för varumärkesintrång i samband med sina kommande memoarer. Anledningen är bokens omslag och logotyp, som Friskis & Svettis nuvarande ledning anser vara alltför lik deras logga.

Boken ”Friskvårdsrebellen” är tänkt att ges ut i stor skala under februari, men redan nu går det att beställa signerade exemplar i begränsad upplaga. Boken är Johan Holmsäters självbiografi, och täcker bland annat konflikten som uppstod mellan honom själv och Friskis & Svettis runt 1985 och som ledde till att grundaren lämnade föreningen. Dessutom riktar Holmsäter tidigare okända anklagelser om avtalsbrott från Friskis & Svettis sida, som ska ha skett vid samma tid.

Men det är figuren på bokens omslag som Friskis & Svettis nu vill stoppa. Omslaget, med en till synes skrikande Holmsäter bunden av rep och med logotypen ”Friskvårdsrebellen” intill bröstet, menar Friskis & Svettis är ett varumärkesintrång.

Susanne Jidesten, generalsekreterare vid Friskis & Svettis Riks, bekräftar för DN att ett

varningsbrev har gått ut. Hon berättar att det här handlar om gängse juridisk praxis.

– Vi har ett ansvar mot de varumärken som är registrerade hos oss, vilket är varför vi har skickat det här varningsbrevet.

Jidesten säger att hon personligen varit i kontakt med Holmsäter i samband med varningen. Från deras håll hoppas de kunna uppmärksamma förlaget på att logotypen lätt kan förväxlas med Friskis & Svettis, och att det i sådana fall skulle innebära ett intrång på deras varumärke.

Jidesten dementerar att stämningsvarningen skulle ha något att göra med den infekterade historia som Holmsäter och föreningen delar. Holmsäter själv har en motsatt uppfattning.

– De kör med samma mobbning som de har gjort sedan ganska långt tillbaka, säger han till DN.

Enligt Holmsäter ska beslutet om att varna honom ha tagits utan att någon i Friskis & Svettis styrelse faktiskt läst boken, som han menar bara är positiv för föreningen och dess medlemmar.

– Om Friskis & Svettis nu bestämt sig för att stämma mig så tycker jag att det hade varit bra att få det riktiga skälet. Inte bara något skäl som att loggan liknar föreningens, som jag faktiskt är orsaken till och har grundat. Jag vill veta varför de försöker stjäla något som är till godo för dem.

Holmsäters advokat Johan Åberg säger sig inte kunna se hur omslaget till boken skulle kunna inkräkta på Friskis & Svettis varumärke ”varken

ur ett juridiskt eller moraliskt” perspektiv. Han anser att Johan Holmsäter har skapat ett eget kännetecken, Friskvårdsrebellen, som han har all rätt att använda.

Enligt Åberg hoppas Friskis & Svettis att titelns grafiska form ska omarbetas, samt att de exemplar som redan tryckts kasseras. Holmsäter berättar att han inte har några - sådana planer.

Joakim Hulterström

joakim.hulterstrom@dn.se

20 Fler långtidsarbetslösa sedan pandemins start

Långtidsarbetslösheten har ökat under pandemin. Mer än var fjärde person i arbetslöshetsstatistiken är nu långtidsarbetslös.

– Det här ser inte bra ut, säger arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S).

Under coronapandemin har långtidsarbetslösheten vuxit i Sverige. Värst drabbade är grupper som redan har svårt att ta

sig in på arbetsmarknaden, som utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning.

Sammanlagt är nu 125 000 personer långtidsarbetslösa, vilket motsvarar drygt 29 procent av samtliga arbetslösa. Enligt Arbetsförmedlingens prognoser kommer långtidsarbetslösheten att fortsätta öka den närmaste tiden.

– Om vi tillåter arbetslösheten att bita sig fast får det konsekvenser för människors liv men också för en ökad tudelning av samhället, säger Eva Nordmark.

Arbetsmarknadsministern konstaterar att den som har gymnasieutbildning och är inrikes född löper låg risk för att fastna i långtids-arbetslöshet.

– Framför allt handlar det om utbildningsnivå. Om man inte har gått klart sin gymnasieutbildning finns det stor risk att man blir kvar i långtidsarbetslöshet, säger Eva Nordmark.

– Men vi ser också att vi har ett gap mellan inrikes och utrikes födda, och att det gapet har ökat under den här pandemin, fortsätter hon.

Enligt arbetsmarknadsministern har regeringen satt in en rad åtgärder för att vända utvecklingen. Samtidigt konstaterar hon att det under pandemin har varit svårt att hitta subventionerade anställningar eller praktikplatser till arbetslösa på grund av riskerna för smittspridning.

– Det har varit svårt att använda de vanliga arbetsmarknadspolitiska verktygen, säger Eva Nordmark.

Arbetslösheten i Sverige uppgick under det fjärde kvartalet 2020 till 8,6 procent enligt SCB,

vilket är en av de högsta siffrorna i EU. När det gäller sysselsättningsnivån är Sverige dock bäst i EU-klassen.

Trots den höga arbetslösheten finns det cirka 130 000 lediga jobb att söka hos Arbetsförmedlingen.

– Problemet är matchningen. Vi behöver fortsätta arbetet med att se till att människor har den kompetens som efterfrågas. Det handlar väldigt mycket om att ha rätt utbildning för individen, säger Eva Nordmark.

De senaste månaderna har det skett en försiktig ljusning på arbetsmarknaden men Eva Nordmark understryker att det inte går att vara säker på att den utvecklingen håller i sig.

– Det är fortsatt ett väldigt osäkert läge. Mycket handlar om huruvida vi behöver införa ytterligare restriktioner eller om vi så småningom kan börja lätta på dem, och hur det går med vaccinationerna. Det är många osäkerhetsfaktorer, säger hon.

Personer som varit kontinuerligt arbetslösa i sex månader eller mer klassas som långtidsarbetslösa.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

21 Ta hat mot anställda på allvar

Människor som uttalar sig i medierna är fritt villebråd. Det märks extra tydligt under coronapandemin, när hånet, hatet och förolämpningarna som ibland övergår i regelrätta hot delvis riktar sig mot nya grupper.

Det senaste vittnesmålet publicerades på fredagen, när landets regionala vaccinationssamordnare berättade om hatet de tvingas utstå. I flera fall har säkerhetsavdelningarna kopplats in (Ekot 19/2). I torsdags kom ett liknande larm från Folkhälsomyndigheten, där situationen verkar ha eskalerat (TT 18/2).

Dagen innan detta visade en rundringning att vetenskapsjournalister upplever en ökning av hat i samband med coronarapporteringen (SVT 17/2). Och går man ytterligare en vecka bakåt i tiden kan man läsa om en professor som har slutat debattera och forska om pandemin, eftersom han fick hundratals hatiska kommentarer samt hot efter att ha publicerat en studie om att få lärare och barn i grundskolan blivit svårt sjuka i covid-19 (Läkartidningen 10/2).

Alla som har varit i skottgluggen för den här sortens vidrigheter vet att det gör något med en. Det handlar inte om att vara oemottaglig för -kritik, utan om att positiv feedback har en tendens att rinna av, medan stora mängder

hårda ord, personangrepp och osakliga beskyllningar fastnar.

Det gäller trots att de flesta inser att kommentarerna egentligen inte är personliga, utan att tjänstemän, journalister och andra semioffentliga personer får representera och klä skott för något större, som missnöje med coronastrategin eller rädslan för att bli smittad.

Osakligheten betyder dock inte att orden inte känns – och hat utifrån är ett allt större arbetsmiljöproblem för allt fler, vilket arbetsgivare måste ta på allvar. Ju hårdare tryck externt, desto viktigare med starkt stöd internt.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

21 Kommer hubbar i förorten att ersätta kontoren i stan i framtiden?

Kontorshubbar och drop in-arbetsplatser har kanske aldrig varit så relevanta som under coronapandemin. En rad nya alternativ har dykt upp under året som gått, men frågan är om trenden är här för att stanna.

– Jag tänker omedelbart att det inte funkar på lång sikt, säger Hanne Berthelsen, forskare vid Malmö Universitet.

När hemarbetarna tröttnat på ensamhet eller bråk om hushållets enda skrivbord kommer kontorsentreprenörerna till undsättning. Det gångna året har flera nya aktörer dykt upp.

En av av dem är drop in-arbetsplatsen Places som snart öppnar i Stockholm. Till skillnad från många av konkurrenterna ligger deras lokaler utanför stan. Det är där behovet är som störst, menar vd och medgrundaren Sorosh Sang.

– Vi tittar på täta bostadsområden med lite längre pendlingssträckor till stan där många har sitt vanliga kontor. Ju större pendlingssträckan är till stan desto större är nyttan, säger han.

Tanken är att människor ska kunna komma dit och jobba en eller ett par dagar i veckan, mot antingen en endagsavgift eller ett månads-abonnemang. Förutom ett trettiotal arbetsplatser finns också ett par telefonbås och ytor för den som behöver avskildhet för videomöten eller annat.

– Det är nära hemmet men du kan få tillgång till allt du behöver för att fortfarande ha en bra arbetsdag, och du behöver inte känna dig helt isolerad, säger Sorosh Sang.

– Även om det är begränsat med människor och du kanske inte känner så många så är du ändå inte helt ensam.

Enligt honom är det ingen tvekan om att sättet vi arbetar på är på väg att stöpas om i grunden.

– Trenden mot distansarbete alltid funnits där, och den har skyndats på under pandemin.

Många, både i Sverige och i stora delar av världen, vill fortsätta jobba på det här sättet även efter pandemin, spår han.

Det tror även Ulf Boman, senior rådgivare på konsult- och analysföretaget Kairos Future som hjälper företag och organisationer med framtidsfrågor.

– Det här är egentligen bara en påskyndning av den utveckling vi sett under lång tid. Dels vad gäller att jobba hemma – det är många som velat göra det under lång tid men man har kanske inte kunnat eller fått – men även vad gäller att jobba på hubbar utspridda runt om i landet, det har också diskuterats de senaste åren, säger Ulf Boman.

Men förändringen kommer med flera utmaningar som arbetsgivare behöver tänka över.

– Företagskulturen är en. Hur ser man till att den här vi-känslan stärks om alla är utspridda och jobbar på olika ställen? Det är inte lätt, säger Ulf Boman.

En annan är ledarskapet. Det krävs enligt Ulf Boman ett mycket aktivt ledarskap där chefen söker upp sina medarbetare och frågar hur de mår, vad de gör och hur det går. Samtidigt får det inte bli för mycket. Då kan det få negativa effekter.

– Svenska ledare är inte riktigt vana vid det här. Man har ganska mycket en slags kompisrelation till medarbetarna och en icke-hierarkisk organisation i allmänhet. Om det tolkas som ett kontrollerande hierarkiskt beteende slår man bakut som medarbetare, säger Ulf Boman.

Arbetsmiljöforskaren Hanne Berthelsen vid Malmö Universitet är inte lika säker på att

hemmet eller kontorshubbar kommer vara lika eftertraktade arbetsplatser när pandemin är över.

– Det är svårt att säga. Jag tänker omedelbart att det inte funkar på lång sikt. Jag tror det är sannolikt att man kommer jobba mer flexibelt än tidigare – men att kontoret fortfarande behövs för att skapa en samlingspunkt, säger hon.

– Det vi sett i vår forskning på arbetsplatser inom akademin är att folk lägger stor vikt vid det sociala. Att man kan fika tillsammans, äta lunch eller bolla idéer och ta upp saker mer informellt. En av utmaningarna när folk sitter hemma är att man aktivt måste söka de kontakterna.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

FAKTA. SÅ TYCKER SVENSKAR OM DISTANSARBETE

Halvåret före pandemin slog till arbetade ungefär 26 procent hemifrån minst en halv dag i veckan, enligt en DN/Ipsos-undersökning från juni i fjol.

När samma fråga ställs gällande pandemins första månader svarar 36 procent att de arbetar hemma minst en halvdag i veckan.

Av de tillfrågade uppger 19 procent att den vill jobba mer på distans eller hemifrån när pandemin väl är över. I storstadsregionerna är siffran 28 procent.

Många pekar på anledningar som bättre arbetsro, insparad pendlingstid och större frihet. Samtidigt uppger varannan att avsaknaden av kolleger, det sociala på arbetsplatsen och ensamhet som något negativt.

Källa: Ipsos

EU:s ekonomi allt mindre viktig

Som andel av världsekonomin har EU:s betydelse minskat de senaste decennierna.

Nuvarande EU-medlemmars andel av global bnp

Källa: IMF Grafik: Mikael Andersson

Få snabbväxande företag i EU

EU har få "enhörningar" – nya, onoterade företag som värderas till över 1 miljard dollar. Här finns Klarna, Northvolt och Oatley, som svenska exempel.

Världens enhörningsbolag fördelat på värdering och region

Källa: CB Insights

EU:s innovationer sackar efter

Innovationskraften i EU ligger efter både USA och Kina.

Antal världsledande patent, per region

Källa: Bertelsmann Stiftung

22 Carl Johan von Seth: EU:s ekonomiska politik har fått en medelålderskris

EU står i färd att riva och bygga om stora delar av den ekonomiska politik som har gällt i decennier. Världen har förändrats. Europa åldras, och försöker rycka upp sig. Kommer det att lyckas?

Kommentar. Carl Johan von Seth, DN:s samhällsekonomiske kommentator

EU har råkat ut för något som liknar en sen ekonomisk-politisk medelålderskris. Här finns flera misstänkta tecken: En påtaglig ångest över industrins förfall. Oro för att en ny generation ekonomier har sprungit om, rädsla för förnedring, irrelevans. En känsla av att år har gått till spillo. Längtan efter ungdomlig kraft.

Krisen tar sitt uttryck i att Bryssel nu står mitt i ett ivrigt reformarbete som rör några av grundpelarna i Europas ekonomi. Unionen ska bland annat få en ny handelspolitik och en industripolitik, värdigt en modern industriell stormakt. Det heter att EU ska bli mer offensivt, mer självständigt. Konkurrenspolitik och regler för statsstöd ses över.

Vad handlar det om? Tre stora trender ligger bakom identitetskrisen.

1 Den första är ekonomins ålderstecken. EU är visserligen fortfarande en ekonomisk jätte. Ungefär jämnstor med de båda titanerna USA och Kina, när man tittar i de senaste bnp-tabellerna.

Men EU krymper. Britterna har lämnat boet, och med dem försvinner en del av unionens dynamik. I takt med att Asien och resten av världen rycker framåt minskar samtidigt Europas betydelse. Det har gått fort. Och det kommer att fortsätta. EU både är och ser sig själv som en samling åldrande ekonomier. USA och Kina överglänser Europa i nya spjutspetspatent, visade en studie från tyska Bertelsmann Stiftung förra året.

En inventering av världens ”enhörningar” – nya företag som värderas till minst 1 miljard dollar – sätter också fingret på problemet. De amerikanska enhörningarna är värda tio gånger mer än EU:s.

Samtidigt saknar Europa etablerade techjättar. Det är sådant som har skapat mindervärdeskomplex i EU:s huvudstäder. Och det leder nu till att EU lägger större vikt vid innovation och nya former av industristöd.

2 Den andra faktorn är att världen har förändrats. En av de tydligaste trenderna i världsekonomin är skiftet mot geopolitiskt spel. Den tyska ekonomen Christian Bluth konstaterar i en ny bok att ”internationell handel används mer och mer som ett verktyg för att projicera makt snarare än för att skapa välstånd”.

Stora ekonomier använder den globala handeln för att skaffa hållhakar på varandra och pressa och belöna andra. Konkurrensen har blivit skarpare, särskilt mellan Kina och USA. Gamla forum för samarbete – som Världshandelsorganisationen – håller på att bli irrelevanta.

I ett gemensamt ”industripolitiskt manifest” slog de tyska och franska regeringarna förra året fast att EU nu behöver ”samla sina krafter och bli mer enat än någonsin”.

Men den typen av stormaktsspel som pågår mellan USA och Kina har aldrig passat EU. Unionen är pragmatisk till sin konstruktion, och har aldrig haft någon riktig utrikespolitik. EU har varit för splittrat för att kunna iscensätta sammanhängande strategier på den globala scenen.

Så är det fortfarande. Att länder har skiftande viljor har blivit tydligt till exempel i frågan om kinesiska Huaweis roll i utbyggnaden av 5G-näten. Alla gör olika. Viljan är ändå stark att bygga ett gemensamt geopolitiskt försvar.

3 Den tredje faktorn bakom identitetskrisen handlar om att EU vill något annat, något nytt, med sin ekonomi: Uppnå fossilfrihet.

Klimatfrågan ställer nya krav på den ekonomiska politikens alla delar. Industrin behöver pressas att ställa om, samtidigt som EU vill undvika att det ger konkurrenter på världsmarknaden en fördel.

När EU-kommissionen i veckan presenterade en ny handelspolitisk strategi var klimatet ett av huvudmotiven. Bland annat håller EU på att knyta framtidens frihandelsavtal till Parisavtalet och försöker införa en form av klimattullar.

Klimatet och framtidens gröna industri är också vad EU tänker på när det nu strävar efter ”strategisk autonomi” – vår generations stora mål, enligt EU-rådets ordförande Charles Michel.

Här, liksom på flera andra områden, går EU en balansgång mellan protektionism och öppenhet.

Bakgrunden till Europas medelålderskris är verklig. Många av de nya vanor som EU försöker lägga sig till med är eftersträvansvärda. Men risken är också att överdrivna förväntningar leder till desperata excesser och att man kopierar fel politik. EU är inte USA. Inte heller Kina. Lika bra att inse det.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

22 Päls- och postsparbank

En pigg morgontidning har intervjuat byråchefen Döss i postsparbanken beträffande lämpligheten att låta gifta kvinnor inneha befattningar i statens verk. Hr Döss har därvid uttalat bland annat följande:

”Här kan nog komma unga damer i eleganta pälsar, tydande på förmöget hem, och söka plats mest ’för att ha något att göra’, men dessa komma ingalunda i fråga i första hand. Under en prövotid söka vi utröna vederbörandes lämplighet för arbetet, och dessutom söka vi se mänskligt på saken, d. v. s. i första hand bereda plats för behövande – sådana som komma från fattiga hem eller äro föräldralösa etc”.

Namn och Nytt den 22 februari 1931

Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

176 **Inrikes DN-artiklar 17-22 februari 2021**

177 Riksdagen och politiska partier

199 Statsrådsberedningen och statsministern

207 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

231 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

354 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

430 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

524 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

698 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

747 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

759 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 779

Finansdepartementet

Finansdepartementet ansvarar för frågor som rör statens ekonomi. Det handlar om samordning av statens budget, prognoser och analyser, skattefrågor samt styrning och förvaltning av statens verksamhet. Dessutom ansvarar departementet för frågor som rör finansmarknad, bostäder och samhällsplanering samt konsumentlagstiftning.

Områden

Områden

- Bostäder och samhällsplanering
- Ekonomisk politik
- Finansmarknad
- Kommuner och regioner
- Konsumentpolitik
- Offentlig upphandling
- Skatt och tull
- Spelpolitik
- Statlig förvaltning

Om Finansdepartementet

Relaterad navigering

- Finansdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Magdalena Andersson
Finansminister
Lena Micko
Civilminister
Åsa Lindhagen
Finansmarknadsminister, biträdande finansminister

Genvägar

Genvägar

- Statens budget
- Prognoser för den ekonomiska utvecklingen
- Ekonomiska åtgärder för 2020 till följd av virusutbrottet
- För företagare med anledning av covid-19

Aktuellt från Finansdepartementet

Finansdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/finansdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
  07 september 2018 från Finansdepartementet
- **Upphandlingsmyndigheten**
  25 november 2015 från Finansdepartementet
- **Trygghetsstiftelsen**
  25 juni 2015 från Finansdepartementet
- **Miljömärkning Sverige AB (Miljömärkning Sverige)**
  19 maj 2015 från Finansdepartementet
- **Statistiska centralbyrån**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Statens skadereglerings nämnd**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Statens Personadressregisternämnd**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Resegarantinämnden**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Kammarkollegiet**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Fastighetsmäklarinspektionen**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Allmänna reklamationsnämnden (ARN)**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Första AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Stipendiestiftelsen för studier av japanskt näringsliv**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Tredje AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Tullverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Sparbankernas säkerhetskassa**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Skatteverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Skatterättsnämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Sjätte AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Sjunde AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Riksgälden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Prövningsnämnden för stöd till kreditinstitut**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Länsstyrelserna**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Lotteriinspektionen**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Krigsförsäkringsnämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Konsumentverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Kronofogdemyndigheten**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Konjunkturinstitutet**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Forskarskattenämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Fjärde AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

-

- **Finanspolitiska rådet**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Finansinspektionen**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Ekonomistyrningsverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Bokföringsnämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Arbetsgivarverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Andra AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Statskontoret**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens överklagandenämnd**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens servicecenter**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens fastighetsverk (SFV)**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens ansvarsnämnd**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Fortifikationsverket**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens tjänstepensionsverk (SPV)**
  18 december 2014 från Finansdepartementet

- **Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor**
  18 december 2014 från Finansdepartementet

- **Offentliga sektorns särskilda nämnd**
  18 december 2014 från Finansdepartementet

Magdalena Andersson

Finansminister
Finansdepartementet
"Att tillväxten skapas på ett sätt som är socialt och ekologiskt hållbart och fördelas rättvist är en av vår tids ödesfrågor, men också en fråga där Sverige har goda möjligheter att ligga i framkant".

Magdalena Anderssons områden

- Ekonomisk politik
- Skatt och tull

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d. (Tull)
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Lena Micko

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Civilminister
Finansdepartementet
”Som civilminister är en av mina viktigaste uppgifter att se till att kommuner och regioner har de förutsättningar de behöver för att klara sina uppgifter, inte minst att kunna erbjuda medborgarna en god och tillgänglig välfärd. För ett Sverige som håller ihop är det också viktigt med en statlig närvaro över hela landet”

Lena Mickos områden

- Kommuner och regioner
- Konsumentpolitik
- Offentlig upphandling
- Statlig förvaltning

Åsa Lindhagen

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Finansdepartementet
”Jag är en oroad optimist. Vår generations viktigaste uppdrag är att skapa ett samhälle som håller även för de som ska leva långt efter oss. Därför arbetar jag för finansiell stabilitet och ett stabilt bostadsbyggande. Ekonomin ska gynna den som fattar klimatsmarta val.”

Åsa Lindhagen områden

- Bostäder och samhällsplanering
- Finansmarknad

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
Länsstyrelser hör till regeringen

18 Kinnevik delar ut aktierna i Zalando

Stenbecksfärens maktbolag Kinnevik planerar en utdelning av bolagets innehav i nätbutiken Zalando till Kinneviks aktieägare. Förslaget lämnas av styrelsen inför en tidigarelagd årsstämma, skriver Kinnevik i ett pressmeddelande. Innehavet som delas ut beräknas vara värt 55,1 miljarder kronor.

TT

19 Ny rensning av fonder i systemet

Staten kliver nu in och rensar ytterligare bland fonderna i premiepensionssystemet – risken för spararen att åka på blåsningar minskar och kvaliteten höjs, enligt - Pensionsmyndigheten.

Minskningen av antalet fonder på fondtorget för premiepensioner är ett andra steg i den storstädning som inleddes efter skandalerna med Allra och Falcon Funds. Staten ska nu upphandla ett antal kvalitetssäkrade fonder med låga avgifter, och valmöjligheterna på

fondtorget minskar nu från mellan 400 och 500 fonder till mellan 150 till 200.

– I pensionsöverenskommelsen från december 2017 sades det att upphandlade fonder är bäst för spararna, säger Erik Fransson, chef för fondtorgsavdelningen på Pensionsmyndigheten och särskild utredare med ansvar för att sätta den nya ordningen i drift.

Han förklarar att syftet är att åstadkomma en högre kvalitet rent förvaltningsmässigt på de valbara premiepensionsfonderna, och att de ska ha så låga avgifter som möjligt.

– Vem som helst kan bli fondförvaltare, det är inte som med exempelvis läkare som har en legitimation. Men alla är inte lika bra på att ta hand om andras pengar. Tanken är nu att bara erbjuda kvalitetsgranskade fonder, och att det ska bli svårare för spararen att göra fel.

Staten ska helt enkelt ta mer ansvar för premiepensionsfonderna, förklarar han, för premiepensionen är en del av social-försäkringssystemet.

Men det finns kritiker som tycker att valfriheten nu begränsas och att systemet blir mer anpassat efter de stora pensionsjättarna. Udda uppstickare får inte längre plats, och det kan missgynna sparare, tycker de. Frågan är om det kommer att finnas utrymme för olika intresseinriktningar bland fonderna framöver.

– Ja, fondtorget erbjuder i dag möjlighet att välja bort vissa saker. Sedan är tanken med det nya systemet att fortsätta erbjuda olika kategorier och inriktningar, med både ett brett och djupt utbud, säger Erik Fransson.

TT

FAKTA. FÄRRE VAL

I dag finns mellan 400 och 500 fonder på fondtorget.

Antalet valbara fonder ska nu bli färre, och dessutom kvalitetssäkras. En nämndmyndighet inrättas som ska upphandla fonder till premiepensionens fondtorg.

Ett syfte är att stävja oseriösa aktörer, inte minst i ljuset av flera skandaler på senare år med pensionsbolag.

19 Starkt kvartal för den Karlstadsbaserade spelutvecklaren Embracer

Spelutvecklaren Embracer redovisar en nettoomsättning på 2,17 miljoner kronor för fjärde kvartalet 2020. Det är en ökning med 44 procent jämfört med motsvarande kvartal 2019.

Resultatet under kvartalet uppgick till 879 miljoner kronor, en ökning med 70 procent jämfört med året innan.

”Vi är glada att rapportera ännu ett stabilt kvartal som framför allt drevs av en stark katalogförsäljning”, skriver vd Lars Wingefors i en kommentar.

Karlstadsbaserade Embracer, moderbolag till tillverkare och utvecklare av spel med över 5 500 medarbetare i över 40 länder runt om i världen, är en av pandemins stora börsvinnare. Bland de mest kända spelen i koncernens portfölj finns Darksiders och World War Z.

Koncernen förvärvade rader av spelutvecklare i fjol och slog så sent som i början av februari i år till med förvärv av tre spelbolag, Gearbox, Apsyr Media och Easybrain, för upp till 2,5 miljarder dollar. Beskedet lyfte den redan hajpade Embracer-aktien rejält.

Under 2020 ökade aktiekursen med nästan 180 procent och hittills i år har uppgången fortsatt med ytterligare cirka 30 procent.

TT

De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

176 **Inrikes DN-artiklar 17-22 februari 2021**

177 Riksdagen och politiska partier

199 Statsrådsberedningen och statsministern

207 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

231 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

354 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

430 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

524 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

698 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

747 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

759 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 779

Länsstyrelserna

Uppdaterad 05 februari 2015

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.

Länsstyrelsernas webbplats

- **Facebook** **Twitter**
- **LinkedIn** **E-post**

Sidan är uppmärkt med följande kategorier:

- **Finansdepartementet**
- **Statlig förvaltnin**
-

De 21 Regionerna

De 290 Kommunerna

Regeringens ministrar styr inte kommuner och regioner men har något inflytande genom länsstyrelserna. Det inflytandet är oklart. Regeringen har inflytande över kommuner och regioner genom statliga myndigheter men myndigheterna är självständiga och regeringen styr dem bara genom allmänna instruktioner.

Därför behövs ett område för länsstyrelsers, kommuners och regioners verksamheter.

Frånhttp://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Under regeringen lyder Landshövdingar med Länsstyrelser.

Här från Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Länsstyrelserna

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.
Länsstyrelsernas webbplats

Publicerad 17 december 2014 · Uppdaterad 05 februari 2015

Länsstyrelsen Blekinge län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra senaste nyheter Läsa mer om oss Besöka ett naturreservat Våra remisser Ring rätt telefonnummer vid kriser

Dalarnas län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Kontakta oss Sök i Länsstyrelsens diarium Hitta publikationer Hitta ett naturreservat Läs om landshövding och länsledning

Gotlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Få utflyktstips Kontakta oss Anmäla bristande djurhållning Ansöka om stöd i Landsbygdsprogrammet Jobba hos oss

Gävleborgs län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla bristande djurhållning Söka solcellsstöd Titta i vårt diarium Veta mer om motortrafik i naturen Veta mer om hotade arter (ÅGP) Läsa våra nyheter

Hallands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra nyheter Söka jobb Söka stöd till solceller Läsa våra kungörelser Kontakta oss Ansöka om strandskyddsdispens Anmäl för miljöprövning av vattenkraft

Jämtlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Evenemang på gång Kungörelser Aktuella jaktbeslut och domar Komplettering eller yttrande i ärende

Jönköpings län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Evenemang på gång Kungörelser Aktuella jaktbeslut och domar Komplettering eller yttrande i ärende

Kalmar län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Kontakta oss Anmäla att djur far illa Söka karta eller geotjänster Läsa fiskeregler Ansöka om medborgarskap Publikationer

Kronobergs län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla vattenkraft till miljöprövning Ta del av kungörelser Anmälan om vattenverksamhet Söka stöd till solceller Kolla lediga jobb

Norrbottens län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Veta mer om årets älgjakt Söka i diariet Läsa våra senaste nyheter Veta mer om landshövdingen

Skåne län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Söka solcellsstöd Överklaga kommuns beslut Ansöka om tillstånd för djurverksamhet Söka stiftelser och stipendier Ansöka om medborgarskap

Stockholms län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Registrera stiftelse Anmäla att djur far illa Kontakta Länsstyrelsen Jobba hos oss

Södermanlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra senaste nyheter Jobba hos oss Veta mer om Länsstyrelsen Anmäla vattenverksamhet Ansöka om tillstånd för djurverksamhet Ansöka om förprövning av djurstallar

Uppsala län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Söka jobb Läsa kungörelser Skaffa en digital brevlåda Söka stöd för naturvård Överklaga kommunens beslut Hyra boende i naturreservat

Värmlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Se om vi har lediga tjänster Läsa om nya regler för vattenkraft 2019 Hitta ett naturreservat Läsa nyheter Söka energistöd Delta i Regional samverkanskurs - RSK - 2019

Västerbottens län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla bristande djurhållning Anmäla vattenkraft till nationell plan för miljöprövning Söka i Länsstyrelsens diarium Läsa våra nyheter Ladda ner en publikation Jobba hos oss

Västernorrlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Besöka ett naturreservat Läsa våra publikationer Hitta en författning Söka i vårt diarium

Västra Götalands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra nyheter Kolla status på vattnet och musslor i Västerhavet Ansöka om medborgarskap Registrera stiftelse Jobba hos oss Komplettera ditt ärende Söka i våra karttjänster och geodata

Örebro län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Kontakta oss Söka jobb Ladda ner en publikation Använda karttjänster och geodata Hitta naturreservat eller kulturmiljö

Östergötlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Ansöka om bidrag för vård av kulturhistoriska miljöer Ansöka om bidrag till solceller Hitta en vigselförrättare Söka stiftelser i vår stiftelsedatabas Samråd för ändring i naturmiljön

Kommuner och landsting (regioner)

Kommunallag (2017:725)

Svensk författningssamling 2017:725
SFS nr: 2017:725
Departement/myndighet: Finansdepartementet K
Utfärdad: 2017-06-22
Ändringsregister: SFSR (Lagrummet)
Källa: Regeringskansliet / Lagrummet.se

SFS-nummer · 2017:725 · Visa fulltext

Innehåll:

- 1 kap. Grunderna för den kommunala verksamheten
- 2 kap. Kommunala angelägenheter
- 3 kap. Kommunernas och landstingens organisation och
- 4 kap. Förtroendevalda
- 5 kap. Fullmäktige
- 6 kap. Styrelsen och övriga nämnder
- 7 kap. Anställda
- 8 kap. Delaktighet och insyn
- 9 kap. Kommunal samverkan
- 10 kap. Överlämnande av kommunala angelägenheter
- 11 kap. Ekonomisk förvaltning
- 12 kap. Revision
- 13 kap. Laglighetsprövning
- Övergångsbestämmelser

Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016:

Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.

http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Sveriges regioner.**

10 **Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp**.
Kompletteringar har skett den 14 och 16 maj 2016:
För varje län har lagts till:
* Skattesatser 2016 i kommuner, län riket. Uppgifter från SCB.
* Sammanräknad förvärvsinkomst per kommun år 2014 för kvinnor och män. Uppgifter från SCB.
* Samtliga förväntade påbörjade bostäder genom nybyggnad, Uppgifter från boverkets intervjuundersökningar presenterade i maj 2016.
* Antal förvärvsarbetande (dagbefolkning) efter sektor och kommun År 2014. Uppgifter från SCB.
* Svenskt Näringslivs hemsidor för länen.
* Arbetsförmedlingarna i länen.
* Handelsbanken

11 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.

29 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.

55 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.

74 4) Gotlands och Stockholms län.

84 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

106 6) Blekinge och Skåne län.

119 **Detaljer om kommunerna. Folkmängd per tätort och småort per kommun 2005 (enligt SCB)**

121 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.

144 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.

177 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.

200 4) Gotlands och Stockholms län.

212 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

246 6) Blekinge och Skåne län.

267 **Pressinbjudan: Indelningskommittén presenterar diskussionsunderlag angående Sveriges framtida regionala indelning.**

277 **Några kommentarer den 14 maj 2016.**

280 **Innehållet i hemsidor hos boverket, naturvårdsverket och socialstyrelsen samt arbetsuppgifter för den nya regeringen.**

293 **Människor påverkas hela livet av fysiska och sociala miljöer de vistas i.**

294 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

297 Utvecklingens krafter

298 Systemet för mänskliga verksamheter

301 Den fundamentala påverkanskedjan

303 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

305 Något om välfärd och näringsliv. 26 maj 2016.

307 Näringslivet.

308 Svenskt Näringaliv

317 Arbetsförmedlingen

324 Handelsbanken

Från SKR.se 28 dec 2019

Sveriges kommuner och regioner

Meny

Arbetsgivare, kollektivavtal

Demokrati, ledning, styrning

Ekonomi, juridik, statistik

Hälsa, sjukvård

Integration, social omsorg

Näringsliv, arbete, digitalisering

Samhällsplanering, infrastruktur

Skola, kultur, fritid

Förskola, grund- och gymnasieskola

Kultur, fritid

Om SKR

- Lediga jobb Remisser Styrelsehandlingar och beslut Styrelse och beredningar Kansliorganisation Om SKR

Mer från SKR

- Kurser och konferenser Rapporter och skrifter Cirkulär Webbsändningar Nyhetsbrev Press Lärande exempel Bloggar

Kommuner, regioner

- Kort om kommuner och regioner Kommuner, lista Fakta kommuner och regioner Regioner, lista

Hjälp

English pages
Lättlästa sidor
Webbkarta
A-Ö index

Webbhandboken

I webbhandboken samlar vi alla riktlinjer, instruktioner och annat som krävs för att kunna göra ett bra jobb med sidorna på SKR:s webbplatser.
Sök i webbhandboken
Om webbhandboken

Om SKR

SKR är en arbetsgivar- och intresseorganisation. Vi är en medlems-organisation för alla kommuner och regioner.

SKR:s uppgift är att stödja och bidra till att utveckla kommuner och regioners verksamhet. Vi fungerar som ett nätverk för kunskapsutbyte och samordning. I vår roll ingår att ge service och professionell rådgivning till tjänstepersoner och förtroendevalda i kommuner och regioner inom alla de frågor som kommuner och regioner är verksamma inom. Vi erbjuder även kurser och konferenser inom många ämnen.
SKR:s medlemmar

Sveriges största arbetsgivarorganisation
SKR är arbetsgivarorganisation för alla kommuner och regioner. De är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. SKR har till uppgift att teckna centrala kollektivavtal om lön och allmänna anställningsvillkor.
Arbetsgivarfrågor

Det går att göra skillnad
SKR:s ambition är att ligga steget före och belysa viktiga omvärldsförändringar. På så vis kan vi påverka utvecklingen i den riktning som ger störst nytta för våra medlemmar, och som i förlängningen bäst gynnar allmänheten. Genom intressebevakning arbetar vi för att påverka beslutsfattare såväl nationellt som internationellt.
Internationellt
Lättläst information om Sveriges Kommuner och Regioner

Fakta om kommuner och regioner

Antal kommuner och regioner
Det finns 290 kommuner och 21 regioner i Sverige. Gotlands kommun räknas in både under kommuner och regioner. Gotland är kommun med landstingsuppgifter och regionalt utvecklingsansvar och har också rätt att kalla sig region.

Så styrs regionerna
Regionerna styrs av politiker som valts direkt av länets invånare. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur regionerna utför sina uppdrag.
Så styrs regionerna

Så styrs kommunerna
Kommunerna ansvarar för en stor del av den samhällsservice som finns där vi bor. Bland de viktigaste uppgifterna är förskola, skola, socialtjänst och äldreomsorg. Kommunerna styrs av politiker som valts direkt av medborgarna. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur kommuner utför sina uppdrag.
Så styrs kommunerna

Kommungruppsindelning
Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning 2017. Här finns en beskrivning av den reviderade kommungruppsindelning som gäller från 1 januari 2017.
Kommungruppsindelning
Läns- och kommunregister

Här finner du en lista över alla län och vilka kommuner de innefattar samt en lista med landets alla kommunkoder och en karta över Sveriges kommuner.
Länsregister
Kommunkoder
Kommunindelning, karta från SCB (PDF, nytt fönster)

Kostnader och intäkter för kommuner och regioner
Vi har sammanställt statistik kring hur kommunernas och regionernas kostnader och intäkter är fördelade. Du finner bland annat tabeller med övergripande uppgifter om kommunernas och landstingens resultat, de siffror som diagrammen bygger på samt utvecklingen av statsbidragen.
Fakta om kommunernas och regionernas kostnader och intäkter

Antal anställda i kommuner och regioner
Sveriges kommuner och regioner är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. Mer exaka och uppdaterade uppgifter hittar du på våra statistik-sidor.
Personalstatistik

Rena fakta om kommuner och regioner
Det finns många föreställningar och uppfattningar om kommuner och regioner och den verksamhet som de ansvarar för.
Många gånger är uppfattningarna korrekta och relevanta och bidrar till att förbättra våra välfärdstjänster. Andra gånger baseras de på bristfällig fakta, onyanserade resonemang och oproportionerliga slutsatser. Orsaker och verkan, resultat och resursfördelning – det är inte alltid det låter sig förklaras i korta, slagkraftiga rubriker.
Vi har därför tagit fram en skrift där vi samlat fakta om kommuner och regioner i ett försök att ge hela bilden, eller den bild som sällan visas.
Välfärden i siffror

Läs vidare
Därför är självstyrelse bra
Styra Sverige, så fungerar det
Lista på kommuner som återtagit benämningen stad
Stads- och kommunhistoriska institutet
Kartor, SCB:s webbplats

Informationsansvarig
- **Björn Kullander Handläggare**

Sveriges Kommuner och RegionerSKR är en medlems- och arbetsgivarorganisation för landets alla kommuner och regioner. Vi är en politiskt styrd organisation och vår styrelse består av förtroende-valda från kommuner och regioner. Sveriges Kommuner och Regioner hette tidigare Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Kontakta SKR
Adress och övrig kontaktinformation
08-452 70 00
info@skr.se

- Facebook
- Twitter
- YouTube
- RSS
- Prenumerera på webbinnehåll
- SKR:s webbhandbok
- Om webbplatsen
- Kakor
- Personuppgifter - GDPR
- Förbättra webbplatsen

Kommungruppsindelning 2017

Här är en beskrivning av SKLs kommungruppsindelning 2017 som gäller från den 1 januari 2017. Det är en omarbetning av den tidigare kommungruppsindelningen från 2011.

Kommungruppsindelningen används för att underlätta jämförelser och analyser i olika statistiska sammanhang och är utarbetad på Statistiksektionen, SKL.

Indelningen består av totalt nio grupper fördelade på tre huvudgrupper, där kommunerna grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Dataunderlaget är hämtat från SCB:s olika databaser.

Förändringar jämfört med tidigare indelning
Huvudprincipen för den nya indelningen har varit storlek på tätorten, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Grupperna storstad och större städer bygger nu på antal invånare i den största tätorten i kommunen istället för som tidigare, invånarantalet i hela kommunen.

En ny grupp, mindre stad/tätort, har tillkommit och pendlingsmönstren i omkringliggande kommuner har fått ökad betydelse. Grupperna varuproducerande kommuner och kommuner i tätbefolkad respektive glesbefolkad region har utgått. Gruppen turism-och besöksnärings-kommuner finns kvar, men med förändrad definition.

Beskrivning av grupperna
För en mer utförlig och detaljerad beskrivning, se publikationen Kommungruppsindelning 2017.

A. Storstäder och storstadsnära kommuner
A1. **Storstäder** - kommuner med minst 200 000 invånare varav minst 200 000 invånare i den största tätorten.

A2. **Pendlingskommun nära storstad** - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en storstad eller storstadsnära kommun.

B. Större städer och kommuner nära större stad
B3. Större stad - kommuner med minst 50 000 invånare varav minst 40 000 invånare i den största tätorten.
B4. Pendlingskommun nära större stad - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.
B5. Lågpendlingskommun nära större stad - kommuner där mindre än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.

C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner
C6. Mindre stad/tätort - kommuner med minst 15 000 men mindre än 40 000 invånare i den största tätorten.
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort - kommuner där minst 30 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i annan mindre ort och/eller där minst 30 procent av den sysselsatta dagbefolkningen bor i annan kommun.
C8. Landsbygdskommun - kommuner med mindre än 15 000 invånare i den största tätorten, lågt pendlingsmönster (mindre än 30 procent).
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring - landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.

Översiktstabell och lista på indelning 2017 (Excel, nytt fönster)
Classification of Swedish municipalities 2017 (engelsk översättning) (PDF, nytt fönster)

Publikationer
Kommungruppsindelning 2017 (PDF, nytt fönster)

https://skr.se/tjanster/omwebbplatsen/omkakor/webbkarta.16.html

Webbkartan visar alla sidor som finns på webbplatsen.

I systemet för mänskliga verksamheter ligger verksamheterna för demokrati i område 3 :

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

Områdena 31-34 innehåller politiska vetenskaper som inte för politik utan bara studerar politiker och politik.

Området 35 innehåller verksamheter som förtroendevalda i allmänna val ägnar sig åt: folkvalda församlingar på olika nivåer. FN EU, riksdagar, kommuner och folkvalda regioner
.
Områdena 36-39 innehåller verksamheter som försöker påverka de förtroendevalda, i första hand politiska partier, politiska organisationer och personer.

Den svenska regeringen och kommunerna och regionerna ska ägna sig åt att undersöka vad som har gjorts, görs, kan göras och bör göras och vilka beslut som bör fattas. Riksdagen beslutar om vad de tre kategorierna ska ägna sig åt.

Kommunerna har lag för sina verksamheter och ska sörja för kommuninånarnas välfärd. Regionerna har vissa av delar av välfärden under sitt beskydd, huvudsakligen sjukvård och kommunikationer. De kan komma i konflikt med kommunerna när gränserna är suddiga.

För regeringen gäller att den ska se till välfärden i hela landet och kommer i konflikt med kommuner och regioner, bland annat ifråga om problem med coronasjukan, men mycket ifråga om socialtjänst för barn, gamla och personer med problem. Hushållen ska ha goda förhållanden och ha god service ifråga om gemnesamma saker, som utredningar, försvar, vägar, tillgång till bostäder, skolor, socialtjänst. handel och kulturella verksamheter o s v..

FN och dess organisationer, EU m m har krav på svenska förhållanden som den svenska regeringen måste beakta. Regeringen har mycket att bestyra och ska anpassa sig till både problem under och över regeringens nivå.

Regeringen består av departement och ministrar enligt följande :

Systemet för mänskliga verksamheter utom område 3

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter
20 områden:
Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.
SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter. 30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.
SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer. 21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Ansvarsområden

Kulturministern, utbildningsministern och forkningsministern i regeringen svarar för verksamhetsområdena 1-5, 8-9 och en stor del av 7. Övriga ministrar svarar för område 6 och en liten del av 7.

I omåde 6 sköts område 61 hälso- och sjukvård huvudsakligen av regionerna och område 64 av kommunerna. I område 7 sköter kommunerna områdena 71 och 72 och kulturministern områdena 73- 794 och 796-799. Det blir inte mycket kvar till de övriga ministrarna huvudsakligen övergipande delar av 795.

Kulturministern, utbildningsministern och forkningsministern har inte hög hand om sina områden, beklagligt eftersom kunskaper och värderingar har stor betydele för demokratin.

I Sven Wimnell 7 januari 2021: Om stora regioner och regionstyrelser. Debattartiklar. Utrikes och inrikes artiklar till 1 januari 2021.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy6.pdf
gjordes en genomgåg av regionerna med följande slutsats

Slusats
Det kan vara lämpligt att ha
290 kommuner,
6 stora självständiga regioner,
21 länsstyrelser samt
6 statliga regionstyrelser för planering av verksamheter som rör regionala förhållanden i de 6 stora områdena.

Regionstyrelserna kan ligga direkt under regeringen eller ha myndighetskaraktär.

Det viktiga är att staten får planeringar för de 6 stora regionerna som de nu inte tycks ha och som behövs.

Regeringen behöver ha en regionminister, oklart var, som kan hantera regionerna. Det kan kanske vara klimat- och miljöministern som omvandlas till klimat- och regionminister.

De 6 regionstyrelserna ska styras av klimat- och regionministern, som ska ha en rikspolitik som grund som ska innehålla statens krav på regionernas och kommunernas fysiska och sociala miljöer. Länsstyrelserna som har lång tradition blir kvar för kontinuiteten och får tillsyn över länen.

Man ska få kvar självständigheten i kommuner och regioner och samtidigt ha en statlig styrning med hjälp av de statliga regionstyrelserna.

Man kan skilja mellan planeringar och beslut. Planeringarna ska följa processerna hur det var och är, kan bli och bör bli.

Kommunerna och de självständiga regionerna måste förbättras enligt vad man lärt sig nu. Det som tillkommer är den statliga planeringen, som lider av stor brist nu.

.